

ไทย-ศรีลังกา กัลยาณมิตร มุมมองเชิงวัฒนธรรม

THAILAND - SRI LANKA
KALYANAMITR

Perspectives on Close Cultural Ties

ธากูร ฟานิช ❖ Thakur Phanit

ไทย-ศรีลังกา กัลยาณมิตร มุมมองเชิงวัฒนธรรม

THAILAND - SRI LANKA KALYANAMITR

Perspectives on Close Cultural Ties

เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
เพื่อรับพระราชทานพระราชสาส์นตราตั้ง ให้เป็นเอกอัครราชทูตวิสามัญผู้ชำนาญเต็ม
ประจำประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา เมื่อ พ.ศ. 2541

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน ป.ธ. 9) ประทานพรให้ฐาทร พานิช
ก่อนเดินทางไปรับตำแหน่งเอกอัครราชทูต (กุลกมุท สิวหรา ณ อยุรยา ถ่ายภาพนี้ที่วัดบวรนิเวศวิหาร)

ฯพณฯ นาง Chandrika Bandaranaike Kumaratunga
ประธานาธิบดีสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา รับพระราชสาส์นตราตั้งจากเอกอัครราชทูตฯ ฐาทร

สมเด็จพระมหาธีรราชย์ เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร
เมตตามอบสัมโมทนียกถา สำหรับหนังสือเล่มนี้

สัณนิทธานียกถา

คุณฐากร พานิช ได้เรียบเรียงหนังสือ “ไทย - ศรีลังกา” กัลยาณมิตร มุมพินิจเชิงวัฒนธรรม” เริ่มตั้งแต่ประวัติศาสตร์ศรีลังกา ความสัมพันธ์ทางด้านพระพุทธศาสนาระหว่างไทยกับศรีลังกา ตั้งแต่ลัทธิเถรวาทแบบลังกาวงศ์ประดิษฐานมั่นคงในสมัยสุโขทัย - อโยธยา - รัตนโกสินทร์ และสยามวงศ์ประดิษฐานในศรีลังกา พร้อมทั้งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางด้านพระพุทธศาสนาทั้ง ๒ ประเทศทุกมิติ โดยได้บอกที่มาของแหล่งข้อมูลในเชิงวิชาการด้วย เพื่อให้ผู้อ่านได้อ่านเพิ่มเติม จึงเป็นกัลยาณมิตรที่ยั่งยืนจนกระทั่งปัจจุบัน

คุณฐากร ดำรงตำแหน่งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำศรีลังกา ๓ ปี เป็นผู้แทนประเทศไทยในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การสัมมนาทางวิชาการพระพุทธศาสนา และคุ้นเคยกับมหานายก มหาเถระชาวศรีลังกาที่ได้ทำงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศและมีนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาเป็นกัลยาณมิตร นอกจากนั้นยังได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ศรีลังกา และความศรัทธาพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงของชาวศรีลังกา ทั้งได้เล่าประสบการณ์ประทับใจในศรีลังกา เช่น วัดเป็นศูนย์กลางของสังคมชาวพุทธ การฉลองวันวิสาขบูชา ประเพณีแห่พระบรมสารีริกธาตุ และการไปนมัสการศิริปาทะ (พระพุทธบาท) การขึ้นไปนมัสการศิริปาทะนั้นต้องมีวิริยะและขันติธรรม พร้อมทั้งศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยมจึงขึ้นไปถึงได้ ท่านได้เล่าประสบการณ์ในการขึ้นไปนมัสการ ถ้าใครได้อ่านแล้วทำให้รู้ว่าทำไมชาวศรีลังกาจึงมีความศรัทธาเลื่อมใสพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง อาจจะกล่าวได้ว่าเอกอัครราชทูตไทยที่ประจำในประเทศศรีลังกาที่ได้ทำงานร่วมมือกับคณะสงฆ์ศรีลังกา องค์การทางพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทเถรวาทเถรวาท ก่อนจะรับตำแหน่งเอกอัครราชทูตได้ศึกษาประวัติศาสตร์ภูมิหลังของศรีลังกาเป็นอย่างดี หาไม่ได้ง่ายนัก

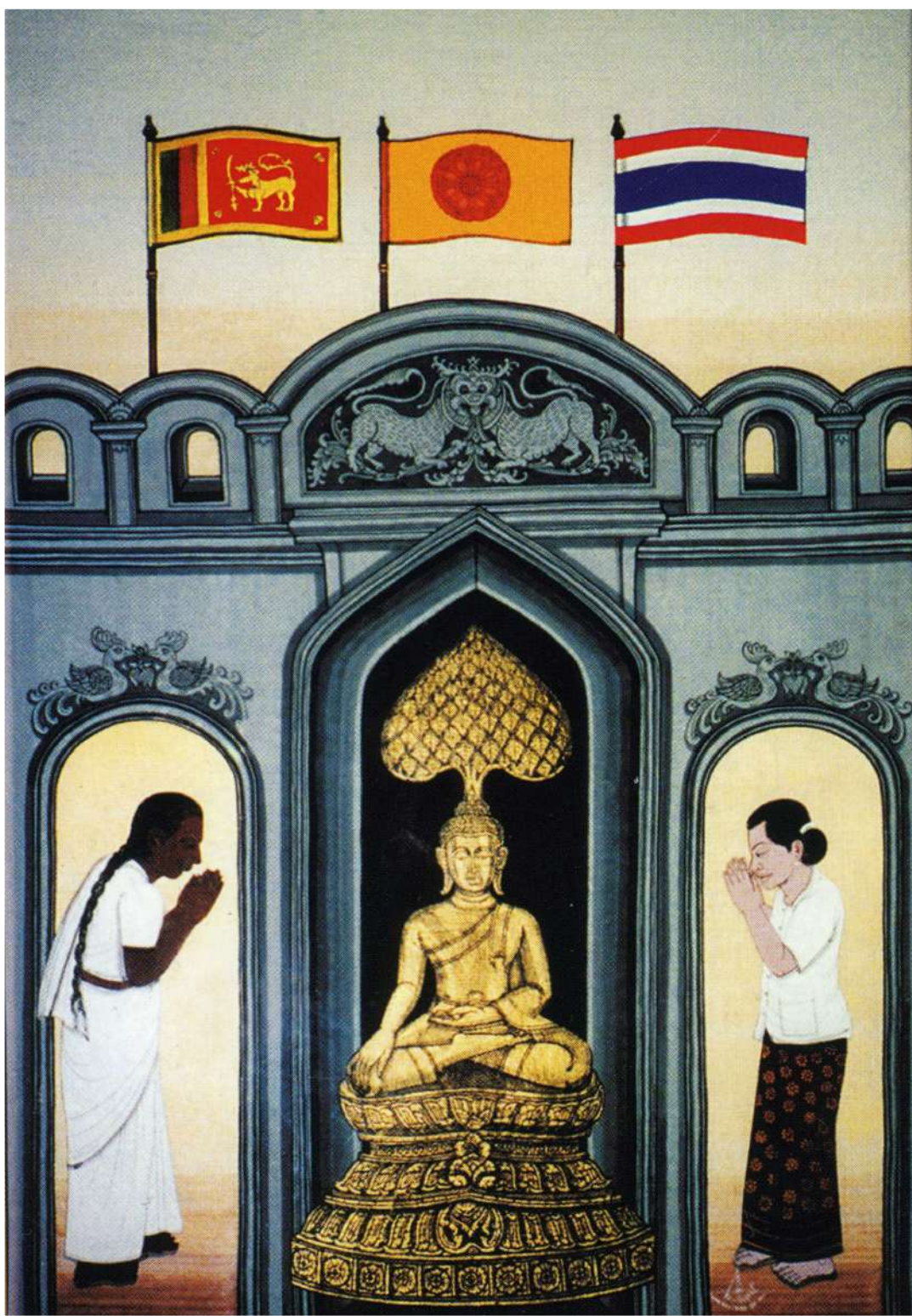
คุณฐากร ได้เล่าประสบการณ์ในยามหน้าสิ่วหน้าขวาน เมื่อพระสงฆ์ศรีลังกาจะเดินขบวนประท้วงสถานเอกอัครราชทูตและรัฐบาลไทย ท่านได้อาศัยกัลยาณมิตรที่สำคัญคือพระสงฆ์และเพื่อนชาวศรีลังกา ผ่อนหนักให้เป็นเบา กล่าวได้ว่าท่านได้ใช้สติปัญญา คือสติ (เฉลียา) และปัญญา (ฉลาด) ในการแก้ปัญหาในยามวิกฤตนี้ได้ คือเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส เป็นการรักษาเกียรติยศประเทศไทยในสายตาของชาวศรีลังกา

ขออนุโมทนาคุณฐากร พานิช ที่ได้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาในบรรณพิภพ นอกจากให้ข้อมูลในเชิงวิชาการแล้ว ยังได้แสดงทัศนะของท่านซึ่งเป็นประสบการณ์ตรง เพื่อเป็นอาหารทางปัญญาของคนอ่าน นับว่าเป็นการเจริญสัมพันธไมตรีและเจริญศาสนสัมพันธ์ให้เจริญวัฒนาสถาพร

(สมเด็จพระมหาธีราจารย์)

เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร
กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ

ภาพวาดโดย จิตรกร เจลิบชัย โชเชตพิพัฒน์ เมื่อ พ.ศ. 2523
ไม่มีชื่อภาพ ภาพนี้ประดับอยู่ที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ

ลัทธิมนิยักดา	5
คำนำ	10
บทที่ 1 ลัทธิมนิยักดาฉบับแก้ไขปรับปรุงพระพุทธรศาสนา	15
1. บทนำ	15
2. แนะนำประวัติศาสตร์ศรีลังกา	17
- คัมภีร์มหาวงศ์แห่งภูมิประวัติศาสตร์ลังกา	17
- เริ่มต้นอาณาจักรชาวสิงหล	18
- พระพุทธรศาสนาเข้าสู่ลังกา	18
- พระบรมสารีริกธาตุสู่ศรีลังกา	20
- พระศรีมหาโพธิ์และการอุปสมบทภิกษุณีสงฆ์	22
- พุทธศาสนายุคต่อมา	23
- ลังกาภายใต้อิทธิพลมหาอำนาจยุโรป	25
- สรุป	27
3. พุทธเถรจากลังกาสู่สุวรรณภูมิและสยาม	28
- เริ่มลัทธิเถรวาทแบบลังกาวงศ์	28
- ลังกาวงศ์ประดิษฐานมั่นคง	29
- คำนานพระพุทธรสิหิงค์และพระแก้วมรกต	30
- ไทยถือเอาลังกาเป็นต้นแบบ	31
- สรุป	32
4. กระแสธารไหลกลับ : สยามวงศ์ประดิษฐานในลังกา	33
- ราชวงศ์ใหม่ในแคนคิทำนุบำรุงพระศาสนา	33
- ลังกาส่งราชทูตขอคณะสงฆ์จากสยาม	34
- คณะสงฆ์และราชทูตสยามเดินทางไปลังกา	36
- ประดิษฐานสยามวงศ์ในลังกา	38
- สยามวงศ์หรือสยามนิทายมั่งคั่งรุ่งเรือง	41
- สรุป	43

5. ความสัมพันธ์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์	44
- สมณฑุศไทยไปสืบสานศาสนาในลังกา	44
- พระราชวงศ์ไทยกับพุทธศาสนาในลังกาในระยะต่อมา	47
- ระดับองค์กรและประชาชน	51
- ฉลอง 250 ปีสยามวงศ์ประดิษฐานในลังกา	52
- สรุป	55
6. ประสบการณ์ประทับใจในศรีลังกา	56
- วัดเป็นศูนย์กลางของสังคมชาวพุทธ	56
- การฉลองวันวิสาขะ	58
- ประเพณีแห่พระบรมสารีริกธาตุ	60
- การไปนมัสการศิริปาทะหรือพระพุทธบาท	62
7. บทส่งท้าย	68
บทที่ 2 รัชกาลที่ 4 ทรงสั่งเครื่องพิมพ์จากอังกฤษถวายให้ พระภิกษุลังกา	70
- เกือบได้ซื้อเครื่องพิมพ์นี้ ในราคา 25,000 บาท	71
- เครื่องพิมพ์กับพระภิกษุลังกา	73
- มหาอุทกภัยสินามิและอัคคีภัย	76
- สรุปลำดับเหตุการณ์และสถานะสุดท้าย	78
- เหลียวหลังและแลหน้า	80
บทที่ 3 เมื่อพระภิกษุศรีลังกาจะเดินขบวนประท้วง สถานเอกอัครราชทูตและรัฐบาลไทย	82
- ความเดิม	83
- สถานการณ์ของสถานเอกอัครราชทูตยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ	86
- "พระนักเดินขบวน" ขอบพบเอกอัครราชทูตไทย	89
- เฝื่อนสุทวาระ "หน้าสิ่วหน้าขวาน"	91
- ข้อสังเกตและบทเรียนที่ได้จากเรื่องนี้	94

	หน้า
บทที่ 4 ล้างเสริมสันติภาพโลกตามวิถีพุทธ	96
- คำอธิบาย	97
- ข้อความของสุนทรพจน์	97
- พระพุทธธรรมคำสอนจะช่วยส่งเสริมสันติภาพโลกได้อย่างไร?	98
- เบญจศีลช่วยจรรโลงสันติสุข	101
บทที่ 5 องค์แห่งทูตที่ปรากฏในพระไตรปิฎก	103
- พระไตรปิฎกกล่าวถึง "องค์แห่งทูต" ว่าอย่างไร	104
บทที่ 6 ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมไทย-ศรีลังกา	106
บทสัมภาษณ์ นายฐาตุร พาณิช	
เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศศรีลังกา	
ผู้สัมภาษณ์ : คร. สมหวัง แก้วสุฟอง	
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (เมื่อ พ.ศ. 2543)	
- ความเป็นมา	107
- ความสัมพันธ์ด้านพุทธศาสนา	108
- นิยายพระสงฆ์ศรีลังกาและข้อแตกต่างจากพระสงฆ์ไทย	109
- ความศรัทธาค่อดันโพธิ์และพระธาตุเขี้ยวแก้ว	111
- บทบาทพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ต่อสังคม	112
- สิ่งคิงามที่คนไทยควรเรียนรู้	113
บทที่ 7 อุทาหรณ์ย้อนพีนิจ : ปัจจุบันสู่ออนาคต	114
- ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อพระพุทธศาสนา	115
- "ตัดไฟแต่ต้นลม" เมื่อเกิดปัญหาในความสัมพันธ์	117
- วัฒนธรรมพุทธ คือ Soft Power เค้นของไทย	119
เชิงอรรถ	122
ประวัติผู้เขียน	129

คำนำ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ปสฤทธ์ เขมังกโร) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และกรรมการมหาเถรสมาคม มีเมตตาตามอุปสมบทนิยอกถา อันเป็นพระคุณอย่างยิ่งที่ช่วย "เค็มเค็ม" หนังสือให้สมบูรณ์ จึงขอกราบนมัสการท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าคุณสมเด็จฯ ด้วยความเคารพยิ่งมา ณ ที่นี้

นับเป็นพระกรุณาธิคุณอันล้นพ้นที่**สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี** ทรงมีพระเมตตาให้ผู้เขียนถวายงาน ในสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ตลอดมาตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2552 ที่ผู้เขียนเกษียณอายุราชการ ช่วยให้ผู้เขียนยังสามารถถวายงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและบ้านเมือง เป็นการตอบแทนสถาบันที่รักยิ่ง และเป็นความภาคภูมิใจที่ได้แทนคุณแผ่นดิน

เมื่อย้อนพินิจเหตุที่ผู้เขียนสนใจความสัมพันธ์แน่นแฟ้นทางพุทธศาสนาระหว่างไทยกับศรีลังกาแล้ว สมควรจะขอบคุณลิขิตชะตาที่ทำให้ในเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2504 ผู้เขียนได้บรรพชาเป็นสามเณรในวัย 12 ปี เป็นเวลา 42 วัน ที่วัดบวรนิเวศวิหารราชวรวิหาร พระอุปัชฌาย์คือ **ท่านเจ้าคุณพระธรรมวรারণ (เจริญ สุวฑฺฒโน ป.ธ.9)** เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งต่อมาทรงได้รับการสถาปนาเป็น**สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร** ทำให้เณรน้อยได้ทราบว่า พุทธศาสนาเถรวาทกับสมณวงศ์ในไทย มีแคนกำเนิดจากศรีลังกา จึงเรียกว่าลังกาวงศ์หรือลังกานิกาย และต่อมาใน พ.ศ. 2541 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้เขียนเป็นเอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา เพื่อเตรียมตัวก่อนเดินทางไปรับตำแหน่ง ผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศรีลังกาจึงทราบว่า สมณวงศ์ในศรีลังกามีแคนกำเนิดจากสยาม จึงเรียกว่าสยามวงศ์หรือสยามนิกาย เป็นเหตุให้ผู้เขียนมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์พิเศษนี้อย่างจริงจัง กอปรกับผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาในวัดของศรีลังกาไม่น้อยกว่า 100 วัด ทั้งในกรุงโคลัมโบ ในเมืองรองต่างๆ และในชนบทห่างไกล จึงเห็นว่าควรจะมีการบันทึกเรื่องสำคัญและประสบการณ์ที่มีนี้ไว้ ซึ่งผลลัพธ์คือหนังสือที่ท่านกำลังอ่านอยู่นี้

หนังสือ **"ไทย - ศรีลังกา กัลยาณมิตร : มุมพินิจเชิงวัฒนธรรม"** ครอบคลุมหลายมิติของความสัมพันธ์อันเกื้อกูลกันของสองมิตรประเทศตลอดระยะเวลา 750 ปี ดังที่กล่าวไว้ในบทนำของ บทที่ 1 "สัมพันธ์ไมตรีแน่นแฟ้นทางพระพุทธศาสนา" จะเห็นว่าสัมพันธ์ไมตรีทางพุทธศาสนาระหว่างสองประเทศนี้แน่นแฟ้นและมีลักษณะพิเศษที่ไม่น่าจะมีความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศอื่นใด หรือศาสนาอื่นใดเสมอเหมือน เนื้อหาของทุกบทเคยพิมพ์มาแล้วในลักษณะของหนังสือและบทความ

ในวารสาร/นิตยสารหลายฉบับที่ลงพิมพ์ในช่วงกว่า 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเนื้อหาที่มีความทันสมัย มีเพียงบทสุดท้ายคือ บทที่ 7 "อุทาหรณ์ย้อนพิณ : ปัจจุบันสู่ออนาคต" ที่เขียนขึ้นใหม่เพื่อชมวคสาระหลกามิติ ในหนังสือมาสรุปความสัมพันธ์จากอดีตกว่าเจ็ดศตวรรษครึ่งจนถึงปัจจุบันที่ควรจะต้องพัฒนาด้วยดีต่อไปในอนาคต

ขอกล่าวถึงบทที่ 1 เพิ่มเติมว่าเคยตีพิมพ์เป็นหนังสือเล่มเล็กในชื่อ **ไทย - ศรีลังกา กัลยาณมิตร : สัมพันธไมตรีแน่นแฟ้นทางพระพุทธศาสนา** ซึ่งเดิมคาดว่าจะพิมพ์ออกได้ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2543 ในขณะที่ผู้เขียนยังดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำประเทศศรีลังกา (พ.ศ.2541-พ.ศ.2543) แต่มีข้อขัดข้องทำให้ต้องเลื่อนออกไป จนฉบับภาษาอังกฤษในชื่อ **Kalyanamitr: Religious and Cultural Ties between Sri Lanka and Thailand** ซึ่ง**คุณพีระวัฒน์ อัสวปราณี** ช่วยแปลและพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2544 ผู้เขียนขอขอบคุณกระทรวงการต่างประเทศที่สนับสนุนค่าใช้จ่าย และขอขอบคุณคุณคุณพีระวัฒน์ ซึ่งขณะนั้นเป็นเลขานุการเอกสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ ที่ได้ดูแลการจัดพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษจนสำเร็จ และเมื่อผู้เขียนย้ายไปเป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศนอร์เวย์ (พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2545) จึงได้พิมพ์ฉบับภาษาไทยครั้งแรกเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 นอกจากนี้ ในช่วงนั้นมีพระภิกษุศรีลังกาอยู่ที่สวีเดนได้ขออนุญาตแปลฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาสิงหล และพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ พ.ศ. 2546

ส่วนบทอื่นๆ ครอบคลุมมิติที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาและความสัมพันธ์อันเกื้อกูลกันซึ่งได้แก่

- บทที่ 2 รัชกาลที่ 4 ทรงสั่งเครื่องพิมพ์จากอังกฤษถวายให้พระภิกษุลังกา
- บทที่ 3 เมื่อพระภิกษุศรีลังกาจะเดินขบวนประท้วงสถานเอกอัครราชทูตและรัฐบาลไทย
- บทที่ 4 ส่งเสริมสันติภาพโลกตามวิถีพุทธ
- บทที่ 5 องค์แห่งทูตที่ปรากฏในพระไตรปิฎก
- บทที่ 6 ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมไทย-ศรีลังกา : บทสัมภาษณ์ นายฐาตุร พานิช เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศศรีลังกา

เรื่องข้างต้นได้รับการพิมพ์เป็นภาษาไทยและหลายเรื่องเป็นภาษาอังกฤษด้วย ในวารสารต่างๆ อาทิเช่น **วิทยุสราญรมย์ วารสารองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก นิตยสารธรรมจักขุ และหนังสือพิมพ์โพสท์ทูเดย์** เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เสด็จเยือนสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ได้พระราชทานพระวโรกาสให้ ฯพณฯ จันดริกา บันดาราโนเก กุมาราตุงกะ ประธานาธิบดีศรีลังกาถวายการรับเสด็จ และเสด็จเยือนสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และพระพุทธศาสนาหลายแห่งคือ วัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว เมืองแคนดี พระราชทานทองคำเพื่อใช้ในการซ่อมแซมหลังคาพระวิหารที่ประดิษฐานพระธาตุเขี้ยวแก้ว ที่เสียหายจากการระเบิดของกลุ่มกบฏพยัคฆ์ทมิฬอีแลม ทอดพระเนตรชบวนแห่ัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ เป-รา เฮ-รา ที่เมืองแคนดี เสด็จเยือนสวนพฤกษศาสตร์ เมืองเปะราเดเนีย เสด็จเยือนเมืองอนุราธปุระ ทรงนมัสการต้นพระศรีมหาโพธิ์ และพระราชทานทองคำสำหรับใช้ในการประดับรั้วชั้นนอก ที่ล้อมพระศรีมหาโพธิ์ เสด็จวัดถ้ำตำบูลละ เมืองตำบูลละ และวัดสำคัญของกรุงโคลัมโบ คือ วัดกัลยาณี วัดทีปะกุตตมาราม และวัดควคาราม ฯลฯ ในภาพทรงถวายพระรูปกับเอกอัครราชทูต ภริยา และกับข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตและคู่สมรส ณ ทำเนียบเอกอัครราชทูต กรุงโคลัมโบ

ความเป็น "กัลยาณมิตร" ของไทยกับศรีลังกา มั่นคงมากกว่าเจ็ดศตวรรษครึ่งและจะดำรงต่อไปในอนาคตได้อย่างคึกคักต้องอาศัยปัจจัยองค์ประกอบที่อำนวยในทั้งสองประเทศในหลายระดับ อันได้แก่ระดับรัฐบาล วัด เอกชน และประชาชน ฯลฯ ที่จะดำเนินกิจกรรมอันส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีทางพระพุทธศาสนา ดังเช่น พิธีบรรพชาอุปสมบทชาวศรีลังกา 73 คน เพื่อถวายเป็นพระราชากุศล เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ ของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 ซึ่งท่านเอกอัครราชทูตไพฑูรย์ มหาพัฒน์ภรณ และสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโคลัมโบ ร่วมกับวัดเทพศิรินทราวาสราชวรวิหาร โดยสมเด็จพระธีรญาณมุนี (สมชาย วรชาโย ป.ธ.8) เจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราวาสราชวรวิหาร และกรรมการ

ณ โรงแรมที่ประทับ กรุงโคลัมโบ

มหาเถรสมาคม ได้จัดขึ้นอย่างงดงามสมพระเกียรติ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2567 ณ มณฑลพิธี ลานพระศรีมหาโพธิ์ วัดเทพศิรินทราวาสราชวรวิหาร ซึ่งผู้เขียนได้เข้าร่วมในพิธีมหามงคลนี้ด้วยเป็นต้น

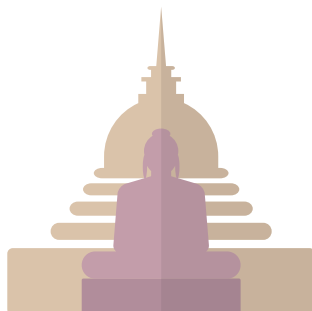
ในการเขียนและพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้รับความเมตตาและความช่วยเหลือจากบุคคลต่างๆ ซึ่งผู้เขียนขอขอบคุณและเอ่ยนามเพียงบางท่าน เมื่อผู้เขียนเริ่มไปรับตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ ใน พ.ศ. 2541 คุณไพฑูรย์ สงค์แก้ว ช่วยหาและจัดซื้อหนังสือที่เกี่ยวข้องจากประเทศไทยส่งให้ใช้ค้นคว้าศึกษาเป็นเบื้องต้น คุณจตุรนต์ ไชยะคำ ขณะยังเป็นเลขานุการโท ที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ ช่วยพิมพ์ต้นฉบับซึ่งคือบทที่ 1 ของหนังสือเล่มนี้ คุณวิจิตร เกิดปลั่ง ช่วยพิมพ์ต้นฉบับทั้งหมดและส่วนที่แก้ไขปรับปรุงจนเสร็จสมบูรณ์ คุณลัดดาวรรณ ภูไทวัฒนา คุณชัชสุรางค์ มหาอนสมบัติ คุณจิรสิริ กันภัย คุณศุภิยาภักดิ์ ภักสุพานิธิธนผล และคุณรติกานต์ ไทยสุวรรณ ช่วยประสานในด้านต่างๆ และคุณพยอม วลัยพัชรา และทีมงานผู้แจ้งงานแห่งบริษัท พีเจอร์ จำกัด ที่จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มสวยงาม

ฐาغر พานิช

กรกฎาคม พ.ศ. 2568

(ภาพพระพุทธรูปแบบลัทธิ : อภินันทนาการจากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์)

บทที่ 1

สัมพันธไมตรีแน่นแฟ้นทางพระพุทธศาสนา

1. บทนำ

สัมพันธไมตรีทางพระพุทธศาสนาระหว่างไทยกับศรีลังกาแน่นแฟ้นและมีลักษณะพิเศษที่ไม่น่าจะมีความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศอื่นใดหรือศาสนาอื่นใดเสมอเหมือน พุทธศาสนาเถรวาทกับสมณวงศ์ในประเทศไทยปัจจุบันมีแคนกำเนิดจากศรีลังกา จึงเรียกล้างการวงศ์หรือล้างการนิกายส่วนสมณวงศ์ที่ศรีลังกาส่วนใหญ่มีประวัติสืบต่อจากการที่สยามส่งคณะสงฆ์ไปอุปสมบทให้แก่กุลบุตรชาวลังกาเมื่อ 270 ปี ล่วงมาแล้ว ซึ่งเรียกล้างการวงศ์หรือสยามนิกาย ในจำนวนวัดพุทธศาสนาในศรีลังกา ซึ่งมีอยู่ประมาณ 9,000 แห่งทั่วประเทศ เป็นวัดภายใต้สยามนิกายถึง 5,500 วัด และวัดเก่าแก่วัดรวมทั้งเจดีย์สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาของศรีลังกาทุกแห่งอยู่ในความดูแลของคณะสงฆ์สยามนิกายทั้งสิ้น

ความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาระหว่างศรีลังกากับเมียนมา (พม่า) อาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะคล้ายกับความสัมพันธ์ไทย-ศรีลังกา แต่ไม่ลึกซึ้งและกว้างขวางเท่า พระสงฆ์ในเมียนมาถือเป็นล้างการวงศ์เช่นกันและสงฆ์ในศรีลังกาสายอมรปุระนิกายและรามัญนิกายมีต้นกำเนิดจากเมียนมา แต่มิได้มีชื่อเรียกล้างการวงศ์พม่านิกาย นอกจากนั้นการประดิษฐานสังฆนิกายจากเมียนมา มิได้เกิดจากความร่วมมือหรือพระราชาอุปถัมภ์ของพระเจ้าแผ่นดินทั้งสองประเทศ ไม่เหมือนกับพระเจ้าแผ่นดินสยามกับพระเจ้าแผ่นดินลังกาในอดีตที่ทรงเป็นองค์อัครพุทธศาสนูปถัมภกในสัมพันธไมตรีทางพระพุทธศาสนาระหว่างประเทศทั้งสอง

เมื่อผู้เขียนทราบว่าต้องไปประจำการในกรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา ผู้เขียนพยายามค้นคว้าหาหนังสือเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ศรีลังกา โดยพยายามค้นหาตามห้องสมุดและร้านหนังสือต่างๆ ในไทยและต่างประเทศ รวมทั้งร้านหนังสือของมหาวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำหน่ายหนังสือมหาวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย แต่ต้องแปลกใจที่แทบจะไม่มีหนังสือในเรื่องดังกล่าวเลย ทั้งๆ ที่ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาแน่นแฟ้นมากกว่า 750 ปี พบเพียงหนังสือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในศรีลังกา หรือพุทธศาสนาในศรีลังกา หรือการประดิษฐานสยามวงศ์ในศรีลังกา ไม่มีหนังสือเล่มใดที่ให้ภาพรวมของความสัมพันธ์อันยืนยาวนี้ ดังนั้นเมื่อผู้เขียนมีโอกาสจึงพยายามค้นคว้าและเขียนเรื่องนี้ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์บ้างต่อผู้ใฝ่หาความรู้ทั่วไป และโดยเฉพาะผู้ที่กำลังจะเดินทางไปศรีลังกาหรือจะต้องการทราบภาพรวมของความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาไทย-ศรีลังกา

หนังสือเล่มนี้มีใช้เป็นหนังสือทางประวัติศาสตร์หรือทางพุทธศาสนาโดยตรง เป็นเพียงการศึกษาและสังเกตจากแง่มุมของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่มีการเกี่ยวพันและเกี่ยวคู่กันอย่างใกล้ชิดในด้านวัฒนธรรม คือพุทธศาสนาแบบเถรวาทที่ยืนยงมากกว่าเจ็ดศตวรรษครึ่งจนถึงในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นมุมมองของคนไทยคนหนึ่งจากฝั่งศรีลังกาซึ่งอาจจะช่วยให้เรื่องราวและทัศนะที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้มีคุณภาพมากขึ้น การนำเสนอจะเริ่มด้วยการแนะนำประวัติศาสตร์ศรีลังกาซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญในพุทธศาสนา แล้วจึงนำเสนอความสัมพันธ์ทางด้านพุทธศาสนาที่ไทยและศรีลังกามีต่อกันและเพื่อมิให้ผู้อ่านรู้สึก "หนักสมอง" เกินไป ผู้เขียนจึงได้นำเสนอประสบการณ์ประทับใจที่ผู้เขียนพบด้วยตนเองรวมไว้ด้วย

ปีพุทธศักราชทั้งหลายที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง ขอให้ท่านผู้อ่านถือเป็นเพียงการประมาณเท่านั้น เพราะนักประวัติศาสตร์ชาวตะวันตกและปราชญ์ไทยและลังกายังเห็นแตกต่างกันอยู่ แม้ว่าปราชญ์ส่วนใหญ่จะเห็นตรงกันในเรื่องพุทธประวัติ แต่ยังคงเห็นแตกต่างกันอยู่ในเรื่องราวของปีที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน¹ นอกจากนี้ แม้ชาวลังกาส่วนใหญ่และฝ่ายไทยใช้ปีที่ 543 ก่อนคริสต์ศักราช แต่ศรีลังกาเปลี่ยนปีพุทธศักราชใหม่ในวันวิสาขบูชาของทุกปี ส่วนไทยเปลี่ยนในวันที่ 1 มกราคม ดังนั้นการใช้ปีพุทธศักราชในสองประเทศนี้ จึงมีความลักลั่นกันไปบ้าง

2. แนะนำประวัติศาสตร์ศรีลังกา

ศรีลังกามีประวัติศาสตร์การเป็นอาณาจักรยืนยาวกว่าไทยมาก ในสมัยที่ชนชาวสยามหรือไทยสามารถรวบรวมกำลังสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยขึ้นเป็นราชธานีแห่งแรกนั้น อาณาจักรศรีลังกาได้เจริญรุ่งเรืองมาแล้วกว่า 1,700 ปี และเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาที่สำคัญในสมัยนั้น ชาวศรีลังกาเชื่อและภูมิใจว่าประวัติศาสตร์ของคนเริ่มขึ้นพร้อมกับพุทธศักราช ดังนั้นประวัติศาสตร์ของศรีลังกาจึงยืนยาวกว่า 2,567 ปีแล้ว

คัมภีร์มหาวงศ์และภูมิประวัติศรีลังกา

เราทราบภูมิประวัติโบราณของศรีลังกาจากคัมภีร์มหาวงศ์ (Mahawamsa) ซึ่งเป็นพงศาวดารและตำนานพระพุทธศาสนาของศรีลังกา² คัมภีร์นี้เริ่มต้นด้วยการบรรยายว่า ในสมัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนมชีพอยู่นั้น ได้เสด็จไปแผ่นดินลังกาถึง 3 ครั้ง ในเวลานั้นชาวสิงหลยังไม่ได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานในลังกา คงมีแต่พวกยักษ์ นาคาและภูตผีเทวดาอาศัยอยู่³ การเสด็จ 3 ครั้ง มีดังนี้

เสด็จครั้งแรก เมื่อทรงตรัสรู้ได้ 9 เดือน ได้เสด็จไปทรงแสดงอิทธิฤทธิ์ปราบพวกยักษ์ให้กลับไปอยู่ในพงไพรตามเดิม หลังจากนั้นทรงแสดงธรรมให้แก่เทวดาและสรรพสัตว์ทั้งหลาย ในปัจจุบันเชื่อว่าบริเวณที่เสด็จไปครั้งนี้คือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำมหาเวฬุคองคา

เสด็จครั้งที่สอง เมื่อทรงตรัสรู้ได้ 5 พรรษา ในแผ่นดินลังกานั้นกำลังจะเกิดศึกใหญ่ในหมู่นาคาเพื่อแย่งชิงพระแท่นบัลลังก์ประดับด้วยพลอยวิจิตรพิสดาร โดยคู่กรณีเป็นลุงกับหลานชายซึ่งต่างฝ่ายมีอาณาจักรของตนเองและมีพวกพ้องมากมาย ต่างฝ่ายได้ระดมพลพรรคเพื่อจะประหัตประหารกัน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้เสด็จไปหย่าศึกและทรงแสดงธรรมโดยประทับบนพระแท่นบัลลังก์นั้น ทำให้ทั้งสองฝ่ายเลิกทะเลาะวิวาทกัน บริเวณที่เสด็จไปในครั้งนี้เชื่อว่าเป็นบริเวณทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของศรีลังกาในปัจจุบัน

เสด็จครั้งที่สาม สืบเนื่องจากการเสด็จไปทรงหย่าศึกระหว่างพวกนาคาในครั้งก่อน ซึ่งกษัตริย์นาคาแห่งกัลยาณีได้กราบทูลเชิญเสด็จเพื่อโปรดประชาชนในอาณาจักรของพวกตน ดังนั้นเมื่อทรงตรัสรู้ได้ 8 พรรษา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จไปทรงแสดงธรรมเทศนาโปรดพวกนาคาที่แคว้นกัลยาณี ซึ่งในปัจจุบันเชื่อว่าพระเจดีย์ใหญ่ของวัดกัลยาณีชานกรุงโคลัมโบได้สร้างครอบพระแท่นที่ทรงใช้แสดงธรรมไว้ หลังจากโปรดพวกนาคาแล้ว ก่อนเสด็จกลับได้เสด็จไปอีกหลายแห่ง รวมทั้งได้ประทับรอยพระพุทธบาทไว้ที่ยอดเขาสุมนกูฏ ซึ่งปัจจุบันคือศิริปาเทหรือพระพุทธบาท อันเป็นที่สักการบูชาของชาวพุทธทั้งหลาย

คัมภีร์มหาวงศ์และคัมภีร์ที่มีสมัยต่อมาคือคัมภีร์จุลวงศ์ (Culawamsa) เป็นคัมภีร์ที่พระภิกษุเป็นผู้บันทึก เนื้อเรื่องจึงเน้นไปทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการที่เกาะลังกาเป็นดินแดนที่จะประดิษฐานและจรรโลงพุทธศาสนาไปตราบนานเท่านาน คัมภีร์มหาวงศ์ได้บันทึกเหตุการณ์ที่เจ้าชายวิชัยและบริวารจะทรงตั้งอาณาจักรสิงหลในเกาะลังกาโดยโยงเข้ากับเหตุการณ์ในขณะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับบนพระแท่นและกำลังจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ห้อมล้อมด้วยเทวดาน้อยใหญ่ พระพุทธองค์

ทรงกล่าวกับพระอินทร์คือท้าวสักกะซึ่งทรงยืนเฝ้าอยู่ใกล้ๆ ว่า "เจ้าชายวิชัย โอรสของพระเจ้าสีหพาหุ กำลังเดินทางจากแคว้นลาพะไปลังกาพร้อมด้วยบริวาร 700 คน ท่านเทวราช ในลังกานี้จะเป็นที่ประดิษฐานศาสนาของตถาคต ดังนั้น ขอให้ท่านได้โปรดคุ้มครองเจ้าชายวิชัยพร้อมบริวารและลังกาด้วยเถิด" ซึ่งพระอินทร์เทวราชทรงรับคำเนนการให้เป็นไปตามพระประสงค์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ข้อความข้างต้นนี้เป็นที่เชื่อถือกันอย่างจริงจังในหมู่ชาวสิงหลและหล่อหลอมเป็นความเชื่อในหมู่ชาวสิงหลที่ว่า คนเป็นผู้ถูกกำหนดให้เป็นผู้พิทักษ์พุทธศาสนาและศรีลังกาเป็นแดนแห่งพระพุทธศาสนาโดยแท้

เริ่มต้นอาณาจักรชาวสิงหล

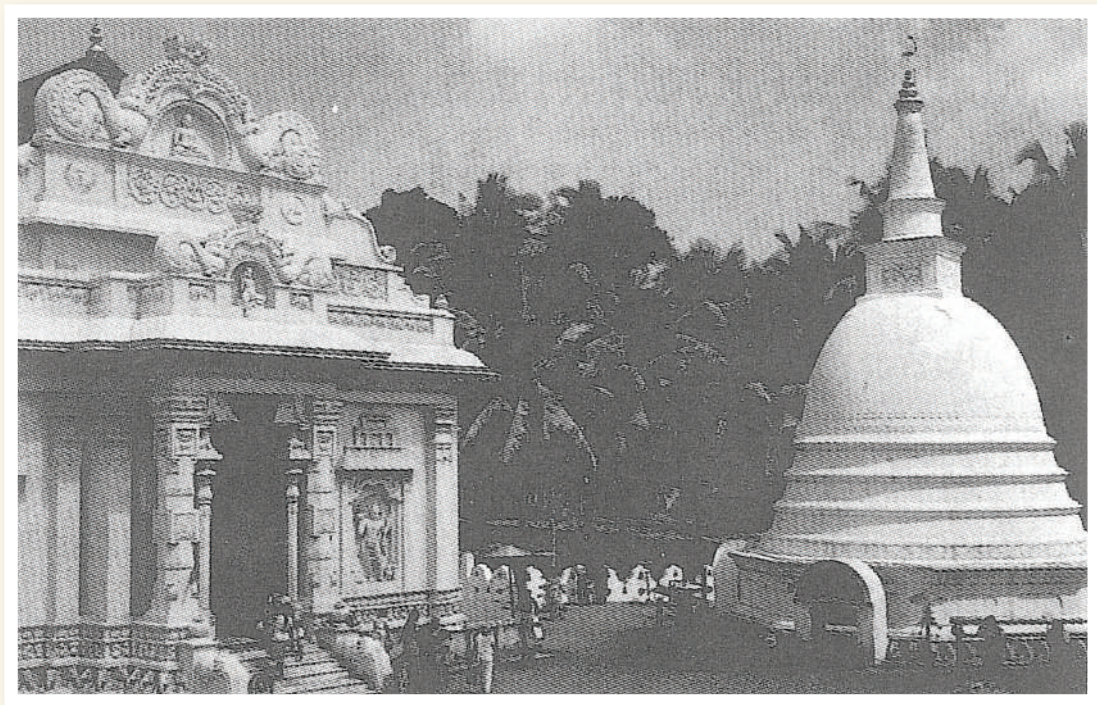
การก่อตั้งอาณาจักรของเจ้าชายวิชัยเริ่มขึ้นในปีเดียวกับที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน ชาวศรีลังกาจึงภูมิใจว่าประเทศของตนมีอายุยืนยาวเท่ากับพุทธศักราช คัมภีร์มหาวงศ์กล่าวถึงเหตุการณ์นี้ว่า เจ้าชายวิชัยซึ่งทรงเป็นมกุฎราชกุมารและบริวารใกล้ชิดทรงทำความผิดมหันต์จนประชาชนเดือดร้อนมาก พระเจ้าสีหพาหุพระราชบิดาต้องเนรเทศเจ้าชายวิชัยและบริวารออกจากแคว้นลาพะในชมพูทวีป เจ้าชายวิชัยและบริวารจำนวนเจ็ดร้อยคนเดินทางจากแคว้นลาพะโดยทางเรือและมาขึ้นบกที่บริเวณคัมภีณนิ ทรงตั้งอาณาจักรชาวสิงหลขึ้นและเป็นปฐมกษัตริย์ของลังกา ส่วนอำมาตย์ได้แยกย้ายกันไปตั้งหมู่บ้านต่างๆ ในบริเวณที่ปัจจุบันคือเมืองอนูราปุระ เหตุการณ์นี้จึงนับเป็นครั้งแรกที่ชาวสิงหลมาตั้งรกรากในลังกา

มีการอพยพจากชมพูทวีปเข้าสู่ลังกาอีกหลายระลอก รวมทั้งชนชาวทมิฬซึ่งมาจากบริเวณอินเดียตอนใต้ และโดยที่เกาะลังกาเป็นศูนย์การเดินเรือที่สำคัญ ดังนั้นตั้งแต่โบราณกาลจึงมีผู้คนอพยพมาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำมาค้าขายและประกอบอาชีพต่างๆ ในปัจจุบันประชากรศรีลังกาจึงประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ โดยเป็นชาวสิงหลประมาณ 3 ใน 4 หรือร้อยละ 75 ที่เหลือประกอบด้วยชาวทมิฬ ชาวมัวร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมุสลิม ชาวมาเลย์ และชาวเบอร์เกอร์ซึ่งได้แก่พวกที่มีเชื้อสายฝรั่งตะวันตก

ในส่วนกษัตริย์นั้น ตั้งแต่พระเจ้าวิชัยซึ่งถือเป็นปฐมกษัตริย์แล้ว ศรีลังกามีพระเจ้าแผ่นดินต่อมาอีกประมาณ 200 พระองค์ แต่ที่นักประวัติศาสตร์ยอมรับจัดลำดับเจ้าในทำเนียบมีทั้งสิ้น 165 พระองค์ พระองค์สุดท้ายคือพระเจ้าศรีวิกรมราชสิงหที่อังกฤษจับได้เมื่อปีพุทธศักราช 2358 เป็นอันสิ้นสุดราชวงศ์และการปกครองโดยกษัตริย์ติดต่อกันมานานถึง 2358 ปี กษัตริย์เกือบทุกพระองค์ของศรีลังกาเป็นชาวสิงหล มีเฉพาะบางช่วงที่ฝ่ายทมิฬได้เป็นกษัตริย์และประวัติราชวงศ์เต็มไปด้วยการแย่งชิงราชสมบัติ

พระพุทธศาสนาเข้าสู่ลังกา

ไม่มีหลักฐานปรากฏว่า พระเจ้าวิชัยและชาวสิงหลซึ่งอพยพมาตั้งอาณาจักรในครั้งแรกนั้นนับถือศาสนาใด แต่เชื่อกันว่าคงจะนับถือศาสนาฮินดูหรือพราหมณ์ ในช่วงเวลาประมาณ 200 ปีต่อจากนั้น อาจมีผู้นับถือศาสนาพุทธอยู่บ้างแต่ก็ไม่แพร่หลายนัก จบจนถึงสมัยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ (พ.ศ. 236 - 276) นับเป็นรัชกาลที่ 7 และเป็นเชื้อสายของพระเจ้าวิชัย ครองเมืองอนูราปุระ และ

พระเจดีย์ใหญ่ของวัดกัลยาณิชากรกรุงโคลัมโบ ซึ่งเชื่อว่าได้สร้างครอบพระแท่นที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม เมื่อครั้งเสด็จมาศรีลังการั้งที่ 3

ทรงร่วมสมัยกับ**พระเจ้าอโศกมหาราช**แห่งปาฏลิบุตรในชมพูทวีป พระพุทธศาสนาจึงได้ไปประดิษฐานอย่างมั่นคงในลังกา

พระเจ้าอโศกมหาราชเมื่อทรงจัดการชำระพระศาสนาโดยทรงอาราธนา**พระโมคคัลลีบุตรติสสะเถระ**เป็นประธานสังคายนาขึ้นที่เมืองปาฏลิบุตรใน พ.ศ. 236 แล้ว ทรงส่งสมณทูต 9 สายไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแคว้นแคว้นและดินแดนต่างๆ รวมทั้งที่ห่างไกลจากชมพูทวีป ซึ่งในจำนวนสมณทูตดังกล่าวนี้ สายหนึ่ง **พระโสณะกับพระอุตตระ**นำพระพุทธศาสนาไปประดิษฐานในอาณาจักรสุวรรณภูมิ (ซึ่งไทยเชื่อว่าเป็นบริเวณจังหวัดนครปฐม) และอีกสายหนึ่ง**พระมหินทเถระ** ซึ่งเป็น**พระโอรสของพระเจ้าอโศกมหาราช**⁴ นำพระพุทธศาสนาไปประดิษฐานในอาณาจักรลังกาที่บริเวณใกล้เมืองอนูราปุระ (ในปัจจุบันบริเวณดังกล่าวมีชื่อว่า มหินทเล)

สมณทูตที่**พระมหินทเถระ**เป็นประธานประกอบด้วยพระสงฆ์อีก 4 รูปสามเณร 1 รูปและอุบาสก 1 คน ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจาก**พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ**และประชาชนลังกา มีผู้เข้าอุปสมบทมากมาย และพระเจ้าแผ่นดินทรงสร้างมหาวิหารเป็นสังฆาวาสถวาย**พระมหินทเถระ** อีกทั้งยังสร้างศาสนสถานสำคัญอีกหลายแห่ง อาทิ อุปัราคม ซึ่งนับเป็นเจดีย์สถานแห่งแรกในศรีลังกา รวมทั้งโลหะปราสาท พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายอย่างรวดเร็ว

คัมภีร์มหาวงศ์กล่าวว่า **พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ**ทรงเป็นพระสหายสนิทสนมกับ**พระเจ้าอโศกมหาราช**มาตั้งแต่ก่อนหน้าที่**พระมหินทเถระ**จะนำพระพุทธศาสนามาประดิษฐานที่ศรีลังกา ในเรื่องนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่าตั้งแต่**พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ**

พระเจดีย์อุปาราม เจดีย์สถานแห่งแรกในศรีลังกา
สร้างในรัชสมัยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ (พ.ศ. 236-276)
บูรณะครั้งล่าสุดเมื่อ พ.ศ. 2405 พระเจดีย์นี้อยู่ที่เมืองอุนารุประ

ครองราชย์ คงจะตั้งพระทัยจำลองแบบอย่างวิธีปกครองของ**พระเจ้าอโศกมหาราช**มาใช้ในลังกาทวีป และคงจะทรงได้รับความอุดหนุนในการนี้จาก**พระเจ้าอโศกมหาราช**มาหลายปี⁵ **พระเจ้าอโศกมหาราช**จะส่งสมณทูตไปศรีลังกาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงได้ส่ง**พระมหินทเถระ**พระราชโอรสของพระองค์เป็นประธานของสมณทูต

ในรัชสมัยของ**พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ** นอกจากการสร้างศาสนสถานแล้วยังมีเหตุการณ์สำคัญที่น่าจะกล่าวถึงอีก อาทิ การอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุสู่ศรีลังกาเป็นครั้งแรก การปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์และการอุปสมบทภิกษุณีสงฆ์

พระบรมสารีริกธาตุสู่ศรีลังกา

จากการปรารภของ**พระมหินทเถระ**ว่าการบูชาพระบรมสารีริกธาตุนั้นเปรียบเสมือนการได้บูชาพระพุทธองค์ และได้แนะนำให้ไปขอพระบรมสารีริกธาตุจาก**พระเจ้าอโศกมหาราช** **พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ**ทรงเห็นชอบและขอให้**สามเณรสุมนา** (ซึ่งเป็นพระนัดดาของ**พระเจ้าอโศกมหาราช**) ไปดำเนินการ หลังจาก**พระเจ้าอโศกมหาราช**พระราชทานพระบรมสารีริกธาตุเต็มบาตรให้แก่**สามเณร**แล้ว **สามเณรสุมนา**ยังได้ไปทูลขอพระรากขวัญข้างขวา (กระดูกไหปลาร้าขวา) มาจาก**พระอินทร์สักกะเทวราช**ด้วย **พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ**ทรงให้สร้างเจดีย์ใหญ่และอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุดังกล่าวประดิษฐานไว้เพื่อเคารพบูชา นับเป็นครั้งแรกที่ศรีลังกาได้รับพระบรมสารีริกธาตุ

ภาพจิตรกรรมฝาผนังในวิหารวัดกัลยาณิ ชานกรุงโคลัมโบ
แสดงเรื่องราวที่เจ้าชายกัณตกุมารกับเจ้าหญิงเหเมะมาลาแห่งนครกาลิงคะ
ทรงอัญเชิญพระกัณธธาตุหรือพระธาตุเขี้ยวแก้วไว้ในมุนพระเมาลี หลบข้าศึกมายังลังกา

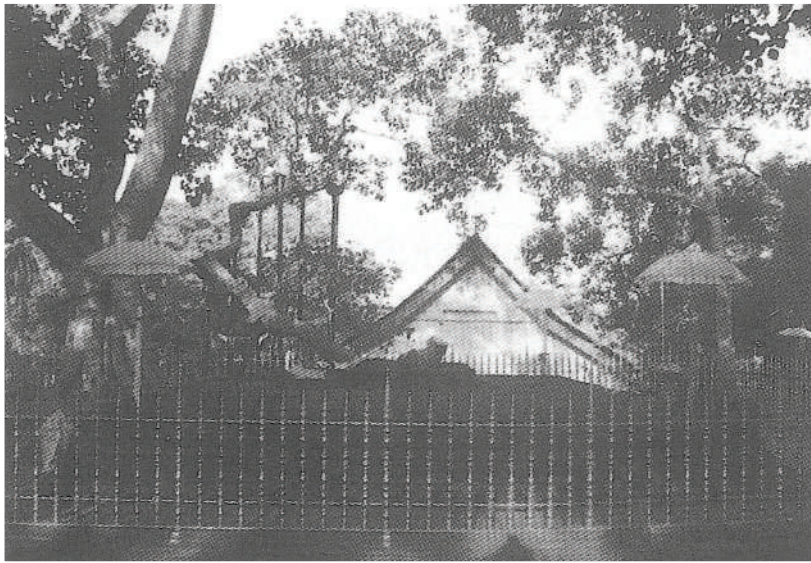
หลังจากนั้นได้มีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาสู่ศรีลังกาอีกหลายครั้ง โดยเฉพาะในช่วงที่
ชมพูทวีปกับรัฐที่นับถือพระพุทธศาสนาต่างๆ ถูกพวกนอกศาสนาบุกรุก บรรดา กษัตริย์และเจ้าผู้ครอง
รัฐต่างๆ เกรงว่า พระบรมสารีริกธาตุจะถูกพวกนอกศาสนาทำลาย ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยจึงได้
อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุที่ตนมีอยู่ไปประดิษฐานที่ศรีลังกา ซึ่งเป็นที่ที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง
ที่สุดในสมัยนั้น รวมทั้งพระธาตุเขี้ยวแก้ว ได้อัญเชิญจากเมืองทันตปุระในกัณธครรัฐมาสู่ลังกาเมื่อ
พ.ศ. 854 สมัยรัชกาลพระเจ้าสิริเมฆวรรณ ศรีลังกาจึงเป็นที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุ
จำนวนมาก

พระศรีมหาโพธิ์และการอุปสมบทภิกษุณีสงฆ์

เมื่อพระนางอนุพาเทวีมีเหสีและบริวารสตรีมีศรัทธาได้ปรารถนาจะขอบวชบ้าง พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ จึงทรงปรึกษากับพระมหินทเถระและหมู่อำมาตย์ แล้วส่งคณะทูตไปเฝ้าพระเจ้าอโศกมหาราชขออาราธนาพระสังฆมิตตาเถรี (ซึ่งเป็นพระธิดาของพระเจ้าอโศกมหาราชและเป็นน้องนางของพระมหินทเถระ) และกิ่งพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งพระเจ้าอโศกมหาราชพระราชทานให้มาสู่ลัنگาทวีป

พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะทรงให้ปลูกกิ่งพระศรีมหาโพธิ์ดังกล่าวไว้ที่เมืองอนูราธปุระ ในปัจจุบันคันโพธิ์นี้ได้รับการดูแลรักษาจากทางศรีลังกาอย่างยิ่ง ลำต้นที่คงเหลือเจริญเติบโตอยู่มีขนาดประมาณหนึ่งคนโอบ นับเป็นต้นไม้ประวัติดิศาสตร์ (ที่มีการบันทึกไว้อย่างละเอียด) ที่มีอายุมากที่สุดในโลก และถือเป็นศาสนสถานที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของศรีลังกา

พระสังฆมิตตาเถรีกับคณะภิกษุณีที่ร่วมคณะมาด้วยได้ประกอบพิธีอุปสมบทให้ พระนางอนุพาเทวีและบรรดาสตรีทั้งหลาย ดังนั้นภิกษุณีจึงได้มีขึ้นในศรีลังกา

พระศรีมหาโพธิ์ เมืองอนูราธปุระ เป็นต้นไม้ประวัติดิศาสตร์ (ที่มีการบันทึกไว้อย่างละเอียด) ที่อายุมากที่สุดในโลกคือกว่า 2,200 ปี และเชื่อว่าเป็นต้นที่พระเจ้าอโศกมหาราชพระราชทานให้พระสังฆมิตตาเถรี (พระราชธิดา) ัญเชิญมาสู่ลัنگาทวีป

“

ชาวศรีลังกาเชื่อและภูมิใจว่าประวัติศาสตร์ของตน
 เริ่มต้นพร้อมกับพุทธศักราช ดังนั้นประวัติศาสตร์
 ของศรีลังกาจึงยืนยาวกว่า 2,567 ปีแล้ว

”

พุทธศาสนายุคต่อมา⁶

ในช่วงประมาณ 1,700 ปีหลังจากสมัยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะจนถึงสมัยฝรั่งเศสวันตกเข้ามา
 มีอำนาจในลังกา กล่าวโดยสรุปได้ว่าพระพุทธศาสนาในบางช่วงมีการเสื่อมถอยและในบางช่วงกลับมา
 เจริญรุ่งเรือง ยามใดที่บ้านเมืองสงบปราศจากการรบหรือการแย่งชิงบัลลังก์และพระเจ้าแผ่นดิน
 ทรงทำนุบำรุงพุทธศาสนาและภิกษุสงฆ์ การพระศาสนาและศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
 จะเจริญไปด้วย ในยามที่บ้านเมืองวุ่นวายเพราะการแย่งชิงราชสมบัติและการศึกสงครามหรือช่วงที่
 ชาวทมิฬได้รับชัยชนะเป็นกษัตริย์พุทธศาสนาจะเสื่อม แต่มีเหมือนกันที่กษัตริย์เชื้อสายทมิฬ
 บางพระองค์ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี เพื่อที่จะผูกใจให้ราษฎรชาวสิงหลจงรักภักดีต่อตน

นอกจากนี้ในสมัยที่ลัทธิมหายานแพร่หลายในชมพูทวีปได้ส่งผลถึงคณะสงฆ์ในศรีลังกาเช่นกัน
 มีช่วงที่คณะสงฆ์ลังกาแตกแยกออกเป็น 2 ฝ่ายใหญ่ คือฝ่ายมหาวีหาร ซึ่งยึดถือคำสอนและแบบแผน
 ประเพณีดั้งเดิม (เถรวาท) และฝ่ายอภัยคีรีวิหาร ซึ่งรับความคิดใหม่ๆ และศึกษาทั้งคำสอนฝ่ายมหายาน
 และฝ่ายเถรวาท แต่ในที่สุดคำสอนและการยึดถือประเพณีมหายานก็ค่อยๆ หดไปจากลังกา

มีเหตุการณ์ที่จะกล่าวถึงเพื่อเป็นตัวอย่างของสมัยที่พระพุทธศาสนาในลังการุ่งเรืองมาก คือ
 ในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 10 หลวงจันทาเหียนได้เดินทางไปถึงเมืองอนูราธปุระและได้บันทึกไว้ใน
 จดหมายเหตุว่า ลังกามีพระภิกษุสงฆ์มาก เฉพาะที่อภัยคีรีวิหารมีพระภิกษุ 5 พันรูป และที่มหาวีหาร
 มีพระภิกษุ 3 พันรูป แสดงให้เห็นว่าในลังกาในสมัยนั้นเป็นศูนย์กลางสำคัญทางพระพุทธศาสนา และ
 การศึกษาพระพุทธศาสนาแห่งหนึ่ง แต่หลังจากที่เมืองหลวงลังกาย้ายจากเมืองอนูราธปุระไปอยู่ที่
 เมืองโปโลนนารูวะในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13 เมืองอนูราธปุระลดความสำคัญลง

ต่อจากนั้นมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ 17 กล่าวได้ว่าพุทธศาสนาในลังกาอยู่ในยุคเสื่อม เนื่องจาก การสู้รบจากการรุกรานที่มาจากอินเดียตอนใต้ รวมทั้งการแก่งแย่งอำนาจกันเองในหมู่ผู้นำสิงหลและ พวกทมิฬได้กลับมามีอำนาจในลังกา พุทธศาสนาเสื่อมถอยจนหมดสิ้นสมณวงศ์ ส่วนภิกษุณีสงฆ์ ได้สูญสิ้นไปก่อนหน้านี้แล้ว ในราวปี พ.ศ. 1614 **พระเจ้าวิชัยพาหุที่ 1** ทรงปราบพวกทมิฬได้ และ กลับไปครองเมืองหลวงที่โปโลนนารูวะ เมื่อทรงจัดการฝ่ายการทหารการเมืองแล้ว จึงมีพระราช ประสงค์จะฟื้นฟูพระพุทธศาสนาและภิกษุสงฆ์ แต่ไม่สามารถหาภิกษุสงฆ์เพื่อประกอบพิธีอุปสมบทได้⁷ จึงต้องอาราธนาพระสงฆ์จากพม่าทางตอนใต้ ได้คณะสงฆ์ 20 รูปไปบรรพชาอุปสมบทให้แก่ชาวสิงหล ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ลังกาสิ้นสมณวงศ์ จึงต้องไปนิมนต์ให้พระสงฆ์จากประเทศอื่นมาอุปสมบทและ ทำให้ลังกามีสังฆมณฑลอีก

อีกประมาณ 50 ปีต่อมา ลังกาได้กษัตริย์ที่มีอำนาจมากคือ**พระเจ้าปราชกรมพาหุมหาราช** (พ.ศ. 1696 - 1729) ทรงสามารถรวบรวมลังกาเป็นอันหนึ่งอันเดียวอีกครั้งหนึ่ง และทรงยกทัพไป ปราบพวกทมิฬในชมพูทวีปได้เป็นเมืองขึ้น และในประวัติศาสตร์ยังเชื่อว่าทรงยกทัพไปตีพม่าได้ ในด้านศาสนานั้น โปรดให้มีการทำสังคายนาพระธรรมวินัย รวบรวมพระสงฆ์ต่างๆ เข้าเป็นนิกาย เดียวกัน ลัทธิพระธรรมวินัยจากการสังคายนาครั้งนี้เองที่แพร่หลายมาทางประเทศในแถบเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งกรุงสุโขทัย ซึ่งพระธรรมวินัยสายเถรวาทจากสมัยนั้นยังคงยั่งยืนใน ประเทศไทยอยู่ในทุกวันนี้ ประวัติศาสตร์จารึกว่า ทั้งเขมร พม่า รามัญ และสยามในสมัยนั้นได้ส่ง พระสงฆ์ไปบวชแปลงในลังกาและนำพระธรรมวินัยแบบลังกาวงศ์กลับมาประเทศตน ดังศิลาจารึก สมัยสุโขทัยได้บันทึกเรื่องการส่งพระสงฆ์ไทยไปลังกาไว้ด้วย

ในสมัย**พระเจ้าปราชกรมพาหุมหาราช**นี้เองที่ลังกากับไทยเริ่มมีความสัมพันธ์กันทางพุทธศาสนา โดยตรงเป็นครั้งแรก นับเป็นการเริ่มลังกาวงศ์ในสยาม ซึ่งเราจะกล่าวถึงในรายละเอียดในตอนต่อไป

หลังจากสมัย**พระเจ้าปราชกรมพาหุมหาราช**แล้ว ลังกาค่อยๆ กลับสู่ยุคความวายอีก แดกเป็นพวก เป็นเหล่า ซึ่งความเป็นใหญ่ เป็นช่องทางให้ข้าศึกกำเริบ ซึ่งในภายหลังมิใช่แต่ข้าศึกภายในเท่านั้น แต่เป็นชาตินิคมหาอำนาจในยุโรปเข้ามามีอิทธิพล ตั้งแต่ช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 18 ถึง 20 ครีลังกา ตกอยู่ในสภาพเป็นก๊กเป็นเหล่า ไม่มีผู้ใดมีอำนาจครอบคลุมทั้งประเทศ ราชธานีย้ายไปหลายที่ ใครที่มีอำนาจตั้งตัวเป็นใหญ่ได้ยกเมืองที่ตนครองอยู่เป็นราชธานี ราชธานีของสิงหลเหล่านี้ส่วนใหญ่ อยู่กันทางบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะ ยกเว้นอาณาจักรแคนดี้ซึ่งอยู่ในตอนกลางของประเทศ ที่มีชัยภูมิเป็นภูเขาสูง

ส่วนพวกทมิฬมีอาณาจักรอยู่ที่คาบสมุทรจาฟนาทางตอนเหนือของประเทศ และได้พยายาม ขยายอำนาจลงมาทางตอนใต้บริเวณชายฝั่งทะเลคือบริเวณเมืองโคลัมโปในปัจจุบัน แต่ไม่สามารถ ขยายอิทธิพลไปไกลกว่านั้นเนื่องจากอาณาจักรวิชัยนาคาในตอนใต้ของอินเดียบุกรุกข้ามช่องแคบมายัง เขตจาฟนา ทำให้ต้องถอนทัพกลับไปสู้กับอาณาจักรวิชัยนาคา ในช่วงนี้เช่นกันที่เริ่มมีคนต่างชาตินับถือมุสลิมอพยพเข้ามาตั้งตัวเพื่อค้าขาย โดยเฉพาะตามเมืองชายฝั่งทะเลที่สำคัญต่างๆ

“

ลัทธิพระธรรมวินัยจากการสืบทอดมานี้เอง
ที่แพร่หลายมาทางประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
รวมทั้งกรุงสุโขทัย ซึ่งพระธรรมวินัยสายเถรวาทจากสมัยนั้น
ยังคงยังยืนในประเทศไทยอยู่ในทุกวันนี้

”

ในส่วนของสมณวงศ์นั้นได้เสื่อมลงไปด้วย ปรากฏพระภิกษุอลัชชีมีมาก จนต้องมีการชำระ
กำจัดพระภิกษุอลัชชีอยู่หลายครั้ง การที่บ้านเมืองไม่สงบส่งผลให้พระพุทธศาสนาเจริญได้ยาก แต่มี
บางสมัย อาทิ เมื่อพระเจ้าแผ่นดินลังกาได้วางระเบียบแบบแผนสังคมทลเรียบร้อยจนกิตติศัพท์
เลื่องลือมาถึงไทย มอญ เขมร และลานนาไทย ทำให้ภิกษุสงฆ์ในอาณาจักรเหล่านี้เกิดความนิยม
พากันออกไปลังกาเพื่อบวชแปลงเป็นพระสงฆ์ลังกาวงศ์อีกครั้งหนึ่ง

ช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ลังกาประสบภาวะวิกฤตจากการสู้รบกันเอง และ
การใช้ฝรั่งโปรตุเกสมาช่วยในการขจัดศัตรูของตน เป็นช่องทางให้ประเทศมหาอำนาจยุโรปเข้าครอง
ลังกาคิดต่อกันเป็นเวลายาวนานถึงกว่า 300 ปี

ลังกาภายใต้อิทธิพลมหาอำนาจยุโรป

ชนชาติโปรตุเกสเริ่มมาตั้งภูมิลำเนาในลังกาที่บริเวณเมืองท่าโคลัมโบตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2060
ซึ่งเป็นเวลาที่อำนาจของพระเจ้าแผ่นดินลังกาอ่อนแอ เมืองหลวงในขณะนั้นคือชัยวัฒน์บุรี
(Jayawardanapura) ใกล้กับเมืองโคลัมโบ เขตทางเหนือของเกาะนั้น ฝ่ายทมิฬครอบครองอยู่
พวกสิงหลเองแตกเป็นหลายฝ่ายมีอาณาจักรโรหุ และแคนคีแข่งอำนาจกับพระเจ้าแผ่นดิน โปรตุเกส
ได้ขออนุญาตตั้งสถานีทางการค้าที่โคลัมโบ โดยให้สัญญาว่าจะช่วยพระเจ้าแผ่นดินปราบหัวเมืองต่างๆ
ที่กระด้างกระเดื่องให้ พอได้รับอนุญาตแล้ว โปรตุเกสได้สร้างป้อมที่เมืองโคลัมโบ ส่งทหารมาประจำ
หลายร้อยคน โดยอ้างว่าเกรงพวกมุสลิม ซึ่งตั้งถิ่นฐานในบริเวณนั้นอยู่ก่อนแล้วจะทำร้าย หลังจากนั้น
โปรตุเกสไม่เกรงพระทัยต่อพระเจ้าแผ่นดิน มีการต่อสู้กันที่สุคฝ่ายพระเจ้าแผ่นดินสู้ไม่ได้
ต้องยอมขึ้นกับพระเจ้าแผ่นดินของโปรตุเกส ช่วงประมาณ 100 ปีหลังจากนั้น เป็นช่วงการศึกสงคราม
ระหว่างฝ่ายต่างๆ ในที่สุดโปรตุเกสซึ่งมีกำลังเข้มแข็งกว่าสามารถยึดของเมืองท่าสำคัญได้หมด
ใน พ.ศ. 2175

โปรตุเกสมิได้สนใจด้านการค้าเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการแผ่คริสต์ศาสนาด้วย โดยได้รับ อาชญาสิทธิจากสันตะปาปาให้เป็นชาติเดียวที่จะแผ่คริสต์ศาสนาและอาณาจักรในทวีปเอเชีย กองเรือ ของโปรตุเกสจึงไม่ได้มีแค่สินค้าเท่านั้น ยังเพียบพร้อมด้วยทหารและพวกบาทหลวง ในศรีลังกานั้น ดินแดนที่โปรตุเกสมีอำนาจอยู่จะบีบบังคับให้ประชาชนเปลี่ยนไปนับถือคาทอลิก และสถาปนา พระเจ้าแผ่นดินสิงหลที่เป็นคาทอลิกพระองค์หนึ่งคือ**พระเจ้าธรรมปาละ คอน ฮวน** เมื่อปี พ.ศ. 2085 นอกจากนี้ยังทำลายวัดในพุทธศาสนา มีการเผาวัดทำลายพระพุทธรูปต่างๆ และแม้แต่พระพุทธรูปบาท บนยอดเขาสุมนภูฏ โปรตุเกสได้ให้คนไปขุดขโมยพระพุทธรูปทั้งหมดคืน

พระพุทธรูปในสมัยภายใต้การปกครองของโปรตุเกสจึงเสื่อมลงมาก แม้แต่ในแถบตอนกลาง ของประเทศคือบริเวณอาณาจักรแคนดี ซึ่งอำนาจโปรตุเกสเข้าไปไม่ถึง เจ้าผู้ครองนครแคนดีองค์หนึ่ง หันไปนับถือศาสนาพราหมณ์และทำลายพุทธศาสนาเป็นอันมากโดยให้สีกพระภิกษุสามเณรและทำลาย เจตีย์วิหารและเผาพระไตรปิฎกที่มีอยู่ ทำให้ลังกาสูญเสียสัมพันธภาพเป็นครั้งที่ 2

ในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 22 อำนาจโปรตุเกสเริ่มลดลงและบทบาทฮอลันดาเริ่มมีมากขึ้น ในลังกา **พระเจ้าราชสิงหะที่ 2** ซึ่งครองกรุงแคนดีได้ทำสัญญากับพวกฮอลันดาให้ช่วยกันปราบ โปรตุเกส โดยฮอลันดาส่งกองทัพเรือมารบกับโปรตุเกส และ**พระเจ้าราชสิงหะที่ 2** ยกทัพลงมาจับไล่ ในปี พ.ศ. 2200 โปรตุเกสต้องหนีไปจากลังกา ฮอลันดาได้เข้ามายึดเมืองท่าต่างๆ ที่เคยอยู่ภายใต้ โปรตุเกสไว้ ไม่ยอมคืนให้แก่**พระเจ้าราชสิงหะที่ 2** โดยอ้างว่าแทนค่าเสียหายจากการทำสงคราม

ฮอลันดานั้นต่างจากโปรตุเกสที่ไม่สนใจการแพร่ศาสนา นัก สนใจแต่การค้าขาย จึงพอใจที่จะ มีอำนาจในบริเวณเมืองท่าต่างๆ ปล่อยให้กษัตริย์ลังกาที่อาณาจักรแคนดีปกครองตนเองไป อีกทั้ง พวกฮอลันดาไม่ทำลายและไม่ต่อต้านพุทธศาสนารุนแรงเช่นโปรตุเกส จึงไม่มีปัญหากับชาวศรีลังกา ในช่วงนี้ในอาณาจักรแคนดีประสงค์จะฟื้นฟูสัมพันธภาพ และได้พระสงฆ์ 30 รูปจากเมืองยะไข่มาตั้ง กรุงแคนดีในปี พ.ศ. 2240 ทำการอุปสมบทให้แก่ชาวสิงหล แต่สัมพันธภาพไม่ยั่งยืนอีกเพราะพระสงฆ์ จากยะไข่กลับประเทศไปบ้าง ถึงแก่ภรรยาก็บ้าง พระชาวสิงหลเองก็ออกไปบ้าง จนไม่มีสมณสงฆ์ ที่จะอุปสมบทอีก นับเป็นการสิ้นสุดสัมพันธภาพครั้งที่ 3 โดยในลังกาเหลือเพียงแต่สามเณร

ในช่วงต่อไปนี้ไทยมีบทบาทสำคัญ โดย**สามเณรสรณังกร**ได้แนะนำให้พระเจ้าแผ่นดินลังกา ส่งราชทูตไปขอพระสงฆ์จากกรุงศรีอยุธยามาทำการอุปสมบทให้แก่ชาวสิงหล **พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ** โปรดให้คณะสงฆ์จากไทย **พระอุบาลี**เป็นผู้นำเดินทางมายังกรุงแคนดี โดยเรือสินค้าของฮอลันดา พิธีอุปสมบทมีขึ้นในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2296 นับเป็นการเริ่มประดิษฐานสยามวงศ์ในศรีลังกาที่ยัง เจริญอยู่จนทุกวันนี้ รายละเอียดของเหตุการณ์สำคัญนี้จะได้กล่าวถึงต่อไป

ในปี พ.ศ. 2340 อังกฤษได้ครองอำนาจแทนฮอลันดาในเมืองแถบชายทะเลและพยายาม ขยายอำนาจปกครองของตนออกไป แต่ยังไม่สามารถรบชนะอาณาจักรแคนดี จบจนถึงรัชสมัยของ **พระเจ้าศรีวิกรมราชสิงห์** ซึ่งทรงขัดแย้งกับขุนนางผู้ใหญ่อย่างรุนแรง ขุนนางผู้นี้และครอบครัว ถูกประหารชีวิตอย่างโหดเหี้ยมทำให้บรรดาขุนนางอื่นๆ โกรธแค้น^๑ จึงแอบไปขอให้กองทัพอังกฤษ ช่วยขจัดพระองค์

อังกฤษนั้นได้พยายามส่งกองทัพไปปราบอาณาจักรแคนตีมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะเมืองแคนคืออยู่ในชัยภูมิที่เป็นภูเขาสูง ยากที่อังกฤษจะได้ชัยชนะ เมื่อมีขุนนางแคนตีรับอาสาเป็นไส้ศึก อังกฤษจึงสบโอกาสและสามารถยึดอาณาจักรแคนตีจับ**พระเจ้าศรีวิกรมราชสิงห์** ได้เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2358 โดยอังกฤษกับลังกาทำสนธิสัญญารับประกันสิทธิของฝ่ายลังกา รวมทั้งการคุ้มครองพระพุทธศาสนา แต่ต่อมาฝ่ายลังกาถอนกบฏ อังกฤษปราบได้และถือโอกาสแก้ไขสนธิสัญญาใหม่ ส่งผลให้พระเจ้าแผ่นดินลังกาสูญเสียราชวงศ์แต่นั้นมา

ในระยะแรกที่อังกฤษปกครองลังกาได้ให้อิสรภาพทางด้านศาสนา พุทธศาสนาจึงไม่เดือดร้อนนัก แต่ต่อมาฝ่ายอังกฤษต้องเปลี่ยนนโยบายไปตามใจคริสต์ศาสนา โดยบาทหลวงคริสเตียนพยายามเผยแพร่ศาสนาของตนเป็นการใหญ่ และโจมตีพระพุทธศาสนาอย่างรุนแรง ก่อให้หมู่พุทธศาสนิกชนเกิดปฏิกริยาต่อต้านคริสเตียน และกระตุ้นให้เกิดความพยายามฟื้นฟูและรักษาพระพุทธศาสนาจนมาถึงปัจจุบัน

อังกฤษยึดครองลังกาตลอดมาจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง และต้องยอมให้ศรีลังกาเป็นเอกราชเมื่อ พ.ศ. 2491 รวมเวลาที่อังกฤษปกครองศรีลังกาอยู่ทั้งสิ้น 150 ปี

สรุป

ประวัติศาสตร์ศรีลังกาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด พงศาวดารโบราณของลังกาได้โยงเหตุการณ์สำคัญในพระพุทธศาสนาเข้ากับประวัติของประเทศตน และเมื่อลังการับพระพุทธศาสนาที่**พระมหินทเถระ**นำมาเผยแพร่แล้ว ในภายหลังได้กลายเป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนาที่สำคัญแห่งหนึ่ง พุทธศาสนาจะเจริญหรือเสื่อมย่อมต้องอาศัยปัจจัยอื่นด้วย โดยเฉพาะความสงบสุขของบ้านเมืองและการเอาใจใส่ทำนุบำรุงพระศาสนาของพระเจ้าแผ่นดิน ในยุคที่แผ่นดินวุ่นวาย มีการแย่งชิงอำนาจ การรุกรานจากภายนอก พุทธศาสนาในลังกาจะเสื่อมถอยจนถึงกับสูญสิ้นสมณวงศ์ไป 3 ครั้ง นอกจากนี้ การที่ลังกาต้องตกอยู่ในอำนาจของประเทศยุโรป 3 ประเทศเป็นเวลาติดต่อกันกว่า 300 ปี โดยในระยะนี้มีความพยายามทำลายล้างพระพุทธศาสนาและเพื่อให้ชาวลังกาหันไปนับถือคริสต์ศาสนา ได้ทำให้คนลังกาซึ่งมีความเชื่อดั้งเดิมอยู่ว่าพวกตนเป็นผู้ถูกกำหนดให้เป็นผู้พิทักษ์พุทธศาสนาหันมารวมตัวกันอย่างเข้มแข็งและกระตือรือร้นที่จะฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในลังกาให้เจริญรุ่งเรือง

3. พุทธเถรวาทจากลังกาสู่สุวรรณภูมิและสยาม

ลังกาและสุวรรณภูมิเริ่มนับถือพุทธศาสนาแบบเถรวาทในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน คือ ต้นพุทธศตวรรษที่ 3 ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก่อนที่ไทยหรือสยามจะตั้งอาณาจักรสุโขทัยขึ้นได้นั้น สุวรรณภูมิส่วนใหญ่อยู่ใต้อำนาจของพม่า มอญและเขมรที่ผลัดกันเป็นใหญ่ ต่อมาลัทธิเถรวาทที่เชื่อกันอยู่เก่าแก่อยู่ๆ เสื่อมไปโดยลัทธิมหายานได้รับความนิยมมากขึ้น

อาณาจักรในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัยนั้นค่านับถือพุทธศาสนาแบบมหายาน อาณาจักรศรีวิชัยในสมัยพุทธศตวรรษที่ 14 มีพระมหากษัตริย์ที่ทรงนับถือลัทธิมหายาน อิทธิพลของศรีวิชัยขยายมาถึงบริเวณที่เป็นจังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน คงมีหลักฐานคือเจดีย์พระธาตุไชยา และพระมหาธาตุที่นครศรีธรรมราช และในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งกษัตริย์เขมรราชวงศ์สุริยวรมันเรื่องอำนาจในบริเวณสุวรรณภูมินั้นทรงนับถือลัทธิมหายานเช่นกัน แต่เป็นมหายานที่มีศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูผสมผสานด้วย **พระเจ้าสุริยวรมันที่ 7** (พ.ศ. 1724 - 1748) ทรงรื้อฟื้นลัทธิมหายานที่กำลังเสื่อมลงเป็นการใหญ่ ในรัชสมัยนี้มีการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาและปราสาทประดิษฐานพุทธรูปปฏิมาและพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ รวมทั้งทรงสร้างปราสาทบาเยน แต่เมื่อพระองค์สวรรคตแล้วไม่นาน อำนาจของเขมรและอิทธิพลของลัทธิมหายานได้ยุบเลิกไปด้วย

ในช่วงที่ชนชาติไทยอพยพจากจีนลงใต้และกำลังเริ่มก่อร่างสร้างเมืองในบริเวณสุวรรณภูมินั้น ในราวพุทธศตวรรษที่ 16 ทางพม่า **พระเจ้าอินรธามังช่อ** หรือ**พระเจ้าอนรรฆมหาราช** ทรงปราบมอญลงได้และเป็นใหญ่ครองเมืองพุกาม อำนาจของพุกามสมัยนั้นขยายกว้างขวางถึงบริเวณที่ชนชาติไทยอาศัยอยู่ กษัตริย์พุกามพระองค์นี้ทรงเลื่อมใสในลัทธิเถรวาทและทรงฟื้นฟูพุทธศาสนาเถรวาทเป็นการใหญ่โดยมีเมืองพุกามเป็นศูนย์กลาง ชนชาติไทยในสมัยนั้นจึงนับถือเถรวาทแบบพุกามไปด้วย ซึ่งในสมัยนั้นเองทางลังกาได้นิมนต์พระสงฆ์จากพุกามไปบรรพชาอุปสมบทให้แก่ชาวสิงหลด้วยเช่นกัน

เริ่มลัทธิเถรวาทแบบลังกาวงศ์⁹

คงได้กล่าวถึงในตอนก่อนว่าในช่วงพุทธศตวรรษที่ 17 และต้นพุทธศตวรรษที่ 18 ในลังกานั้น **พระเจ้าปราชรมหาพุมหาราช** ทรงฟื้นฟูพระพุทธธรรมวินัย มีการทำสังคายนาพระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์จนชื่อเสียงปรากฏมาถึงสุวรรณภูมิและเขมร พม่า มอญหรือรามัญ และสยามได้ส่งพระสงฆ์ไปบวชแปลงใหม่ในลังกา โดยนิมนต์พระลังกากลับมาด้วย และตั้งเป็นคณะลังกาวงศ์ขึ้น ซึ่งได้รับการนับถือเลื่อมใสจากกษัตริย์และประชาชนมาก พระสงฆ์ชาวลังกาชื่อ**พระราहुล**ได้จาริกจากพุกามมาตั้งลังกาวงศ์ที่นครศรีธรรมราช และได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว นับเป็นการเริ่มลังกาวงศ์ในดินแดนสุวรรณภูมินี้

ในราว พ.ศ. 1800 บุรพกษัตริย์ของไทยพระองค์แรกคือ**พ่อขุนบางกลางท่าว**ได้ประกาศเอกราช และทรงตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีมีพระนามว่า **พ่อขุนศรีอินทราทิตย์** ในขณะนั้นผู้คนในสมัยสุโขทัยค่านับถือพุทธศาสนาแบบเถรวาทและมหายานปะปนกัน จนปี พ.ศ. 1820 เมื่อ**พ่อขุนรามคำแหง**เสด็จขึ้นครองราชย์ และได้สดับกิตติคุณความเคร่งครัดของพระสงฆ์ลังกาวงศ์ที่เมืองนครศรีธรรมราช

จึงอาราธนาพระมหาเถรสงฆ์จากนครศรีธรรมราชเข้าพำนักที่วัดอรุณฯ ซึ่งเป็นที่วิเวกอยู่ทางตะวันตกของกรุงสุโขทัย พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ได้เจริญรุ่งเรืองตั้งแต่นั้นมา เชื่อกันว่าในระยะนี้เองที่ไทยได้รับพระไตรปิฎกภาษาบาลีเถรวาท พร้อมทั้งอรรถกถา คัมภีร์ต่างๆ ฯลฯ มาจากลังกา ซึ่งใช้กันเป็นหลักฐานมาจนทุกวันนี้ ในสมัยนั้นทั้งพระมหากษัตริย์ ชาววัง ชาวบ้านต่างมีศรัทธาปฏิบัติศาสนกิจกันอย่างเคร่งครัดจนกลายเป็นวัฒนธรรมของชนชาติไทยสืบมา รวมทั้งพุทธศิลปะทางด้านการก่อสร้างสถาปัตยกรรมและปฏิมากรรมแบบลังกาได้รับการประยุกต์มาใช้จนในที่สุดกลายเป็นแบบฉบับของไทยเอง

ลังกาวงศ์ประดิษฐานมั่นคง

ลัทธิเถรวาทลังกาวงศ์เมื่อได้ประดิษฐานที่กรุงสุโขทัยอย่างมั่นคงแล้ว ได้รับความนิยมนานทั้งในอาณาจักรสุโขทัยและบริเวณใกล้เคียงทำให้ลัทธิเถรวาทแบบเก่าและลัทธิมหายานได้สลายตัวไปหมด ตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ประเทศสยามสุโขทัย พม่า เขมร มอญ ลาว ได้เปลี่ยนไปนับถือพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์ทั้งสิ้น

เมื่อ**พระเจ้ามหาธรรมราชา**ไทยขึ้นครองราชย์ ได้ทรงอาราธนา**พระมหาสามีสังฆราช**ชาวลังกามาเป็นพระอุปัชฌาย์ ในปี พ.ศ. 1904 พระองค์ได้เสด็จออกผนวชเป็นพระภิกษุอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง นับเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่ทรงพระผนวชในขณะที่ครองราชย์แล้ว **พระเจ้ามหาธรรมราชา**ไทยสนพระทัยศึกษาพระไตรปิฎกอย่างแตกฉานจนสามารถทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเตภูมิกถาหรือไตรภูมิพระร่วง โดยทรงรวบรวมจากคัมภีร์ตำราหลักฐานต่างๆ ซึ่งแสดงว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมในสมัยนั้นรุ่งเรืองมาก และหนังสือที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นนี้ นับเป็นวรรณคดีพระพุทธศาสนาในภาษาไทยเป็นเล่มแรก พระองค์ยังทรงสร้างพระมหาธาตุเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญมาจากลังกา และทรงปลูกหน่อต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่อัญเชิญมาจากเมืองอนูราธปุระในลังกาไว้หลังพระมหาธาตุ นอกจากนี้ยังทรงให้จำลองพระพุทธรูปจากที่มีอยู่ในลังกาคั่ว

ในช่วงรัชสมัย**พระเจ้ามหาธรรมราชา**ไทยนี้ พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ได้ไปประดิษฐานอย่างมั่นคงในล้านนาหรือเชียงใหม่ด้วย กล่าวคือตั้งแต่**พระเจ้าเม็งราย**ทรงชนะมอญและสถาปนาเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานีประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ 19 นั้น ลัทธิเถรวาทลังกาวงศ์ได้แพร่หลายจากสุโขทัยและจากมอญมายังล้านนาไทยบ้างแล้วแต่ยังไม่เป็นหลักฐานมั่นคงนัก จนถึงสมัย**พระเจ้ากิอนา** (ซึ่งทรงครองราชย์ร่วมสมัยกับ**พระเจ้ามหาธรรมราชา**ไทย) ได้ส่งราชทูตเป็น 2 สายคือสายหนึ่งไปนิมนต์คณาจารย์ลังกาวงศ์ที่ประเทศมอญ และอีกสายหนึ่งไปสุโขทัยขอพระสงฆ์ลังกาวงศ์เช่นกัน เพื่อไปจัดตั้งลังกาวงศ์ที่ล้านนา ทางประเทศมอญนั้น**พระอู่หมพรมหาเถระ**ได้ส่งศิษย์ชื่อ**พระอนันตเถระ**ไปด้วย และทางฝ่ายสุโขทัย**พระเจ้ามหาธรรมราชา**ไทยส่ง**พระสุมนเถระ** ซึ่งเป็นศิษย์**พระอู่หมพรมหาเถระ**เช่นกันไปร่วมจัดตั้งลัทธิเถรวาทแบบลังกาวงศ์จึงตั้งมั่นรุ่งเรืองขึ้นแต่นั้นมา คณาจารย์ลังกาวงศ์จากสุโขทัยได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุไปยังล้านนา และมีการสร้างพระธาตุเจดีย์ที่วัดสวนดอกและเจดีย์พระธาตุคอกสุเทพ เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุดังกล่าว

ในรัชสมัย**พระเจ้าคิโลกราช**แห่งลานนา ทรงอุปถัมภ์พระสงฆ์คณะหนึ่งให้ไปศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศลังกา เมื่อคณะสงฆ์นี้กลับมาได้นำหน่อพระศรีมหาโพธิ์มาด้วย จึงทรงโปรดให้สร้างวัดโพธารามหรือวัดเจ็ดยอดถวายเป็นที่ปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์นี้ หลังจากรัชสมัยนี้จนถึงสิ้นพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นระยะที่วรรณคดีพระพุทธศาสนาแล่นารุ่งเรืองมาก มีพระเถระนักปราชญ์ลานนาหลายรูปที่สามารถรจนาคัมภีร์ภาษาบาลีหลายเรื่อง

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีอยู่กว่า 400 ปี พระพุทธศาสนาลัทธิเถรวาท แบบลังกาวงศ์ยังคงรุ่งเรืองมาก กรุงศรีอยุธยาจึงอุดมด้วยวัดวาอาราม สถูป เจดีย์ พระมหากษัตริย์และผู้คนทั่วไปต่างเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และยังมีการติดต่อกับทางลังกา โดยมีพระสงฆ์จากอยุธยาไปศึกษาและนมัสการปูชนียสถานในประเทศลังกาอยู่เช่นเดียวกับสมัยก่อนๆ จนกระทั่งลังกาเกิดปัญหาการแตกแยกภายในและตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของมหาอำนาจยุโรป คือโปรตุเกส การติดต่อก็ต้องสะดุดลง

ไทยมิได้เพียงรับนับถือเถรวาทแบบลังกาวงศ์เท่านั้น แต่ยังรับสิ่งศักดิ์สิทธิ์นานาประการไปด้วย ดังได้กล่าวถึงพระบรมสารีริกธาตุจากลังกา และต้นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งถือเป็นอานิสงส์ที่ไทยพลอยได้รับจากการที่**พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ**ของลังกาทรงขอพระบรมสารีริกธาตุและหน่อต้นพระศรีมหาโพธิ์มาจาก**พระเจ้าอโศกมหาราช**เมื่อกว่า 2,300 ปีมาแล้ว นอกจากนี้ พระพุทธรูปสำคัญของไทย คือพระพุทธรูปสี่หังค์และพระแก้วมรกตต่างมีหลักฐานและตำนานต้นกำเนิดจากลังกาเช่นกัน

ตำนานพระพุทธรูปสี่หังค์และพระแก้วมรกต¹⁰

ประวัติของพระพุทธรูปสี่หังค์ปรากฏในชินกาลมาลีปกรณ์ ภาษาบาลี ซึ่ง**พระรัตนปัญญา**แต่งในแผ่นดิน**พระเจ้าฟ้างุ้มมหาราช** (พระเมืองแก้ว เชียงใหม่ พ.ศ. 2038 - 2068) ว่า ในรัชกาล**พ่อขุนศรีอินทราทิตย์**แห่งกรุงสุโขทัยทรงได้รับการเกื้อกูลจาก**พระเจ้าสิริธรรมา**แห่งนครศรีธรรมราช นำพระพุทธรูปสี่หังค์ซึ่งสร้างในลังกามาประดิษฐานที่กรุงสุโขทัยตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 1800 นับเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญชิ้นแรกๆ ที่ไทยได้รับจากลังกา

พระแก้วมรกตหรือพระพุทธรูปมหายานนิรันดร์ประวิมาร มีผู้ได้พบเมื่อประมาณ พ.ศ. 1977 เพราะพระสถูปใหญ่โบราณที่เมืองเชียงรายได้ถูกฟ้าผ่าพังลง จึงได้พบพระแก้วมรกต สำหรับตำนานของพระแก้วมรกตนั้น **สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ** ทรงสันนิษฐานว่า คงเป็นองค์เดียวกับที่**หลวงจีนฟาเหียน** ซึ่งเดินทางจาริกไปถึงเมืองอนูราชปุระในพุทธศตวรรษที่ 10 ได้บันทึกไว้ว่าที่เมืองอนูราชปุระมีพระแก้วหยกเขียวเป็นที่นับถือของประชาชนชาวสิงหลเป็นอันมาก โดยทรงนิพนธ์ไว้ดังนี้

"...แม้ในหนังสือรัตนพิมพวงศ์ก็กล่าวว่า พระมหายานนิรันดร์ประวิมารแก้วมรกตได้มาสู่ประเทศนี้พร้อมกับพระไตรปิฎกที่ได้มาจากลังกาทวีป...และข้อประหลาดยังมีอีกอย่าง 1 ที่ปรากฏในหนังสือจดหมายเหตุระยะทางของ**หลวงจีนฟาเหียน** ซึ่งได้เดินทางจากเมืองจีนไปชมพุทธรูป แล้วได้ลงไปถึงเมืองลังกาเมื่อครั้งแผ่นดิน**พระเจ้ามหายานมอัน**นับลำดับเป็นรัชกาล ที่ 59 นั้นว่า ได้เห็นพระแก้วหยกเขียวมีอยู่ที่เมืองอนูราชปุระ เป็นที่นับถือของประชาชนชาวสิงหลยิ่งนัก ทุกวันนี้พระพุทธรูปแก้วมรกตก็ยังอยู่ในหอพระทันตธาตุที่เมืองแกนคิในลังกาทวีปอีกองค์ 1 รูปสันฐานแลเนื้อแก้วคล้ายคลึงกับ

พระแก้วมรกต

(ภาพ : อภินันทนาการจากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์)

พระมหาปฏิมากรแก้วมรกตในเมืองเรา แต่เป็นพระขนาดเล็ก พระแก้วหยกเขียวองค์ที่หลวงจีนฟาเหียนกล่าวไว้ในจดหมายเหตุนั้น อาจจะเป็นพระแก้วมรกตองค์ใหญ่ที่ประดิษฐานอยู่ในวัดพระศรีรัตนศาสดารามทุกวันนี้ บางทีในครั้งเมื่อเมืองลังกาทกอยู่ในอำนาจทมิฬ จะมีผู้พาหนีมาไว้ในประเทศที่เป็นสัมมาทิจิเพื่อให้พ้นอันตรายก็เห็นจะเป็นได้”¹¹

ไทยถือเอาลังกาเป็นต้นแบบ

กล่าวโดยสังเขปได้ว่า ตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ซึ่งลัทธิเถรวาทลังกาวงศ์ได้ประดิษฐานมั่นคงในกรุงสุโขทัย และขยายไปสู่ลานครจนถึงพุทธศตวรรษที่ 22 ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ไทยกับลังกามีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทางพุทธศาสนา โดยไทยได้รับ

ลังกาเป็นต้นแบบของพระพุทธรูปเถรวาท เห็นว่าลังกาเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่ง มีการอาราธนาให้พระภิกษุจากลังกามาช่วยจัดตั้งลังกาวงศ์ให้ มีการส่งพระภิกษุจากสุโขทัย เชียงใหม่ และอยุธยาไปบวชแปลง หรือไปศึกษาพระพุทธรูปในลังกา มีการรับพุทธศิลป์และปฏิมากรรมแบบลังกามาประยุกต์ให้เข้ากับของท้องถิ่นไทย มีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุและหล่อพระศรีมหาโพธิ์จากลังกา ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือยิ่งมาประดิษฐานในประเทศไทยในหลายโอกาส และที่สำคัญคือมีการศึกษาพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่างๆ ที่ได้มาจากลังกาอย่างลึกซึ้งจนเกิดเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ และพระพุทธรูปเถรวาทลังกาวงศ์เจริญรุ่งเรืองตลอดมา

มีเหตุการณ์หนึ่งที่กล่าวถึงคือในสมัยกรุงศรีอยุธยาครั้งรัชกาล**พระเจ้าทรงธรรม** (พ.ศ. 2163 - 2171) พระสงฆ์ไทยซึ่งกลับจากการเดินทางไปมัสการปูชนียสถานในลังกาได้ทูลเกล้าฯตามคำบอกพระลังกว่าพระพุทธรูปองค์เคยประทับรอยพระพุทธรูปบาทในประเทศไทยด้วยอย่างแน่นอนที่สุวรรณบรรพต จึงมีพระบรมราชโองการให้สืบหาภูเขาภูเขานี้ในบรรดาหัวเมืองต่างๆ เป็นการใหญ่¹² ในสมัยนั้นไทยมีพระพุทธรูปจำลองอยู่แล้ว เพราะตั้งแต่สมัยสุโขทัยได้มีการจำลองพระพุทธรูปบาทมาจากเขาสุมนภูฏหรือที่ปัจจุบันเรียกว่า ศิริปาทะ ในลังกามาไว้สักการบูชาในประเทศไทยแล้ว แต่กรณีนี้เชื่อว่าเป็นรอยพระพุทธรูปบาทแท้ ในที่สุดเจ้าเมืองสระบุรีมีหนังสือกราบทูลว่าพราณล่าเนื้อคือ**พราณบุญ**ได้พบรอยเท้าใหญ่บนไหล่เขาที่เมืองสระบุรี **พระเจ้าทรงธรรม**เมื่อทรงทราบเรื่องแล้ว ได้เสด็จไปทอดพระเนตร

ด้วยพระองค์เอง ซึ่งพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาได้บันทึกไว้ว่า รอยเท้า นั้นเป็น รอยพระพุทธรูป มีลายลักษณะถูกต้องตามภาษาบาลี **พระเจ้าทรงธรรม**จึงโปรดให้สร้างมณฑป สวมรอยพระพุทธรูป ใช้เวลา 4 ปีจึงเสร็จ

ฝรั่งที่เดินทางมากรุงศรีอยุธยาในสมัยแผ่นดิน**พระนารายณ์มหาราช**ได้บันทึกเรื่องที่ไทยถือเอา ลังกาเป็นต้นแบบไว้เช่นกัน โดยนาย**ซิมอง เคอ ลาตูแบร์** อัครราชทูตผู้หนึ่งในคณะราชทูตฝรั่งเศส จาก**พระเจ้าหลุยส์ที่ 14** ที่มาเจริญสัมพันธไมตรีกับพระเจ้ากรุงสยามคือ**พระนารายณ์มหาราช** ได้กล่าว ไว้ในหนังสือจดหมายเหตุของเขาว่า คนสยามเชื่อว่าที่เมืองฝางหรือบางคนเรียกว่าเมืองพินมีพระทันตธาตุ ของพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ และเป็นที่สักการบูชาของชาวสยามรวมทั้งชาวมอญและชาวลาวด้วย นอกจากนี้ยังมีอีกสถานที่หนึ่งซึ่งมหาชนนับถือมากกว่าศักดิ์สิทธิ์คือ พระพุทธรูป ซึ่งพระเจ้ากรุงสยามเอง จะเสด็จพระราชดำเนินไปนมัสการพระพุทธรูปเป็นประจำทุกปี เป็นที่รู้กันว่าที่เกาะลังกาก็มี รอยพระพุทธรูปที่ผู้คนไปชุมนุมสักการะเป็นเวลาช้านานแล้ว และคงจะเป็นรอยพระบาทซ้ายแน่นอน เพราะพวกชาวสยามอ้างว่าพระพุทธรูปเจ้าทรงประทับรอยพระพุทธรูปเบื้องขวาไว้ที่พระพุทธรูป (สระบุรี) และเบื้องซ้ายที่ลังกา แม้จะมีอ่าวเบงกอลคั่นอยู่ก็ตาม¹³ **ลาตูแบร์**เห็นว่า คนสยามนั้นพยายาม ตามอย่างลังกา ที่ลังกามีพระทันตธาตุ (พระเขี้ยวแก้ว) และพระพุทธรูป (ศิริปาทะ) คนสยามก็เลียนแบบ ตามอย่างลังกาบ้าง

สรุป

ตั้งแต่ไทยเริ่มตั้งอาณาจักรของตนเองได้ในสุวรรณภูมิคืออาณาจักรสุโขทัย พระเจ้าแผ่นดิน และประชาชนได้หันมาจับนับถือพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์จนสามารถประดิษฐานได้มั่นคง และเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่า ในช่วงประมาณ 400 ปี คือต้นพุทธศตวรรษที่ 18 ถึง พุทธศตวรรษที่ 21 ความสัมพันธ์ลังกา-ไทยในด้านพระพุทธรูปศาสนาเปรียบเสมือนความสัมพันธ์ คำนึงคือ ลังกาเป็นฝ่ายให้และไทยเป็นฝ่ายรับ กระแสอารยธรรมทางพุทธศาสนาหลักไหล จากลังกาสู่ไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งชนชาติไทยทั้งหลายต่างรับลัทธิเถรวาทแบบลังกาวงศ์ด้วยความยินดี และมองลังกาคือความชื่นชมถือเป็นต้นแบบและแหล่งอารยธรรมทางพุทธศาสนาที่ไทยควรเจริญ รอยตาม แต่ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเป็นอนิจจัง พุทธศาสนาในลังกาเริ่มประสบปัญหาเสื่อมลงในราวกลาง พุทธศตวรรษที่ 21 เกิดภาวะศึกทั้งจากภายนอกและภายใน นอกจากจะแตกแยกเพราะผู้นำชิง ความเป็นใหญ่แล้ว ยังต้องตกอยู่ใต้อำนาจอิทธิพลของอาณาจักรมอญที่พยายามขยายคริสต์ศาสนา ในลังกาคือ ทำให้กษัตริย์และผู้นำลังกาไม่มีทรัพยากรและเวลาอุทิศให้เพื่อการศาสนา เป็นเหตุให้ การศึกษาและสถาบันต่างๆ ทางพุทธศาสนา ตลอดจนพุทธศิลป์ต้องเสื่อมลงจนถึงต่ำสุด และสูญสิ้น สมณวงศ์อีกครั้งหนึ่ง เหตุการณ์นี้เป็นโอกาสให้ไทยได้เริ่มเกี่ยวลุลังกาทิศทางด้านพุทธศาสนาเป็นต้นมา กระแสอารยธรรมเริ่มไหลกลับ โดยไทยเริ่มเป็นฝ่ายให้และลังกาเป็นฝ่ายรับ การเกี่ยวลุลุลที่สำคัญ คือการที่ไทยส่งสมณจาริกไปทำการอุปสมบทให้ชาวลังกา เป็นการต่อสมณวงศ์และเริ่มประดิษฐาน สยามวงศ์ในลังกาที่ยั่งยืนมาจนถึงทุกวันนี้

4. กระแสธารไหลกลับ : สยามวงศ์ประดิษฐานในลังกา

พุทธศาสนาในลังกาเริ่มอับแสงเมื่อลังกาทกอยู่ในภาวะจลาจล หลังจากแผ่นดินพระเจ้าปراجกรมพาหุที่ 6 (พ.ศ. 1953 - 2005 ราชธานีอยู่ที่เมืองชัยวัฒนบุรีหรือเขตโกฏฏเกในปัจุบัน) สิ้นสุดลงไม่นาน แผ่นดินลังกาแตกแยกเป็นหลายฝ่าย ทมิฬสถาปนาอาณาจักรจาฟนาเป็นอิสระอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันอาณาจักรแคนคีได้แยกตัวไม่ขึ้นต่อชัยวัฒนบุรีอีกต่อไป ความอ่อนแอของฝ่ายลังกาทำให้โปรตุเกสเข้ามามีอิทธิพลตามเมืองชายฝั่งทะเลรวมทั้งจาฟนาลังได้กล่าวถึงแล้วในบทที่ 2 โปรตุเกสพยายามเผยแพร่คริสต์ศาสนาในเขตที่ตนมีอำนาจและทำลายพุทธศาสนาในอาณาจักรแคนคีเอง แม้พระมหากษัตริย์จะทรงเป็นชาวพุทธ แต่มิได้ทรงทำนุบำรุงพระศาสนาเต็มที่ ซึ่งอาจมีสาเหตุจากบ้านเมืองอยู่ในภาวะคับขันเผชิญศึกสงคราม เมื่อฮอลันดาเข้ามาแทนที่โปรตุเกส สถานการณ์ไม่ได้ดีขึ้นนัก

นักประวัติศาสตร์ศรีลังกาผู้หนึ่งให้ความเห็นว่า "ในประวัติศาสตร์ของศรีลังกานั้นเห็นได้ชัดว่าการสนพระทัยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของพระเจ้าแผ่นดินเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้สมณวงศ์ดำรงอยู่ได้ และพระราชอำนาจอันเด็ดขาดของพระเจ้าแผ่นดินเท่านั้นที่จะช่วยดำรงรักษาพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ดังกล่าวได้"¹⁴ เมื่อแผ่นดินลังกาอยู่ในภาวะจลาจล พระพุทธศาสนาเสื่อมลงเป็นลำดับ พระสงฆ์ได้ลดจำนวนลงมาก ที่พอเหลืออยู่ยังหย่อนยานในพระธรรมวินัยเป็นอลัชชีเสียอีก เป็นที่รังเกียจของสังคม แม้จะมีพระมหากษัตริย์บางพระองค์ในแคนคีพยายามจะฟื้นฟูสมณวงศ์โดยขอพระสงฆ์จากพม่ามาทำการอุปสมบทให้ชาวลังกา แต่สมณวงศ์อยู่ได้ไม่นานก็สูญสิ้นอีก

ราชวงศ์ใหม่ในแคนคีทำนุบำรุงพระศาสนา

ในปี พ.ศ. 2282 **พระเจ้าวีระปารกรมเนเรนทราสิงห์** ซึ่งเป็นกษัตริย์ชาวสิงหลองค์สุดท้ายสวรรคต ไม่มีราชบุตร พระราชมารดาและพระมเหสีต่างๆ ของพระองค์เป็นชวานายกการจากทางใต้ของอินเดีย พระองค์ทรงตั้งเจ้าชายพระองค์หนึ่งจากเมืองมาทूर ทางใต้ของอินเดียซึ่งเป็นพระภคินี (น้อง) ในพระมเหสีของพระองค์เป็นรัชทายาท เจ้าชายพระองค์นี้ได้ขึ้นครองราชย์ทรงมีพระนามว่า **พระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์** (พ.ศ. 2282 - 2290) เป็นการเริ่มต้นราชวงศ์นัยการ¹⁵ พระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่นี้ทรงเป็นฮินดูโดยกำเนิด แต่เมื่อขึ้นครองราชย์ พระองค์และพระมเหสีต่างเปลี่ยนมาทรงนับถือพุทธศาสนาเพื่อเป็นการเอาใจประชาชนชาวสิงหลให้ยอมรับนิยมพระองค์และยอมรับราชวงศ์ใหม่จากต่างแดน การฟื้นฟูสมณวงศ์และพระพุทธศาสนาจึงอยู่ภายในราชูปถัมภ์ของราชวงศ์นี้¹⁶

เมื่อพระมหากษัตริย์สนพระทัยในการบำรุงพระศาสนานั้น ในบรรดาสามเถรที่ยังเหลืออยู่มีสามเถรสรณังกร ซึ่งขณะนั้นอายุประมาณ 40 ปีเป็นผู้ชาญฉลาดรอบรู้ในภาษาบาลีและคัมภีร์ทางพุทธศาสนาและมีศิษย์มากมาย **พระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์**ทรงปรึกษากับสามเถรสรณังกร เพื่อจะฟื้นฟูสมณวงศ์ โดยเริ่มแรกส่งราชทูตไปขอคณะสงฆ์จากเมืองยะไข่ แต่ไม่ได้พระสงฆ์มา ในสมัยนั้นมีเจ้ามอญองค์หนึ่งหนีภัยไปบวชเป็นพระภิกษุแต่ถูกจับได้และเนรเทศจากอาณาจักรมอญฝากลงเรือสินค้าฮอลันดาไปปล่อยที่ลังกา พระมอญรูปนี้เมื่อไปถึงลังกานั้น ชาวลังกา กำลังอยากได้การอุปสมบทอยู่

จึงได้รับการนับถือมาก และ**พระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์**ทรงปรึกษาขอให้ทำการอุปสมบทให้แก่ชาวสิงหล พระภิกษุมอญจึงทูลว่า การจะให้อุปสมบทต้องมีพระภิกษุครบคณะสงฆ์ จึงขอให้ส่งราชทูตไปขอ พระสงฆ์จากเมืองหงสาวดีมาเพิ่มเติมให้ครบคณะเสียก่อน แต่ราชทูตไปเมืองหงสาวดีไม่ประสบความสำเร็จอีกเพราะเรือแตกระหว่างทางและคนในคณะเสียชีวิตเกือบทั้งหมด

พระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์ทรงขอความช่วยเหลือจากฮอลันดาซึ่งมีเรือสินค้าใหญ่เดินทางไปมาค้าขาย ในประเทศแถบนี้ ฮอลันดาตอบรับด้วยความยินดีเพราะเป็นช่องทางให้ทำบุญคุณกับพระเจ้าแผ่นดิน ในกรุงแคนดี้ อันนอกจากจะเป็นผลดีต่ออิทธิพลและการค้าขายของตนแล้ว ยังช่วยให้ฮอลันดาสามารถ คุมการสัมพันธ์กับต่างประเทศของลังกาได้อีกด้วย ในขณะนั้นฮอลันดามีบริษัทค้าขายอยู่ทั้งที่เมือง โคลัมโบและสยาม หัวหน้าใหญ่ของบริษัทที่โคลัมโบคือนาย**อับราฮัม อาร์เนาท์**เคยเป็นผู้แทนบริษัท อยู่ในสยามมาก่อน ได้ทูลให้ทรงทราบว่าเป็นในกรุงสยามนี้ พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากจึงน่าจะไป ขอพระสงฆ์มาจากพระเจ้ากรุงสยาม

ลังกาส่งราชทูตขอคณะสงฆ์จากสยาม

พระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์ทรงเห็นชอบกับคำแนะนำของฮอลันดาจึงแต่งตั้งคณะราชทูต 3 คน **นายวิลเลาะห์**เป็นหัวหน้า เชิญพระราชสาสน์ พร้อมด้วยเครื่องราชบรรณาการมากับเรือฮอลันดา เมื่อเรือแวะที่เมืองปัตตาเวีย คือจากรัตนาเมืองหลวงของอินโดนีเซียในปัจจุบัน คณะราชทูตเห็นพ้อง กันว่า ควรจะเข้าไปสืบทอดให้แน่ชัดเสียก่อนว่าพระสงฆ์ในสยามทรงคุณธรรมสมควรตามคำบอกเล่าหรือไม่ และจะเต็มใจออกไปลังกาเพื่อประกอบพิธีบรรพชาอุปสมบทหรือไม่ จึงฝากพระราชสาสน์และ เครื่องราชบรรณาการไว้กับฮอลันดาที่เมืองปัตตาเวีย และเดินทางด้วยเรือสินค้าเข้ามาที่กรุงศรีอยุธยา

ขณะนั้นในกรุงศรีอยุธยาเป็นสมัยแผ่นดิน**สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ** (พ.ศ. 2276 - 2301) ราชทูตจึงเล่าความประสงค์ให้ฝ่ายไทยทราบ แต่ฝ่ายไทยไม่ยอมให้เข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัว เพราะด้วย เหตุที่คณะราชทูตไม่มีพระราชสาสน์มาด้วย แต่คณะราชทูตได้เห็นว่าพระสงฆ์ไทยทรงคุณธรรมที่จะ ไปทำการอุปสมบทให้แก่ชาวสิงหลได้และได้ทราบจากฝ่ายไทยด้วยว่าหากทางลังกามีพระราชสาสน์ จากกษัตริย์มาถวาย พระเจ้าแผ่นดินไทยจะทรงรับเป็นพระราชอุระจักคณะสงฆ์ส่งออกไปยังลังกาตาม ความประสงค์ คณะราชทูตส่วนหนึ่งจึงเดินทางกลับไปเมืองปัตตาเวีย เพื่อจะอัญเชิญพระราชสาสน์ และเครื่องราชบรรณาการเข้ามาถวาย แต่เมื่อคณะราชทูตเดินทางถึงเมืองปัตตาเวียได้ทราบข่าวว่า **พระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์**ได้สิ้นพระชนม์แล้วเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2290 และ**พระเจ้ากัรติศรราชสิงห์** ได้ครองราชสมบัติ คณะราชทูตไม่แน่ใจว่าพระมหากษัตริย์องค์ใหม่จะมีพระราชประสงค์ในเรื่อง พระพุทธศาสนาและสมณวงศ์อย่างไร จึงตัดสินใจเดินทางกลับเมืองลังกาและไปกราบทูลให้ทรงทราบ **พระเจ้ากัรติศรราชสิงห์**มีพระราชประสงค์เช่นเดียวกับพระเจ้าแผ่นดินองค์ก่อนคือให้มีการฟื้นฟู สมณวงศ์ขึ้นใหม่ จึงให้แต่งตั้งราชทูตอัญเชิญพระราชสาสน์และเครื่องราชบรรณาการไปยังกรุงศรีอยุธยา

พระเจ้ากัรติศรราชสิงห์เดิมทรงเป็นเจ้าอยู่ในคอนไค์ของอินเดียและเสด็จมาอยู่ในลังกาคั้งแต่ พระชนมายุ 14 พรรษา พร้อมพระพี่นาง (พี่สาว) ซึ่งได้เป็นพระมเหสีองค์หนึ่งของกษัตริย์องค์ก่อน เมื่อทรงได้ครองราชสมบัตินั้น ขุนนางแคนดี้ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินมีอำนาจและความทะเยอทะยานมาก

พระองค์ทรงเห็นว่า หากสามารถตั้งสมณวงศ์ขึ้นได้ใหม่ พระภิกษุสงฆ์จะได้สนับสนุนพระองค์ พระภิกษุเหล่านี้มีอิทธิพลต่อประชาชนมาก ถ้าพระองค์ได้พระภิกษุและประชาชนอยู่ข้างฝ่ายพระองค์แล้ว จะสามารถค่อยๆจัดอิทธิพลของบรรดาขุนนางเหล่านี้ลงได้ ดังนั้นหลังจากที่ทรงครองราชย์ได้ 2 ปี จึงทรงแต่งตั้งคณะราชทูต 5 คน รวมทั้งนายวิมลภาวะเทวะระ ซึ่งเคยเดินทางมากรุงศรีอยุธยาเมื่อคราวก่อนกับพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นๆ รวมทั้งหมค 66 คน เชิญพระราชสาสน์และเครื่องราชบรรณาการลงเรือชลันคามายังกรุงสยาม

การเดินทางโดยเรือในสมัยนั้นนับว่าน่ากลัวอันตรายและต้องใช้เวลานาน เพราะต้องอาศัยลมมรสุม หากไม่มีลมมรสุมเดินทางไม่ได้ ในบางครั้งต้องรอพักนานหลายเดือน รายละเอียดการเดินทางต่างๆ อาจอ่านได้จากจดหมายเหตุของราชทูตลังกา และจะไม่ขอกล่าวในที่นี้แต่ขอสรุปการเดินทางของคณะราชทูตคณะที่สองนี้โดยสังเขป เพื่อพอให้เห็นภาพว่าเป็นอย่างไร คณะราชทูตออกเดินทางจากกรุงแคนคินในวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2293 โดยทางบก ถึงท่าเรือเมืองตรังโกมาลีในวันที่ 18 กรกฎาคม เดินทางได้เพียงวันเดียวพบพายุลใหญ่เสากหักไป 2 เส้า ใบเรือและสายระยางขาด แต่พอจะซ่อมแซมแล่นต่อไปอีก 12 วันจึงเริ่มเห็นฝั่งเมืองอาเซและสุมาตรา ต้องทอดสมอรอลมอยู่ 7 วันจึงพอมีลมแล่นต่อไปได้ เรือแล่นต่อมาอีก 11 วันจึงถึงสันดอนเมืองมะละกา รออยู่ที่นั่น 7 วันจึงเคลื่อนเรือไปทอดสมอที่ท่าเมืองมะละกา หลังจากนั้น 3 วันคือวันอาทิตย์ที่ 29 กันยายนคณะราชทูตจึงได้รับเชิญให้ขึ้นบกไปพักในเมืองมะละกา ในระยะนี้ได้ทำการซ่อมเส้าและใบเรือใหม่เสร็จเรียบร้อย วันพุธที่ 15 ตุลาคม เรือออกจากมะละกาแล่นไปได้ 8 วัน พบปัญหาลมสงบและเปลี่ยนทิศต้องทอดสมอรอลมอยู่นาน ไม่สามารถแล่นขึ้นเหนือไปกรุงศรีอยุธยาได้ จำเป็นต้องกลับไปเมืองมะละกาถึงที่นั่นเมื่อวันเสาร์ที่ 17 พฤศจิกายนและพักรออยู่ที่เมืองมะละกาเป็นเวลา 5 เดือนกับ 11 วัน ออกเดินทางจากเมืองมะละกาอีกครั้งในวันศุกร์ที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2294 เรือสามารถเดินทางได้ดี ไม่ประสบปัญหาใด และมาถึงปากน้ำเจ้าพระยาเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2294

คณะราชทูตได้รับการต้อนรับอย่างดียิ่งจากฝ่ายไทย โดยในวันพุธที่ 20 มิถุนายนได้มีข้าราชการจากกรุงศรีอยุธยา 2 คนมานำร่องให้เรือเข้าไปจอดที่เมืองสมุทรปราการและเชิญให้คณะราชทูตขึ้นไปพักบนบก วันศุกร์ที่ 22 มิถุนายนจึงเชิญพระราชสาสน์ลงเรือพายที่ส่งมาจากกรุงศรีอยุธยา ประดับประดาสวยงาม ส่วนเครื่องราชบรรณาการและสิ่งของอื่นๆ นั้น บรรทุกลงเรือ 13 ลำ มีเรือสำหรับคณะทูตานุทูตอีก 5 ลำ และเรือขบวนแห่พระราชสาสน์อีก 48 ลำตกแต่งประดับประดาสวยงาม โดยในจำนวนนี้เป็นเรือขนาดใหญ่ 8 ลำ ปักธงและฉัตรผูกเชือกพายจูงเรือพระราชสาสน์ เมื่อเรือผ่านเมืองเช่น ธนบุรี นนทบุรี บรรดาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไทยจะลงเรือมาถวายบังคมพระราชสาสน์และต้อนรับคณะราชทูต ส่งเสบียงอาหารให้มิได้ขาด ในระหว่างทางที่เรือผ่านประชาชนได้ออกมาต้อนรับตามริมฝั่ง เมื่อเดินทางถึงวัดโปรดสัตว์ได้ขึ้นบกพักอยู่ข้างวัดเป็นเวลา 7 วัน ในระหว่างนั้นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศมีรับสั่งให้จัดพิธีอุปสมบทที่ในวัดโปรดสัตว์เพื่อให้คณะราชทูตได้ชมและได้รับส่วนกุศลด้วย เมื่อเดินทางถึงเขตซานพระนคร คณะราชทูตได้ไปพบเจ้าพระยามหาอุปราช (ชำนาญบริรักษ์) เจ้ากรมท่า และเชิญพระราชสาสน์และเครื่องราชบรรณาการออกให้ตรวจเมื่อตรวจแล้ว แจ้งคณะราชทูตว่าจะแจ้งวันเข้าเฝ้าให้ทราบในภายหลัง

ตั้งแต่คณะราชทูตมาถึงกรุงศรีอยุธยาและเจ้าหน้าที่ไทยได้นำความขึ้นกราบบังคมทูล พระเจ้าอยู่หัวว่าราชทูตลังกาเข้ามาถึงแล้ว พระองค์มีรับสั่งให้ดูแลคณะราชทูตเป็นอย่างดี มีการจ่าย ของหลวงจากพระคลังมาเลี้ยง พระราชทานเงินบาทเงินปลีกเพื่อให้คณะราชทูตใช้ซื้อสิ่งของหรือทำบุญ มีรับสั่งให้เจ้าพนักงานพาคณะราชทูตไปชมสถานที่และพิธีหลวงต่างๆ วัคสำคัญๆ ปราสาทพระราชวัง รวมทั้งเดินทางไปนมัสการพระพุทธบาท ณ เขาสุวรรณบรรพตที่สระบุรีด้วย

จวบถึงวันพฤหัสบดีที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2294 คณะราชทูตจึงได้เข้าเฝ้า**สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ**และ**สมเด็จพระราชโอรส**ประทับอยู่ด้วย พระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิสันถารแสดงพระกรุณา เป็นอย่างยิ่ง และพระราชทานบำเหน็จแก่คณะราชทูตและเจ้าหน้าที่ลังกาถ้วนหน้า มีการนำ เครื่องราชบรรณาการที่จะพระราชทานไปเมืองลังกามาวางเรียงไว้ในบริเวณนั้น เพื่อให้คณะราชทูต ได้ชม พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่าจะโปรดให้ทูตานุทูตไทยออกไปพร้อมกับฝ่ายลังกา ซึ่งจะออกเดินทาง โดยไม่ช้านักจากกรุงศรีอยุธยา

จะเห็นได้ว่าตั้งแต่คณะราชทูตลังกาเดินทางถึงกรุงศรีอยุธยาและได้เข้าเฝ้า**สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ**ใช้ระยะเวลาถึงประมาณ 4 เดือน ในเรื่องนี้**สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ**ทรงอธิบายว่า เพื่อให้ฝ่ายไทยสามารถแปลพระราชสาสน์ออกเป็นภาษาไทยและเพื่อ เตรียมการต่างๆ ส่วนที่คณะราชทูตต้องรออยู่หลายวันหลายคราวในระหว่างเดินทางจากปากน้ำ เจ้าพระยาจนถึงกรุงศรีอยุธยานั้น เนื่องจากประเพณีในสมัยนั้น เพื่อที่จะกระเตรียมการรับแขกเมือง รวมทั้งตกแต่งถนนหนทาง รวมทั้งจัดการเครื่องแหพระราชสาสน์ให้เรียบร้อยด้วย

วันพฤหัสบดีที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2294 คณะราชทูตลังกาเข้าเฝ้ากราบบังคมทูล **สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ**มีรับสั่งว่าจะแห่พระราชสาสน์และเครื่องราชบรรณาการไปลงเรือ เพื่อจะ เดินทางไปลังกาในวันนั้น กระบวนแห่นั้นจัดอย่างใหญ่โตสวยงาม นำด้วยกระบวนดุริยางค์ ต่อมา เป็นกระบวนอัญเชิญพระราชสาสน์ กระบวนอัญเชิญพระพุทธรูปทองคำ ซึ่งพระเจ้าอยู่หัวโปรดให้ หล่อขึ้น กระบวนคัมภีร์พระธรรมแล้วมีกระบวนทหารคั่น ต่อจากนั้นเป็นกระบวน**พระอุบาลีมหาเถระ**¹⁷ ตามด้วยกระบวนของ**พระอริยมุนีมหาเถระ** กระบวนพระภิกษุสามเณรที่จะไปลังกา กระบวนทหาร นำกระบวนเครื่องราชบรรณาการซึ่งบรรจุในหีบปิดทอง แล้วจึงถึงกระบวนราชทูตไทยนำโดย **พระธรรมโมศรี** ปิศกระบวนแห่ด้วยคณะราชทูตลังกา มีผู้คนมาคูดอย่างล้นหลาม เมื่อกระบวนต่างๆ มาถึงท่าหน้าแล้ว ได้ลงกระบวนเรือเพื่อไปขึ้นเรือกำปั่นใหญ่เพื่องต่อเสร็จที่พระเจ้าอยู่หัวโปรดพระราชทาน ให้รับคณะสงฆ์ไปส่งยังลังกา **สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ**เสด็จไปส่งโดยกระบวนเรือ พร้อมด้วย พระมเหสี สมเด็จพระราชโอรส และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่

คณะสงฆ์และราชทูตสยามเดินทางไปลังกา

การเดินทางของคณะสงฆ์และราชทูตสยามไปลังกาในครั้งแรกนี้ไม่สำเร็จ ประสบปัญหาต้องกลับ กรุงศรีอยุธยา และได้ออกเดินทางไปใหม่ในปี พ.ศ. 2296 จึงสำเร็จ ดังจะกล่าวถึงโดยสรุปดังนี้

- การเดินทางครั้งแรก

เมื่อเรือกำปั่นใหญ่ล่องมาถึงปากน้ำบริเวณจังหวัดสมุทรปราการมีเรือกำปั่นฮอลันดาที่จะไป

ด้วยกันจอดอยู่แล้ว คณะราชทูตลังกาและบริวารจึงย้ายไปขึ้นเรือฮอลันดา ยกเว้นนายวิมลภาเทระระ ซึ่งคุ้นเคยกับพระสงฆ์ไทย ได้มาขึ้นเรือไทยตามที่พระเจ้าอยู่หัวทรงขอไว้ เรือไทยนั้นรับบรรทุกสินค้าไปด้วย

เรือทั้งสองลำคือเรือไทยและเรือฮอลันดาออกเดินทางไปด้วยกันในวันพุธที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2294 แต่ไปได้วันเดียวก็พลัดกัน เรือไทยแล่นไปได้อีก 2 - 3 วันพบคลื่นใหญ่ถึงเสากระโดงหัก 2 เสา และน้ำรั่วเข้าเรือได้ ต้องขนสินค้าทิ้งทะเลเพื่อให้เรือเบาขึ้น พระสงฆ์ในเรือต่างสวดภาวนา เป็นบุญที่เรือไปเกยตื้นที่เมืองนครศรีธรรมราชโดยไม่มีใครได้รับอันตราย คณะสงฆ์และราชทูตจึงได้ขึ้นไปพักบนบก และเมื่อ**สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ**ทรงได้รับทูลรายงานเรื่องนี้ได้มีรับสั่งให้คณะกลับไปยังกรุงศรีอยุธยา

ส่วนเรือกำปั่นฮอลันดาไปถึงเมืองมะละกา รออยู่ที่นั่นหลายเดือนจึงได้ทราบข่าว และเมื่อทราบจากจดหมายของ**นายวิมลภาเทระ**ที่มีมาจากกรุงศรีอยุธยาว่า พระเจ้าแผ่นดินไทยจะส่งพระสงฆ์และราชทูตไทยออกไปลังกาใหม่ จึงตัดสินใจลงเรือฮอลันดากลับไปถึงท่าเมืองโคลัมโบในเดือนมกราคม พ.ศ. 2296

- การเดินทางครั้งที่สอง

หลังจากเหตุการณ์ข้างต้นแล้ว มีเหตุการณ์อีกหลายอย่างที่**สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ**ทรงท้อพระทัยที่จะส่ง**พระอุบาลีมหาเถระ**ออกไปลังกาอีกครั้ง กล่าวคือเรือกำปั่นหลวงไปอับปางที่สมุททวีป ลูกเรือเสียชีวิตเกือบหมด และเกิดพายุใหญ่แฉกปากน้ำสมุทรปราการทำให้เรือกำปั่นใหญ่ที่จอดอยู่ล่มลงถึง 4 ลำ อีกทั้ง**เจ้าพระยามหาอุปราช**ถึงแก่กรรมลง จนกระทั่งมีเรือกำปั่นฮอลันดาเข้าไปถึงกรุงศรีอยุธยาและนายเรือรับอาสาจะพาคณะสงฆ์และราชทูตไทยไปส่งยังลังกาให้ พระองค์จึงมีรับสั่งให้ดำเนินการได้

การส่งคณะสงฆ์และราชทูตไปลงเรือนั้น มีการจัดกระบวนการแห่แหนเช่นเดียวกันไปลงเรือฮอลันดา คณะสงฆ์มีพระราชาคณะ 2 รูปเป็นผู้นำคือ **พระอุบาลีมหาเถระ** และ**พระอริยมุนีมหาเถระ** มีพระเปรียญไปเป็นพระกรรมวาจาจารย์ 5 รูปคือ **พระมหานาม พระมหาบุญ พระมหาสุวรรณ พระมหามหิธร และพระมหามณี** กับพระอันดับอีก 11 รูป รวมทั้งหมคเป็น 18 รูป (หลักฐานบางแห่งระบุว่า มี 25 รูป ซึ่งคงนับรวมสามเณรไปด้วย) ส่วนราชทูตนั้นมีทั้งหมด 5 คน **พระธรรมโมครินา**

การเดินทางไม่ประสบปัญหาคลื่นลมนักจนไปถึงเมืองปัตตาเวียหรือเมืองจาการ์ตา จึงเปลี่ยนเรือโดยคณะสงฆ์และราชทูตไทยเชิญพระราชสาสน์และเครื่องราชบรรณาการไปลงเรือใหญ่ของฮอลันดาเพื่อมุ่งไปยังลังกา เมื่อใกล้ถึงพบลมพายุแรงทำให้เสาหน้าใหญ่ของเรือหักไป 2 ต้นแต่เรือไม่เป็นอันตรายนัก และเดินทางถึงเมืองศรีโกมาลีทางตะวันออกของเกาะลังกาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2296 ใช้เวลาเดินทางตั้งแต่ออกจากกรุงศรีอยุธยาเป็นเวลา 5 เดือนกับ 4 วัน หลังจากนั้นต้องเดินทางบกต่ออีกหลายวันจนใกล้ถึงเมืองแคนดี อัครมหาเสนาบดีและเสนาบดีลังกาได้มานมัสการพระพุทธรูปพระธรรม คัมภีร์ และคณะสงฆ์ หลังจากนั้นคำวันเดียวกัน สามเณรผู้ใหญ่ลังกา 50 รูปได้มานมัสการ**พระอุบาลี พระอริยมุนี**และพระสงฆ์ทั้งปวง ในสมัยนั้นลังกาถือว่าสามเณรมีอิทธิพลใหญ่คือ**สามเณรอโนมทัสสี**จากวัดคุโบสถาราม **สามเณรสรณังกร**จากวัดคัมลัตตะ (ไทยเรียกวัดมาลาวดี หรือ

วัดบุปผาราม) และ**สามเณรสิทธิธารด**แห่งวัดอัสสิริวิหาร สามเณรลังกาเหล่านี้ได้อยู่ปรนนิบัติพระสงฆ์ไทยเป็นเวลาหลายวัน ประชาชนชาวบ้านได้นำภัตตาหารเช้าและเพลมาถวายคณะสงฆ์ได้ขาดมกัันวันละ 200 - 300 คน

ทุกค่ำ **พระอุบาลี** **พระอริยมุนี** และพระสงฆ์อันดับจะพร้อมกันสวดมนต์ สามเณรลังกาจะมานั่งฟังสวดพร้อมกันทุกวัน ในการสนทนาครั้งหนึ่งสามเณรใหญ่ลังกาปรารภว่า ถ้าไม่ได้บรรดาพระคุณเจ้ามาในครั้งนี้ เห็นทีพระศาสนาจะสูญ นี่เพราะพระโพธิสมภารของพระเจ้าแผ่นดินทั้งสองกรุงแท้ๆ พระศาสนาจะรุ่งเรืองต่อไป **พระอุบาลี**จึงได้เล่าเรื่องการเดินทางครั้งแรกให้ฟังว่า เรือกำปั่นที่เชิญพระราชสาสน์มาครั้งก่อนประสบเหตุจนแทบจะอัปปาง เกือบจะต้องเสียชีวิตกลางพระมหาสมุทรเสียแล้ว ทำให้**สามเณรสรณังกร**กลั้นโศกไม่ได้ต้องซบหน้าลงร้องไห้และกล่าวว่า ถ้าเรือกำปั่นเป็นอันตรายถึงอัปปางในครั้งนั้นแล้ว ไหนเลยบรรดาข้าพเจ้าทั้งปวงจะได้พบกับพระคุณเจ้า พระศาสนาจะต้องสูญไป

พระราชสาสน์ คณะสงฆ์ และราชทูตรออยู่ที่นั่นทั้งหมด 13 วันเคลื่อนขบวนแห่ไปยังกรุงแคนดี **พระเจ้ากิริติศรีราชสิงห์**เสด็จมารับนอกพระนคร และแห่พระเจ้าเมืองแคนดี ทรงอาราธนาพระสงฆ์สามเณรไทยไปพักที่กุฏิซึ่งได้สร้างขึ้นใหม่ที่วัดมัลลวตะะ โปรดให้คณะทูตไปพักอยู่ที่เรือนรับรองแขกเมือง และพระราชทานเครื่องใช้สอยให้

ประดิษฐานสยามวงศ์ในลังกา

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2296 (วันเสาร์ เดือน 8 ขึ้น 15 ค่ำ) **พระเจ้ากิริติศรีราชสิงห์**เสด็จไปยังวัดมัลลวตะะพร้อมด้วยราชบริพาร ทรงอาราธนาให้คณะสงฆ์สยาม มี**พระอุบาลี**เป็นประธาน ทำการอุปสมบทแก่สามเณรสิงหลที่เป็นสังฆนายก 6 รูป รวมทั้ง**สามเณรสรณังกร** นับเป็นการเริ่มประดิษฐานสยามวงศ์ หรือสยามนิกายในลังกา เมื่อเสร็จการอุปสมบทแล้ว มีการประโคมดุริยางค์ดนตรี และยิงปืนใหญ่เป็นสัญญาณให้ประชาชนได้ชื่นชมยินดีว่าสมณวงศ์ที่สูญไปเสียหลายปีนั้น ได้กลับเจริญขึ้นในลังกาอีกครั้งหนึ่ง

หลายวันหลังจากนั้น **พระเจ้ากิริติศรีราชสิงห์**เสด็จออกรับคณะราชทูตไทยถวายพระราชสาสน์ และเครื่องราชบรรณาการ และมีรับสั่งให้เชิญพระพุทธรูป พระธรรมคัมภีร์ที่**สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ**พระราชทานไปแห่รอบกรุงแคนดี

พระเจ้ากิริติศรีราชสิงห์มีพระราชประสงค์จะให้ทำพิธีผูกพัทธสีมา จึงทรงให้ซ่อมแซมวิหารในวัดมัลลวตะะที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัย**พระเจ้าวิลลธรรมสุริยะ** ทรงอาราธนา**พระอุบาลี**ให้เป็นประธานการผูกพัทธสีมาพร้อมด้วยพระสงฆ์สยามและพระสงฆ์ลังกา เมื่อผูกพัทธสีมาเสร็จแล้วทรงให้เลือกสรรช่างฝีมือมาสร้างพระอุโบสถขึ้นในที่ตรงนั้น แล้วให้หาเครื่องศิลาของเก่ามาประดับพระอุโบสถ **พระอุบาลี**ยังได้ผูกพัทธสีมาอีกหลายวัด

เมื่อออกพรรษาแล้ว **พระเจ้ากิริติศรีราชสิงห์**พระราชทานผ้าพระกฐินแก่พระสงฆ์ และเมื่อถึงฤดูแล้ง โปรดให้จัดนำพระสงฆ์และคณะราชทูตสยามไปนมัสการเจดีย์สถานสำคัญต่างๆ ในศรีลังกา โดยเฉพาะที่เมืองอนูราธปุระ แล้วจึงส่งคณะราชทูตสยามกลับมายังกรุงศรีอยุธยา

รูปจำลองพระอุปราถะ (ขวา) พระอุปัชฌาย์ของพระสรณังกร (ซ้าย)
รูปจำลองประดิษฐานอยู่ในบริเวณวัดมัลลวัดตะ เมืองแคนตี

ต่อมา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงปรารภว่า ตอนที่ส่งคณะสงฆ์ไปลังกาเมื่อ 3 ปีที่แล้วนั้น ทรงสัญญาไว้ว่าจะให้ไปอยู่ลังกาไม่เกิน 3 ปี และจะนิมนต์พระสงฆ์อื่นไปพลัดเปลี่ยน โดยจะทำเช่นนี้ 3 ครั้ง เพื่อให้พระสงฆ์ลังกาที่อุปสมบทมีอายุพรรษา 10 ปีขึ้นไปจึงจะเป็นอุปัชฌาย์ให้บรรพชาอุปสมบทแก่ผู้อื่นได้ จึงทรงจัดคณะสงฆ์และราชทูตคณะที่สอง คณะสงฆ์มีพระวิสุทธาจารย์เป็นหัวหน้า และหลวงวิสุทธโมหะเป็นราชทูต กว่าคณะสงฆ์สยามคณะนี้จะไปถึงลังกาได้ประสบพายุใหญ่ทางเหนือ เกาะลังกา เรือแตก พระภิกษุสามเณรจมน้ำเสียชีวิตไปหลายรูป พระเจ้ากัรติศรราชสิงห์ทรงทราบเรื่อง จึงให้เสนาบดีมาดูแล เมื่อคณะสงฆ์เดินทางถึงใกล้เมืองแคนตี เสด็จไปรับเข้าพระนคร คณะสงฆ์ชุดใหม่นี้ได้ไปพำนักอยู่ที่วัดมัลลวัดตะ คณะสงฆ์ของพระวิสุทธาจารย์ได้นำคัมภีร์พระราชทาน จำนวนทั้งสิ้น 97 คัมภีร์มาจากกรุงศรีอยุธยาด้วย เพื่อประดิษฐานไว้ในลังกา

พระพุทธรูปจำลองทำจากแผ่นผ้าปักด้วยไหมทองคำ เป็นชิ้นหนึ่งในบรรดา
ของถวายที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศถวายแด่พระเจ้าทิสศิริราชสิงห์ของศรีลังกา
พระอุบาลีเถระเป็นผู้เชิญไปพร้อมกับคณะพระสมณทูตสยามเมื่อ พ.ศ. 2296
(ปรีชา บุณยันทู ถ่ายภาพนี้โดยได้รับอนุญาตจากพิพิธภัณฑ์ วัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว กรุงแคนด)

ตั้งแต่คณะสงฆ์สยามชุดแรกมาถึงกรุงแคนคี่จนคณะสงฆ์ชุดที่สองมาถึงนั้น พระภิกษุสามเณร
ได้ถึงแก่มรณภาพไป 10 รูป และเมื่อจวนถึงวันกลับ **พระอุบาลีมหาเถระ**ได้ถึงแก่มรณภาพลง

คณะสงฆ์สยามชุด**พระอุบาลีมหาเถระ**ได้บรรพชาอุปสมบทให้ชาวลังกาเป็นพระภิกษุ 600 รูป
และสามเณร 3,000 รูป ดังนั้นสยามวงศ์หรือสยามนิกายหรือสยามอุบาลีนิกาย จึงยังรากฐานในลังกา
อย่างมั่นคง

สยามวงศ์หรือสยามนิกายมันคงรุ่งเรือง

นอกจากสยามวงศ์ได้รับการจัดตั้งในลังกาอย่างมั่นคงแล้ว เชื่อได้ว่าการปกครองของคณะสงฆ์ที่**พระเจ้ากัรติศรียราชสิงห์**ทรงกำหนดขึ้นคงเป็นคำแนะนำจาก**พระอุบาลี**ด้วย หลังจาก**พระอุบาลี**ถึงแก่มรณภาพแล้ว พระองค์ทรงสถาปนา**พระสรณังกร**ให้เป็นสมเด็จพระสังฆราช และทรงตั้งอุปสังฆราชด้วย ตั้งแต่เริ่มสยามนิกายมาพระมหากษัตริย์กรุงแคนดีทรงตั้งประธานสงฆ์ของสองวัดสำคัญในแคนดีคือ วัดมัลวัตตะ ซึ่งเป็นสายคามวาสี และวัดอัสสศิริ ซึ่งเป็นสายอรัญวาสี และทรงโปรดให้เจดีย์สถานพุทธสถาน วัดวาอารามต่างๆ ในลังกาขึ้นต่อสถาบันทั้งสองนี้ ดังนั้น สมณวงศ์ในลังกา ซึ่งก่อนนี้เสื่อมสูญ ได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นรูปแบบ มีสายการบังคับบัญชาและมีสถานะอย่างเป็นทางการตั้งแต่นั้นมา

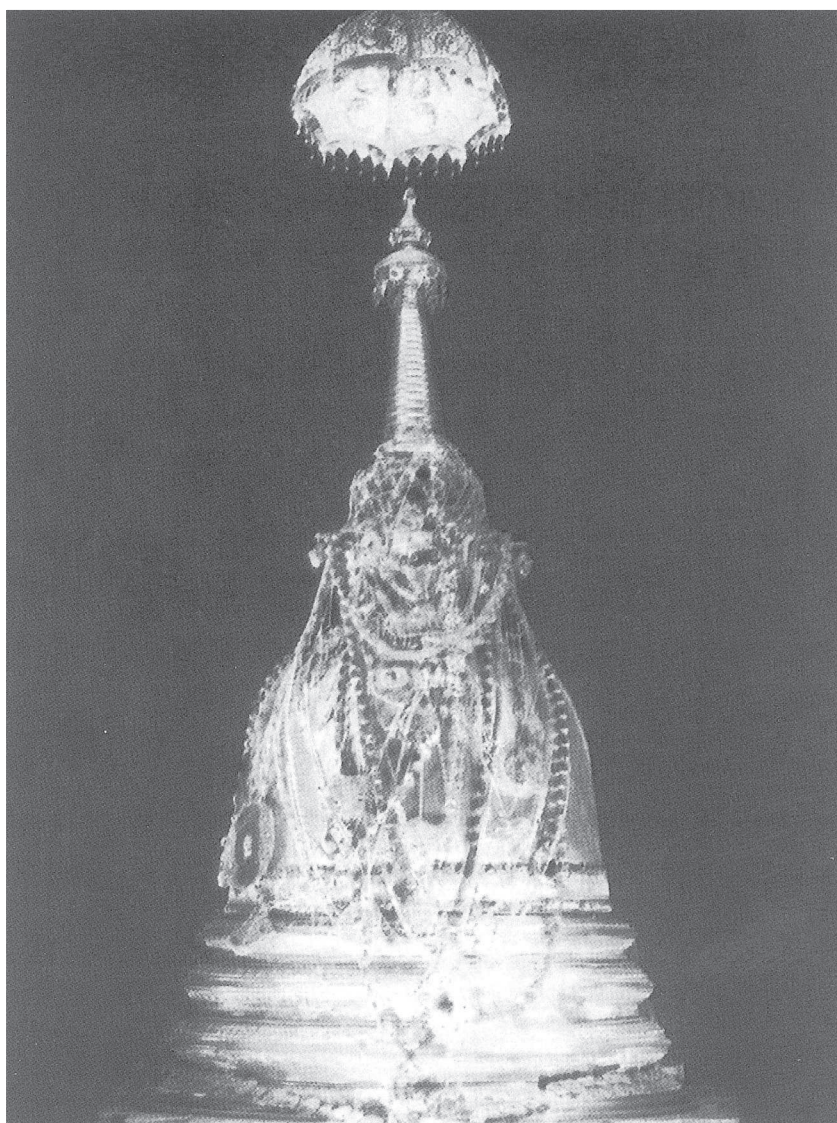
การจัดสยามวงศ์ยังมีผลกระทบทำให้เกิดการตื่นตัวทางการศึกษาพุทธศาสนาและคัมภีร์ต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในอาณาจักรแคนดี คัมภีร์ต่างๆ ที่พระสงฆ์สยามนำมาจากกรุงศรีอยุธยา ได้มีการศึกษาคัดลอก ทำให้มีพระสงฆ์นักปราชญ์ ซึ่งช่วยให้กระบวนการแสวงหาความรู้กระจายไปยังสังคมทั่วไป (ลังกาในช่วง 200 - 300 ปีก่อนหน้านี้อาศัยเป็นยุคมืดทางวรรณกรรมของสิงหล) และช่วยให้วรรณกรรมสิงหลได้รับการรื้อฟื้นในระยะเวลาต่อมา

ในปัจจุบัน สมณวงศ์ในศรีลังกามีได้มีแต่สยามนิกายเท่านั้น ยังมีอมรปุระนิกาย และรามัญนิกายด้วย ทั้งนี้เพราะในปี พ.ศ. 2345 อังกฤษซึ่งปกครองดินแดนชายฝั่งทะเลของลังกาในขณะนั้น ได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งอมรปุระนิกายซึ่งเป็นสายพม่าขึ้น โดยให้มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองชายทะเล ทั้งนี้เพื่อที่จะแยกมิให้คณะสงฆ์ตามเมืองชายทะเลเชื้อพม่าและขึ้นตรงต่อพระสงฆ์ที่กรุงแคนดี และต่อมาในปี พ.ศ. 2407 อังกฤษส่งเสริมให้มีการจัดตั้งรามัญนิกายขึ้นอีกในลักษณะและเหตุผลเดียวกัน มีผู้อธิบายว่าอีกเหตุผลหนึ่งที่ชาวลังกาบางกลุ่มไปรับอุปสมบทจากอมรปุระนิกาย เนื่องจากในสยามนิกายนั้นมีการถือวรรณะ บุคคลในบางตระกูลจะถูกปฏิเสธไม่ได้รับการบรรพชาอุปสมบท¹⁸ จึงต้องไปรับการอุปสมบทมาจากพม่า

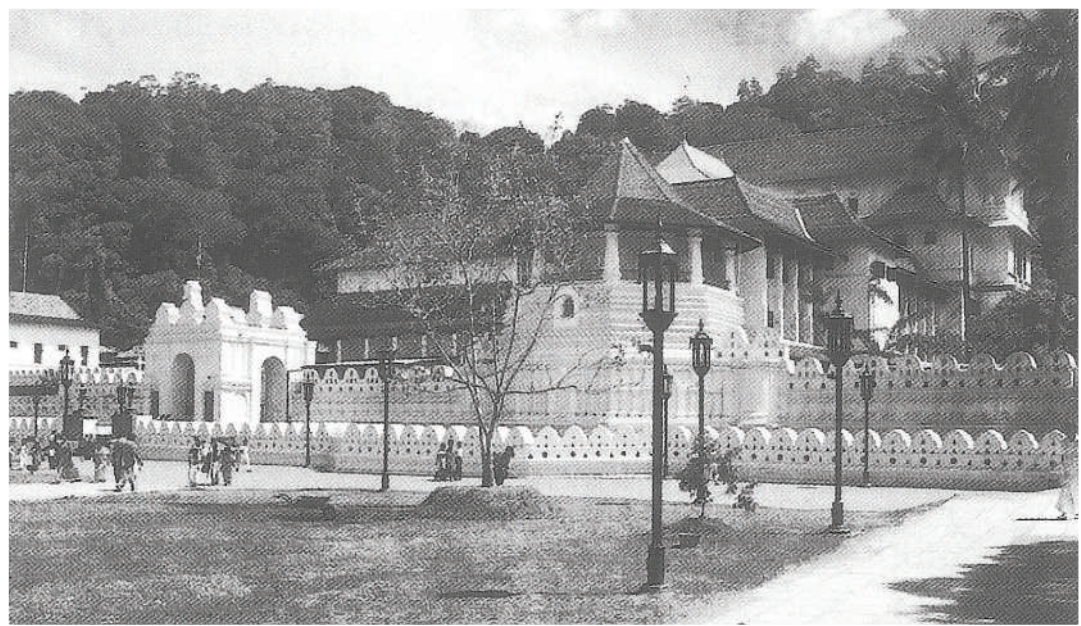
ส่วนตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชนั้น หลังจากสมัย**พระสรณังกร**แล้ว ไม่มีการเรียกประธานสงฆ์ในตำแหน่งนี้อีก แต่ใช้เรียกประธานสงฆ์ว่ามหานายกะ ปัจจุบันในลังกาจึงมีประธานสงฆ์หลายรูปคือมหานายกะของสยามนิกายสายมัลวัตตะ มหานายกะของสยามนิกายสายอัสสศิริ มหานายกะของอมรปุระนิกาย และมหานายกะของรามัญนิกาย

ในบรรดาคณะสงฆ์นี้ จำนวนพระสงฆ์สยามนิกายมีมากที่สุดและเป็นนิายเดียวที่กล่าวได้ว่าตั้งขึ้นโดยพระบรมราชาอุปถัมภ์ อีกทั้งยังเป็นผู้ดูแลปูชนียสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาทั้งหลายตามที่**พระเจ้ากัรติศรียราชสิงห์**ได้ทรงมีพระบัญชาไว้ พระสงฆ์สายสยามนิกายจึงดูแลคันพระศรีมหาโพธิ์ และวัดโบราณสำคัญที่อนูราชปุระ อาทิ อิสสุรุมุเนีย วัดรุวันเวลิสียะ เป็นต้น สยามนิกายยังเป็นผู้ดูแลพระพุทธรูปหรือศิริปาทะ วัดถ้ำคัมบุลละ และวัดสำคัญอื่นๆ เช่น วัดกัลยาณี เป็นต้น

ส่วนวัดพระธาตุเขี้ยวแก้วที่เมืองแคนดี มีการจัดการพิเศษ คือ วัดนี้ไม่มีสังฆาวาส เช่นเดียวกับวัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือวัดพระแก้วของเรา ดังนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2396 มีการออกระเบียบกำหนดให้การดูแลวัดพระธาตุเขี้ยวแก้วอยู่ภายใต้ "ทยาว่าทนา นิลาเม" หรือ "ไวยาวัจกร" ซึ่งเป็นตำแหน่งคฤหัสถ์ที่มาจากการเลือกตั้ง โดยพระสงฆ์เป็นผู้เลือกและจะอยู่ในตำแหน่งเป็นวาระ คฤหัสถ์ผู้นี้จะถือ

พระเจดีย์ทองคำบรรจุพระกัณฐะหรือพระธาตุเขี้ยวแก้ว
 ในภาพนี้เป็นพระเจดีย์องค์นอกสุด พระธาตุเขี้ยวแก้วประดิษฐานอยู่ในพระเจดีย์ชั้นที่เจ็ด
 เก็บรักษาอยู่ในห้องกระจกนิรภัย เวลาจะเปิดดูพระธาตุเขี้ยวแก้วต้องใช้กุญแจเปิด
 คราวละ 3 ดอก กุญแจนี้พระมหากษัตริย์ของฝ่ายมัลลวัตตะกับพระมหากษัตริย์
 ของฝ่ายอิสสิริ และกษัตริย์นิลาเม คฤหัสถ์ผู้ดูแลวัด
 เป็นผู้ถือกุญแจอยู่ท่านละดอก ทั้งสามท่านนี้จะต้องอยู่พร้อมกัน

วัดพระธาตุแช่แห้ง เมืองแคนติ

รักษาลูกกุญแจที่สามารถเปิดห้องชั้นในสุดที่เก็บมอพระธาตุแช่แห้งไว้ 1 คอก พระมหานายกะของวัดมัลลวตตะและอัสสิริถือรักษาลูกกุญแจไว้อีกฝ่ายละ 1 คอก รวมเป็น 3 คอก เวลาที่จะเปิดห้องนี้ ทั้งสามฝ่ายจะต้องอยู่พร้อมกันและใช้ลูกกุญแจที่ตนรักษาอยู่ไขกุญแจทั้ง 3 อันจึงจะเปิดห้องพระธาตุแช่แห้งได้ ส่วนพระสงฆ์ที่เป็นผู้ดูแลสังฆพิธีประจำวันของวัดพระธาตุแช่แห้งจะมาจากวัดมัลลวตตะหรืออัสสิริโดยจะสลับกันวัดละปี และจะเปลี่ยนหน้าที่กันในวันเข้าพรรษาของทุกปี

สรุป

เมื่อพระพุทธศาสนาในลังกาเสื่อมจนถึงสิ้นสมณวงศ์ สยามซึ่งได้รับอารยธรรมทางพุทธศาสนา ลัทธิเถรวาทลังกา จึงมีโอกาสดอแทนโดยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงส่งสมณสงฆ์ไปบรรพชาอุปสมบทให้แก่ชาวสิงหล เท่ากับว่าสมณลังกาวงศ์จากสยามได้กลับไปเป็นสมณสยามวงศ์ในลังกา นับเป็นความสัมพันธ์อันเกื้อกูลกันโดยแท้ และสยามวงศ์หรือสยามนิกาย ซึ่งนับมีอายุได้ประมาณ 270 ปีแล้ว ยังคงเจริญรุ่งเรืองมาจนทุกวันนี้ เหตุการณ์นี้มีได้มีผลเพียงต่อการพระศาสนาเท่านั้น แต่ในด้านการเมืองและสังคมของลังกาเองได้มีผลอย่างมากเช่นกัน เพราะเป็นการช่วยขยายพระราชอำนาจและชื่อเสียงของพระมหากษัตริย์ลังกาในกรุงแคนติไปด้วยในตัว เกิดการปกครองพระสงฆ์ที่มีเครือข่ายแผ่ซ่านทั่วทั้งเกาะลังกา แม้ว่าในสมัยนั้น ดินแดนตามชายฝั่งจะตกอยู่ใต้อำนาจของประเทศเจ้าอาณานิคมยุโรปก็ตาม นอกจากนี้การศึกษาคัมภีร์พระธรรมต่างๆ ได้กระตุ้นกระบวนการแสวงหาความรู้ให้ขยายออกไปจากแคนติสู่ส่วนอื่นๆ ด้วย เป็นการวางพื้นฐานและจุดประกายให้เกิดบทประพันธ์และวรรณกรรมสิงหลในยุคต่อๆ มา ความสัมพันธ์อันเกื้อกูลกันระหว่างศรีลังกากับไทย ยังคงมีต่อมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน

5. ความสัมพันธ์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

หลังจากการประดิษฐานสยามวงศ์ในลังกาในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ความสัมพันธ์ไทย-ลังกาเจียบซาลง คงจะมีพระภิกษุไทย และลังกาไปมาหาสู่กันบ้าง แต่คงจะไม่มีเหตุการณ์ใดสำคัญเพราะมิได้มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ทั้งจากข้อมูลฝ่ายไทยและฝ่ายลังกา มีอยู่เพียงเหตุการณ์เดียวที่น่ายกมาคือ การที่ไทยเนรเทศสงกรมหมื่นเทพพิพิธ ซึ่งผนวชเพื่อหนีราชอาณาจักรไปอยู่ที่ลังกา ขณะที่อยู่ลังกา มีผู้คนนับถือมาก และในปี พ.ศ. 2303 มีการก่อกบฏในกรุงแคนดีโดยฮอลันดาสับสนุน พระเจ้ากิริติศรีราชสิงห์ทรงปราบกบฏได้และสงสัยว่า กรมหมื่นเทพพิพิธจะมีส่วนเกี่ยวข้องจึงให้จับได้ ออกจากลังกา¹⁹ ต่อมาไทยเสียกรุงและต้องรบทัพจับศึกอยู่นาน ศรีลังกาเองประสบปัญหาทั้งความขัดแย้งระหว่างพระเจ้าแผ่นดินกับบรรดาขุนนางในกรุงแคนดีและการรบกับอังกฤษ จนในที่สุดต้องสิ้นสุญราชวงศ์ ทำให้การติดต่อที่สำคัญระหว่างกันไม่ปรากฏนอกจากมีพระภิกษุลังกา รูปหนึ่งและสามเณร 2 รูปขึ้นมาจากนครศรีธรรมราช รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ซึ่งทรงรับไว้ในพระอุปถัมภ์ และสามเณรทั้ง 2 รูปได้บรรพชาเป็นภิกษุในสมัยรัชกาลที่ 2 โดยทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นนาคหลวงและทรงรับอุปถัมภ์

สมณทูตไทยไปสืบสานศาสนวงศ์ในลังกา²⁰

ในปี พ.ศ. 2357 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีพระภิกษุศรีลังกาชื่อ **พระศาสนวงศ์** เดินทางจากลังกาทวีปผ่านนครศรีธรรมราชมาถึงกรุงเทพมหานคร แจ้งว่าพระสังฆราชลังกาส่งคนให้เชิญพระบรมสารีริกธาตุ 2 พระองค์และคันพระศรีมหาโพธิ์ 1 คันให้มาถวายสมเด็จพระสังฆราชไทยเพื่อเชิญถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่**พระศาสนวงศ์**มิได้มีสมณสาสน์ใดจากพระสังฆราชลังกามาด้วย แม้จะทรงแคลงพระทัยว่าอาจเป็นกลอุบายเพื่อให้พระองค์เลือกและให้อุปการะแก่พระสงฆ์ลังการูปนี้ แต่ทรงรับด้วยดี โปรดให้ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุไว้ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โปรดให้ปลูกคันพระศรีมหาโพธิ์ที่วัดเสาชิงช้า (วัดสุทัศน์ฯ) ส่วน**พระศาสนวงศ์**นั้นให้อยู่ที่วัดมหาธาตุ หลังจากนั้นจึงโปรดให้จัดหาพระภิกษุที่ประสงค์จะไปลังกา เพื่อนมัสการเจดีย์สถานและสืบสานศาสนวงศ์ในลังกาคือว่าเป็นเช่นไร

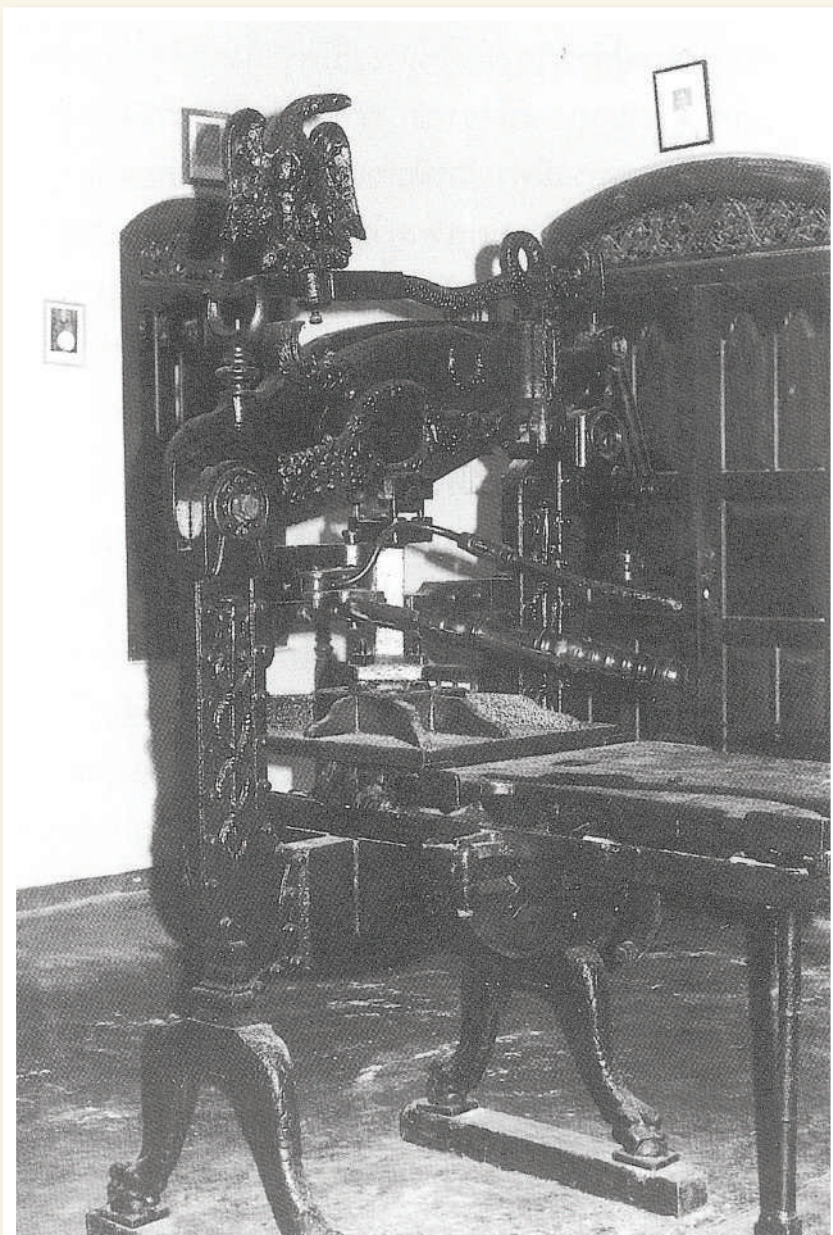
สมณทูตไทยประกอบด้วยพระสงฆ์ไทยและพระภิกษุลังกาจากกรุงเทพฯ ออกเดินทางไปถึงเพียงปากน้ำชุมพร เกิดถูกพายุเกยหาดและเรือแตก ต้องขึ้นบกและเดินทางต่อจากเมืองตรังไปลังกา โดยสมณทูตทั้งหมด 8 รูป เมื่อเดินทางถึงลังกาได้ไปนมัสการเจดีย์สถานต่างๆ ในลังกา ที่แคนดี คณะสมณทูตได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี ตอนนั้นอังกฤษได้ปกครองลังกาใหม่ๆ เพื่อเอาใจชนท้องถิ่น อังกฤษจึงไม่เบียดเบียนพุทธศาสนา และได้อำนวยความสะดวกให้สมณทูตไทยไปนมัสการสถานที่ต่างๆ รวมทั้งรอยพระพุทธรูปบาทบนเขาสุมนกูฏหรือศิริปาทะ

สมณทูตคณะนี้กลับถึงกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2361 รวมเวลาที่จากกรุงเทพฯ ไปทั้งหมด 3 ปีครึ่ง ก่อนกลับได้ขอหน่อต้นพระศรีมหาโพธิ์จากเมืองอนุราชปุระมาด้วย 6 ต้น ซึ่งปลูกไว้ที่เกาะปឹង 1 ต้นและที่นครศรีธรรมราช 2 ต้น นำเข้ามาถวาย 3 ต้น ซึ่ง**พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย**ทรงให้ปลูกที่วัดมหาธาตุฯ วัดสุทัศน์ฯ และวัดสระเกศฯ

ในรัชสมัย**พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว** รัชกาลที่ 3 ได้โปรดให้ส่งสมณทูตไปลังกาอีก 2 ครั้ง ครั้งแรกนั้นสืบเนื่องจากมีพระลังการวม 5 รูป เดินทางมานมัสการเจดีย์สถานในไทย และได้ทรงโปรดให้**สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฏ พระวชิรญาณเถระ** (ต่อมาทรงครองราชย์เป็นรัชกาลที่ 4) ซึ่งกำลังผนวชอยู่ในขณะนั้น รับไว้ที่วัดบวรนิเวศฯ พระลังกาเหล่านี้อยู่ในไทย 2 ปีก็ประสงค์จะเดินทางกลับและทูลขอรับพระบรมราชานุญาตให้กลับได้สะดวก พระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นโอกาสส่งสมณทูตไปยังลังกาเสียในทีเดียวกันทั้งนี้เพื่อสืบสานการพระศาสนาในลังกา และเพื่อค้นคว้าหาพระไตรปิฎกในส่วนที่ไทยยังขาดอยู่ แต่อาจมีในลังกา **สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฏ**ทรงจัดเลือกให้พระสงฆ์ 5 รูปเป็นสมณทูตไปลังกา เมื่อปี พ.ศ. 2385 และทรงมีสมณสาสน์ให้พระสงฆ์ไทยเชิญไปถึงพระสงฆ์ของลังกาด้วย สมณทูตไทยไปอยู่ 1 ปี และกลับถึงกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2386 ได้ยืมหนังสือพระไตรปิฎกจากลังกามา 40 คัมภีร์ และนำสมณสาสน์จากมหานายกะสยามนิกายสายมัลลวัดะมหานายกะสยามนิกายสายอัสสสิริ สมณสาสน์จากมหานายกะอมรปุระนิกาย สมณสาสน์จากมหานายกะรามัญนิกาย และสมณสาสน์จากพระภิกษุที่เมืองโคลัมโบขอให้ตั้งวงศ์ธรรมยุติกนิกายในศรีลังกา นับเป็นการเริ่มสมณสาสน์ติดต่อกันระหว่าง ไทย-ลังกามากขึ้น

สมณทูตครั้งที่สองออกไปในปี พ.ศ. 2387 โดยนำคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ยืมมาไปส่งคืนสมณทูตคณะนี้กลับถึงกรุงเทพฯ ในปีเดียวกัน และยืมพระไตรปิฎกมาอีก 30 คัมภีร์ มีพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ลังกาติดตามมาด้วยถึง 40 กว่าคน และมีสมณสาสน์จากพระสงฆ์ลังกามาด้วยหลายฉบับถึง**สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฏ พระวชิรญาณเถระ**

พ.ศ. 2394 **สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฏ**ทรงครองราชย์เป็น**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** รัชกาลที่ 4 ต่อมาในปี พ.ศ. 2395 โปรดให้สมณทูตออกไปลังกาครั้งหนึ่ง มี**พระอโนมติวัณ**ซึ่งภายหลังเป็น**สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สี)** วัดปทุมคงคาเป็นหัวหน้าเพื่อนำคัมภีร์ที่คณะสมณทูตไทยยืมมาเมื่อคราวก่อนกลับไปคืน และพระราชทานพระราชนุญาตด้วยว่า หากมีชาวลังกาจะอุปสมบทเป็นธรรมยุติกนิกายตามที่พระภิกษุที่เมืองโคลัมโบเคยขอมา ก็ขอให้**พระอโนมติวัณ**เป็นอุปัชฌาย์และถ้าเห็นสมควรให้อยู่ดูแลการพระศาสนาที่ลังกาจนสำเร็จกิจ ถ้า**พระอโนมติวัณ**เห็นว่าไม่ควรปฏิบัติตามคำขอของพระลังกาก็ไม่ต้องอยู่นาน ปรากฏว่า**พระอโนมติวัณ**ไม่ได้อุปสมบทให้เพราะเห็นว่าทั้งพระสงฆ์และอุบาสกต่างแตกแยกเป็นหมู่คณะไม่ปรองดองกัน จึงเดินทางกลับกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2396 ตั้งแต่นั้นมาทางไทยไม่มีสมณทูตส่งไปลังกาอีกเลย

เครื่องพิมพ์จากประเทศอังกฤษ ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4)
พระราชทานให้พระสงฆ์ลังกาใช้พิมพ์หนังสือพิมพ์ภาษาสิงหลชื่อลังกาโลกา ออกเผยแพร่
เพื่อต่อต้านฝ่ายมิชชันนารี ปัจจุบันเครื่องพิมพ์ดังกล่าวเก็บรักษาอยู่ที่
วัดรินเวลลาบุรณวิหาร ใกล้กับเมืองกอล่า

พระราชวงศ์ไทยกับพุทธศาสนาในลังกาในระยะต่อมา

แม้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2395 - 2396 เป็นต้นมา ไทยไม่มีการส่งสมณทูตไปลังกาอย่างเป็นทางการอีก แต่ในด้านความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาแล้วนับได้ว่ามีการพัฒนาขยายออกไปมาก **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ทรงรู้จักคุ้นเคยกับพระลังกาหลายองค์ตั้งแต่ครั้งยังทรงพระผนวชอยู่ แม้ทรงครองราชย์แล้วยังมีการติดต่อกันอยู่คงมีหลักฐานจากการทรงมีพระราชหัตถเลขาโต้ตอบกับพระภิกษุลังกาชื่อ **พระศรีสุมนทิสสะ** เจ้าอาวาสวัดศรีปรมนันทะที่เมืองกอลล์ทางใต้ของศรีลังกา ต้นฉบับพระราชหัตถเลขาส่วนใหญ่เก็บรักษาอยู่ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติของศรีลังกา แต่บางฉบับยังเก็บรักษาอยู่ที่วัดนี้และขอคืนได้จากเจ้าอาวาสในปัจจุบัน

เมื่อศรีลังกาคงอยู่ใต้อิทธิพลอังกฤษแรกๆ อังกฤษไม่มีนโยบายกีดกันพระพุทธศาสนา แต่ต่อมาบรรดาพวกมิชชันนารีดำเนินการนานาประการให้คนศรีลังกาหันไปนับถือคริสต์ศาสนา และกดดันให้ทางการอังกฤษออกกฎหมายที่เป็นประโยชน์แก่กิจกรรมของตน คนศรีลังกาได้เปลี่ยนศาสนาเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นโดยความศรัทธาหรือเพื่อผลประโยชน์ เพราะทางการอังกฤษจะให้ตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดีรวมทั้งตำแหน่งเกียรติยศให้แก่ผู้ที่นับถือคริสต์ศาสนา คณะสงฆ์และชาวพุทธโดยทั่วไปรู้สึกเดือดร้อนมากและพยายามต่อต้าน แต่ฝ่ายมิชชันนารีได้เปรียบอีกอย่างหนึ่งคือ มีเครื่องพิมพ์ภาษาสิงหลและใช้พิมพ์เอกสารใบปลิวประกาศเพื่อเผยแพร่คริสต์ศาสนา คณะเวสเลียนมิชชันนารีมีเครื่องพิมพ์ที่เมืองโคลัมโบตั้งแต่ พ.ศ. 2358 ส่วนคณะเชิร์ชมิชชันนารีไซไซซีมีโรงพิมพ์ของตนเองที่โกฏฏตั้งแต่ พ.ศ. 2366 และคณะแบปติสต์ตั้งโรงพิมพ์ที่เมืองแคนดีใน พ.ศ. 2384²¹ โรงพิมพ์เหล่านี้พิมพ์เอกสารโจมตีพระพุทธศาสนาและพิมพ์คำภีร์ไบเบิลเป็นภาษาสิงหลและภาษาทมิฬ แต่ฝ่ายพุทธศาสนาในลังกาในขณะนั้นไม่มีโรงพิมพ์เป็นของตนเองเลย ความคงจะทราบถึง**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** จึงพระราชทานพระราชทรัพย์สั่งเครื่องพิมพ์จากอังกฤษส่งให้พระสงฆ์ลังกาใน พ.ศ. 2405²² และในปีต่อมาได้เริ่มพิมพ์หนังสือพิมพ์ภาษาสิงหลชื่อ *ลังกาโลกา* ออกเผยแพร่เพื่อต่อต้านฝ่ายมิชชันนารี นับว่าเป็นหนังสือพิมพ์ภาษาสิงหลฉบับแรก รายละเอียดของการพระราชทานเครื่องพิมพ์และสถานะปัจจุบันของเครื่องพิมพ์นี้ จะกล่าวถึงในบทต่อไป

ขณะนี้เครื่องพิมพ์ดังกล่าวเก็บรักษาอยู่ที่วัดรัตนเวลลามาธุรณวิหารที่หมู่บ้านกาตาลูะฮังคาม ใกล้กับเมืองกอลล์ทางใต้ของศรีลังกา แผ่นป้ายทองเหลืองที่ติดอยู่ด้านหน้าของเครื่องพิมพ์มีข้อความดังนี้

Columbian Prefs,
No. 1205
H.W. Caslon & Co.
Chriswell Street
London
1861

เป็นที่น่าเสียดายที่เครื่องพิมพ์เสียหายหนักจากอัคคีภัย เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 และต่อมาสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโคลัมโบ ได้จัดสรรงบประมาณโดยเงินสนับสนุนจากกระทรวงต่างประเทศให้ซ่อมแซมจนเสร็จเมื่อมกราคม พ.ศ. 2564 ดังรายละเอียดปรากฏในบทที่ 2 ของหนังสือเล่มนี้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จพระราชดำเนินแวะเยือนศรีลังกา 2 ครั้งใน พ.ศ. 2440 และ พ.ศ. 2450 เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป ระหว่างอยู่ที่ลังกา เสด็จไปนมัสการเจดีย์สถานสำคัญต่างๆ และเมื่อครั้งเสด็จเมืองกอลล์ได้ทรงวางศิลาฤกษ์ศาลาจุฬาลงกรณ์ที่วัดศรีปรมนันตะ ซึ่งในปัจจุบันนี้ศาลาจุฬาลงกรณ์ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์จนอยู่ในสภาพดี

นอกจากนี้ที่เมืองกอลล์ยังมีเสาศิลาจุฬาลงกรณ์ประดิษฐานอยู่เพื่อเป็นที่ระลึกถึงการเสด็จในครั้งนั้นด้วย ในสมัยรัชกาลนี้**พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าปฤษฎางค์**เสด็จมาทรงอุปสมบทเป็นพระภิกษุในศรีลังกา จัดพิธีอุปสมบทขึ้นที่วัดศรีสุภุตี เมืองวัสสากุวะ โดย**พระสุภุตี** เจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงของศรีลังกาเป็นพระอุปัชฌาย์ ทรงมีสมณนามว่า **พระชินวรวงศ์** เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2439 และต่อมาระหว่าง พ.ศ. 2448 - 2453 ทรงเป็นเจ้าอาวาสวัดที่พุทธคยาราม เขตโกตาหะนะ กรุงโคลัมโบ และทรงลาสิกขากลับไปประเทศไทย²³

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 เสด็จพระราชดำเนินเยือนศรีลังกา เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2482 พร้อมด้วย**พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร** รัชกาลที่ 9 และ**สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี**

พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วย **สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง** เสด็จพระราชดำเนินเยือนศรีลังกาเมื่อ พ.ศ. 2493

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน เสด็จพระราชดำเนินเยือนศรีลังกา ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2536 **สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี** เสด็จพระราชดำเนินเยือนศรีลังกาเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 และ**สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** เสด็จเยือนศรีลังกาในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2556 ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนของพระราชวงศ์ไทย ได้เสด็จไปนมัสการเจดีย์สถานและวัดสำคัญต่างๆ ของศรีลังกา เป็นการเพิ่มพูนความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาและเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างไทยกับศรีลังกาโดยทั่วไปได้อย่างดียิ่ง

“

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงพระราชทาน
พระราชทรัพย์ สั้เครื่องพิมพ์จากอังกฤษส่งให้พระสงฆ์ลังกา
ใน พ.ศ. 2405²² และในปีต่อมาได้เริ่มพิมพ์หนังสือพิมพ์ภาษาสิงหล
ชื่อ **ลังกาโลก**ออกเผยแพร่ว่าเพื่อต่อต้านฝ่ายมิชชันนารี
นับว่าเป็นหนังสือพิมพ์ภาษาสิงหลฉบับแรก

”

หลักศิลาจุฬาลงกรณ์ ที่วัดคงคาราม เมืองทอลล์
สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ในการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5)
เสด็จไปทรงนมัสการวัดนี้เมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2440

พระครูภาวนาจิตสุนทร (สมจิต จิตตสํวโร) เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี และญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาสรร้างพระพุทธรูปจำนวนมากมอบให้แก่วัดต่างๆ ในศรีลังกา ในภาพเป็นพิธีมอบพระพุทธรูป จัดขึ้นที่ท่าเทียบเรืออัครราชทูตไทย กรุงโคลัมโบ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา

ระดับองค์กรและประชาชน

องค์กรพุทธศาสนาในศรีลังกามีความเข้มแข็งกระตือรือร้นเอาจริงเอาจังในการทำงานบำรุงพระพุทธศาสนามาก อันเป็นเพราะในสมัยถูกปกครองโดยประเทศล่าอาณานิคมยุโรป พระพุทธศาสนาถูกทำลายและกดขี่ ประกอบกับความเชื่อดั้งเดิมที่ว่าคนเป็นผู้ถูกกำหนดให้เป็นผู้พิทักษ์พุทธศาสนา และศรีลังกาเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนาโดยแท้จริง เห็นได้จากการที่ศรีลังกาเป็นแรงสำคัญในการจัดตั้งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พ.ส.ล.) ขึ้นใน พ.ศ. 2493 มีการประชุมครั้งแรกในบริเวณวัดพระทันตธาตุหรือวัดพระธาตุเขี้ยวแก้วในเมืองแคนดี้ องค์การออลซีลอนบুদ্ধิสต์คองเกรสเป็นผู้ดำเนินการจัดประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนจาก 29 องค์กรและมีผู้นำทางพุทธศาสนาจากลัทธิเถรวาท มหายาน และวชิรญาณจากทั่วโลกรวม 129 ท่าน **ดร. จี พี มาลาละเสการะ** จากศรีลังกาได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธาน พ.ส.ล. คนแรก²⁴ ไทยกับศรีลังกามีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในองค์กรนี้ และในปัจจุบันสำนักงานใหญ่ขององค์กร พ.ส.ล. ตั้งอยู่ในประเทศไทย และไทยได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธานแล้ว 4 ท่านคือ **หม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย คิติกุลฯ** **นายสัญญา ธรรมศักดิ์** **ฯพณฯ** **นายแผน วรธนเมธี** และ**นายพัลลภ ไทยอารี** ประธานคนปัจจุบัน

ศรีลังกายังเป็นแรงสำคัญที่ส่งผลให้สหประชาชาติประกาศให้ถือวันวิสาขะของทุกปีเป็นวันสำคัญของโลก โดยสืบเนื่องจากการประชุมระหว่างประเทศเรื่องพระพุทธศาสนา ในกรุงโคลัมโบ ซึ่งรัฐบาลศรีลังกาจัดขึ้นเพื่อร่วมฉลองการมีเอกราชครบ 50 ปี ที่ประชุมได้มีมติให้เสนอต่อองค์การสหประชาชาติให้ถือวันวิสาขะเป็นวันสำคัญของโลก เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เก่าแก่ของโลกมานานกว่า 2,500 ปีแล้ว และจะเป็นที่พึงพอใจของโลกต่อไป รัฐบาลศรีลังกาจึงเป็นผู้ริเริ่มเสนอเรื่องนี้ต่อสมัชชาสหประชาชาติสมัยที่ 54 (พ.ศ. 2542) และต่อมาในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2542 สมัชชาสหประชาชาติจึงมีข้อมติดังกล่าว ซึ่งไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้ร่วมเสนอข้อมตินี้ด้วย

สำหรับในระดับประชาชนต่อประชาชนนั้น มีการไปมาหาสู่กันอย่างใกล้ชิดในปัจจุบัน พระสงฆ์ไทยหลายรูปได้รับการศึกษาด้านพุทธศาสนาและปรัชญาจากมหาวิทยาลัยในศรีลังกา ในขณะที่พระสงฆ์ศรีลังกาไปศึกษาอยู่ในสถาบันต่างๆ ของไทยเช่นกัน มีการแลกเปลี่ยนธรรมทัศนาจร การแลกเปลี่ยนการเยือนคณะสงฆ์ในโอกาสสำคัญต่างๆ ฝ่ายศรีลังกาได้มอบพระบรมสารีริกธาตุและหล่อพระศรีมหาโพธิ์ให้แก่คณะจากไทยในหลายโอกาส ในขณะที่คณะจากไทยได้นำปัจจัยไปช่วยบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ ของศรีลังกาเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการเชิญพระพุทธรูปจากไทยไปให้ฝ่ายศรีลังกาด้วยผู้ที่ได้ไปนมัสการพระทันตธาตุและได้ชมวัดพระทันตธาตุหรือวัดพระเขี้ยวแก้ว จะพบพระพุทธรูปจากไทยประดิษฐานอยู่ที่นั่นหลายสิบองค์²⁵ รวมทั้งสิ่งของเครื่องใช้ที่มีค่าในวัดดังกล่าวหลายสิ่งมาจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธาชาวไทย ทว่าไปในศรีลังกาแม้แต่ในเขตชนบทห่างไกลเราจะได้พบพระพุทธรูปโลหะขนาดใหญ่จากไทยอยู่เสมอ ซึ่งชาวลังกาเคารพสักการบูชา และชื่นชมในความมีศรัทธาของกัลยาณมิตรชาวไทยยิ่งนัก

สักการะต้นพระศรีมหาโพธิ์ เมืองอนุราธปุระ ศรีลังกา ผู้เขียน
และมารดา (เทหลวง พาณิช) สักการะเสร็จแล้ว และโสภากำลังสักการะ

ฉลอง 250 ปีสยามวงศ์ประดิษฐานในลังกา

พ.ศ. 2546 เป็นปีสำคัญยิ่งของความสัมพันธ์ไทย - ศรีลังกา เพราะครบรอบ 250 ปีที่**พระอุบาลีมหาเถระ**จากกรุงศรีอยุธยาเป็นประธานทำการอุปสมบทแก่สามเณรสิงหล เริ่มสมณวงศ์ขึ้นใหม่ในศรีลังกาและนับเป็นการเริ่มประดิษฐานสยามวงศ์หรือสยามนิกายที่เจริญมั่นคงมาจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลศรีลังกาและผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญแก่เรื่องนี้มากเพราะตระหนักในคุณูปการที่สยามและโดยเฉพาะ**พระอุบาลีมหาเถระ**มีต่อพระพุทธศาสนาในศรีลังกา หากมิได้พระมหากษัตริย์สยามที่ทรงพระเมตตาส่งพระภิกษุและคณะมาให้ศรีลังกาในครั้งนั้นแล้ว พระพุทธศาสนาในศรีลังกาอาจเสื่อมสูญไปดังที่เคยเกิดขึ้นแล้วในหลายประเทศ ศรีลังกามีคำริและตระเตรียมการฉลองวาระสำคัญนี้มานาน

เมื่อต้น พ.ศ. 2541 ผู้เขียนเพิ่งเข้ารับตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ ได้ขอไปกราบนมัสการพระธาตุเขี้ยวแก้วเพื่อขอพรให้สามารถปฏิบัติหน้าที่สนองพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้อย่างดีสามารถกระชับและเพิ่มพูนสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสองประเทศ เมื่อไปถึงวัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว กรุงแคนดี "ทยาวัตนา นิลามะ" หรือผู้ดูแลวัดพระธาตุเขี้ยวแก้วในขณะนั้น คือ **คุณนิรันจัน วิชัยรัตน์**²⁶ รอค้อนรับและนำผู้เขียนไปกราบนมัสการพระธาตุเขี้ยวแก้ว รวมทั้งนำดูสถานที่ต่างๆ ที่เสียหายหนัก เพราะเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2541 ผู้ก่อการร้ายใช้รถยนต์บรรทุกระเบิดพลีชีพที่บริเวณประตูทางเข้า แรงระเบิดคร่าชีวิตสาธุชนจำนวนมาก และตัวอาคารหลายแห่งของวัดเสียหาย **คุณนิรันจัน**กับผู้เขียนได้หารือกันเป็นเวลานานเกี่ยวกับการฟื้นฟูบูรณะวัดพระธาตุ

เจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของวัดกัลยาณี ชานกรุงโคลัมโบ

เจี้ยวแก้วและความร่วมมือกันในค้ำพระพุทธรูปศาสนา ในระหว่างการหาหรือ **คุณนิรันจัน** แจ้งคำริของคนที่จะจัดพิธีฉลอง 250 ปีที่สยามวงศ์ประดิษฐานในศรีลังกา ซึ่งจะเวียนมาบรรจบในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งผู้เขียนเห็นพ้องว่าต้องเตรียมการแต่เนิ่นๆ และต่างคนจะนำกลับไปคิดและจะปรึกษาหารือกันต่อไป

ผู้เขียนกับ**คุณนิรันจัน**มีโอกาสนพบหารือกันอีกหลายครั้ง และเห็นว่ากิจกรรมและโครงการควรร่วมมือกันจัดทั้งในประเทศไทยและศรีลังกา ที่สำคัญที่สุดควรจะมีโครงการสร้างถาวรวัตถุรวมอยู่ด้วย เช่น ศูนย์พระพุทธศาสนาไทย-ศรีลังกาเพื่อร่วมเฉลิมฉลองวโรกาสสำคัญนี้ที่ชาวไทยกับศรีลังการุ่นปัจจุบันและคนรุ่นหลังอีกหลายร้อยปีได้ใช้ประโยชน์และตระหนักในสัมพันธไมตรีแน่นแฟ้นทางพระพุทธศาสนาของทั้งสองประเทศ นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายน่าจะตั้งคณะกรรมการระดับชาติของคนขึ้นเพื่อเตรียมการ **คุณนิรันจัน**จะนำเรื่องนี้กราบมัสการพระมหานายกะฝ่ายสยามวงศ์และแจ้งกระทรวงพระพุทธศาสนาศรีลังกาพิจารณา รวมทั้งจะจัดหาที่ดินของวัดพระธาตุเจี้ยวแก้วให้เป็นทีก่อสร้างถาวรวัตถุดังกล่าว ส่วนผู้เขียนได้รายงานเรื่องข้างต้นให้กรุงเทพฯทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อประกอบการพิจารณาของฝ่ายไทย

ในช่วง 2-3 ปีหลังจากนั้น ผู้เขียนมีโอกาสเข้าร่วมหารือกับฝ่ายศรีลังกาหลายครั้ง ที่สำคัญคือการประชุมคณะกรรมการแห่งชาติซึ่งนายกรัฐมนตรีศรีลังกาเป็นประธาน ผู้เข้าร่วมฝ่ายศรีลังกาประกอบด้วยรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง พระเถระชั้นผู้ใหญ่ และผู้ดูแลวัดพระธาตุเจี้ยวแก้ว แต่การ

เตรียมการไม่ต่อเนื่องในบางช่วง เพราะมีการปรับคณะรัฐมนตรีศรีลังกา และผู้เขียนต้องย้ายไปรับราชการในประเทศนอร์เวย์เมื่อปลายปี พ.ศ. 2543 จึงได้แต่ติดตามความก้าวหน้าอยู่ห่างๆ และตั้งจิตร่วมอนุโมทนาเมื่อทราบว่าในช่วง พ.ศ. 2545 - 2546 มีการเฉลิมฉลองยิ่งใหญ่ในสองประเทศหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยประกอบด้วย กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาเถรสมาคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกรมศิลปากร เป็นต้นซึ่งผู้เขียนขอนำเสนอโดยสังเขป²⁷ ดังนี้

- **การบูรณะวัดธรรมาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา** เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อ **พระอุบาลีมหาเถระ** ผู้ประดิษฐานสยามวงศ์ในศรีลังกา ซึ่งเดิมก่อนเดินทางได้เคยจำพรรษาที่วัดนี้ รัฐบาลศรีลังการ่วมกับกรมศิลปากรของไทยทำการบูรณะหอรบั้งและหอไตรของวัดธรรมารามที่ทรุดโทรมให้งามสง่า รวมทั้งซ่อมแซมเชื่อมกันคลังริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา การบูรณะเสร็จสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2546

- **ผ้าพระกฐินหลวงทอดถวาย ณ วัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว** คณะจากประเทศไทยได้ัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานพร้อมเครื่องบริขารและเงินบำรุงพระอารามไปทอดถวาย ณ วัดพระธาตุเขี้ยวแก้วกรุงแคนดี้ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 คณะจากไทยได้เชิญห่อพระศรีมหาโพธิ์จากเมืองอนุราธปุระกลับมาด้วย และต่อมาได้จัดพิธีปลุกห่อพระศรีมหาโพธิ์ที่วัดธรรมาราม เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

คุณนิรันดร์ วิชัยรัตน์ คณะผู้ดูแลวัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว
กำลังหารือกับผู้เขียนและภรรยาของผู้เขียน (โสภา พาณิช)

- การประชุมด้านพระพุทธศาสนาในวาระครบรอบ 250 ปีของสยามวงศ์ เมื่อวันที่ 15-18 มกราคม พ.ศ. 2546 ฝ่ายไทยส่งพระเถระและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เข้าร่วมการประชุมที่ประเทศ ศรีลังกา

- จัดสร้างพระพุทธรูป มหาเถรสมาคมดำเนินการจัดสร้างพระพุทธรูปขนาดหน้าตักกว้าง 25 นิ้ว จำนวน 3 องค์ เพื่อถวายพระมหากษัตริย์และกนิยาสยามวงศ์ วัดมัลลวัดตะ และวัดอัสสัมชัญ แห่งละหนึ่งองค์และถวายไปประดิษฐานที่วัดธรรมาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีก 1 องค์

- นิทรรศการ 250 ปีของนิยาสยามวงศ์ เมื่อวันที่ 14-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 ระหว่าง เทศกาลวันวิสาขบูชา มีงานนิทรรศการศรีลังกา-ไทยที่ศูนย์พระพุทธศาสนา ใกล้กับวัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว กรุงแคนดี้ ฝ่ายไทยเข้าร่วมการจัดนิทรรศการอย่างเต็มที่ ประสบความสำเร็จดียิ่งและได้รับความสนใจ จากประชาชนชาวศรีลังกาอย่างกว้างขวาง

- ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนานานาชาติไทย - ศรีลังกา ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ฝ่ายศรีลังกาประสงค์ จะให้มีการสร้างถาวรวัตถุเพื่อเป็นที่รำลึกถึงการฉลองครบรอบ 250 ปี ของนิยาสยามวงศ์ ผู้แทน วัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว คือ คุณนิรันจัน ได้เสนอบริจาคที่ดิน 5 เอเคอร์ที่ตำบลปาลาเกเล กรุงแคนดี้ และต่อมาบริจาคเพิ่มเติมอีกเป็น 60 เอเคอร์ เพื่อสร้างศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนานานาชาติไทย - ศรีลังกา เมื่อโครงการนี้เสร็จสมบูรณ์จะประกอบด้วยห้องสมุดเพื่อการศึกษาวิจัย ห้องประชุม ที่พำนัก ของพระภิกษุสงฆ์และโรงพยาบาลสงฆ์ โครงการนี้คงต้องใช้ทุนทรัพย์มาก และต้องการความร่วมมือ จากพุทธศาสนิกชน และองค์กรต่างๆ จากนานาชาติจึงจะเสร็จสมบูรณ์ได้

สรุป

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีการส่งสมณทูตไปศรีลังกาอีก 4 ครั้ง ครั้งสุดท้ายในรัชสมัยพระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทำให้สมณวงศ์ของสองประเทศมีสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน และเป็นช่องทางให้เกิดการติดต่อกันใกล้ชิดกับสมณวงศ์ในอมรปุระนิยา และรามัญนิยาในศรีลังกาด้วย พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ไทยมีส่วนสำคัญในการช่วยจรรโลงและส่งเสริมพระพุทธศาสนา ในศรีลังกาไม่น้อย และชาวศรีลังกาโดยเฉพาะพระสงฆ์ในทุกนิยาชื่นชมในการเป็นพุทธศาสนูปถัมภก ของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ไทยเป็นอย่างมาก ใน พ.ศ. 2546 ครบรอบ 250 ปีของ การประดิษฐานสยามวงศ์ในศรีลังกา ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันเฉลิมฉลองวโรกาสสำคัญอย่างยิ่งใหญ่ ช่วยให้ความสัมพันธ์อันดีต่อกันแน่นแฟ้นขึ้นไปอีก ในปัจจุบันชาวลังกามีความแข็งแกร่งในการพระศาสนา ชุมชนในความเจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และมองคนไทยในภาพลักษณ์ที่ดี และเป็นมิตร คนไทยที่ได้ไปเยือนหรือพำนักอยู่ในศรีลังกาย่อมมีประสบการณ์ประทับใจที่มากมาย บ้างน้อยบ้างกันทั้งสิ้น

6. ประสบการณ์ประทับใจในศรีลังกา

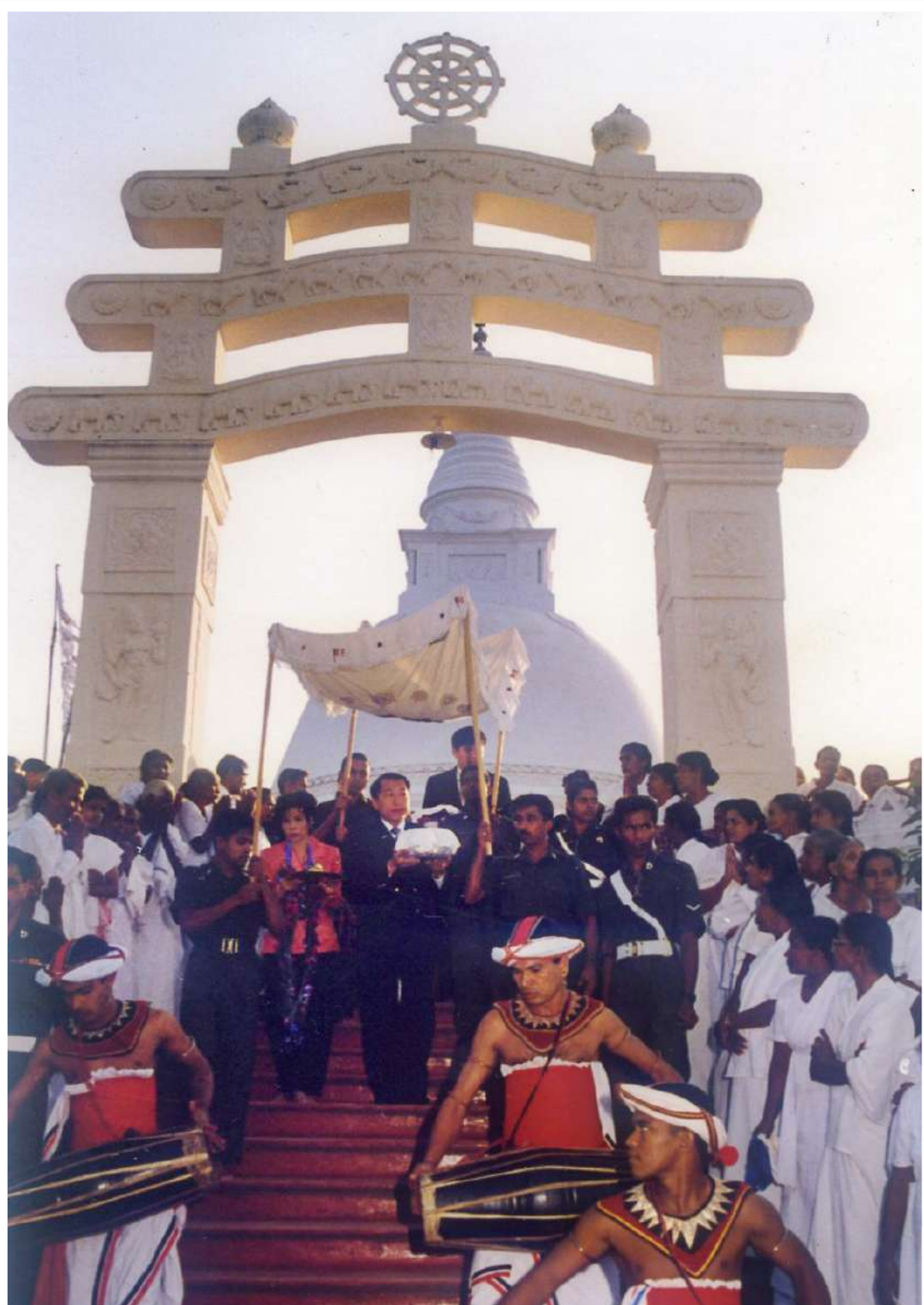
ในช่วงเวลาประมาณ 3 ปีที่ผู้เขียนได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศศรีลังกา ผู้เขียนได้มีโอกาสไปร่วมพิธีทางพุทธศาสนาและไปเยือนวัดวาอารามต่างๆ ในศรีลังกาเป็นจำนวนกว่าหนึ่งร้อยแห่ง ตั้งแต่วัดใหญ่ชั้นราชมหาวิหารมีอายุกว่า 2,000 ปี จนถึงวัดเล็กๆ ที่ไม่มีแม้กระทั่งพระพุทธรูปบูชาสักองค์เดียว ตั้งแต่วัดในเมืองใหญ่ที่มีอุบาสกอุบาสิกาฐานะร่ำรวยและทำนุบำรุงวัดเป็นอย่างดี จนถึงวัดในชนบทห่างไกลอยู่ในป่าบนภูเขา ไม่มีไฟฟ้าหรือน้ำประปา ท่านเจ้าอาวาสวัดเหล่านี้เดินทางมาพบผู้เขียนและเชิญให้ไปร่วมงานเป็นแขกเกียรติยศบ้างหรือเป็นประธานบ้าง ซึ่งผู้เขียนจะยินดีรับเชิญเสมอหากไม่ติดขัดอื่นอยู่ก่อนแล้ว นอกจากนี้เมื่อกระทรวงพุทธศาสนาศรีลังกาจัดงานสำคัญใดๆ เอกอัครราชทูตไทยจะได้รับเชิญไปร่วมงานทุกครั้ง งานบุญเหล่านี้ส่วนใหญ่จะจัดในวันเสาร์และอาทิตย์ การได้เดินทางอย่างกว้างขวางในศรีลังกาและได้ใกล้ชิดกับประชาชนศรีลังกาทุกระดับตั้งแต่ผู้นำประเทศถึงชาวบ้านชาวนาผู้เฒ่าและเด็กเล็กทำให้ได้รับประสบการณ์ประทับใจที่ดีหลายประการ ดังจะกล่าวถึงโดยสังเขป 4 เรื่องด้วยกัน

วัดเป็นศูนย์กลางของสังคมชาวพุทธ

ชาวพุทธศรีลังกาไม่ว่าจะอยู่ในเมืองใหญ่หรือในชนบทยังยึดถือวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนและมักจะเข้าร่วมกิจกรรมของวัดอยู่เป็นประจำ ในการไปร่วมงานคามวัดต่างๆ ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าชาวบ้านที่มาร่วมงานมีทุกเพศทุกวัย เด็กเล็ก วัยรุ่น หนุ่มสาว ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าหรือแม้แต่คนพิการจะมาร่วมงานกันอย่างเนืองแน่น และผู้ที่เป็นเรี่ยวแรงสำคัญของวัดในการจัดงาน จัดสถานที่หรือให้บริการแก่ผู้ที่มาร่วมงาน ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กวัยรุ่นหนุ่มสาว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวัดที่ศรีลังกาเกือบทุกวัดจะเป็นโรงเรียนสอนพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ และเด็กเหล่านี้เป็นนักเรียนของโรงเรียนดังกล่าว

วัดเปิดสอนพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ให้แก่เยาวชนมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยที่ศรีลังกายังอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเจ้าอาณานิคมและคงเป็นวิธีการที่ชาวพุทธพยายามจะต่อต้านการเผยแพร่ศาสนาอื่นในศรีลังกา อาจจะกล่าวได้ว่าชาวพุทธศรีลังกาทุกคนผ่านการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั้งนั้น วัดหรือสถานศึกษาของสงฆ์หลายแห่งมีนักเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จำนวนกว่าหนึ่งพันคน บางแห่งมีจำนวนนักเรียนถึง 5 พันคน ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครหรือผู้ปกครองนักเรียนที่มีความรู้ทางพุทธศาสนา ในวัดชนบทที่ไม่มีอาคารเรียนเป็นกิจจะลักษณะ ครูและนักเรียนจะแบ่งเป็นกลุ่มๆ นั่งกันตามใต้ร่มไม้บ้าง ตามมุมต่างๆ ของศาลาวัดบ้าง เด็กที่มาเรียนจะมีทุกวัยตั้งแต่วัยอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษา แต่งกายชุดสีขาว เด็กชายจะแต่งตัวด้วยเสื้อและกางเกงขาว ส่วนเด็กหญิงจะนุ่งชุดครึ่งสำหรับสีขาว ซึ่งได้แก่ชุดสำหรับที่ไม่มีผ้าคลุมไหล่ ภาพของเด็กหญิงตัวน้อยๆ อายุ 5 - 6 ปี แต่งชุดครึ่งสำหรับสีขาวเดินเป็นคู่ๆ ไปเรียนเป็นภาพที่น่ารักและประทับใจ

พระสงฆ์ศรีลังกาส่วนใหญ่ไม่ว่าจะสังกัดนิกายใดเป็นพระที่น่านับถือ มีความรู้ทางพุทธศาสนา และรักษาพระธรรมวินัยดี และเป็นอยู่อย่างสมถะคือไม่ยึดติดวัตถุ หลายท่านอาจจะเห็นว่าเป็นเพราะ

เอกอัครราชทูตฯ ฐาณูร และโสภา เข้าร่วมในพิธีสำคัญทางพระพุทธศาสนา

สังคมศรีลังกาส่วนใหญ่ยังจน วัตถุนิยมยังเข้าไม่ถึง ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งก็ได้ แต่ผู้เขียนได้พบพระศรีลังกาหลายๆ รูปที่เคยเดินทางไปต่างประเทศถึงยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา และอีกหลายรูปที่เคยเดินทางมาประเทศไทย ท่านเหล่านี้ยังคงรักความสันโดษ ไม่สะสมทรัพย์สมบัติทางโลก

การที่พระสงฆ์ศรีลังกาในปัจจุบันส่วนใหญ่มีการประพฤติปฏิบัติอาจเป็นเพราะว่าพระสงฆ์ศรีลังกามีจำนวนไม่มาก แม้ในวัดใหญ่ๆ บางวัดมีพระภิกษุจำพรรษาอยู่เพียง 5 - 6 รูป เพราะผู้ใดบวชเป็นพระภิกษุแล้วเป็นประเพณีว่าจะไม่สึก เป็นการถวายตัวต่อพระพุทธองค์ตลอดชีวิต ยังถือกันทั่วไปในศรีลังกาว่าผู้ใดบวชแล้วสึกเหมือนกับเป็นผู้ล้มเหลวในชีวิต เป็นการเสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูลเลยทีเดียว และเป็นการเสียชื่อเสียงของทั้งหมู่บ้านด้วย เพราะพระภิกษุศรีลังกาจะใช้ชื่อหมู่บ้านนำหน้าชื่อนาม เช่น **พระเวละวัดตา** **นันทะคิสสะเถโร** ก็คือ **พระนันทะคิสสะ**จากหมู่บ้านเวละวัดตา หรือ **พระมาคร** **ปิยะทัสสีเถโร** คือ **พระปิยะทัสสี**จากเมืองมาคร เป็นต้น ผู้ใดที่สึกออกมามักจะกลับไปหมู่บ้านของตนไม่ได้ เพราะจะเป็นที่รังเกียจของสังคมในหมู่บ้าน ซึ่งข้อนี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้จะบวชเป็นพระภิกษุต้องแน่ใจแล้วว่า จะอุทิศตนให้แก่พระพุทธศาสนาไปตลอดชีวิตนี้

วันเพ็ญของทุกๆ เดือนถือเป็นวันสำคัญทางศาสนา หรือวัน "โปยา" ไทยอาจเรียกว่า "วันบูชา" และเป็นวันหยุดทางราชการของศรีลังกา วัดต่างๆ จะจัดงานบุญสำคัญในวันดังกล่าว ในทุกวันเพ็ญนี้ตามวัดต่างๆ จะมีผู้คนแต่งชุดขาวไปสวดมนต์ทำวัตรกันเป็นจำนวนมากทุกเทศทุกวัย

การฉลองวันวิสาขะ

ชาวพุทธศรีลังกาจะจัดงานฉลองวันวิสาขบูชาอย่างยิ่งใหญ่เป็นประจำทุกปี วัดทุกวัดจะมีการจัดงานฉลอง โดยพิธีฉลองอาจจัดแตกต่างกันไป บางวัดเริ่มพิธีตั้งแต่เช้ามืด มีการทำวัตรสวดมนต์ปล่อยโคกระบือที่ไถ่มาจากโรงฆ่าสัตว์ มีพระธรรมเทศนา วัดใดที่มีพระบรมสารีริกธาตุหรือพระอรหันตธาตุจะอัญเชิญพระธาตุเหล่านั้นมาเปิดให้ประชาชนสักการบูชาอย่างใกล้ชิด

ในวันนี้ศรีลังกาจะเริ่มนับปีพุทธศักราชใหม่ เพราะถือเป็นวันเริ่มปีใหม่ของพุทธศักราช ดังนั้นการนับปีพุทธศักราชของศรีลังกากับไทยจึงอาจต่างกันหนึ่งปีบ้างหรือหนึ่งปีเดียวกันบ้าง ก็ด้วยเหตุผลนี้เนื่องจากในปัจจุบันไทยเปลี่ยนปีพุทธศักราชในวันที่ 1 มกราคมของทุกปี ในขณะที่ศรีลังกาเปลี่ยนปีพุทธศักราชในวันวิสาขบูชาของทุกปีและชาวพุทธศรีลังกานิยมส่งบัตรอวยพรให้กันและกันในวันสำคัญนี้ บัตรอวยพรมักจะเป็นรูปเกี่ยวกับพุทธศาสนา อาทิ รูปพุทธประวัติ พระพุทธรูป พุทธสถาน เจดีย์สถาน ต้นพระศรีมหาโพธิ์และใบโพธิ์

พุทธมามกะจะนุ่งขาวห่มขาวไปวัดถือศีลอุโบสถ สวดมนต์ทำวัตร ทำสมาธิตั้งแต่คืนก่อนวันวิสาขะ และในค่ำของวันวิสาขบูชา วัดต่าง ๆ จะมีการตามประทีปโคมไฟ แต่ละวัดจะประดับประดาสวยงาม ผู้คนจะไปร่วมงานบุญกันอย่างคับคั่ง

ในเทศกาลวิสาขบูชา ในเมืองใหญ่มักจะมีการจัดงานประกวดประทีปโคมไฟที่ผู้เข้าประกวดจะคิดสรรหามาจัดทำให้สวยงาม มีทั้งโคมที่เป็นรูปพุทธประวัติ และเป็นรูปอื่นๆ ตามบ้านเรือนประชาชนทั่วไปจะประดับโคมไฟเช่นกัน ซึ่งส่วนใหญ่คนในบ้านนั้นๆ โดยเฉพาะเด็กๆ จะเป็นผู้ทำโคมดังกล่าวขึ้นเอง และจะแขวนประดับไว้นอกบ้านบ้าง ใต้ชายคาบ้านบ้าง แทบทุกครัวเรือน ดูสวยงามมาก

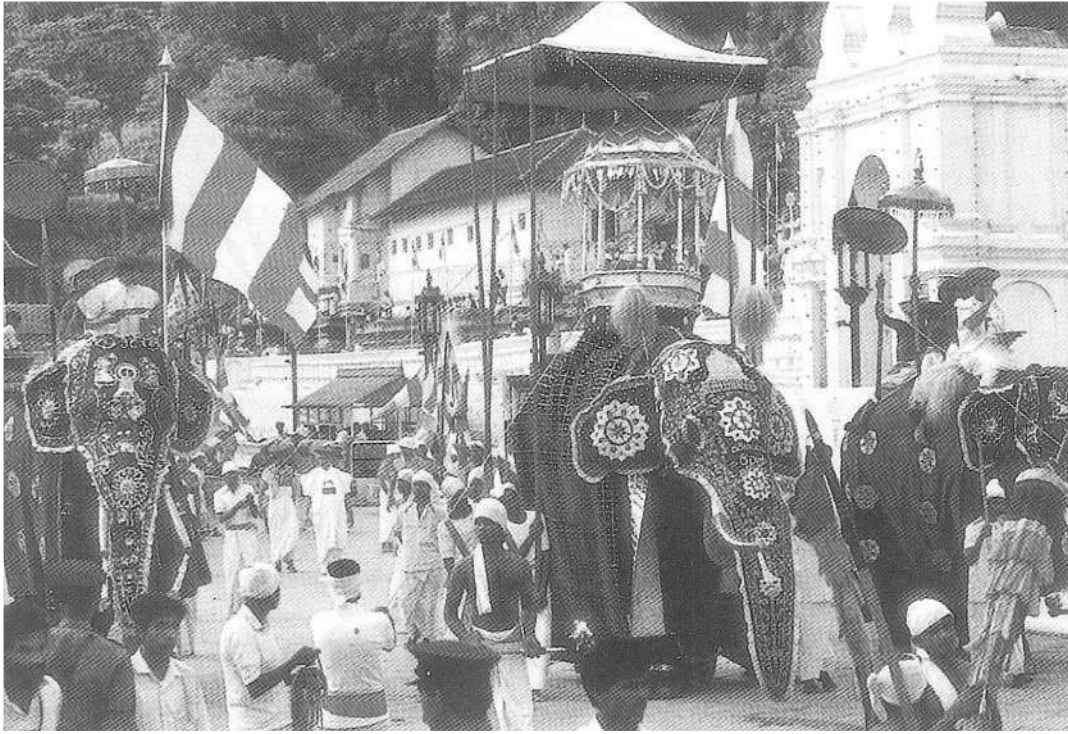

โคมปริทีป ประดับตามบ้านเรือนในช่วงเทศกาลวิสาขบูชา
(ภาพ : อภินันท์นาการจากการท่องเที่ยวขอนแก่น)

ความสำคัญที่สำคัญๆ ทั้งในเมืองใหญ่และชนบท จะมีการทำแผ่นภาพหรือฝาภาพขนาดใหญ่ประดับด้วยรูปพุทธประวัติ และคติไฟสีสลับเคลื่อนไหว ซึ่งสวยงามมากในเวลาค่ำคืน ประชาชนจะพากันออกจากบ้านไปชมรูปภาพสวยงามเหล่านั้น ผู้ที่จัดทำแผ่นภาพเหล่านี้ส่วนใหญ่คือบริษัทห้างร้านและองค์กรท้องถิ่นต่างๆ

เทศกาลวิสาขะถือเป็นเทศกาลทำทานที่สำคัญด้วย ผู้มีฐานะดีโดยเฉพาะในเขตชนบทจะตั้งศาลาทานไว้ตามริมถนน ศาลาเหล่านี้บางแห่งจัดทำอย่างสวยงาม ใช้ค่าใช้จ่ายสูง แต่ส่วนใหญ่จะทำในลักษณะมี 4 เสา ใช้หลังคาเป็นแผ่นสังกะสี และใช้ใบและกิ่งมะพร้าวถักทำเป็นฝา มีการจัดโต๊ะเก้าอี้ในศาลานี้และบริการแจกน้ำดื่มต่างๆ เป็นทานแก่ผู้เดินทางผ่านไปมา บางแห่งจะแจกอาหารและขนม ให้ผู้เดินทางได้บริโภคด้วย

ผู้เขียนเคยเดินทางไปเขตชนบทตามถนนสายรองของศรีลังกาในวันวิสาขบูชา และเห็นศาลาทานเหล่านี้มีอยู่ในทุกชุมชน ในแต่ละแห่งจะมีเด็กๆ วัยรุ่นถือธงพุทธศาสนาโบกให้รถที่ผ่านไปมาหยุดเพื่อรับประทานอาหารและเครื่องดื่มที่ศาลาของตน เด็กเหล่านี้บางคนอุทิศสละมาจนถึงกับมายืนโบกธงอยู่กลางถนนและขอร้องให้รถทั้งหลายจอดรับการแจกน้ำและเครื่องดื่ม ซึ่งนับเป็นการเสี่ยงอันตรายมิใช่น้อย แต่ก็เป็นการแสดงถึงน้ำใจไมตรีของพวกเขาที่ประสงค์จะให้ผู้เดินทางอิ่มท้องและไม่กระหายน้ำ บรรดาเด็กวัยรุ่นโดยเฉพาะผู้ชายจะถีบรถจักรยานกันเป็นกลุ่มๆ ไปแวะตามศาลาทานเหล่านี้ แห่งไหนอาหารอร่อยจะมีผู้คนแน่นเป็นพิเศษ มีอยู่แห่งหนึ่งถึงกับลงทุนเช่าแถวกันยาว สังเกตดูจึงรู้ว่าศาลานี้แจกไอศกรีม!

ขบวนแห่พระบรมสารีริกธาตุ ที่ชาวศรีลังกาเรียกว่า “เป-รา เฮ-รา” ที่เมืองแคนดี้

ประเพณีแห่พระบรมสารีริกธาตุ

เทศกาลและประเพณีแห่พระบรมสารีริกธาตุที่ชาวศรีลังกาเรียกว่า "เป-รา เฮ-รา" ในปัจจุบันผู้จัดคือวัดใหญ่ๆ และเมืองสำคัญหลายเมือง ผู้ใดมีโอกาสได้ชมจะประทับใจและตื่นตาตื่นใจกับประเพณีนี้เป็นอย่างยิ่ง ประเพณีแห่ "เป-รา เฮ-รา" ที่ตระการตาและโบราณที่สุดคือ แคนดี้ เป-รา เฮ-รา ซึ่งจะมีขึ้นในเดือนสิงหาคม โดยมีการแห่ฉลองทั้งสิ้น 6 วัน วันสุดท้ายเป็นการแห่ฉลองยิ่งใหญ่ที่สุด จะตรงกับคืนวันเพ็ญของเดือนสิงหาคม ส่วนที่เมืองอื่นๆ เช่นในกรุงโคลัมโบนั้น วัดคงคารามและวัดกัลยาณิจะมีพิธีแห่ เป-รา เฮ-รา ในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ในเมืองรองๆ ลงไป เช่นคูลุนคราจะมีพิธีแห่ เป-รา เฮ-รา ของตนในทุกปีเช่นกัน

ประเพณีนี้เก่าแก่มาก เริ่มมีตั้งแต่สมัยพระเจ้าสิริเมฆวรรณครองแผ่นดินที่นครอนูราธปุระ (พ.ศ. 844 - 874) ทรงได้รับพระทันตธาตุจากเจ้าชายทันตกุมารกับเจ้าหญิงเหมะมาลาแห่งนครกาลิงคะ และพระราชดำริว่าในทุกๆ ปีให้อัญเชิญพระทันตธาตุออกจากที่ประดิษฐานเพื่อเข้าร่วมขบวนแห่แทน ประชาชนจะได้มีโอกาสสักการบูชาเป็นประจำปีละครั้ง หลังจากนั้นพิธีดังกล่าวมีจัดขึ้นบ้างหรือหยุดไปบ้างตามเหตุการณ์บ้านเมือง จนกระทั่งถึงรัชสมัยพระเจ้ากัรติศรียราชสิงห์ แห่งกรุงแคนดี้ (พ.ศ. 2290 - 2324) ที่ทรงขอพระสงฆ์ไทยจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เพื่อไปทำการอุปสมบทให้ชาวศรีลังกา ซึ่งสมณสงฆ์ไทยมีพระอุปาลีเป็นหัวหน้าคณะได้จัดตั้งสงฆ์สยามวงศ์หรือสยามนิทายในลังกานั้น มีเรื่องเล่าว่าในสมัยนั้นในทุกๆ ปี เมื่อถึงฤดูนักขัตฤกษ์เป็นประเพณีเมืองที่เชิญเทวรูป

ของลัทธิพราหมณ์อื่นๆ จากเทวาลัยต่างๆ ออกแห่แห่นถอย **พระอุปาสี**จึงถวายพระพรแก่**พระเจ้ากิริติศรีราช**สิงห์ว่า พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานมั่นคงในลังกาแล้ว การแห่นี้จึงควรแห่บูชาในวัด ในพระพุทธศาสนาด้วย **พระเจ้ากิริติศรีราช**สิงห์ทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย จึงให้อัญเชิญพระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขึ้นตั้งบนคชาธารนำหน้าไปในขบวนแห่ ตามด้วยขบวนเชิญเทวรูปของเทวาลัยอีก 4 แห่ง²⁸ ซึ่งเป็นประเพณีที่ยึดถือมาจนถึงปัจจุบัน และเมื่อก่อนนั้นมีการอัญเชิญพระทันตธาตุหรือพระธาตุเขี้ยวแก้วในขบวนแห่นี้ แต่ด้วยเหตุผลในด้านความปลอดภัยในปัจจุบันจึงเปลี่ยนจากพระทันตธาตุ หรือพระธาตุเขี้ยวแก้วเป็นพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุในพระเจดีย์แทน

แคนดี เป-รา เฮ-รา เป็นกระบวนแห่ที่ตระการตายิ่ง โดยปกติจะใช้ช้างร่วมขบวนประมาณ 50 - 100 เชือก แต่ละเชือกประดับด้วยอาภรณ์หลากสี คชาธารที่อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุนำขบวนแห่นั้น จะเลือกสรรเฉพาะช้างงายาวสวยงามตกแต่งประดับประดาด้วยอาภรณ์และไฟฟ้าดวงเล็กๆ ผู้ดูแลวัดพระธาตุเขี้ยวแก้วหรือไวยาวัจกรที่ภาษาท้องถิ่นเรียกตำแหน่งนี้ว่า "ทยาวัตนา นิลามะ" และเจ้าหน้าที่ระดับสูงของวัดพระธาตุเขี้ยวแก้วแต่งกายเต็มยศตามประเพณีโบราณจะเดินตามหลังช้างที่อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ

แคนดี เป-รา เฮ-รายังประกอบด้วยขบวนกลอง ปี ขบวนฟ้อนรำมากมายหลายชนิด ขบวนรำคบเพลงและขบวนแห่ ฯลฯ ประกอบด้วยคนทั้งสิ้น 2,000 - 3,000 คน และต้องใช้เวลาชมขบวนแห่ครั้งละอย่างน้อย 3 ชั่วโมงจึงจะสามารถชมได้หมดตั้งแต่ต้นจนท้ายขบวน

บรรดาช้างทั้งหลายที่ร่วมในขบวนแห่นี้ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีเพื่อให้สามารถร่วมพิธีโดยไม่ก่อปัญหา เป็นประเพณีที่วัดใหญ่ๆ ของศรีลังกาจะเลี้ยงช้างไว้เพื่อใช้ร่วมงานแห่ เป-รา เฮ-รานี้ และเมื่อจะจัดงานดังกล่าวก็จะยืมช้างจากวัดอื่นๆ ไปร่วมในงานของตน

ที่วัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว กรุงแคนดี มีโรงเลี้ยงช้างของวัด และผู้ดูแลวัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว หรือ "ทยาวัตนา นิลามะ" ในขณะนั้น คือ **คุณนิรันจัน วิชัยรัตนะ** จะไปดูแลและให้อาหารช้างด้วยตนเองเป็นประจำ วันหนึ่งผู้เขียนไปกราบนมัสการพระธาตุเขี้ยวแก้วและแวะไปเยี่ยม**คุณนิรันจัน**ที่ห้องทำงาน พบ**คุณนิรันจัน**ปิดผ้าพันแผลไว้ที่ใบหน้าเป็นแถบใหญ่ จากการสอบถามได้ทราบว่าถูกงาช้างที่ทางวัดเลี้ยงไว้แทงทะลุแก้ม ต้องเย็บแผลกว่า 20 เข็ม เศษงาที่ไม่มีกระดูกหรือฟันส่วนใดแตก เหตุเกิดขึ้นในขณะที่**คุณนิรันจัน**กำลังให้อาหารช้างงาช้างเชือกหนึ่ง บังเอิญมีแมงตัวหนึ่งเดินเข้ามาใกล้ช้าง ช้างจึงหันศีรษะทันทีเพื่อจะไล่แมง งาช้างหนึ่งจึงแทงทะลุแก้ม**คุณนิรันจัน**ได้รับบาดเจ็บ ช้างเองคงจะรู้สึกเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะหลังจากนั้น**คุณนิรันจัน**กลับไปเลี้ยงอาหารช้างอีกทั้งๆ ที่ยังปิดผ้าพันแผลอยู่ ช้างเชือกนั้นได้เฝ้ามาพาคบาคู่**คุณนิรันจัน** และคบเบาๆ เป็นเชิงขอโทษ

ผู้เขียนได้มีโอกาสไปกราบนมัสการพระธาตุเขี้ยวแก้วบ่อยๆ หลังจากเหตุการณ์อุบัติเหตุครั้งนั้นอีกหลายเดือน ผู้เขียนได้ติดตามรัฐมนตรีไทยท่านหนึ่งไปกราบนมัสการพระธาตุเขี้ยวแก้ว และได้เข้าเยี่ยม**คุณนิรันจัน**อีก คราวนี้พบว่างาช้างหนึ่งของ**คุณนิรันจัน**มีผ้าพันแผลก้อนโตพูนอยู่ที่หัวแม่เท้า ผู้เขียนถาม**คุณนิรันจัน**อย่างคนคุ้นเคยกันว่า "คราวนี้คุณไปถูกช้างเหยียบหัวแม่เท้ามาหรือ?" **คุณนิรันจัน** ตอบว่า "เปล่าครับ เล็บเท้าของผมขบ จึงไปให้หมอผ่าตัดมา!" ทั้งคนถามและคนตอบเลยหัวเราะกันอยู่พักใหญ่

การไปบัสการศิริปาทะหรือพระพุทธรบาท

ประเทศไทยเรามีเทพยดาประจำเมืองคือพระสยามเทวาธิราช ในศรีลังกานั้นมีพระลังกาเทวาธิราชทรงพระนามว่า **พระสุมนะ** และที่สถิตของเทพยดาพระองค์นี้คือเขาสุมนภูฏ ศิริปาทะ ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาสุมนภูฏ

ยอดเขาสุมนภูฏนี้ถือได้ว่าเป็นศูนย์รวมใจของศาสนาทั้งหลาย ชาวศรีลังกาและชาวพุทธเรียกรอยพระบาทว่า ศิริปาทะ เพราะเชื่อตามคัมภีร์มหาวงศ์ว่า พระพุทธองค์ได้ทรงประทับรอยพระพุทธรบาทไว้ ณ ที่นี้ในคราวเสด็จเกาะลังกาครั้งที่ 3 ส่วนพวกฮินดูเรียกยอดเขานี้ว่า ศิวันอติปัทม เป็นรอยพระบาทของพระศิวะ พวกคริสต์และมุสลิมเชื่อว่า เป็นรอยเท้าของอดัม มนุษย์คนแรกของโลกได้ประทับรอยเท้าไว้ ณ ที่นั้น และเรียกยอดเขานี้ว่า อดัมส์พีค หรือยอดเขาอดัม ส่วนพวกโรมันคาทอลิกเชื่อว่าเป็นรอยเท้าของเซนต์ โทมัส ซึ่งเป็นพระคาทอลิกรูปแรกๆ ที่เดินทางมาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในเอเชียใต้ สถานที่นี้จึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับศาสนาสำคัญของโลกแทบทุกศาสนา และในช่วงเทศกาลคือเริ่มจากเดือนธันวาคมจนถึงวันวิสาขบูชาในเดือนพฤษภาคม จะมีผู้ไปแสวงบุญที่ศิริปาทะกันเป็นจำนวนมาก

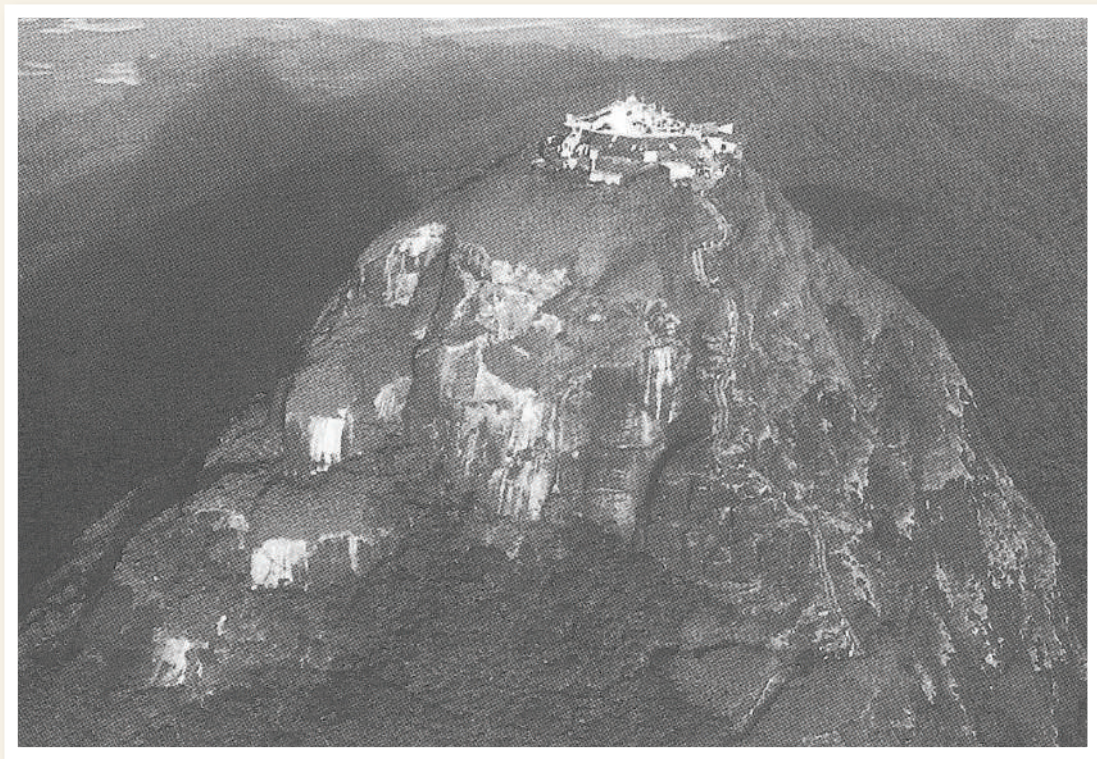
การเดินทางนิยมเดินกันในตอนกลางคืน เพราะจะไม่ร้อน ช่วงนอกเทศกาลจะไม่นิยมเดินทางไปแสวงบุญกันเพราะฝนตกชุก ทางเดินขึ้นจะลื่นอันตรายมาก

ศิริปาทะอยู่สูงมาก เหนือเมฆ สูงกว่าระดับน้ำทะเล 2,243 เมตร สามารถขึ้นได้สองทาง โดยนั่งรถไปก่อนจนถึงจุดต้องลงเดินเท้าผ่านไร่ชาและป่าเขาไปถึงยอดเขา เส้นทางหนึ่งต้องเดินเป็นระยะทาง 11 กิโลเมตร อีกเส้นทางหนึ่งสั้นกว่า ต้องเดินเท้าประมาณ 7 กิโลเมตร ระยะทางส่วนใหญ่เดินลัดเลาะไปตามไร่ชาและพื้นที่ไม้ชันนัก มีบางช่วงใกล้ถึงยอดเขาที่ทางเดินแคบและชันมาก แม้จะมีบันไดและราวให้มือจับช่วยค้ำตัวขึ้นไปได้ แต่ต้องใช้กำลังแขนและกำลังขามาก

วัดเนคูนวิหารที่เมืองรัตนปุระมีหน้าที่ดูแลศิริปาทะและทางวัดจะส่งพระภิกษุและเจ้าหน้าที่สลับกันไปดูแลศิริปาทะ ที่เชิงเขาก่อนจะต้องเดินเท้าขึ้นไป มีอาคารเล็กๆ ของวัดเป็นตึก 2 ชั้น เพื่อให้พระสงฆ์และแขกของวัดได้พักผ่อนก่อนขึ้นเขาและหลังจากลงเขา ผู้เขียนแจ้งทางวัดไปล่วงหน้าก่อนจะเดินทาง และทางวัดกรุณาแจ้งว่าจะเปิดตึกที่เชิงเขาให้ใช้พักผ่อน และบนยอดเขาศิริปาทะจะจัดห้องให้คณะพักรวม 2 ห้อง

คณะของผู้เขียนมีทั้งหมด 12 คน ประกอบด้วยภรรยาของผู้เขียน ข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตและครอบครัว รวมทั้งพนักงานขับรถ เราออกเดินทางจากกรุงโคลัมโบหลังเที่ยงและไปถึงเชิงเขาก่อนค่ำ พระท่านกรุณาเปิดตึกให้เราพักและเราได้รับประทานอาหารที่เตรียมไปด้วยทุกคนรับประทานกันเต็มที่ เพราะทราบเส้นทางข้างหน้าที่ต้องเดินยังอีกยาวไกลนัก แม้เราจะเลือกเส้นทางที่สั้นคือเพียง 7 กิโลเมตรก็ตาม

เราเริ่มออกเดินทางประมาณ 20.00 นาฬิกา มีนักแสวงบุญอื่นๆ ร่วมทางกันค่อนข้างหนาแน่น เราเดินเกาะกลุ่มกันไปเรื่อยๆ ในบางช่วงผู้คนแออัดมาก คีที่ไม่มีคามาก เพราะมีเสาไฟส่องทางเป็นระยะๆ ช่วงสามชั่วโมงแรกยังพอมีแรงคุยกันบ้าง แต่พอถึงเส้นทางขึ้นเขาหรือไต่บันไดชัน ต่างคนต่างพูดไม่ออก เดินไปก็หงวนคิดว่าอีกสักเท่าไรจึงจะถึงยอดเขาเสียที มีผู้เฒ่าหลายคนเดินขึ้นอย่างไม่ย่อท้อ และมีกลุ่มคนหนุ่มที่ผลักดันอุ้มเพื่อนซึ่งพิการ หรือลูกชายอุ้มแม่พิการจะขึ้นไปกราบ

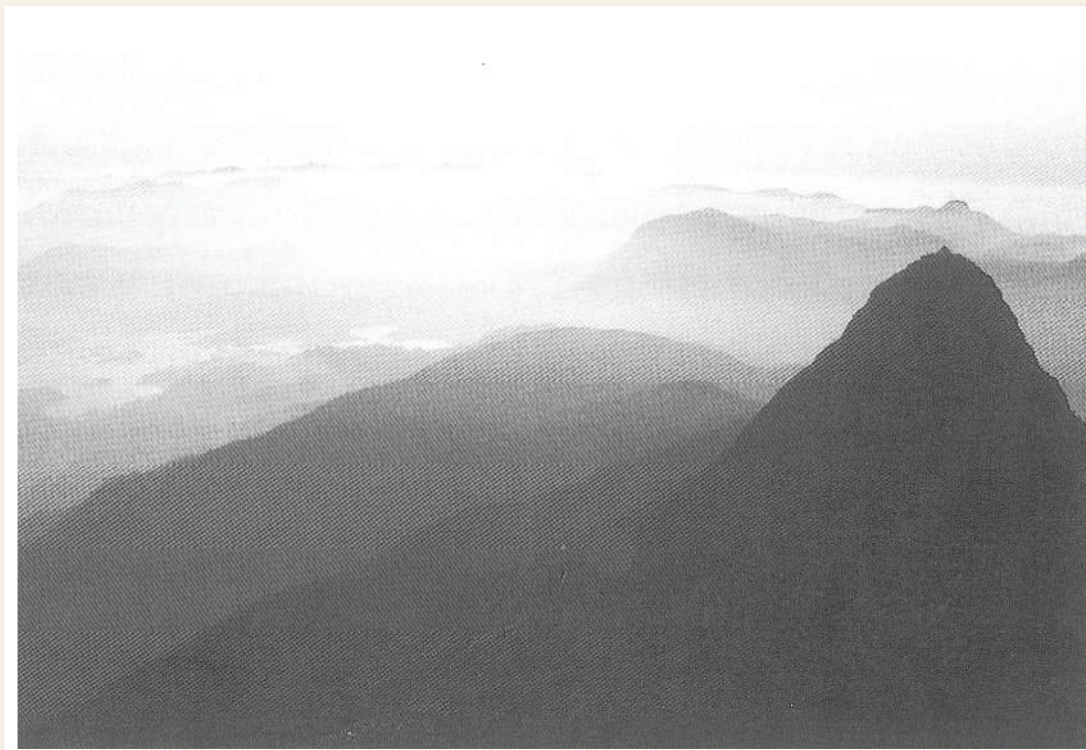
ศรีปากะหรือดัมสพีก

(ภาพ : อภินันทนาการจากการท่องเที่ยวขอนแก่น)

นมัสการศรีปากะด้วย ทำให้เราเกิดกำลังใจได้เขาต่อไปจนถึงจุดหมาย ทุกคนเหงื่อออกท่วมกาย แม้ว่าอากาศข้างนอกจะหนาวเย็น พวกเราขึ้นถึงยอดเขาเป็นเวลา 01.00 นาฬิกาพอดี

ช่วงใกล้ถึงยอดเขานั้น มีผู้คนแน่นเบียดเสียดมาก ต้องหยุดยืนรอขบวนนักแสวงบุญที่อยู่ข้างหน้าเราบ่อยๆ ทำให้ได้พักขาและพักเหนื่อยไปในตัว พอถึงยอดเขาได้ยินประกาศทางเครื่องขยายเสียงว่า โดยเหตุที่มีผู้คนมาในคืนนี้กว่า 7,000 คน และสถานที่คับแคบ จึงขอให้แต่ละคนรีบกราบนมัสการพระพุทธบาท และอยู่บนยอดเขาเพียงคนละ 5 นาที แล้วให้กลับลงเขาไปเลย! พวกเรานึกสงสารนักแสวงบุญเหล่านั้นเพราะกว่าจะขึ้นถึงยอดเขาได้ต้องเดินกันย่ำแย่กว่า 4 ชั่วโมง เมื่อถึงแล้วอยู่ได้เพียง 5 นาที ยังไม่ทันหายเหนื่อยต้องลงเขาไปอีกแต่ก็ไม่เห็นมีใครประท้วงหรือฝ่าฝืน

สำหรับคณะของเรานั้น เมื่อถึงยอดเขาเจ้าหน้าที่ได้เชิญไปกราบนมัสการพระพุทธบาท เราเข้าแถวเช่นเดียวกับนักแสวงบุญอื่นๆ และได้กราบอยู่เพียงครู่เดียวต้องรีบออกมา เพราะมีผู้คนเข้าแถวรอโอกาสเข้าไปกราบนมัสการบ้าง หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่พาเราไปพักในอาคารบนยอดเขา โดยเปิดห้องให้เราใช้ 2 ห้อง ระหว่างทางไปห้องพักต้องเดินกันอย่างระมัดระวัง เพราะมีผู้คนเบียดเสียด และบางที่คนนอนระเกะระกะกันไปหมด เมื่อถึงห้องพักทุกคนไม่สนใจว่าจะคับแคบหรือสภาพห้องเป็นอย่างไรเพราะหมดแรงกันแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้มาเปิดห้องให้เราพักได้แจ้งว่าพรุ่งนี้เช้าจะเชิญคณะของเราไปร่วมพิธีก่อนเข้าพเจ้าจะหลับได้ปรารถนาภรรยาคว่า ยังใช้เวลากราบพระพุทธบาทได้ไม่จุใจเลยเพราะต้องรีบหากได้นั่งข้างหน้าพระพุทธบาทสงบจิตใจสัก 5 นาทีก็จะเป็นบุญใจอย่างยิ่ง

บนยอดของสิริปาทะสูงกวาระดับน้ำทะเล 2,243 เมตร เป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปบาท
ในแต่ละปีจะมีผู้แสวงบุญเดินทางไปนมัสการเป็นจำนวนมาก
(ภาพ : อภินันทนาการจากการท่องเที่ยวซีลอน)

รุ่งเช้าประมาณ 05.00 นาฬิกา พวกเราปลุกกันขึ้นชมทัศนียภาพอาทิตย์ขึ้น ทุกคนตื่นตาตื่นใจมาก เพราะสวยงามยากที่จะบรรยาย เรากำลังอยู่บนยอดเขาสูงเหนือเมฆ มองไปไกลๆ จะมียอดเขาอื่นๆ ที่สูงเหนือเมฆเหมือนกับที่เห็นตามภาพวาดของจิตรกรที่กำลังสะท้อนภาพสวรรค์ชั้นฟ้า แสงหลากสีของอาทิตย์จับขอบฟ้าและเมฆช่วงงคมจริง ๆ อากาศบนยอดเขายังเย็นจัด มีเสียงนกป่ายามเช้า ช่างเป็นธรรมชาติที่เหมือนฝัน จินตวิถ์คงจะสามารถพรรณนาความงามได้ดีกว่าผู้เขียนเป็นร้อยเท่าพันเท่า

ประมาณ 07.30 นาฬิกา เจ้าหน้าที่มาเชิญคณะของเราทั้ง 12 คน เดินแหวกผู้คนเข้าไปในอาคารเล็กๆ พวกเราเพิ่งจะทราบว่าได้รับเกียรติให้เป็นผู้เชิญเครื่องบูชาและภัตตาหารไปถวายบูชาแด่พระพุทธบาท จึงมีความยินดีกันมาก เจ้าหน้าที่ได้นำผ้าขาวพันรอบศีรษะของผู้เขียน และให้เชิญถาดเงินพร้อมภัตตาหาร สมาชิกคณะทุกคนมีส่วนเชิญภัตตาหาร ดอกไม้ เครื่องบูชาเดินเป็นขบวน เจ้าหน้าที่ตักลงและเป่าปี่นำ มีเจ้าหน้าที่อีกคนหนึ่งก้มกลศให้แก่เครื่องบูชาที่ผู้เขียนถืออยู่ เมื่อวางเครื่องบูชาถวายพระพุทธบาทแล้ว พระสงฆ์ที่ดูแลอยู่เชิญให้พวกเรานั่งข้างหน้าพระพุทธบาท แล้วท่านใช้เครื่องขยายเสียงให้ศีลและนำสวดมนต์ ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 30 นาที พวกเราปลื้มปีติกันทั่วหน้า

พวกเราเริ่มเดินลงจากศิริปาทะเมื่อเวลา 09.00 นาฬิกา เริ่มแรกคิดว่าเดินลงคงจะง่ายกว่าเดินขึ้น แต่จริงๆ แล้วไม่เป็นเช่นนั้น เพราะขาของเรายังเมื่อยล้าอยู่ กล้ามเนื้ออ่อนตึงและเริ่มปวดการลงบันไดขั้นแต่ละขั้นต้องใช้ความอดุสหาหะ คนหนุ่มสาวคงจะยังลงเขาได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว แต่ผู้เขียนกับภรรยาอายุสองคนรวมกันหนึ่งศตวรรษพอดีต้องใช้ความพยายามอย่างสูง โดยเฉพาะภรรยาของผู้เขียนลงมาได้ครึ่งทางเหมือนกับหัวเข่าทั้งสองข้างประกาศยอมแพ้ แทบจะยืนหรือเดินไม่ได้ ผู้เขียนต้องช่วย "หิ้วปีก" ประคองกันลงมาถึงข้างล่างอย่างทุลักทุเล คนในคณะมีน้ำใจจะช่วยพยุงหรือหาซื้อไม้เท้าให้แก่ภรรยาของผู้เขียนยังทำใจแข็ง ตอบขอบขอบคุณแต่ไม่ขอรับกวน พวกเขามากะซิบบอกผู้เขียนทีหลังว่า กลัวเขาจะไปเล่าลือกันว่าแก่แล้วต้องใช้ไม้เท้า!

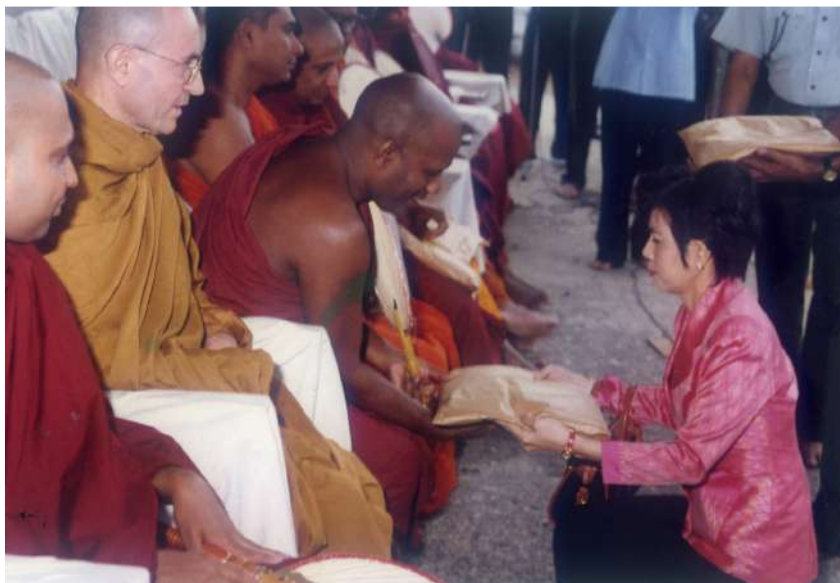
เราลงมาถึงที่พักที่จอดรถเอาไว้ประมาณเวลา 12.30 นาฬิกา และเตรียมจะรับประทานอาหารที่เก็บไว้ในรถ พระสงฆ์ที่กรุณามาคูแลพวกเรา เชิญให้ขึ้นบันไดไปรับประทานอาหารบนชั้นสอง ซึ่งท่านให้ลูกศิษย์จัดไว้ให้ ผู้เขียนกราบนมัสการขอบคุณ แต่ขอใช้ชั้นล่างนี้แทนเพราะขณะนี้ทุกคนในคณะเป็น "โรคกลัวบันได" พระท่านยิ้มอย่างเข้าใจและให้ลูกศิษย์ยกเก้าอี้และม้านั่งจากชั้นบนลงมาให้นั่งรับประทานอาหารกัน กราบนมัสการลาพระท่านแล้ว ทุกคนขึ้นรถกลับอย่างคนหมดแรง แต่ใจปีติว่าได้ไปแสวงบุญกราบพระพุทธรูปแล้ว ระหว่างที่นั่งรถอยู่ผู้เขียนนึกถึงคำพูดของชาวศรีลังกาที่นิยมกล่าวถึงการขึ้นเขาไปนมัสการศิริปาทะว่า "ใครไม่เคยไปศิริปาทะเลยเป็นคนแปลก แต่ใครไปเกินหนึ่งครั้งเป็นคนบ้า!" ที่เขาพูดไว้นั้นคงจะเป็นจริงไม่มากก็น้อย

ภรรยากับผู้เขียนเป็น "โรคกลัวบันได" อยู่ 7 วันเต็ม เพราะกล้ามเนื้ออ่อนและขาตึงไปหมด หัวเข่าก็เป็นปัญหา เวลาเดินเหมือนคนพิการ โดยเฉพาะจะขึ้นลงบันไดแต่ละขั้นแสนจะชักดยอก ข้ำร้ายต้องสมเพชตัวเองที่ต้องไปออกงานสังคมและงานเลี้ยงเพราะไม่สามารถปฏิเสธได้ เมื่อจะลงจากรถ คนขับจะลงมาเปิดประตูให้ คนขับเองซึ่งขึ้นยอกเขาไปกับเราก็มมีปัญหาเหมือนกัน คือเดินเหมือนคนขาพิการมาเปิดประตู ภรรยากับผู้เขียนพอก้าวลงรถต่างเดินไขว่ไขว่แม้จะพยายามฝืนทนเพียงใด ผู้คนถ้าเขาสังเกตเห็นคงนึกว่าพิการกันหมดรวมทั้งคนขับ เพื่อนหญิงของภรรยาผู้เขียนมาถามว่า "เป็นอะไรกันไป?" เมื่อเขาทราบว่าเราเพิ่งกลับมาจากไปนมัสการศิริปาทะมา เขาบอกภรรยาของผู้เขียนว่า "เธอเก่งนะที่ยังเดินไหว ฉันเคยไปนมัสการมาเหมือนกัน กลับมาถึงบ้านต้องคลานอย่างเด็กทารกอยู่หนึ่งสัปดาห์เต็มๆ"

ความประทับใจที่ผู้เขียนต่อศรีลังกายังมีอีกหลายเรื่องนักแต่ไม่ขอนำมากเล่าในที่นี้ ด้วยประสงค์จะให้ท่านผู้อ่านได้ค้นพบด้วยประสบการณ์ของตนเองบ้าง

ๆพณๆ นายลักษมัน จายาโกดี (Lakshman Jayakody) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและกิจการศาสนา มาร่วมพิธีมอบพระพุทธรูปที่ผู้มีจิตศรัทธาชาวไทยสร้างถวายวัดในศรีลังกา ณ ทำเนียบเอกอัครราชทูตฯ กรุงโคลัมโบ

โสภา พานิช ถวายผ้าแด่ภิกษุสงฆ์ในวานพิธีที่จัดโดยหน่วยงานศรีลังกา

เยาวชนศรีลังกาส่วนใหญ่เป็นนักเรียนของโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
จะแต่งชุดขาวมาร่วมงานเทศน์และเจริญพุทธมนต์ซึ่งจัดที่วัดหรือโรงเรียน

ภราดรและโสภา รับเชิญเข้าร่วมพิธีทวงพระพุทธศาสนาที่จัดโดยวัด
และหน่วยงานศรีลังกาทั้งในกรุงโคลัมโบและต่างจังหวัด

7. บทส่งท้าย

เมื่อพิจารณาจากสัมพันธไมตรีทางพุทธศาสนาที่ไทยกับศรีลังกามีต่อกันมาประมาณ 800 ปี คงได้บรรยายไว้ในบทก่อนๆ ผู้อ่านคงจะเห็นด้วยกับผู้เขียนว่า เราสามารถเรียกความสัมพันธ์ของสองประเทศคือไทยกับศรีลังกาว่าเป็น "กัลยาณมิตร" และทั้งสองประเทศควรจะจรรโลงรักษาและทำนุบำรุงความสัมพันธ์อันเกื้อกูลกันนี้ไว้ตราบนานเท่านาน

ชาวศรีลังกาโดยเฉพาะชาวพุทธชื่นชมในความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ในวัดวาอารามของไทยที่สวยงามตระการตา พระสงฆ์และเจดีย์สถานได้รับการทำนุบำรุงจากทางการไทยและพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างดี ความชื่นชมนี้เกิดขึ้นเพราะชาวศรีลังกาเห็นว่า ไทยกับศรีลังกาเป็นประเทศพุทธศาสนาแบบเถรวาทด้วยกัน นอกจากนี้ในส่วนลึกของจิตใจชาวศรีลังกามีความภูมิใจว่า ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาประเทศและเศรษฐกิจเจริญรุดหน้าสามารถ "เป็นหน้าเป็นตา" ของประเทศที่นับถือพุทธเถรวาทอื่นๆ ได้ ส่วนชาวไทยพุทธที่สนใจในศรีลังกาจะมองว่าศรีลังกาเป็นแหล่งอารยธรรมทางพุทธศาสนาเถรวาทที่สำคัญแห่งหนึ่ง เป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาอีกแห่งหนึ่งนอกเหนือจากพุทธสถานในอินเดียและเนปาล และควรจะหาโอกาสเดินทางไปแสวงบุญเพื่อกราบนมัสการสถานที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย อาทิ พระศรีมหาโพธิ์และเจดีย์สถานโบราณในเมืองอนูราธปุระ พระทันตธาตุหรือพระธาตุเขี้ยวแก้วที่เมืองแคนดี้ และพระพุทธรูปศิริปาตะ เป็นต้น

การจะรักษาสัมพันธไมตรีให้เข้มแข็งและอำนวยประโยชน์ต่อกันได้ต่อไป ผู้เขียนขอเสนอความเห็นว่ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง สถาบันและองค์กรทางพุทธศาสนา และผู้นำชาวพุทธในทั้งสองประเทศต้องตระหนักและดำเนินการ 2 ประการเป็นอย่างน้อย คือ สืบสานความสัมพันธ์อันเกื้อกูลกัน และระวังป้องกันมิให้สัมพันธไมตรีทางพุทธศาสนาถูกบ่อนทำลาย

ประการแรก สืบสานความสัมพันธ์อันเกื้อกูลกัน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการอยู่แล้ว แต่ควรได้รับการส่งเสริมให้มีมากขึ้น วัดวาอารามในศรีลังกาที่ขาดพระพุทธรูปบูชายังมีอีกมากมาย วัดส่วนใหญ่ขาดการบูรณะดูแลปฏิสังขรณ์ เพราะราษฎรส่วนใหญ่ยากจน ซึ่งในเรื่องนี้คณะแสวงบุญจากไทยสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลได้พอสมควร เป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพและช่วยให้ชาวศรีลังกาเห็นภาพลักษณ์ที่ดีของไทย ควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนพระนักศึกษาและนักวิชาการโดยเฉพาะทางพุทธศาสนาระหว่างกันมากขึ้น ในโอกาสที่ไทยได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยพุทธศาสตร์แห่งโลกขึ้นในประเทศไทยนั้น ศรีลังกาซึ่งมีนักวิชาการทางพุทธศาสตร์ทั้งเป็นพระสงฆ์และฆราวาสจำนวนมากที่มีความรู้ทางภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี น่าจะสามารถให้ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยพุทธศาสตร์ดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศควรพิจารณาหาโอกาสจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเฉลิมฉลองวาระหรือเหตุการณ์สำคัญทางพุทธศาสนา เป็นต้น อันจะช่วยให้ประชาชนของสองประเทศมีความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น

ประการหลัง ระวังป้องกันมิให้สัมพันธไมตรีทางพุทธศาสนาถูกบ่อนทำลาย ในเรื่องนี้ ฝ่ายไทยไม่ควรย่อท้อหนักในอันตรายเท่าใด ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าไทยไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศ

พระพุทธรูปจากไทยหลายร้อยองค์ที่มีจิตกุศลชาวไทย ถวายแด่วัดต่างๆ
ทั่วไปในศรีลังกา ภาพนี้เป็นพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ในหอสวดมนต์
ของวัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว กรุงแคนดี

ล่าอาณานิคมตะวันตกที่มุ่งเผยแพร่
ลัทธิศาสนาตามความเชื่อของตน
และพยายามทำลายพระพุทธ
ศาสนา ในขณะที่ฝ่ายศรีลังกามี
ประสบการณ์อันขมขื่นจากการ
ที่พระพุทธศาสนาได้รับภัยอันตราย
จากขบวนการทำลายล้าง
พระพุทธศาสนาในศรีลังกา
เป็นเวลาหลายร้อยปี ขบวนการ
เหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจาก
รัฐบาลหรือองค์กรศาสนาอื่นใน
ต่างชาติ แม้ในปัจจุบันที่ศรีลังกา
ได้รับเอกราชมาแล้ว 75 ปี
ชาวพุทธศรีลังกาเชื่อว่าองค์กร
ที่พยายามทำลายล้างพุทธศาสนา
ยังมีความเข้มแข็งและดำเนินงาน
ของตนอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับ
นโยบายและเงินสนับสนุนจาก
ภายนอก

ผู้นำชาวพุทธศรีลังกาเชื่อ
อย่างจริงใจว่า ในศรีลังกานั้นมีผู้ที่ไม่
ประสงค์จะเห็นสัมพันธไมตรี
ทางพุทธศาสนาระหว่างไทยกับ
ศรีลังกาคำเนินไปด้วยดี และ
พยายามหาทางบ่อนทำลายความ
สัมพันธ์ดังกล่าวทั้งโดยทางลับ

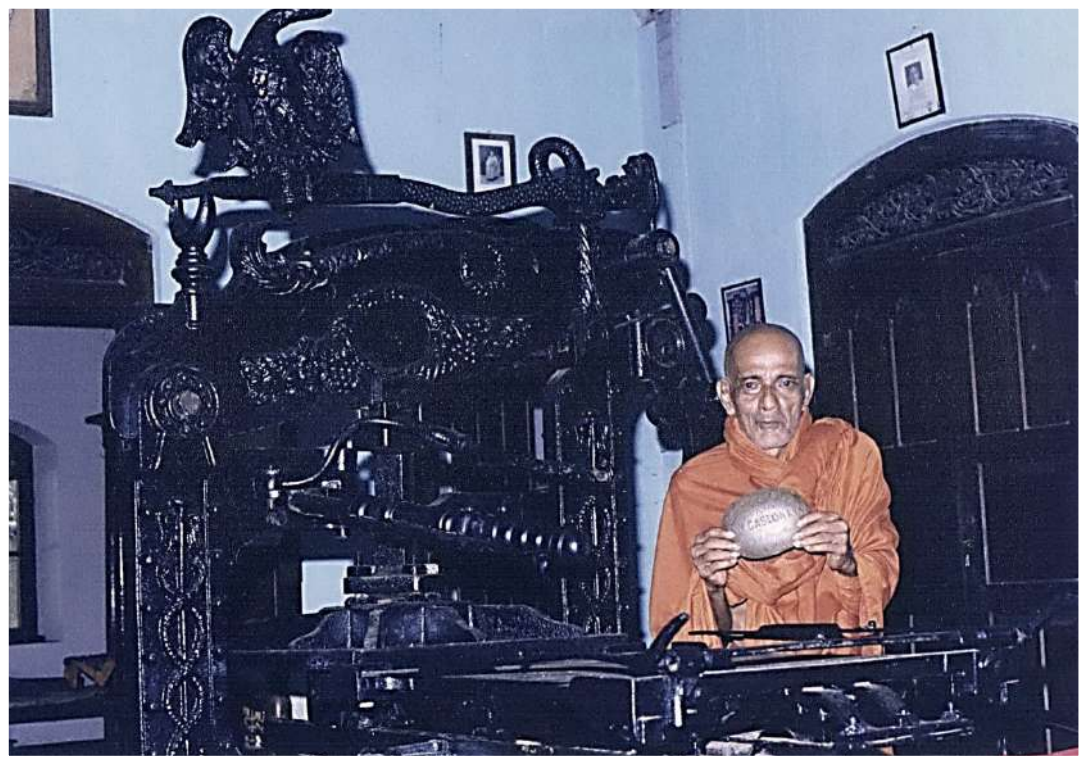
และเปิดเผย ในบางครั้งมีการเทียนบทความในสื่อมวลชนบางฉบับเพื่อสร้างความเคลงไจระหว่าง
ประชาชนทั้งสองประเทศ ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องทั้งไทยกับศรีลังกาคงตระหนักในปัญหานี้ด้วย และ
พยายามป้องกันมิให้เกิดความบาดหมางเข้าใจผิดกันอันเป็นผลจากการยุยงของผู้ประสงค์ร้ายเหล่านั้น

ในการเมืองหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไม่มีประเทศใดที่เป็นมิตรแท้หรือศัตรูถาวรของ
ไทย แต่ในความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนา ไทยกับศรีลังกาเป็นมิตรแท้หรือกัลยาณมิตรมานานกว่า
7 ศตวรรษแล้ว หากชาวไทยและชาวลังกาช่วยกันและเกื้อกูลกันต่อไป "ไทย-ศรีลังกา กัลยาณมิตร :
สัมพันธไมตรีแน่นแฟ้นทางพุทธศาสนา" ย่อมจะยืนยงไปตราบชั่วกาลนาน

บทที่ 2

รัชกาลที่ 4 ทรงสั่งเครื่องพิมพ์จากอังกฤษ
ถวายให้พระภิกษุลังกา

ท่านเจ้าอาวาสและเครื่องพิมพ์จากประเทศอังกฤษที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) พระราชทานให้พระสงฆ์ใช้พิมพ์หนังสือพิมพ์ภาษาสิงหลชื่อลังกาโลกา ออกเผยแพร่เพื่อต่อต้านฝ่ายมิชชันนารี ปัจจุบันเครื่องพิมพ์ดังกล่าวเก็บรักษาอยู่ที่วัดรินเวลาบุรณวิหาร ใกล้กับเมืองกอลล์

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ทรงสั่งซื้อเครื่องพิมพ์จากอังกฤษ ส่งให้พระศรีสุนทรนิสสะ เจ้าอาวาสวัดศรีปรมนันทะที่เมืองกอลล์ทางใต้ของศรีลังกา เมื่อ พ.ศ. 2404 เครื่องพิมพ์ดังกล่าวพิมพ์หนังสือพิมพ์ในภาษาสิงหลเป็นฉบับแรกของศรีลังกาในชื่อ "ลังกาโลกา" เพื่อดำเนินการโจมตีพระพุทธศาสนาของพวกมิชชันนารีในลังกาในยุคนั้น วงการสงฆ์ลังกาที่ทราบประวัติเรื่องนี้ยังคงซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของ ร.4 มาจนถึง ทุกวันนี้²⁹

เกือบได้ซื้อเครื่องพิมพ์นี้ในราคา 25,000 บาท!

ผู้เขียนเข้ารับตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศศรีลังกา ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 ได้เพียงไม่กี่วัน มีนักหนังสือพิมพ์อาวุโสชาวศรีลังกามาเยี่ยมคารวะ³⁰ และในระหว่างการสนทนาได้นำสำเนาข่าวในหนังสือพิมพ์ **Sunday Times** ฉบับวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 มาให้และถามว่าผู้เขียนมีความเห็นอย่างไรในเรื่องนี้ ในข่าวนั้นมีภาพเครื่องพิมพ์หรือแท่นพิมพ์โบราณชุดหนึ่ง พร้อมคำอธิบายว่าเป็นเครื่องพิมพ์ขึ้นประวัติศาสตร์ที่ "คิงจุพาลังการา" ของไทยส่งให้กับพระภิกษุลังกาใช้พิมพ์หนังสือพิมพ์ "ลังกาโลกา" ในภาษาสิงหลเป็นครั้งแรก (จริงๆ แล้วชาวลังกามักเข้าใจสับสนระหว่าง ร.4 กับ ร.5 หรือคิงจุพาลงกรณ์) ท่านเจ้าอาวาสวัดรินเวลาบุรณวิหารใกล้เมืองกอลล์ ที่เก็บรักษาเครื่องพิมพ์ดังกล่าวต้องการจะขายเครื่องพิมพ์นี้ในราคา 25,000 รูปี หรือประมาณ 25,000 บาท

(อัตราแลกเปลี่ยน 1 รูปีต่อ 1 บาท ณ เวลานั้น) เพื่อเอาเงินไปซ่อมหลังคาวิหาร แต่ยังไม่มีการสนใจซื้อ

ผู้เขียนถามกลับไปว่าแล้วทางการศรีลังกาเช่น กรมศิลปากรหรือพิพิธภัณฑ์ไม่สนใจทำอะไรหรือ แต่คิดในใจว่าหากเป็นไปได้จะใช้เงินส่วนตัวซื้อเครื่องพิมพ์นี้ และค่อยหาทางส่งให้แก่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของไทย หรือให้กับทางมหาวิทยาลัย วัดบวรนิเวศวิหารเก็บรักษาไว้ แต่เรื่องนี้จะเท็จจริงอย่างไรต้องไปตรวจสอบด้วยตัวเองก่อน

ประจวบกับในช่วงสหัสศปีค่านั้น ผู้เขียนมีราชการที่ผู้ว่าราชการเมืองกอลล์เชิญให้ไปร่วมงาน และต้องพักค้างคืน จึงให้คนขับรถสอบถามที่อยู่ของวัดและไปกราบนมัสการเจ้าอาวาส คนขับรถชาวสิงหลต้องช่วยทำหน้าที่ล่ามอังกฤษ-สิงหลให้ ท่านคิใจที่ได้พบกับเอกอัครราชทูตไทย แต่ท่านบอกว่าไม่ขายเครื่องพิมพ์แล้ว เพราะเมื่อข่าวเรื่องนี้กระจายออกไป ทางกรมศิลปากรได้เข้ามาบูรณะหลังคาให้ใหม่ โดยมีข้อตกลงว่า ท่านเจ้าอาวาสต้องดูแลเครื่องพิมพ์นี้ให้ดี ทำให้ข้าพเจ้าสบายใจขึ้น แต่อดคิดไม่ได้ว่า ทำไมทางการศรีลังกาไม่เอาเครื่องพิมพ์ประวัติศาสตร์นี้ ไปเก็บรักษาหรือจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์ แทนที่จะเก็บไว้ในกุฏิเจ้าอาวาสวัดเล็กๆ ในชนบท

ผู้เขียนขออนุญาตท่านเจ้าอาวาสถ่ายรูปกับเครื่องพิมพ์ไว้ ท่านรีบไปหยิบแผ่นป้ายทองเหลืองจากในห้องจำวัดของท่านมาถือให้ถ่ายรูป โดยบอกว่าเดิมแผ่นนี้ติดอยู่กับตัวเครื่องพิมพ์ เมื่อหลุดออกมาตามกาลเวลาจึงแยกเก็บไว้ในห้องของท่าน แผ่นป้ายมีข้อความว่า

Columbian Prefs,
No. 1205
H.W. Caslon & Co.
Chriswell Street
London
1861

ขณะที่ประจำการอยู่ที่กรุงออสโล ประเทศนอร์เวย์ ผู้เขียนได้ร่วมสนทนากับ **ดร. ปีเตอร์ สกิลลิง** นักปราชญ์พระพุทธศาสนาชาวแคนาดาที่อยู่ในประเทศไทยกว่า 30 ปี เคยบวชอยู่ที่วัดเบญจมบพิตร ชำนาญในพระไตรปิฎกภาษาบาลี สันสกฤตและธิเบต และรู้ภาษาไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมันเป็นอย่างดี **อาจารย์ปีเตอร์** พลิกอ่านหนังสือที่ผู้เขียนได้เขียนขึ้นขณะเป็นเอกอัครราชทูตประจำศรีลังกา เรื่อง **"ไทย-ศรีลังกา ถิ่นลัทธิมหายาน : สัมพันธไมตรีแน่นแฟ้นทางพระพุทธศาสนา"** ฉบับภาษาอังกฤษ³¹ ซึ่งเมื่อครูปรเครื่องพิมพ์นี้ **อาจารย์ปีเตอร์** แสดงความตื่นตะลึงบอกว่า "นี่เป็นครั้งแรกที่มีหลักฐานว่า ร.4 ถวายเครื่องพิมพ์แก่พระภิกษุลังกาจริงๆ ที่เมืองไทยมีการพูดกัน แต่ไม่เคยพบหลักฐานหรือเอกสารในเรื่องนี้" ผู้เขียนรู้สึกดีใจที่มีส่วนช่วยคลายปมปริศนาของเรื่องนี้ได้บ้าง

Crumbling paper history

By Gamini Mahadura

The 1860 printing machine at the Galle temple

The machines used to print the first registered Sinhala newspaper - 'Lanka Lokaya' are rusting in a store room of the Ranwella temple in Kathaluwa, Galle.

The machinery was brought from London in 1860 by King Chulalankara on the advice of Ven. Bulathgama Dhammalankara Siri Sumanatissa Thera, chief incumbent at the Paramananda temple in Minuwangoda, Galle who felt the need for a Sinhala paper.

The paper was first published in June 1860.

After the newspaper was closed down the machinery had been dumped in the temple and the present chief priest had tried to get the Archaeological Department to purchase it for Rs. 25,000 but little interest was shown.

ที่มา : www.sundaytimes.lk/970518/newsml.html

เครื่องพิมพ์กับพระภิกษุลังกา

นอกจากเรื่องพระพุทธศาสนาและพระธรรมวินัยที่ทรงมีพระปรีชาญาณแล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงสนพระทัยในวิทยาการตะวันตกทั้งหลาย รวมทั้งด้านการพิมพ์มาก ในขณะที่ยังครองสมณเพศประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหารได้โปรดให้ตั้งโรงพิมพ์หลวงหรือโรงพิมพ์อักษรพิมพ์การขึ้นที่นั่น โรงพิมพ์สำคัญๆ ในขณะนั้นมีเพียง 2-3 แห่ง รวมทั้งโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ และโรงพิมพ์หมอสมิธ ร.4 ทรงเห็นประโยชน์และความสำคัญอันใหญ่หลวงของสื่อสิ่งพิมพ์และทรงสั่งเครื่องพิมพ์ที่ทันสมัยจากยุโรปและสหรัฐอเมริกาเข้ามาใช้

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระภิกษุลังกาเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครเป็นระยะๆ ถึง พ.ศ. 2357 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 โปรดส่งสมณทูตไทยไปลังกา เพื่อนมัสการเจดีย์สถานและสืบสานศาสนวงศ์ในลังกาว่าเป็นเช่นไร ช่วงนั้นอังกฤษเริ่มเข้าปกครองลังกา จึงต้องการเอาใจชนท้องถิ่นไม่เบียดเบียนพระพุทธศาสนา และได้อำนวยความสะดวกแก่คณะสมณทูตไทยเป็นอย่างดี

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ได้มีพระลังกา 5 รูป เดินทางมานมัสการเจดีย์สถานในไทย ร.3 ทรงโปรดให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎ พระวชิรญาณเถระ (ต่อมาทรงครองราชย์เป็นรัชกาลที่ 4) ซึ่งกำลังผนวชอยู่ในขณะนั้นรับไว้ที่วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อ ร.3 โปรดให้ส่งสมณทูตไปลังการวม 2 ครั้ง สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎทรงเป็นผู้คัดเลือกพระสงฆ์และทรงมีสมณสาสน์ถึงพระสงฆ์ของลังกาคัวย และเมื่อสมณทูตไทยชุดที่ 2 กลับมาถึงกรุงเทพในปี พ.ศ. 2387 มีพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ลังกาคิดตามมาด้วยถึง 40 กว่าคน ซึ่งทรงจัดให้พำนักที่วัดบวรนิเวศวิหาร และ

ภาพพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ทรงได้ตอบกับพระศรีสุนทรวิเศษ เจ้าอาวาสวัดศรีประมณันท์ เมืองกอลล์ (ภาพคำขึ้นต้นของพระราชหัตถเลขา)

มีการแลกเปลี่ยนสมณสาสน์กันหลายฉบับ ทำให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎทรงคุ้นเคยกับพระภิกษุลังกาหลายองค์และทรงทราบเรื่องราวความเป็นไปในลังกา โดยเฉพาะในด้านพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี

เมื่อ ร.4 ทรงครองราชย์แล้ว ยังทรงมีพระราชหัตถเลขาได้ตอบกับพระศรีสุนทรวิเศษ เจ้าอาวาสวัดศรีประมณันท์ที่เมืองกอลล์ทางคอนไคของศรีลังกา ส่วนส่วนหนึ่งของพระราชหัตถเลขาที่นำมาแสดงในที่นี้ มาจากฉบับลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 1851 (พ.ศ. 2394) เพียง 6 เดือนกว่าหลังจากขึ้นครองราชย์ โดยทรงใช้ "กระดาษฝรั่ง" เขียน

ร.4 ทรงทราบดีจากสมณสาสน์ฝ่ายศรีลังกาว่า อังกฤษเฝ้าตรวจสอบตราข้อความและสิ่งของที่พระลังกาติดต่อกับฝ่ายไทย และที่ฝ่ายไทยติดต่อกับพระลังกา ดังนั้นในบางครั้งหากทรงเห็นว่าการให้เรื่องแพร่กระจายเกินความจำเป็นจะทรงกำชับให้ทำเป็นหนังสือลับ ดังเห็นได้จากจดหมายเหตุ ร.4 จ.ศ. 1214 พ.ศ. 2395 เล่ม 1 (หน้า 16) เรื่อง พระราชโองการ ว่าด้วยเรื่องพระอินมุนีไปลังกาตอนหนึ่งว่า

"... 3 ฉบับนี้ ถึงท่าน 2 องค์ ซึ่งเป็นเจ้าคุณปรปวงษ... อีกฉบับหนึ่ง ตีตราหมา... ถึงใครไม่เฉพาะ ความเหมือนฉบับที่ 3 แต่อย่าใส่ชื่อ

ภาพคำลวท้ายของพระราชหัตถเลขา

มหาสมณธรรมานันทสิริสุนอะไรเลย ให้ว่าแต่ถึงคนควรจะรู้ ที่จะ
ได้ถามถึงพวกสิงหลที่เข้าที่นี้ (ต่อด้วยภาษามคธ 4 บรรทัด)
อีกฉบับหนึ่งทำเป็นหนังสือลับแต่เถรานุเถร ถึงท่านสิริสุนนคิต
วัดปรมาณูตวิหาร (จำให้อย่าลืมอย่าหลงไหล) ว่าท่านสิริสุน
ได้ขอแก่พระเจ้าแผ่นดิน และพระเถรานุเถระธรรมยุติกามานานแล้ว...."

กว่าสี่ศตวรรษ (ค.ศ. 1505 - 1948) ที่ศรีลังกาทกอยู่ภายใต้อาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก
คือ โปรตุเกส ฮอลันดาและอังกฤษ ตามลำดับและได้รับเอกราชจากอังกฤษใน พ.ศ. 2491 ในช่วง
150 ปีอันยาวนานที่อังกฤษปกครองอยู่นั้น แรกเริ่มอังกฤษไม่มีนโยบายกีดกันพระพุทธศาสนา
แต่ต่อมาบรรดาพวกมิชชันนารีดำเนินการนานาประการให้คนศรีลังกาหันไปนับถือคริสต์ศาสนา และ
กดดันให้ทางการอังกฤษออกกฎหมายที่เป็นประโยชน์แก่กิจกรรมของตน คนศรีลังกาได้แปลงศาสนา
เป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นโดยความศรัทธาหรือเพื่อผลประโยชน์ เพราะทางการอังกฤษจะให้ตำแหน่ง
หน้าที่การงานที่ดีรวมทั้งตำแหน่งเกียรติยศให้แก่ผู้ที่นับถือคริสต์ศาสนา คณะสงฆ์และชาวพุทธโดยทั่วไป
รู้สึกเคืองคร้อนมากและพยายามต่อต้าน แต่ฝ่ายมิชชันนารีได้เปรียบอีกอย่างหนึ่งคือ มีเครื่องพิมพ์

ภาษาสิงหลและใช้พิมพ์เอกสารไปปลิวประกาศเพื่อเผยแผ่คริสต์ศาสนา คณะเวสเลียนมิชชันนารีมีเครื่องพิมพ์ที่โคลัมโบตั้งแต่พ.ศ. 2358 ส่วนคณะเชิร์ชมิชชันนารีโซไซตีมีโรงพิมพ์ของตนเองที่โกฏฏูตั้งแต่พ.ศ. 2366 และคณะแบปติสต์ตั้งโรงพิมพ์ที่เมืองแคนดีใน พ.ศ. 2384 โรงพิมพ์เหล่านี้พิมพ์เอกสารโจมตีพระพุทธศาสนาและพิมพ์คัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาสิงหลและภาษาทมิฬ แต่ฝ่ายพระพุทธศาสนาในลังกาในขณะนั้นไม่มีโรงพิมพ์เป็นของตนเองเลย

ร.4 ทรงสั่งซื้อเครื่องพิมพ์จากอังกฤษด้วยวิธีใด เพื่อส่งให้กับพระภิกษุลังกายังเป็นเพียงการสันนิษฐาน ซึ่งคงจะทรงสั่งซื้อผ่านทางตัวแทนหรือเอเยนต์ของพระองค์ที่เมืองสิงคโปร์ นับตั้งแต่พระองค์ทรงผนวชอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 3 ทรงมีเอเยนต์จีนสำหรับติดต่อซื้อสิ่งของ ชื่อ "ตัน ค็อก เสง เอสไคว์ หรือองสี" และทรงมีเอเยนต์อังกฤษชื่อ "เมสเยอร์ส แฮมิลตัน แลเกร แลกัมปนี สิงคโปร์" ดังที่ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงนาย ยี. คับลยู. เอ็ดคิ หรือ มิสเตอร์ และมิชิส เอ็ดคิ แห่งนิวยอร์ก ยูโนเตคสเตต ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2392 (ค.ศ. 1849) ทรงสั่งซื้อเครื่องพิมพ์หิน และทรงขอให้ส่งผ่านเอเยนต์ของพระองค์ชื่อ "ตันค็อกสง"

ขอขยายความตรงนี้ว่า **ตัน ค็อก เสง** เป็นชื่อบิดาของนาย **ตัน กิม เจ้ง** หรือ **หลวงพิเทศพานิช** ซึ่ง**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**ทรงโปรดและไว้วางพระราชหฤทัยมาก หลังทรงครองราชย์แล้วทรงพระราชทานบรรดาศักดิ์เลื่อนสูงขึ้นตามลำดับ และทรงตั้งให้ดำรงตำแหน่งกงสุลสยาม ณ เมืองสิงคโปร์ คอยดูแลรักษาผลประโยชน์ของไทย ร.4 และต่อมา ร.5 ทรงพระราชทานเลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น**พระพิเทศพานิชสยามพิชิตภักดี** แล้วเลื่อนเป็น **พระยาอภัยภูภคพิศุทธศาสตร์ราชสยามประชานุภูลกิจ** และท้ายสุดเป็น**พระยานุภูลสยามกิจ อุปนิษิตสยามรัฐ** ตำแหน่ง กงสุลใหญ่ไทย ณ สิงคโปร์³²

นับได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2404 หรือ 2405 เป็นต้นมา คณะสงฆ์และชาวพุทธศรีลังกามีเครื่องพิมพ์ภาษาสิงหลที่ทันสมัยเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาและต่อต้านการโจมตีพระพุทธศาสนาของบรรดาเหล่ามิชชันนารีในศรีลังกาได้ ทั้งนี้ด้วยพระมหากรุณาธิคุณและพระปรีชาญาณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานพระราชทรัพย์สั่งเครื่องพิมพ์จากประเทศอังกฤษส่งไปให้นั่นเอง

มหาอุทกภัยสีนามิและอัคคีภัย

ในช่วง พ.ศ. 2541 - 2543 ที่ยังประจำการที่กรุงโคลัมโบ ผู้เขียนไปเยี่ยมวัดวันเวลลาบูรณวิหารหลายครั้ง เครื่องพิมพ์มีอยู่ 2 แท่น แท่นเล็กยังใช้การได้ดีพอสมควรอยู่ ซึ่งเจ้าอาวาสได้ให้ลูกศิษย์มาทดลองพิมพ์ให้ดู แต่แท่นใหญ่หุคใช้การมานานแล้ว และทราบว่าตัวพยัญชนะอักษรยังมีอยู่เกือบสมบูรณ์ เมื่อเกิดกรณีธรณีพิบัติภัยสีนามิ พ.ศ. 2547 บริเวณเมืองกอลล์ของศรีลังกาเสียหายหนัก แต่โชคดีที่วัดวันเวลลาบูรณวิหารไม่ได้รับความเสียหายเพราะอยู่บนเนินเขาห่างจากชายทะเล

เครื่องพิมพ์รอดปลอดภัยจากมหาอุทกภัยสีนามิ แต่เพียง 8 ปีหลังจากนั้น อัคคีภัยเกิดขึ้นจนทำให้เครื่องพิมพ์เสียหายอย่างหนัก อาคารกุฏิเจ้าอาวาสที่เก็บรักษาเครื่องพิมพ์ถูกไฟไหม้ทั้งหลัง ในคืนวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 ขณะนั้นท่านเจ้าอาวาสไปมีศาสนกิจที่วัดอื่น ต้นเพลิงเกิดจากห้องของท่านซึ่งลือคฤณแจอยู่ เมื่อฟังประตูเข้าไปได้นั้น เพลิงไหม้เกินกว่าจะควบคุมได้แล้ว ส่งผลให้

Press that printed first Sinhala newspaper destroyed by fire

November 20, 2012, 10:23 pm

A fire at the ancient Ranwella temple in Kathaluwa, Ahangama on Monday night badly damaged the press that printed the country's first Sinhala newspaper Lankalokaya in August 1860 and totally destroyed the residential quarters of the monks.

An elderly monk who was present in the temple when the fire broke out had escaped the inferno.

Ven. Ahangama Pemananada Thera (79) said that often the chief incumbent did not reside at

the temple at night. Only he was present when around 9:30 pm smoke came out of the chief incumbent's room.

As the volume of smoke increased he had shouted over the parapet wall to the adjoining Giniwella temple. Following which monks and lay members who were in that temple had rushed into put out the fire.

As the chief incumbent's room was padlocked they had been reluctant to break open the room, but by the time it was forced open there had been nothing left to save, he said.

Fire engines from Galle and Matara Municipal Councils which rushed to the scene finally put out the fire around 1:00 am yesterday.

At the time of the fire Chief incumbent had been at Subadraramaya, Koggala and on hearing of the fire he too had come there.

The press had been a gift from the King of Thailand. Many visitors come to the temple on a regular basis to view this historic press.

ถูกทำลายทิ้งหลัง เครื่องพิมพ์และแท่นพิมพ์ใหญ่แม้เป็นเหล็กยังคงอยู่ในสภาพหักงอเสียหายหนัก ส่วนแท่นพิมพ์เล็กและตัวพยัญชนะอักษรเสียหายทั้งหมด เป็นที่น่าสลดใจยิ่งนัก

สื่อมวลชนศรีลังการายงานข่าวอัคริภัยนี้อย่างกว้างขวาง และเรียกร้องให้ทางการศรีลังกาที่เกี่ยวข้องหาทางบูรณะซ่อมแซมเครื่องพิมพ์ดังกล่าว เพราะมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของศรีลังกาทั้งในด้านพุทธศาสนา วารสารศาสตร์และโบราณคดีแต่หลังจากนั้นเรื่องเงียบหายไป

สรุปลำดับเหตุการณ์และสถานะสุดท้าย

เหตุการณ์ก่อนหน้าการประกาศขายเครื่องพิมพ์มีความเป็นมาอย่างไร และหลังจากนั้นมีการพัฒนาการประการใด อาจทราบได้จากลำดับเหตุการณ์โดยสรุปดังต่อไปนี้³³

ผู้อ่านพึงตระหนักด้วยว่า ปีพุทธศักราชของไทยกับศรีลังกาอาจคล้อยกันเล็กน้อย เพราะไทยเปลี่ยน พ.ศ. ตามวันขึ้นปีใหม่สากล (1 มกราคม) ส่วนศรีลังกาเปลี่ยน พ.ศ. ตามวันวิสาขบูชา

พ.ศ. 2404 หรือ พ.ศ. 2405 ร.4 ทรงสั่งซื้อเครื่องพิมพ์จากอังกฤษ ผู้ผลิตคือ H.W. Caslon & Co, Chriswell Street, London ส่งให้เจ้าอาวาสวัดศรีปรมนันทะ เมืองกอลล์ คือ **พระศรีสุมนทิสสะ** (ฉายาเดิมของท่านคือ **พระบุลัทคาม ศรีธรรมลังกา สุมนทิสสะ เถโร** ซึ่งบุลัทคาม คือ ชื่อหมู่บ้านหรือเมืองเกิดของท่าน นามของพระภิกษุลังกามักจะขึ้นต้นด้วยการระบุว่าเป็นชาวบ้านใดหรือชาวเมืองใด)

หนังสือพิมพ์ชื่อ "ลังกาโลกา" ภาษาสิงหลฉบับแรกของศรีลังกาผลิตจากเครื่องพิมพ์นี้ ฉบับแรกเริ่มขายเมื่อ 10 กันยายน พ.ศ. 2404 และฉบับต่อๆ มาวางขาย ทุกวันที่ 10 และ 24 ของเดือนในราคาฉบับละ 6 เพนซ์ (เพนนี) **พระศรีสุมนทิสสะ** และ**พระโคตันคูเว ปิยรัตนเถโร** เป็นบรรณาธิการเพื่อสื่อสารในหมู่พุทธศาสนิกชน เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเพื่อตอบโต้การโจมตีให้ร้ายพระพุทธศาสนา นอกจากหนังสือพิมพ์ "ลังกาโลกา" แล้ว ยังมีพิมพ์หนังสือพิมพ์ชื่อ "**Lak - Mini - Pahana**" ด้วย ต่อมาใน พ.ศ. 2453 ได้หยุดการพิมพ์เมื่อ**พระศรีสุมนทิสสะ**ถึงแก่กรรม

หลัง พ.ศ. 2453 ไม่นาน ได้มีการย้ายเครื่องพิมพ์มาไว้ที่วัดรัตนเวลลาปุรณวิหาร เมืองกาธาลูวา ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาเครื่องพิมพ์นี้จนถึงในปัจจุบัน เมืองกาธาลูวาห่างจากเมืองกอลล์ประมาณ 15 กิโลเมตร

วัดรัตนเวลลาปุรณวิหารเป็นวัดคู่แฝดกับวัดกนิเวลลาปุรณวิหาร ซึ่ง**พระศรีสุมนทิสสะ** สร้างขึ้นเดิมเป็นวัดเดียวกัน แต่เนื่องจากมีข้อขัดแย้งระหว่างนิกายสยามวงศ์มัลลัตตะ กับสยามวงศ์อัสนศิริ จึงแยกการบริหารออกเป็นสองวัด

พ.ศ. 2453 - พ.ศ. 2540 ในช่วงเวลาหลายทศวรรษนี้ กล่าวกันว่าหลายครั้งที่ทางการศรีลังกาได้ขอรับเครื่องพิมพ์จากทางวัดเพื่อนำไปเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ แต่ท่านเจ้าอาวาสทุกรูปและกรรมการวัดปฏิเสธด้วยเหตุผลที่ว่าทางวัดสามารถให้ความสำคัญและดูแลรักษาเครื่องพิมพ์นี้ได้ดีกว่าถูกนำไปรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์

พฤษภาคม พ.ศ. 2541 ในข่าวของหนังสือพิมพ์ **Sunday Times** ของศรีลังกา ฉบับวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 มีภาพเครื่องพิมพ์โบราณชุดหนึ่งพร้อมคำอธิบายว่า "คิงจุฬาลังการา" ของ

สยามส่งเครื่องพิมพ์นี้มาให้พระภิกษุลังกาใช้พิมพ์หนังสือพิมพ์ "ลังกาโลกา" เป็นภาษาสิงหลครั้งแรก และเจ้าอาวาสวัดรันเวลลาบูรณวิหารประสงค์จะขายเพื่อเอาเงินไปซ่อมหลังคาวิหาร ซึ่งทำให้ผู้เขียนรีบเดินทางไปนมัสการท่านเจ้าอาวาสดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา ในคืนวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 ฤๅเจ้าอาวาสวัดรันเวลลาบูรณวิหารที่เก็บรักษาเครื่องพิมพ์ถูกไฟไหม้ทำลายทิ้งหลัง เครื่องพิมพ์ แท่นพิมพ์ใหญ่ และแท่นพิมพ์เล็กเสียหายหนัก

หลังจากที่**เอกอัครราชทูตจุฬามณี ซาคิสูวรรณ**เดินทางไปรับตำแหน่งที่ประเทศศรีลังกาเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 แล้ว **ท่านทูตจุฬามณี**กับผู้เขียนได้ปรึกษาหารือกันหลายครั้งเรื่องเครื่องพิมพ์สำคัญนี้ ทั้งนี้ต้องขอขอบคุณวิทยาการสารสนเทศโดยเฉพาะระบบอินเตอร์เน็ตที่ทำให้การหารือทำได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ได้ทราบว่ามีเมื่อสิงหาคม พ.ศ. 2560 ท่านทูตได้เดินทางไปวัดรันเวลลาบูรณวิหารเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานะสุดท้ายของเครื่องพิมพ์พระราชทาน และได้หารือกับท่านเจ้าอาวาสและมัททายกได้พบว่าทางวัดได้นำชิ้นส่วนที่เหลืออยู่ของแท่นพิมพ์ทั้งสองมาประกอบเป็นรูปร่างแท่นพิมพ์อย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ไม่ได้มีการซ่อมแซมชิ้นส่วนที่เสียหายให้กลับมาสมบูรณ์ดังเดิม

ต่อมา**เอกอัครราชทูตจุฬามณี**ได้เดินทางอีกครั้งไปนมัสการท่านเจ้าอาวาสและหารือกับมัททายกวัดเรื่องการบูรณะซ่อมแซมเครื่องพิมพ์ และในการเขียนเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 มัททายกยืนยันว่าสามารถซ่อมแซมให้กลับมาสมบูรณ์ดังเดิมได้ หลังจากนั้นมัททายกประสานกับท่านทูตจุฬามณีว่า ทางวัดได้นำคนไปประเมินค่าซ่อมเครื่องพิมพ์แล้ว มีค่าใช้จ่ายทั้งหมดคิดเป็นเงินไทยประมาณ 100,000 บาท สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ จึงเสนอกระทรวงการต่างประเทศขออนุมัติใช้งบประมาณจากงบสนธิไมตรีที่มีอยู่

ในที่สุดการซ่อมแซมเครื่องพิมพ์สำเร็จเรียบร้อย และได้มีพิธี "เปิดแท่นพิมพ์" นี้ใน วันพฤหัสบดีที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2564 ดังรายละเอียดปรากฏในเฟสบุ๊คของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ (29 มกราคม เวลา 11.22 น.)

"เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2564 **นางจุฬามณี ซาคิสูวรรณ เอกอัครราชทูต** ณ กรุงโคลัมโบ ได้เป็นประธานในพิธีเปิดแท่นพิมพ์ลังกาปะการา ซึ่งได้รับการซ่อมแซมขึ้นใหม่ ณ วัดรันเวลลา เมืองกาฮาลูวา โดยมีเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตฯ และชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมด้วย แท่นพิมพ์นี้ได้รับซ่อมแซมในปี พ.ศ. 2563 โดยเงินสนับสนุนจากกระทรวงการต่างประเทศไทย เนื่องในโอกาสครบปีที่ 65 แห่งความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับศรีลังกา แท่นพิมพ์นี้ **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ได้ถวายให้กับ**พระนุถุทธามาธรรมลังการา ศรีสุมานะทิสสะ** เจ้าอาวาสวัดศรีปรมนันทะ เมืองกอลล์ และวัดรันเวลลา เมืองกาฮาลูวา ในปี พ.ศ. 2405 เป็นแท่นพิมพ์ที่ใช้พิมพ์คำราและหนังสือพุทธศาสนาในยุคอาณานิคม และมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูพุทธศาสนาในศรีลังกา"

แผ่นป้ายประวัติย่อของเครื่องพิมพ์ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) พระราชทานแด่พระสงฆ์ศรีลังกา

กล่าวได้ว่า เรื่องราวของเครื่องพิมพ์หรือแท่นพิมพ์ประวัติศาสตร์นี้ ได้จบลงอย่างมีความสุข (happy ending) ขณะนี้ทางวัดจัดแสดงเครื่องพิมพ์ในห้องแยกของวิหาร เหมาะแก่การเข้าชมของผู้ที่สนใจในประวัติศาสตร์ วารสารศาสตร์ โบราณคดี รวมทั้ง "ผู้แสวงบุญ" และนักท่องเที่ยวไทย

เหลือवलัและแลหน้า

อาจุรฎุภาพรวมและประเคัณสำคัฎของเรืองเรืองพิมพ์ที่ ร.4 ถวยพระภิกษุลังกา ได้คัฎนี้

1. เรืองเรืองพิมพ์พระรชทณนี้เป็นเพ็ย "นาก" เล็กน้อยแต่มีความสำคัฎมากในควมสัมพันธ์ทงพระพุทศศาสนอันแนแนพันเกือกุลกันระหว่งไทย (สยาม) กับศรีลังกามาตลอด 700 ปี เรืมคัฎแต่สมัยกรุงสุโขทัย เมือพอขุนรามคัฎแหงมหาราชเสคัฎจึ้นครองราชย์และได้ศคัฎบคัฎคัฎควมเคร่งครัดของคณะสงฆ์ลังกาวคัฎที่เมืองนครศรีธรรมราช จึงอาราธนาให้มาพนักในกรุงสุโขทัย ทำให้พุทศศาสนาเถรวาทแบบลังกาวคัฎได้เจริญรุ่งเรืองคัฎแต่นั้มา แต่ประมาณ 200 ปี หลังจกนั้ พุทศศาสนาในลังกาเรืมอับแสง เนืองจกตกอูอยู่ในภาวะจลาจลแตกแยกเป็นหลายฝ่ายจนตกเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตกและสูญสัันสมณวงศ์

ส่วนในกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ กษัตริย์ลังกาได้ส่งพระรชสาส์นและรชทูตมาทูลขอคณะสงฆ์เพื้ไปทำการอุปสมบทกุลบุตรของลังกา คณะสงฆ์และรชทูตไทยเคัณทางถึงลังกา เมือ พ.ศ. 2296 เป็นการเรืมการประคัฐฐานสยามวงศ์หรือสยามนิกาย อย่างมั่นคงในลังกาคัฎแต่นั้มา

การมีลังกาวคัฎในไทยและสยามวงศ์ในศรีลังกาพิสูจน์ความเป็นกัลยาณมิตรผูกพันแนแนพันทงพระพุทศศาสนาได้เป็นอย่างคั

2. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระปรีชาญาณในหลายคัณ นอกจากเรืองพระพุทศศาสนาและพระธรรมวินัยแล้ว ยังทรงสนพระทัยในวิทยาการตะวันตกท้งหลาย ทรงเห็นประโยชน์และความสำคัฎอันใหญ่หลวงของสื่อสิ่งพิมพ์ คัฎนั้ เมือทรงทราบถึงความเคือครัณของ

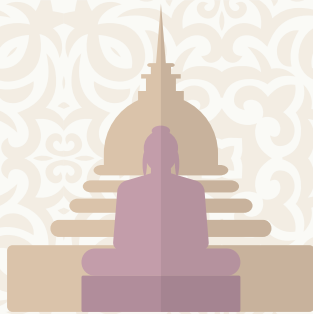

ท่านเจ้าอาวาสวัดรินเวลาบูรณวิหาร เอกอัครราชทูตฯพม่าและคุณวิชัย ชชาติสุวรรณ
ในพิธี “เปิดแท่นพิมพ์ลัทธิปาปะการา” ที่ซ่อมแซมเรียบร้อยแล้ว หลังจากเสียหายหนักจากอัคคีภัย

คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในลังกา ที่ถูกพวกมิชชันนารีหลายกลุ่ม ซึ่งต่างมีเครื่องพิมพ์ของตน ในการโจมตีพระพุทธศาสนาและดำเนินการนานาประการให้คนลังกาหันไปนับถือคริสต์ศาสนา ร.4 จึงทรงสั่งซื้อเครื่องพิมพ์อักษรสิงหลนี้จากอังกฤษส่งไปถวายพระภิกษุลังกาเพื่อปกป้องและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3. จากประวัติศาสตร์ เห็นได้ว่าเครื่องพิมพ์พระราชทานนี้ เป็นคุณูปการต่อพระภิกษุลังกาและพระพุทธศาสนาเป็นอย่างสูง เพราะนอกจากใช้พิมพ์หนังสือพิมพ์ภาษาสิงหลเป็นฉบับแรกในศรีลังกา คือ หนังสือพิมพ์ "ลังกาโลกา" และต่อมาเพิ่มหนังสือพิมพ์ "Lak - Mini - Pahana" อีกฉบับแล้วยังพิมพ์หนังสือคำร่ำคำสอนทางพระพุทธศาสนาด้วย

4. ประเทศไทยต่างกับศรีลังกาและประเทศที่ประชาชนนับถือพระพุทธศาสนาอื่นๆ คือ ประเทศไทยไม่เคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมใด เพราะเรามีสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เปี่ยมความสามารถและดำเนินวิเทศব্যอันชาญฉลาดในยุคการล่าอาณานิคม ช่วยให้ไทยดำรงความเป็นเอกราชได้ตลอดมา พระมหากษัตริย์ยังทรงเป็นพุทธมามกะและองค์อัครศาสนูปถัมภก ทำนุบำรุงพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ ในประเทศไทย ทำให้ทุกศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกัน ในทุกวันนี้ จึงควรที่เราจะภาคภูมิใจและตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันรักษาสันติสุขและธรรมาภิบาลทางศาสนาในไทยให้ยืนยงสถาพรต่อไป

บทที่ 3

เมื่อพระภิกษุศรีลังกาจะเดินชบวนประท้วง
สถานเอกอัครราชทูตและรัฐบาลไทย

ในโอกาสที่กระทรวงการต่างประเทศ เชิญผู้เขียนไปเป็นประธานการเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอดถวายที่วัดสัมโพธิวิหาร กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2557 และผู้เขียนได้เห็นศรีลังกากลับมาสงบสุข ประชาชนต่างมีความสุข เปี่ยมด้วยความหวังในชีวิต ซึ่งต่างกับช่วงที่ยังมีสงครามกลางเมืองอย่างสิ้นเชิง ทำให้คิดว่าควรจะเขียนบันทึกเรื่องราวนี้ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ผู้เขียนดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ ประเทศศรีลังกาไว้ เพราะเรื่องนี้ไม่น่าจะทำให้เกิดผลเสียต่อทั้งไทยและศรีลังกา และอาจเป็นประโยชน์ให้นักการทูตรุ่นต่อไปได้ทราบไว้ เพราะอาจนำไปปรับใช้ได้ในเหตุการณ์ในลักษณะที่คล้ายกัน³⁴

ข้อมูลรายละเอียดปลีกย่อยในบทความนี้อาจคลาดเคลื่อนไปบ้าง และต้องขออภัยกับบางท่านที่ผู้เขียนได้เอ่ยนามพาตพิงโดยมิได้ขออนุญาต แต่ด้วยเห็นว่าเป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและมีได้กล่าวถึงในทางเสียหายแต่อย่างใด

ความเดิม

ในปี 2541 ผู้เขียนได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้เป็นเอกอัครราชทูตวิสามัญ ผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา และมีประเทศสาธารณรัฐมัลดีฟส์ เป็นเขตอาณา ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ผู้เขียนดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต และในช่วงที่ผู้เขียนเป็นเอกอัครราชทูต คือ พ.ศ. 2541 - 2543 (ค.ศ. 1998 - 2000) นั้น ศรีลังกายังอยู่ในภาวะสงครามกลางเมืองระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายกบฏพยัคฆ์ทมิฬอีแลม หรือมีชื่อย่อที่รู้จักกันดีคือ LTTE (Liberation Tigers of Tamil Eelam) ฝ่ายรัฐบาลนั้นผู้สนับสนุนเป็นชาวศรีลังกาเชื้อชาติสิงหล ซึ่งส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ชาวศรีลังกาเชื้อชาติทมิฬสายกลาง ซึ่งนับถือศาสนาฮินดูและคริสต์ศาสนา และชาวศรีลังกาเชื้อชาติอื่นที่นับถือศาสนาอิสลามและอื่นๆ ส่วนฝ่ายกบฏ LTTE นั้น ผู้สนับสนุนแทบทั้งหมดเป็นชาวศรีลังกาเชื้อชาติทมิฬที่นับถือศาสนาฮินดูและมีอิทธิพลยึดครองพื้นที่ทางตอนเหนือและตะวันออกของประเทศ

ฝ่าย LTTE ในช่วงนั้น เป็นกองกำลังที่มีความแข็งแกร่ง มีอาวุธทันสมัยและมีนาย Velupillai Prabhakaran เป็นผู้นำที่มีความสามารถและโหดเหี้ยม ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากชาวทมิฬที่อาศัยอยู่ในอินเดีย อเมริกาเหนือ และยุโรป อีกทั้งยังมีธุรกิจ "บังหน้า" อีกมากมาย สามารถมีเงินซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยและเพียงพอจะต่อกรกับฝ่ายรัฐบาล นอกจากนั้นฝ่าย LTTE ยังใช้หน่วย "ระเบิดพลีชีพ" และการลอบสังหาร ในการขจัดผู้นำรัฐบาล ฝ่ายทหารและผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับฝ่ายตนอย่างได้ผลคืบๆ แม้ผู้นำทมิฬสายกลางหลายคนก็ถูก LTTE สังหารไปเช่นกัน

ในสภาวะสงครามกลางเมืองเช่นนี้ หากผู้ใดดำเนินการที่ถูkmองว่าเป็นการเข้าข้างฝ่าย LTTE จะถูกต่อต้านโดยกลุ่มชาวสิงหล ด้วยการเดินขบวนประท้วง ซึ่งผู้นำฝ่ายต่อต้านนี้มีทั้งที่เป็นนักการเมืองและพระภิกษุ ในทางกลับกันหากผู้ใดดำเนินการที่ถูkmองว่าเข้าข้างฝ่ายรัฐบาลจะถูก LTTE ทำร้ายหรือฆ่าว่าจะทำร้าย สถานเอกอัครราชทูตต่างๆ ในศรีลังกาตระหนกและระมัดระวังในเรื่องนี้มาก

เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2543 ในช่วงเช้า เกิดเหตุการณ์ระเบิดพลีชีพที่หน้าทำเนียบนายกรัฐมนตรีบนถนน Flower (หรือ Sir Ernest de Silva Mawatha) ห่างจากทำเนียบเอกอัครราชทูตไทยไปเพียงสัก

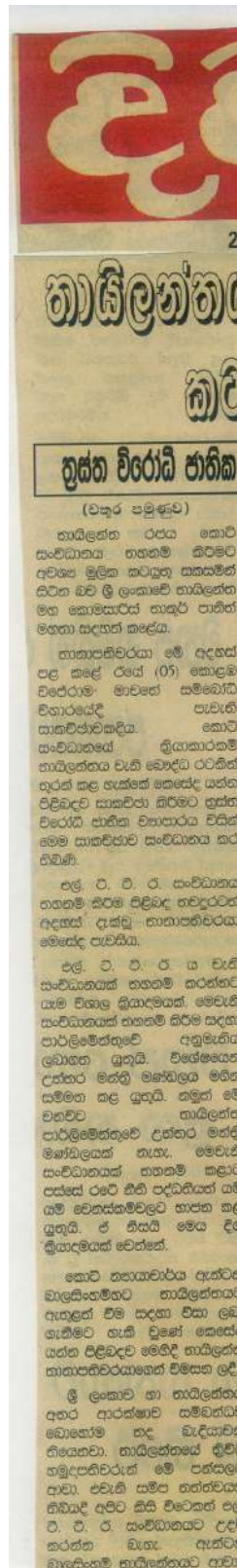
“

พ.ศ. 2541 - 2543 (ค.ศ. 1998 - 2000) นั้น ศรีลังกา
 ยั่วยุในภาวะสงครามกลางเมืองระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายกบฏ
 พยัคฆ์ทมิฬอีแลม หรือมีชื่อย่อที่รู้จักกันดีคือ LTTE
 (Liberation Tigers of Tamil Eelam) ฝ่ายรัฐบาลนั้นผู้สนับสนุน
 เป็นชาวศรีลังกาเชื้อชาติสิงหล ซึ่งส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา

”

70 เมตร เสียงดังสนั่นและเศษจากการระเบิดกระเด็นตกหลังคาทำเนียบด้วย ตำรวจรายงานเห็นว่าเห็น
 หญิงสาวผู้นี้ใส่ชุดสำหรับสีคำและเดินไปมาหลายรอบ ซึ่งผ่านประตูทำเนียบเอกอัครราชทูตด้วย ตำรวจ
 เห็นผิดสังเกตจึงนำตัวไปที่ทำเนียบนายกรัฐมนตรีและขอค้น นางเลยกกระเปิด ทั้งตำรวจและบรรดา
 "แขกมุง" เสียชีวิตไปกว่า 10 คน เป็นสิ่งสยดสยองมาก ชิ้นส่วนของผู้เคราะห์ร้ายกระเด็นกระจายไปทั่ว
 ภริยาของเอกอัครราชทูตรัสเซียซึ่งมีทำเนียบติดอยู่กับทำเนียบนายกรัฐมนตรี โทรศัพท์เล่าให้ภริยา
 ของผู้เขียนฟังว่า ในสนามบ้านเธอมีชิ้นส่วนหลายชิ้นตกอยู่ ชิ้นหนึ่งเป็นนิ้วมือนิ้วมีแหวนสวมอยู่ด้วย
 ในวันเดียวกันเวลาประมาณบ่ายโมงครึ่ง **คุณคำม่วน** เลขานุการของผู้เขียนมาแจ้งว่า "มีคนโทรศัพท์
 มาขอเรียนกับท่านทูต แจ้งว่าชื่อจอห์น รอครีโก และบอกว่าเป็นเพื่อนของท่านทูต" ผู้เขียนจึงรับสาย
 ผู้ที่พูดอีกปลายสายนั้นใช้ภาษาอังกฤษอย่างสุภาพมาก แจ้งชัดถ้อยชัดคำว่า "เราทราบมาว่าผู้นำเหล่าทัพ
 ของไทยท่านหนึ่งกำลังจะมาเยือนศรีลังกา อย่าให้มีการเยือนนี้เลยนะครับ มิฉะนั้นเราจะทำร้าย
 สถานทูตไทยเหมือนกับที่เราเพิ่งทำไปล่ะๆ บ้านท่านไปเมื่อเช้านี้"

ก่อนเกิดเหตุการณ์ข่มขู่นี้เป็นระยะที่ฝ่ายทหารของไทยและศรีลังกามีความสัมพันธ์ใกล้ชิด
 กันมาก เนื่องจากในปี พ.ศ. 2542 พระสังฆราชนิกายสยามวงศ์สายมัลลัตตะของศรีลังกา มีพระลิขิตถึง
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ทูลเชิญให้เสด็จเยือนศรีลังกา เพื่อทรงรับพระบรมสารีริกธาตุ
 กลับมาประดิษฐานในประเทศไทย การนี้**สมเด็จพระญาณสังวร** ทรงมีพระลิขิตรับสั่งให้ผู้บัญชาการ
 ทหารสูงสุด (พล.อ.มณฑล อัมพรพิสิฏฐ์) ไปรับแทน พล.อ. มณฑลฯ จึงนำคณะนายทหารและตำรวจไทย
 ใช้เครื่องบินกองทัพอากาศไปศรีลังกา คณะประกอบด้วย อาทิต ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการ
 ทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ ผู้บัญชาการตำรวจ เสนาธิการทหาร และนายทหารระดับนายพล
 อีกหลายท่าน รวมทั้งคุณหญิงคุณนายของท่านเหล่านี้ คงเป็นไม่กี่ครั้งที่ผู้นำเหล่าทัพทั้งหลายและ
 นายทหารระดับสูงของไทยจำนวนมากจะเดินทางด้วยเครื่องบินลำเดียวกันเช่นนี้ ฝ่ายศรีลังกาจัดพิธี
 คือนับอย่างสมเกียรติที่วัดสัมโพธิวิหาร กรุงโคลัมโบ และฝ่ายทหารศรีลังกา ได้จัดให้ผู้นำทางทหาร
 และตำรวจไทย ได้พบปะกับผู้นำในระดับเดียวกัน (counterpart) ของศรีลังกา ซึ่งมีการเชิญให้ผู้นำ
 ทางทหารของไทยเดินทางมาเยือนศรีลังกาอย่างเป็นทางการ อันเป็นเหตุผลให้ผู้โทรศัพท์ข่มขู่
 ใช้กำหนดการเยือนของผู้บัญชาการทหารบกไทยมาอ้าง

000 පුලි මස 6 වැනිදි මුහුණපත්තිය කොටි සංවිධානය තහනම් කිරීමේ මුහුණ සතස් කරමින් සිටිනවා ව්‍යාපාරය සංවිධානය කළ සාකච්ඡාවකදී තායිලන්ත මහ කොමසාරිස් පවසයි

තායිලන්තයේ සිදුවන කොටි ක්‍රියාකාරකම් මැඩලීමට තායිලන්ත රජය ගනුයුතු ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකාවේ තායිලන්ත මහ කොමසාරිස් සමග පැවැත්වූ සාකච්ඡාවකදී මහ කොමසාරිස් තාතුරු පාතික් මොහොත හා ත්‍රස්ත විරෝධී ජාතික ව්‍යාපාරයේ කැරැල්ලකරු අතුරුදහස් රහත හිමියන් නැගූ ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු දුන් අවස්ථාව ඡායාරූපයේ දක්වේ.

(ඡායාරූප - නිමල් දයාරත්න)

හිතාද සම්බන්ධව තීරණයකට සාක්ෂියක් නැත. කොළඹවලින් මා දුන්නා හැට්ටුව ඇත්තේ වාලුමුණුවට ලංකාවේ ගමන් බලපත්‍රයක් නැත. ඔහුට වියා නැතිව තායිලන්තයට ඇතුළුවීමේ හැකියාව තිබෙනවා. තායිලන්තයට වසරකට සංචාරකයන් මිලියන 8 ක් පමණි. ඒ නිසා අපට විශේෂයෙන් එක් පුද්ගලයෙක් ගැන හොඳෙන් බලන්න විය.

ත්‍රස්ත ද්විතීයික අවධි සිදුවන්නේ යැයි කියනු ලබන එල්. ටී. ඊ. ර. ක්‍රියාකාරකම් ගැන සාකච්ඡාවකදී මහකොමසාරිස් පවසන විට ඔහු මෙසේ පැවසීය.

“තායිලන්ත රජයට සැකයක් ඇතිවෙන විශයන්ය. මේ ද්විතීයික අවධි එල්. ටී. ඊ. ර. ක්‍රියාකාරකම් තිබෙනවා කියලා. කොළඹවලින් මුහුණ සතස් කරමින් සිටිනවා කියලා කියලා තිබෙනවා. තායිලන්ත මුහුණ සතස් කරමින් පවතී.”

තායිලන්ත රජය කිසිම ඉක්මනින්ද සංවිධානයකට අනුබල ගනුදෙනු කිරීම සඳහා හමුත්තේ රට ලොවදෙසින් නැත. තායිලන්ත රජයේ ප්‍රතිපත්තියක් වශයෙන් කිසිම ඉක්මනින්ද සංවිධානයකට උදව්දීම සුදුසු නැත.”

තායිලන්තයේ දී කොටි සංවිධානයේ සක්‍රීයත්වයන් හමුදාවා යැයි කියන කතාව සම්පූර්ණයෙන්ම බොරුවකි. එහිදී හමුදාවේ සක්‍රීයත්වයන් නොවේ. වෙනත් මුහුණ සතස් කරමින් තායිලන්තයට එක් කළ හැකිවීමට ලබා ගැනීමට හැකිවෙන නැත.”

මෙම සාකච්ඡාවේ අරමුණ පිළිබඳ අදහස් දැක්වූ ඉන්ක විරෝධී ජාතික ව්‍යාපාරයේ කැරැල්ලකරු, අතුරුදහස් රහත හිමියන් මෙසේ පැවසූහ.

බොහෝ විරෝධී සංවිධානයක් වන කොටි සංවිධානයට කිසි විටෙකත් ජේරවැදි බොද්ධ රටක් වන තායිලන්තය කෙළවීමක් කරන්නට උදව් දීම හුණ නැත. අපි මේ සාකච්ඡාවේ දී බලකර පවසන්නේ තායිලන්ත රජයෙන් කොටි සංවිධානය තහනම් කරන ලෙසයි. කොටි සංවිධානය ලෝකයේ පුරා පතුරන්නේ සියලුමා නිසා දෙමළ ජාතියට හානියක් පුද්ගල ඇති වෙනවා කියලයි.

අතීතයේ සිට ශ්‍රී ලංකාවේ සිටි දෙමළ ජාතියට බහුතර සියලුමා අතවර කරන්නා යැයි කියන මිථ්‍යා මතය ඉතාම පුරා පතුරන නැවත.

ත්‍රස්ත තිබෙන සංවිධාන ලේඛන

කොටි අපරාධ ගැන ලියැවුණ පොතක් තායිලන්ත තානාපතිවරයාට තායිලන්තයේ කොටි සංවිධානය ගැන දැනුම ලබා දීමට ටී. ඊ. ර. ක්‍රියාකාරකම් තහනම් කරන්නාදී පළා රජයෙන් අල්ලා ගිවිස සඳහා හොඳ නිදසාක් පිරිසක් කොළඹ විරෝධී මාලයේ සම්මන්ත්‍රණයකදී ශ්‍රී ලංකාවේ තායිලන්ත තානාපති ඩාතුරු පාතික් මොහොත හමු වූහ. එහිදී ඉන්ක විරෝධී ජාතික ව්‍යාපාරයේ කැරැල්ලකරු, අතුරුදහස් රහත හිමියන් තායිලන්ත තානාපති වරයාට කොටි අපරාධ දක්වන පොතක් පිළිගැනුම අපේක්ෂා කළහ.

Ven. Kusalamadha Thera exhibiting pictures of LTTE atrocities in the presence of Thai Ambassador in Sri Lanka Thankur Phamit during a special press conference at the Sri Sambothi Viharaya in Colombo yesterday. The Thera appealed to Thailand to curb LTTE activities in that country. (Pic by Nimal Dayaratne).

ส่วนหนึ่งของรายงานในสื่อมวลชนศรีลังกา รายงานข่าว “การแถลงข่าว” ของเอกอัครราชทูตไทย ซึ่งจัดขึ้นที่วัดสัมโพธิวิหาร กรุงโคลัมโบ เมื่อ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2543

อีกเรื่องหนึ่งที่ควรกล่าวถึงคือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลนอร์เวย์เสนอตัวเป็นผู้สนับสนุนกระบวนการสันติภาพศรีลังกา และอาสาจัดการเจรจาระหว่างฝ่ายรัฐบาลและ LTTE ในหลายแห่งไทยเองเคยถูกรัฐบาลนอร์เวย์และศรีลังกาขอให้ช่วยจัดการประชุมสันติภาพนี้ ซึ่งมีขึ้นที่ฐานทัพเรือสัตหีบ จังหวัดชลบุรี แต่การดำเนินการของนอร์เวย์ถูกฝ่ายต่อต้าน LTTE เห็นว่านอร์เวย์ไม่เป็นกลางและลำเอียงเข้าข้างฝ่าย LTTE

มีการเดินขบวนประท้วงหน้าสถานเอกอัครราชทูตนอร์เวย์ในกรุงโคลัมโบหลายครั้ง ซึ่งมีพระภิกษุเข้าร่วมเดินขบวนด้วย และในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2543 มีการขว้างระเบิดใส่สถานเอกอัครราชทูตนอร์เวย์ในช่วงกลางคืน โชคดีที่ไม่มีผู้ได้รับบาดเจ็บ เพียงแค่กระจกหน้าต่างแตกและตัวอาคารเสียหายเล็กน้อย

ที่บรรยายมาก่อนข้างยาว เพื่อให้ท่านได้เข้าใจและเห็นภาพของสถานการณ์ในศรีลังกาในช่วงนั้นว่าเปราะบาง แตกแยกเป็นฝักเป็นฝ่าย ไม้ไว้ใจใคร และจ้องจับผิดทำร้ายใครก็ตามที่เห็นว่ามิได้เป็นฝ่ายตน

สถานการณ์ของสถานเอกอัครราชทูตยูเอชเอกซ์มากับขั้วมากขึ้นเรื่อยๆ

สื่อมวลชนศรีลังการายงานเป็นระยะๆ ว่า มีการจับกุมอาวุธยุทธโศปกรณ์ที่กำลังลำเลียงขนส่งไปให้ฝ่าย LTTE รวมทั้งเรือประมงที่ลักลอบขนอาวุธเพื่อจะไปขึ้นฝั่งศรีลังกาในเขตยึดครองของ LTTE โดยมีการพาดพิงถึงประเทศไทยว่า อาวุธดังกล่าวมาจากประเทศไทย ต่อมาเมื่อทางสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปกำหนดให้องค์การ LTTE เป็นองค์การก่อการร้าย และห้ามการสนับสนุนองค์การดังกล่าว ทำให้ชาวศรีลังกาและสื่อมวลชนเรียกร้องให้รัฐบาลไทยประกาศให้องค์การ LTTE เป็นองค์การก่อการร้ายเช่นเดียวกัน มีการกล่าวหาว่าผู้นำ LTTE บางคนพำนักอยู่ในกรุงเทพมหานคร และใช้ร้านกาแฟแห่งหนึ่งเป็นที่พบปะทำกิจกรรมกันเป็นประจำ โดยที่ทางการไทยมิได้ดำเนินการแต่อย่างใด

ในการเยือนไทยในปี พ.ศ. 2541 รัฐมนตรีต่างประเทศศรีลังกา นายลักษมัน กาศีร์กามาร์ เริ่มยกเรื่องที่ LTTE ใช้ดินแดนไทยโดยเฉพาะเกาะใกล้กับภูเก็ต เป็นฐานในการลักลอบส่งอาวุธและยุทธปัจจัยไปยังเขตอิทธิพลของ LTTE ขึ้นหารี้อกับฝ่ายไทยเป็นครั้งแรก และทางการศรีลังกาได้ยืนยันเรื่องนี้อีกหลายครั้ง แต่ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายไทยต่างออกมาปฏิเสธว่าไม่มีฐานปฏิบัติการของ LTTE ในประเทศไทยที่ดำเนินการส่งอาวุธให้กับ LTTE

ในส่วนการดำเนินการของสถานเอกอัครราชทูตนั้น ผู้เขียนได้เข้าพบกับข้าราชการระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศศรีลังกาที่ดูแลเรื่อง LTTE อย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารกันและได้รายงานเรื่องทั้งหมดให้กระทรวงการต่างประเทศไทยทราบตลอด รวมทั้งเสนอให้ไทยออกกฎหมายสั่งห้าม (ban) กิจกรรมของ LTTE ภายในประเทศ สำหรับสื่อมวลชนของศรีลังกา สถานเอกอัครราชทูตมีหนังสือถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง ชี้แจงว่าทางการไทยมิได้ยินยอมให้ LTTE หรือใครใช้ดินแดนไทยในลักษณะที่จะเป็นผลร้ายต่อศรีลังกา ไทยกับศรีลังกามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและทางรัฐบาลไทยกำลังพิจารณาสั่งห้ามกิจกรรมของ LTTE ภายในประเทศ ซึ่งจะต้องออกเป็นกฎหมายโดยสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา

จดหมายถึงบรรณาธิการเหล่านี้ผู้เขียนมิได้ลงนามเอง แต่ลงนามโดยข้าราชการระดับเลขานุการเอกหรืออัครราชทูตที่ปรึกษา โดยใช้ตำแหน่งเป็นหัวหน้าสำนักงาน (Head of Chancery) หรือเจ้าหน้าที่สารสนเทศ (information officer) ทั้งนี้ เพื่อเก็บช่องทางในระดับที่สูงกว่าไว้สำหรับใช้เมื่อจำเป็น กอปรกับสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ มีขนาดเล็ก ข้าราชการทั้งหมดมีเพียง 5 คน รวมทั้งเอกอัครราชทูต

การดำเนินการข้างต้นทำให้สถานการณ์คลี่คลายไปได้ในระดับหนึ่ง จนกระทั่งเดือนเมษายน พ.ศ. 2543 มีรายงานในสื่อมวลชนไทยว่าเจ้าหน้าที่ศุลกากรไทยได้จับกุมนาย **Christi Reginald Lawrence** ชาวศรีลังกาเชื้อชาติทมิฬ เกิดที่เมืองจาฟนา (ตรงข้ามกับรัฐทมิฬนาฑูของอินเดีย) แต่เปลี่ยนสัญชาติเป็นนอร์เวย์และถือหนังสือเดินทางนอร์เวย์ ในข้อหาลักลอบขนสินค้าหนีภาษี ได้แก่ เครื่องมือสื่อสารทันสมัยที่มีสมรรถนะสูง เอกสารและวัสดุโฆษณาชวนเชื่อของ LTTE เครื่องแบบทหาร 1 ชุด และเชื้อเพลิงอีกจำนวน 5,000 ลิตร สิ่งของดังกล่าวถูกพบในเรือความเร็วสูงในบริเวณชายฝั่งเกาะภูเก็ต จากการสืบสวนขยายผล ตำรวจไทยพบว่านาย **Lawrence** กับหุ้นส่วนคนไทยทำธุรกิจอยู่ต่อเรืออยู่ที่เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต และจากการเข้าค้นอยู่ต่อเรือเพื่อตรวจจับสินค้าหนีภาษี ได้พบซากเรือรูปร่างประหลาดที่ยังค่อไม่เสร็จ แต่ทิ้งร้างไว้ และอุปกรณ์ระดับชั้นนำของโลก เช่น เรดาร์ และเครื่องโซนาร์ในอยู่ต่อดังกล่าว ในอยู่ต่อเรืออีกแห่งใกล้เคียงกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจพบเรือความเร็วสูง 4 ลำที่ต่อเสร็จแล้ว และอีก 1 ลำ กำลังจะต่อเสร็จและสันนิษฐานว่าเรือเหล่านี้ค่อขึ้นเพื่อให้ LTTE นำไปใช้ภาพของซากเรือรูปร่างประหลาดสนิมขึ้นนี้ ถูกตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ของไทยว่าเป็นโครงของเรือ "ปริมน้ำ" (submersible) และบางครั้งก็ระบุว่าเป็นโครงของเรือค่าน้ำขนาดเล็ก (mini-submarine) ก่อนหน้าเหตุการณ์นี้ สื่อสิ่งพิมพ์ของไทยได้รายงานเป็นระยะๆ ว่า ผู้นำกองทัพอไทยยืนยันว่า LTTE ได้จัดตั้งฐานในภาคใต้ของไทย หลังจากต้องปิดฐานในเกาะ Twente ของเมียนมาในปี พ.ศ. 2539 เพราะถูกทางการเมียนมากดดันอย่างหนัก สื่อสิ่งพิมพ์ไทยรายงานด้วยว่า ทางของไทยเลือกวิธีที่จะไม่ใช้กำลังผลักดันกลุ่ม LTTE ออกไปจากเขตไทย แต่ใช้การกดดันต่างๆ เพื่อให้ LTTE ปฏิบัติการไม่สะดวกและย้ายฐานไปเอง อีกทั้ง LTTE ได้จัดตั้งบริษัทบังหน้าหลายแห่งในภูเก็ต

ฝ่ายศรีลังกาและสถานเอกอัครราชทูตศรีลังกาประจำประเทศไทย พยายามให้ฝ่ายไทยควบคุมตัวนาย **Lawrence** ไว้ให้นานที่สุดเพื่อการขยายผล แต่ในที่สุด นาย **Lawrence** ได้รับการปล่อยตัว เพราะมิได้ทำการใดที่ผิดกฎหมายไทย เนื่องจากเข้าเมืองโดยถูกกฎหมาย ธุรกิจที่ดำเนินการเป็นธุรกิจถูกกฎหมายและไม่มีหลักฐานใดจะโยงนาย **Lawrence** กับกลุ่ม LTTE

สื่อสิ่งพิมพ์ไทยฉบับภาษาอังกฤษยังรายงานคาคเคาเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง แม้ นาย **Lawrence** ได้รับการปล่อยตัวและเดินทางออกจากประเทศไทยไปแล้ว หนังสือพิมพ์ **Bangkok Post** ฉบับวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2543 อ้างแหล่งข่าวกรองไทยว่าโครงเรือรูปร่างประหลาดขนาดยาวประมาณ 5 เมตรนี้ ฝ่ายแบ่งแยกดินแดนของศรีลังกาประสงค์นำไปใช้ในการก่อกบฏทำลาย ซึ่งทำให้รองโฆษกกระทรวงการต่างประเทศไทยชี้แจงข่าวเกินความจริงนี้ว่า ทางของไทยได้ตรวจสอบเรื่องนี้แล้ว พบว่าโครงเหล็กขึ้นสนิมนี้ ถูกทิ้งมาหลายปีแล้ว ไม่สามารถนำลงน้ำได้ และไม่ใช้เพื่อส่งให้ฝ่ายกบฏพยัคฆ์ทมิฬบทรบรณาธิการของหนังสือพิมพ์ **The Nation** ฉบับวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2543 พาดหัวว่า "ไทยต้องร่วมต่อต้านการก่อการร้าย" ต่อมา **The Nation** ฉบับวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2543

อ้างแหล่งข่าวกรองระดับสูงของไทยว่า จากการสอบสวนพบว่านาย Lawrence สนับสนุนฝ่ายกบฏ ศรีลังกาจริง โดยการส่งอาหารกระป๋องและน้ำมันเชื้อเพลิงไปให้ แต่ไม่พบว่ามี การลักลอบส่งอาวุธ การทำธุรกิจค่านี้นของนาย Lawrence ถูกต้องตามระเบียบของฝ่ายไทยทุกอย่าง รวมทั้งการส่งออก เชื้อเพลิงก็มีเอกสารถูกต้องครบถ้วน และใช้บริการขนส่งของบริษัทเดินเรือที่จดทะเบียนอย่างถูกต้อง สำหรับเรื่องอาวุธนั้นจริงอยู่ที่ LTTE เคยซื้ออาวุธปืนจำนวนไม่มากจากกัมพูชา แต่ว่าขณะนี้ไม่จำเป็นต้องหาอาวุธจากแถบนี้อีกแล้ว เพราะสามารถยืมอาวุธยุทธโปกรณ์ รวมทั้งรถถังและอาวุธหนักอื่นๆ จากฝ่ายรัฐบาลได้เป็นจำนวนมาก

สื่อสิ่งพิมพ์ศรีลังกาได้นำรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษของไทยไปพิมพ์ซ้ำอย่างต่อเนื่อง แรกๆ นำไปพิมพ์ซ้ำในเฉพาะหนังสือพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษของศรีลังกา ซึ่งไม่แพร่หลาย ในหมู่ชาวสิงหล แต่ต่อมาได้มีการนำไปแปลและตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ฉบับภาษาสิงหลด้วย ทำให้ข่าว "เรือค่าน้ำ" ของ LTTE ในประเทศไทยกระจายไปทั่ว ก่อให้เกิดปฏิกิริยาไม่พอใจรัฐบาลไทยเพิ่มมากขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้นมี "นักเขียนอิสระ" ชาวสิงหล เขียนบทความโจมตีรัฐบาลไทยและสถานเอกอัครราชทูต ไทยไปลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ **The Island** และหลังจากนั้นบทความเดียวกันในภาคภาษาสิงหลถูกลง พิมพ์ในหนังสือพิมพ์ภาษาสิงหล บทความนี้เขียนโดยไม่มีความรับผิดชอบ กล่าวอ้างคาดเดาโดยไม่ มีหลักฐานและเป็นเท็จ เช่นว่า สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ ได้ออกวีซ่าเข้าประเทศไทยให้ แก่นาย **Anton Stanislaus Balasingham** ปรมาจารย์ฝ่ายการเมืองของ LTTE เพื่อเปลี่ยนเครื่องบิน ไปประเทศสหราชอาณาจักร เพื่อเข้ารับการเปลี่ยนไต แต่ในความเป็นจริงนั้น นาย **Balasingham** เปลี่ยนสัญชาติเป็นคนของสหราชอาณาจักรไปแล้ว และถือหนังสือเดินทางของสหราชอาณาจักร ซึ่งหากเดินทางไปเปลี่ยนเครื่องในไทยจริงตามที่กล่าวอ้าง ก็ไม่จำเป็นต้องขอวีซ่าเข้าไทย

เพื่อเป็นการลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากบทความนี้ สถานเอกอัครราชทูตรีบทำหนังสือถึง บรรณาธิการชี้แจงในทุกประเด็น นอกจากนั้น ยังได้ติดต่อขอพบกับคนเขียนบทความดังกล่าวโดยใช้ นามแฝง ซึ่งสถานเอกอัครราชทูตสืบทราบว่าเป็นอดีตข้าราชการกรมพาณิชย์นาวิของศรีลังกา ขอพบ อยู่หลายครั้งก็ไม่ได้รับการตอบสนอง ผู้เขียนจึงเชิญบรรณาธิการใหญ่ของหนังสือพิมพ์ **The Island** มาพบที่ท่าเทียบเอกอัครราชทูต ซึ่งตอบรับมาพบในวันรุ่งขึ้น ผู้เขียนได้ชี้แจงประเด็นต่างๆ รวมทั้ง แจ้งด้วยว่าพยายามขอพบคนเขียนบทความดังกล่าวหลายครั้งแล้ว บทความเป็นเท็จเหล่านี้จะทำความเสียหายกับความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย - ศรีลังกา และได้ขอร้องให้บรรณาธิการใหญ่ดูแลมิให้ เกิดเรื่องเช่นนี้ขึ้นอีก ซึ่งบรรณาธิการใหญ่ชี้แจงว่าคนเขียนจะต้องรับผิดชอบบทความของตนอยู่แล้ว ผู้เขียนยังแจ้งด้วยว่า หากจำเป็นทางสถานเอกอัครราชทูตอาจจะพิจารณาใช้ช่องทางกฎหมายฟ้องร้อง เอาผิด ซึ่งบรรณาธิการใหญ่แสดงความกังวลว่าอาจถูกฟ้องร้อง แต่ยังอ้างสิทธิเสรีภาพทางข่าวสาร ต่อมาผู้เขียนได้เข้าพบข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศศรีลังการะดับอธิบดีเพื่อแสดงความกังวล และขอความร่วมมือในการช่วยยับยั้งการเผยแพร่บทความที่ไร้ความรับผิดชอบในลักษณะดังกล่าว แต่ก็ได้รับแจ้งว่าคงเป็นการยาก เพราะหนังสือพิมพ์ในเครือของ **The Island** นี้เป็นของฝ่ายค้าน และทำคนเป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาล สรุปคือกระทรวงการต่างประเทศศรีลังกาไม่สามารถทำอะไรได้ ในเรื่องนี้

อย่างไรก็ดี นักเขียนอิสระผู้นี้หยุดเขียนไปพักใหญ่ แต่พอสื่อสิ่งพิมพ์ศรีลังกานำรายงานข่าวเรื่อง LTTE ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษของไทยไปตีพิมพ์ซ้ำในสื่อสิ่งพิมพ์ของศรีลังกา นักเขียนอิสระผู้นี้ได้เขียนอีกบทความหนึ่งเล่าว่าดีกว่าเดิม และตั้งคำถามนับสิบข้อให้สถานเอกอัครราชทูตตอบ และยังท้าทายให้เอกอัครราชทูตไทยออกมาได้กับคนในหน้าหนังสือพิมพ์ โดยลงท้ายบทความของคนที่ว่า "Over to you, Mr. Ambassador." บทความเดียวกันในภาคภาษาสิงหลถูกลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นภาษาสิงหลในเวลาไล่เลี่ยกัน เป็นที่น่าหวั่นเกรงว่าข้าราชการและสถานเอกอัครราชทูตไทยอาจถูกฟ้องร้าย เพราะเมื่อประมาณหนึ่งเดือนก่อนหน้านี้ สถานเอกอัครราชทูตในออร์เวย์ในกรุงโอสโล ถูกเค้นขบวนประท้วงหลายครั้งและถูกขว้างระเบิดใส่มาแล้ว

“พระนักเดินขบวน” ขอบบเอกอัครราชทูตไทย

เวลาประมาณ 10.30 น. วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2543 คุณคำม่วนเข้ามาในห้องทำงานเอกอัครราชทูตด้วยสีหน้าเครียด แจ้งว่า "ท่านทูตครับ พระอาจารย์คาระณะกัมมะ กุสลธัมมะ เถระเจ้าอาวาสวัดสัมโพธิวิหาร นำพระอีกรูปหนึ่งมาขอพบท่านทูต พระรูปนี้ท่านเป็นนักเดินขบวนและเป็นหัวหน้าของขบวนการแห่งชาติเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย เมื่อไม่กี่วันก่อนท่านเคยนำบุคลากรทางการแพทย์มาเดินขบวนประท้วงรัฐบาลผ่านถนนหน้าสถานทูต ท่านนั่งรอท่านทูตกันอยู่ที่เก้าอี้รับแขกหน้าห้องทำงาน" ผู้เขียนจึงรีบออกไปพบ

ขอแทรกตรงนี้เพื่อจะให้เห็นภาพรวมว่า ท่านกุสลธัมมะ ค้นเคยกับผู้เขียนเป็นอย่างดี เพราะท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดสัมโพธิวิหาร ที่ผู้นำทหารทั้งหมดของไทยไปร่วมพิธีทางพุทธศาสนาดังได้กล่าวตอนต้น ผู้เขียนไปร่วมงานที่วัดนี้เป็นประจำ ซึ่งผู้นำฝ่ายทหารของศรีลังกา อาทิ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก และผู้บัญชาการทหารเรือ มักจะมาร่วมงานและนั่งพักรับประทานอาหารที่เก้าอี้ติดกับผู้เขียนบ่อยๆ ตลอดงาน นอกจากนี้ ท่านเจ้าอาวาสองค์ก่อนของวัดสัมโพธิวิหาร คือ พระอาจารย์ปิยะทัสสี มหาเถโร (ท่านกุสลธัมมะเป็นศิษย์ของท่านปิยะทัสสี) ได้มาขอพบผู้เขียนเมื่อไปรับตำแหน่งที่กรุงโคลัมโบใหม่ๆ เพื่อเชิญไปร่วมงานบุญที่วัดของท่าน ซึ่งผู้เขียนตอบรับด้วยความยินดี ท่านปิยะทัสสี พูดและเขียนภาษาอังกฤษได้ดีเยี่ยม เคยเป็นอาจารย์พิเศษสอนในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกาและยุโรป และเขียนหนังสือคำราเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นภาษาอังกฤษหลายเล่ม น่าเสียดายที่หลังจากนั้นไม่กี่เดือน ท่านปิยะทัสสี อาพาธด้วยโรคหัวใจ ผู้เขียนไปกราบนมัสการเยี่ยมท่านที่โรงพยาบาล 2 ครั้งก่อนที่ท่านจะถึงแก่กรรมภาพ ในพิธีเผาศพมีการทำพิธีตามประเพณีของศรีลังกาคัลยกับการกรวดน้ำ มีผู้ใกล้ชิดหรือศิษย์ของท่านปิยะทัสสินั่งคุกเข่าล้อมวงกลางแจ้งเพียงไม่กี่คน อาทิ ท่านกุสลธัมมะ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดศรีลังกา เอกอัครราชทูตเมียนมาประจำศรีลังกา และผู้เขียนจึงถือว่าท่านกุสลธัมมะกับผู้เขียนเป็นศิษย์อาจารย์เดียวกัน

ที่ทำการของสถานเอกอัครราชทูตไทยยังอยู่ที่อาคารเคมิมิถุน CWW Kanangara Mawatha ตรงข้ามกับศาลากลางกรุงโคลัมโบ (Town Hall) ห่างจากรั้วสวนสาธารณะสำคัญของกรุงโคลัมโบ คือ วิหารมหาเทวีปาร์คเพียงประมาณ 30 เมตร ถือเป็นทำเลที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของกรุงโคลัมโบ มีถนนกว้างขวางสายสำคัญผ่าน กล่าวโดยสรุปคือ สะดวกที่จะเดินขบวนมาประท้วงที่หน้าสถานเอกอัครราชทูต

หากคิดจะทำร้ายข้าราชการหรือตัวอาคารสถานเอกอัครราชทูตแล้ว สามารถทำได้โดยง่าย เพราะไม่เหมือนกับสถานเอกอัครราชทูตบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐประชาชนจีน หรืออินเดีย ที่มีรั้วรอบขอบชิด แลบบางแห่งยังมีตาข่ายยิงกันลูกระเบิด ส่วนสถานเอกอัครราชทูตไทยไม่มีบริเวณกว้างขวาง อาคารที่ทำการอยู่ห่างจากรั้วริมถนนใหญ่ไม่ถึง 5 เมตร ทรงเป็นบ้านสองชั้น ห้องทำงานของเอกอัครราชทูตอยู่บนชั้นสอง หน้าต่างหันหน้าออกไปทางถนนใหญ่ หากมีการขว้างระเบิดทะลุกระจกหน้าต่าง ลูกกระเบิดจะตกลงที่โต๊ะทำงานของเอกอัครราชทูตพอดี และถ้าจะขอให้ฝ่ายทหารศรีลังกาส่งทหารมาลาดตระเวนหรือตั้งบังเกอร์หน้าสถานเอกอัครราชทูต ซึ่งสามารถทำได้ไม่ยาก เพราะความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่ผู้เขียนมีกับผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบกศรีลังกา แต่อาจเป็นผลเสียมากกว่า เพราะเท่ากับทำตัวเป็นเป้าให้ฝ่าย LTTE ใช้ระเบิดพลีชีพมาโจมตีทหารที่รักษาการณ์อยู่

ขอลับเข้าเรื่องพระนักเดินชนบทต่อ หลังจากผู้เขียนได้กราบนมัสการพระทั้งสองรูปและทักทายกันพอควรแล้ว ท่านอาจารย์กุสลธัมมะจึงกล่าวด้วยสีหน้าเป็นทุกข์ว่า "พระรูปนี้ (ผู้เขียนจำฉายาของพระนักเดินชนบทท่านนี้ไม่ได้) ได้ไปหาอาตมาที่วัด เชิญชวนให้มาเดินชนบทหน้าสถานเอกอัครราชทูตไทยในวันพรุ่งนี้ เพื่อประท้วงนโยบายรัฐบาลไทยที่เอื้อต่อฝ่าย LTTE และเป็นภัยต่อศรีลังกา อาตมาจึงรีบนำท่านมาพบกับท่านทูต เพื่อจะได้ทราบไว้ล่วงหน้า" การหารือทั้งหมดต้องผ่านล่ามคือคุณคำม่วน เพราะพระทั้งสองรูปไม่พูดภาษาอังกฤษ พระนักเดินชนบทแจ้งว่า พรุ่งนี้เวลาประมาณบ่ายสองโมง ท่านจะนำพระประมาณ 50 รูป และฆราวาสอีก 300 - 400 คน มาเดินชนบทหน้าสถานเอกอัครราชทูตไทย เพื่อขอหารือเกี่ยวกับนโยบายของไทยต่อ LTTE ผู้เขียนจึงกล่าวว่า หากเป็นเช่นนั้นก็จะเป็นข่าวครึกโครม อีกทั้งสื่อ CNN และ BBC คงจะได้โอกาสไปขยายความว่า ศรีลังกากับไทยซึ่งเป็นพุทธสายเถรวาทที่ใกล้ชิดแน่นแฟ้นกันมาหลายร้อยปี ได้ขัดแย้งกันแล้ว พระนักเดินชนบทตอบว่า "ท่านทูตไม่ต้องกังวลในเรื่องนี้ อาตมาจะทำป้ายภาษาอังกฤษผืนใหญ่ระบุว่าเรามาเพื่อการหารือฉันมิตร" ผู้เขียนจึงพยายามอธิบายว่า "แต่ภาพข่าวที่พระภิกษุศรีลังกาเดินชนบทประท้วงไทย แพร่ออกไปก็เป็นการเสียหายต่อพระพุทธศาสนาในทั้งสองประเทศแล้ว"

หลังจากหารือกันอีกสักพัก ผู้เขียนจึงเสนอว่า "หากท่านยังยืนยันที่จะมาเดินชนบทหน้าสถานเอกอัครราชทูตไทยในวันพรุ่งนี้ ทางเราก็จะเตรียมชา กาแฟ และเครื่องดื่มไว้ต้อนรับ แต่เอาอย่างนี้ไม่ดีกว่าหรือ คือท่านเชิญข้าพเจ้าให้ไปหารือคอบข้อข้อใจทั้งหลายของท่าน สถานที่พบกันขอให้เป็นวัดใดวัดหนึ่ง ข้าพเจ้ายินดีไปพบกับท่านที่วัดอย่างแน่นอน ซึ่งจะเหมาะสมกว่าการเดินทาง"

ท่านกุสลธัมมะดูจะเห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ แต่พระนักเดินชนบทยังคุ้งเลและขอกลับไปหารือกับผู้เกี่ยวข้องก่อน ซึ่งจะโทรศัพท์แจ้งผลการหารือให้ทราบภายในบ่ายวันนี้แล้วรีบลากลับ ผู้เขียนลงมาส่งพระทั้งสองรูปที่รถ และขอโทษท่านที่หารือกันนานกว่าครึ่งชั่วโมงเลยเวลา 11 นาฬิกา และเวลาฉันเพลไป ในใจของผู้เขียนภาวนาว่าให้ฝ่ายพระนักเดินชนบทรับข้อเสนอให้ไปพบกันที่วัด และหวังว่าจะเป็นวัดสัมโพธิวิหาร เพราะเป็นวัดที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับเอกอัครราชทูต ตั้งแต่ท่านเจ้าอาวาส กรรมการวัด ตลอดจนอุบาสก อุบาสิกา

ช่วงบ่ายประมาณ 15.00 น. **ท่านกุสธัมมะ** โทรศัพท์แจ้งว่า ที่ประชุมตกลงตามที่คุณเขียนเสนอ คือ เวลา 14.00 น. ของวันพรุ่งนี้ (21 มิถุนายน พ.ศ. 2543) ขอเชิญเอกอัครราชทูตไทยไปพบกับ พระภิกษุและสมาชิกขบวนการแห่งชาติเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย ณ วัดสัมโณทิววิหาร ข้าพเจ้าตอบรับ คำเชิญทันที และขอกับ**ท่านกุสธัมมะ**ว่า ขอให้มีการอาราธนาและรับปัจจัยศีลก่อนเริ่มการหารือ ซึ่งท่านตอบว่ามีการให้ปัจจัยศีลแน่นอนอยู่แล้ว ผู้เขียนถามต่อด้วยความหวังใญ่ว่า ท่านได้ฉันเพลแล้วหรือไม่ **ท่านกุสธัมมะ**ตอบปนเสียงหัวเราะว่า "ไม่เป็นไร วันนี้ฉันเพล"

เผชิญสภาวะ “หน้าลือหน้าขวาน”

เวลา 14.00 น. วันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2543 ผู้เขียนพร้อมด้วย**คุณพีระวัฒน์ อศวปราณี คุณจาตุรงค์ ไชยะคำ และคุณคำม่วน** เดินทางถึงวัดสัมโณทิววิหาร คงปล่อยให้**คุณทศพร อรชุนะกะ** อัครราชทูตที่ปรึกษาดูแลด้านกงสุล กับเจ้าหน้าที่คลั่งอยู่เฝ้าสถานเอกอัครราชทูต ก่อนออกเดินทาง ผู้เขียนสวดมนต์ขอขมามีคุณพระรัตนตรัยและบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบูรพกษัตริย์ของไทย โปรดอำนวยการให้การพบปะเจรจาในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ เป็นผลดีต่อประเทศไทย ในระหว่างอยู่ในรถผู้เขียนบอกกับทุกคนว่า นี่เปรียบได้กับการเข้าถ้ำเสือ เราต้องทำใจสู้เสือ นิ่งสงบไว้

เมื่อเจ้าหน้าที่วัดนำเราเดินเข้าไปในวิหารสถานที่หารือ ก็พบกับกล้องถ่ายโทรทัศน์ที่มาทำข่าว และสื่อมวลชนจำนวนประมาณ 15 - 20 คน เราต้องเดินผ่านขรรวาสที่นั่งกับพื้นกันอย่างแออัด วิหารนี้มีลักษณะยาวเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า พระพุทธรูปประธานประดิษฐานอยู่ติดกำแพงด้านซ้ายมือ เมื่อผ่านขรรวาสและพระพุทธรูปประธานไปจะเป็นที่นั่งของพระสงฆ์ หันหน้าเข้าหาที่นั่งของขรรวาส พระพุทธรูปประธานอยู่ทางขวามือของพระสงฆ์ พระสงฆ์อาวุโสที่นั่งบนเก้าอี้ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ที่นั่งบน อาสนะปูบนพื้นวิหาร เขาปูเสื่อจัดที่นั่งของเอกอัครราชทูตและข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตไว้หน้า พระพุทธรูปประธานซึ่งอยู่ทางซ้ายมือของเรา เราจะนั่งหันหน้าไปทางพระสงฆ์ และหันหลังให้บรรดา ขรรวาส คือเราถูกขนาบระหว่างพระสงฆ์กับขรรวาส

เราทราบดีว่าสายตาทุกคู่จับจ้องมาที่เรา เมื่อถึงหน้าพระพุทธรูปประธาน เราทุกคนลงกราบ เบญจางคประดิษฐ์หน้าองค์พระ แล้วไปกราบพระสงฆ์อาวุโสที่นั่งบนเก้าอี้ หลายท่านคุ้นเคยกันมาก่อน และทักทายผู้เขียนด้วยกิริยาเมตตา เต็มด้วยสันถวไมตรี ทำให้บรรยากาศลดความตึงเครียดลงไปได้มาก

หลังจากรับปัจจัยศีลแล้ว ฝ่ายสงฆ์ศรีลังกาเริ่มด้วยการอ่านข้อกังวลต่างๆ ของสังฆสภาแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อกังวลร่วมกันของสมาชิกจำนวนมากในองค์กรอื่นๆ เช่นกัน คือ ขบวนการแห่งชาติต่อต้าน การก่อการร้าย สมาคมแห่งชาติของครูโรงเรียนสอนธรรมะ และสภาสตรีชาวพุทธแห่งซีลอน เป็นต้น โดยขอทราบคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจกรรมของ LTTE ในประเทศไทย ตามที่รายงานโดยหนังสือพิมพ์ **The Bangkok Post, The Nation, เคลลินิวส์ และนิตยสารเอเชียวิค** คำถามและข้อสงสัยต่างๆ เป็นไปตามบทความที่นักเขียนอิสระเขียนลงในสื่อสิ่งพิมพ์ท้องถิ่นศรีลังกาคงได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น

- แม้ว่านิตยสารเอเชียวิค และหนังสือพิมพ์ Bangkok Post จะลงพิมพ์รูปของ "เรือคาน้ำ" ขนาดจิ๋ว ที่พบในอุ้งต่อเรือที่ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ของผู้นำ LTTE ที่ถือหนังสือเดินทางนอร์เวย์ ซึ่งนาย **Reginald Lawrence** ถูกจับขณะพยายามส่งเครื่องแบบทหารของ LTTE สิ่งพิมพ์ และวีดิทัศน์

โฆษณาชวนเชื่อ รวมทั้งเครื่องมือสื่อสารทันสมัยไปให้กับ LTTE แต่นาย Lawrence ได้รับความปรักถ่วงออกมา และยังคงอยู่กับภรรยา ดำเนินธุรกิจต่อไปได้ดังเดิม ทำให้ไทยจึงไม่เนรเทศบุคคลนี้กลับไปนอร์เวย์ เพราะทำผิดกฎหมายไทย?

- ผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อการร้ายระบุว่า LTTE ได้รับเงินสนับสนุนเป็นเงินจำนวนหลายล้านเหรียญสหรัฐ จากกลุ่ม LTTE ในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และสหราชอาณาจักร เงินจำนวนนี้ถูกโอนเข้าธนาคารในไทยเพื่อใช้ในการซื้ออาวุธ และทางการไทยมิได้ดำเนินการขัดขวางแต่อย่างใด
- สหรัฐอเมริกา แคนาดา และอินเดีย ได้ระบุนาม (banned) LTTE ว่าเป็นองค์การก่อการร้ายระหว่างประเทศแล้ว หลังจากการสังหารนายกรัฐมนตรีราจีฟ กานธี ของอินเดีย แต่ทำให้ไทยยังไม่กำหนดให้ LTTE เป็นองค์การก่อการร้ายระหว่างประเทศ ทั้งๆ ที่รัฐมนตรีต่างประเทศลักษมณ์ กาติร์กามาร์ ของศรีลังกาได้ขอไว้กับฝ่ายไทย?
- ชาวพุทธศรีลังกาเป็นล้านๆ คน สลัดใจกับทัศนคติการเพิกเฉยของทางการไทยต่อปัญหาความเป็นความตายของประเทศศรีลังกา ชาวพุทธเหล่านี้พูดด้วยความรังเกียจเป็นเสียงเดียวกันว่า การที่คนไทยนำพระพุทธรูปจำนวนมากหรือการสร้างรั้วทองล้อมรอบคันพระศรีมหาโพธิ์ มอบเป็นของขวัญแก่คนศรีลังกานั้น ไม่สามารถบรรเทาละตินที่ทางการไทยยินยอมให้กลุ่มก่อการร้ายโหดเหี้ยม บ่อนทำลายมิตรประเทศชาวพุทธด้วยกันเยี่ยงศรีลังกาที่มีแต่ไมตรีและความปรารถนาดีต่อประเทศไทยตลอดมา

หลังจากอ่านแล้วพระท่านได้มอบกระดาษที่ท่านอ่านซึ่งยังมีคำถามปลีกย่อยอีกหลายข้อให้กับผู้เขียนซึ่งผู้เขียนเริ่มต้นการชี้แจงว่า "เมื่อสักครู่นี้ เราจับปัญหาคือกันทุกคน เพราะฉะนั้นสิ่งที่ข้าพเจ้าจะพูดต่อไปนี้เป็นความจริงทั้งสิ้น ข้าพเจ้าจะตอบทุกสิ่งที่ตอบได้ เรื่องใดเป็นความลับของทางการไทยและศรีลังกา ก็จะบอกว่าเป็นความลับ ตอบในที่นี้ไม่ได้" และบอกด้วยว่าคำถามและความเห็นที่อยู่ในมือนี้เคยปรากฏในบทความหนังสือพิมพ์มาแล้ว ผู้เขียนพยายามขอพบกับ "นักเขียนอิสระ" ผู้นี้หลายครั้ง เพื่อทำความเข้าใจกัน แต่เขาไม่ยอมให้พบ ดังนั้น หาก "นักเขียนอิสระ" ผู้นี้อยู่ในห้องนี้ด้วยก็ขอให้ถามข้อข้องใจทั้งหมดจะได้กระจ่างทุกเรื่อง

หลังจากชี้แจงไปได้สักพัก บรรยายกาศบางช่วงเครียดมาก **คุณคำม่วน**ซึ่งทำหน้าที่แปลเป็นภาษาสิงหลเกิดอาการ "มีนง" แปลต่อไปไม่ได้ มีพระอีกรูปหนึ่งเข้ามาอาสาแปลจากคำชี้แจงภาษาอังกฤษเป็นภาษาสิงหลให้ พระรูปนี้คุ้นเคยกับข้าพเจ้ามาก่อนแล้ว ในอดีตท่านเคยทำงานด้านการข่าวให้กับสหรัฐ พอชี้แจงต่อไปอีกชั่วคราว เข้าใจว่าคณะสงฆ์ไม่คิดใจเรื่องนี้อีกต่อไปแล้ว เพราะท่าน**กุสธัมมะ**เดินเข้ามาบอกว่า "ขอบคุณมาก พอแล้ว เราน่าจะมาช่วยกันแก้ไขเรื่องนี้กันดีกว่า แล้วท่านก็ส่งรูปที่บาร์ในยุโรปตั้งชื่อบาร์ของคนว่า "Buddha Bar" และนำพระพุทธรูปไปประดับไว้อย่างไม่เหมาะสม

ก่อนจบคำชี้แจง ผู้เขียนกล่าวว่าตนเองเชื่อว่าทางฝ่ายทหารและความมั่นคงของศรีลังกา พอใจกับความร่วมมือของไทยในเรื่องนี้ "หลายเรื่องที่ข้าพเจ้าทราบมา ไม่สามารถบอกได้ในที่นี้ ขอให้ผู้ที่ยังสงสัยไปถามปลัดกระทรวงกลาโหมและผู้นำเหล่าทัพของศรีลังกาเอง"

คำวันนั้น สถานีโทรทัศน์ศรีลังการายงานข่าว "การแถลงข่าว" ของเอกอัครราชทูตไทย และ สื่อสิ่งพิมพ์ได้รายงานเรื่องนี้ต่ออีกหลายวัน ทั้งในฉบับภาษาอังกฤษและภาษาสิงหล รวมทั้งหนังสือพิมพ์ **The Hindu** ของอินเดีย (ใน Online edition of India's National Newspaper) ดังตัวอย่าง การพาดหัวข่าวว่า

- LTTE base in Thailand denied
- Alleged LTTE bases in Thailand: Envoy in damage control exercise
- Thai Envoy ensures Buddhist clergy: LTTE won't be allowed to use Thai soil for subversive activities

สื่อดังกล่าวได้รายงานรายละเอียดของ "การแถลงข่าว" ของเอกอัครราชทูตไทย ซึ่งจะนำมา กล่าวเป็นตัวอย่างเพียงไม่กี่เรื่อง ดังนี้

- ในการแถลงต่อนักเคลื่อนไหวชาวสิงหล และคณะสงฆ์ ซึ่งจัดขึ้นที่วัดสัมโพธิวิหาร **เอกอัครราชทูตไทยจาก ร.พ.นิช** แจงยืนยันว่า รัฐบาลไทยต่อต้านการก่อการร้ายในทุก รูปแบบ และจะไม่ยอมให้กลุ่มก่อการร้ายใดใช้แผ่นดินไทยดำเนินการที่เป็นภัยต่อประเทศอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งศรีลังกา
- รัฐบาลไทยยังไม่สามารถประกาศให้ LTTE เป็นองค์กรที่ผิดกฎหมายได้ในทันที เพราะต้อง ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติที่ต้องใช้เวลา
- รัฐบาลไทยไม่สามารถดำเนินการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าเป็นคนของ LTTE ได้ เพราะไม่มี สำนักงานของ LTTE ในไทย ไม่มีองค์กรใดหรือบริษัทใดอ้างเป็นตัวแทนของ LTTE ในไทย และกิจกรรมทั้งหลายที่คนเหล่านี้ดำเนินการอยู่ สามารถทำได้ภายใต้กฎหมายไทย คนเหล่านี้ มีอาชีพและธุรกิจในการต่อเรือ ค้าเครื่องประดับเพชรพลอย และเป็นเจ้าของร้านอาหาร บางคนขายอาหารและยาโดยส่งไปยังจุดหมายปลายทางที่น่าสงสัย แต่การส่งออกอาหาร และยา สามารถดำเนินการได้ในประเทศไทย ซึ่งใครๆ ก็สามารถทำได้ จากนั้นไปซึ่งไม่ได้ หมายความว่าวันนี้ เพราะเราได้ดำเนินการมา 2 - 3 เดือนแล้ว เราจะจับตาและติดตามกิจกรรม เหล่านั้นเพิ่มมากขึ้น
- ต่อข้อซักถามเรื่อง เรือคาน้ำที่พบในอุ้งต่อเรือของบริษัท Sea Craft ที่นาย **Chisti Reginald Lawrence** เป็นเจ้าของ ซึ่งนาย **Lawrence** ถูกตำรวจไทยจับกุมเมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา นั้น ความจริงหากใครเรือดังกล่าวถูกทิ้งไว้หลายปีแล้ว ใช้การอะไรไม่ได้ สื่อมวลชนไทยอาจจะ สับสนสิ่งนี้กับยานพาหนะใต้น้ำคล้ายๆ กับของอีกบริษัทหนึ่งในภูเก็ต ที่กำลังต่อสู้ขึ้นด้วย วัตถุประสงค์ด้านการท่องเที่ยว ยานพาหนะยังต่อไม่เสร็จ และเมื่อเสร็จแล้วจะต้องยื่นขอ ใบอนุญาต
- ต่อข้อกล่าวหาว่าผู้นำ LTTE คือ นาย **Anton Balasingham** ได้วีซ่าจากสถานเอกอัครราชทูต เข้าไปพักในไทยก่อนเดินทางจากศรีลังกาต่อไปยังกรุงลอนดอน เอกอัครราชทูตชี้แจงว่า นาย **Balasingham** ถือหนังสือเดินทางของต่างประเทศ ที่ไม่ต้องใช้วีซ่าในการเดินทาง เข้าประเทศไทย "ข้าพเจ้าจะไม่เอ่ยนามของประเทศที่ออกหนังสือเดินทางให้ และจากการ

ตรวจสอบหลักฐานของสถานเอกอัครราชทูต เราไม่เคยออกวีซ่าให้กับนาย Balasingham" เป็นการยากที่ทางการไทยจะตรวจสอบหลักฐานว่าใครเข้าเมืองไทยบ้าง เพราะแต่ละปีมีคนต่างชาติดำเนินทางเข้าไทยกว่า 8 ล้านคน

- จากการตรวจสอบของทางการไทย ในปัจจุบันไม่มีอาวุธยุทธโปกรณ์ของ LTTE ในประเทศไทย และ LTTE ไม่เกี่ยวข้องกับการลักลอบขนอาวุธออกจากไทย จริงอยู่ที่เมื่อ 2 ปีที่แล้ว มีการลักลอบขนอาวุธที่เชื่อว่าเกี่ยวข้องกับ LTTE แต่การลักลอบดังกล่าวเกิดนอกเขตน่านน้ำของไทย

ในความเป็นจริงนั้น คำชี้แจงข้างต้นเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ โฆษกกระทรวงการต่างประเทศ และผู้นำของไทยแถลงไปแล้ว และสถานเอกอัครราชทูตได้ชี้แจงไปแล้วในจดหมายถึงบรรณาธิการสื่อสิ่งพิมพ์ท้องถิ่น แต่จากการที่ได้พบปะกับคณะสงฆ์และนักเคลื่อนไหวเดินขบวนในครั้งนี้ ทำให้คำชี้แจงดังกล่าวได้รับการตีพิมพ์และรายงานอย่างแพร่หลายทั้งในโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อ online ของศรีลังกาและอินเดีย ผลลัพธ์ที่ตามมาคือไม่มีการกล่าวหาว่าไทยสนับสนุน LTTE อีกต่อไป และความสัมพันธ์ระหว่างสถานเอกอัครราชทูตไทยกับคณะสงฆ์ศรีลังกา กลับแน่นแฟ้นขึ้นกว่าเดิม

ข้อสังเกตและบทเรียนที่ได้จากเรื่องนี้

เมื่อพิจารณาย้อนกลับไปเหตุการณ์นี้โดยใช้มุมมองกึ่งวิชาการ ผู้เขียนมีข้อสังเกตและสิ่งที่ได้เรียนรู้ (lessons learned) ที่อาจเป็นประโยชน์ ดังนี้

1. การดำเนินการของสถานเอกอัครราชทูตในเรื่องนี้ทั้งหมดข้างต้นถือเป็นการจัดการกับภาวะวิกฤติ (crisis management) อย่างหนึ่ง หากจัดการได้ไม่ดีอาจเกิดความเสียหายอย่างมากมาย ตั้งแต่สถานเอกอัครราชทูตอาจถูกเดินขบวนประท้วง ถูกทำร้าย หรือต้องสูญเสียความน่าเชื่อถือในสายตาของคณะสงฆ์และชาวศรีลังกาทั่วไป และย่อมกระทบถึงชื่อเสียงของประเทศไทยและความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับศรีลังกา

2. พยายามลดขนาดของวิกฤติการณ์หรือควบคุมความเสียหาย (damage control) ให้ลดน้อยลงมากที่สุด โดยใช้ความจริงใจและเหตุผลหวานล่อม ในกรณีนี้คือ ให้เปลี่ยนจากการมาเดินขบวนประท้วงเป็นการพบปะกันทำความเข้าใจกัน ภายใต้สภาวะที่สามารถควบคุมได้ง่ายกว่า

3. ใช้สัญลักษณ์ที่เหมาะสมเป็นที่พบหารือ ซึ่งเป็นโชคดีที่สถานที่พบปะกันคือวัดสัมโพธิวิหาร ที่เรากันเคยและร่วมมือใกล้ชิดกันมานาน

4. มีทางเลือกหลายประการในการจัดการกับภาวะวิกฤติ แม้แต่การนิ่งเฉยก็เป็นทางเลือกอย่างหนึ่ง แต่ในกรณีนี้คงต้องเลือกวิธีตรงเข้าไปแก้ปัญหา (problem solving) เผชิญหน้าซึ่งกันและกัน เพราะสาเหตุของวิกฤติเกิดจากการสื่อความหมายไม่ตรงกัน "คลื่นความถี่" ไม่ตรงกัน ต้องเจรจากันซึ่งหน้าจึงจะได้ผล

5. คนศรีลังกาส่วนใหญ่เป็นพุทธมามกะและเคารพในพระสงฆ์มาก เราใช้คุณลักษณะนี้ในการสร้างความไว้วางใจ เริ่มโดยการใช้ความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน เข้ากราบพระพุทธรูปประธาน

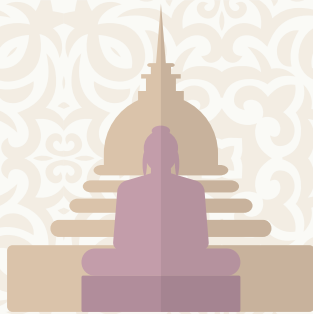

สื่อมวลชนศรีลังการายงาน “การแถลงข่าว” ของเอกอัครราชทูต ฐากูร พาณิซ

ในวิหาร กราบบังคมทูลพระเถระผู้ใหญ่ ใช้ความปรารถนาดี (good will) ที่มีต่อกันอยู่แล้วให้เป็นประโยชน์ ทักทายถามสารทุกข์สุกดิบกับพระเถระผู้ใหญ่ที่รู้จัก และการรับศีลห้าเพื่อแสดงถึงความจริงใจ และจะพูดแต่ความสัตย์

6. ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์บางครั้งมีความสำคัญยิ่ง ในกรณีของศรีลังกาที่มีประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นทางพุทธศาสนามานานกว่า 700 ปี และการที่มีพระสงฆ์ สายลังกาวงศ์กับสยามวงศ์เกื้อกูลกันตลอดมา เราควรใช้ “ทุนเดิม” ในทางประวัติศาสตร์นี้ให้เป็นประโยชน์ ชาวศรีลังกาโดยทั่วไปชื่นชมประเทศไทยว่าเป็นประเทศพุทธที่เจริญก้าวหน้า และให้เกียรติแก่เอกอัครราชทูตและสถานเอกอัครราชทูตไทยเป็นอย่างสูง เอกอัครราชทูตท่านต่างๆ ได้ใช้ “ทุนเดิม” นี้สานต่อความสัมพันธ์และความปรารถนาดีกับคณะสงฆ์และวัดต่างๆ ในศรีลังกาจนถือได้ว่าเป็นพันธมิตรที่ดีของไทย สำหรับในกรณีนี้ผู้เขียนใช้ “ทุนเดิม” นี้มาแก้ไขวิกฤติและเป็นโอกาสให้ได้ชี้แจงท่าทีที่ถูกต้องของไทยได้อย่างแพร่หลายกว้างขวาง

เป็นที่น่ายินดีที่ในปัจจุบันประเทศศรีลังกากลับมาสงบสุข สามารถยุติความขัดแย้งในระดับสงครามกลางเมืองยืดยาวเกือบ 26 ปี (กรกฎาคม พ.ศ. 2526 - พฤษภาคม พ.ศ. 2552) ที่คร่าชีวิตผู้คนนับแสน สูญเสียทรัพย์สิน และสูญเสียโอกาสในการพัฒนาเกินกว่าที่จะประเมินค่าเป็นตัวเลขได้ แต่เมื่อคุศริลังกาแล้วกลับมาสะท้อนมองประเทศไทย ที่คนไทยด้วยกันทำร้ายกันเองจนเกือบจะเกิดสงครามกลางเมือง แล้วต้องถอนใจหวังว่า “ทุกฝ่ายคงจะหันหน้ามาเจรจากันเพื่อหาทางออก โดยเอาประโยชน์สุขของประเทศและของปวงชนชาวไทยเป็นเป้าหมายสูงสุดคนละคุณโยม”

บทที่ 4

ส่งเสริมสันติภาพโลกตามวิถีพุทธ

คำอธิบาย

บทความนี้ประยูกต์จากสุนทรพจน์ภาษาอังกฤษที่ข้าพเจ้ากล่าวต่อที่ประชุมของมูลนิธิสันติภาพแห่งชาวพุทธโลก ในกรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา เมื่อ พ.ศ. 2541 ในขณะที่ข้าพเจ้าเป็นเอกอัครราชทูต ณ ประเทศศรีลังกา กัลยาณมิตรชาวศรีลังกาผู้ล่วงลับไปแล้วของข้าพเจ้าคือนายเนมสิริ มุตทุมมารา ซึ่งเป็นสมาชิกผู้แข็งขันขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก และเป็นนักหนังสือพิมพ์อาวุโสของหนังสือพิมพ์ศรีลังกาสันติภาพภาษาอังกฤษ "เคลนิวิธ" ได้เชิญข้าพเจ้าไปเป็นแขกเกียรติยศของที่ประชุมดังกล่าว ต่อมาสุนทรพจน์ได้ถูกนำลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ "เคลนิวิธ" สองฉบับ คือ ฉบับวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 กับฉบับวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2542 แม้สุนทรพจน์นี้จะผ่านไปหลายปีแล้ว แต่ข้าพเจ้าหวังว่าท่านผู้อ่านจะเห็นพ้องว่าทัศนะส่วนใหญ่ที่ปรากฏในบทความนี้ยังคงเหมาะสมยิ่งกับสถานการณ์โลกปัจจุบัน

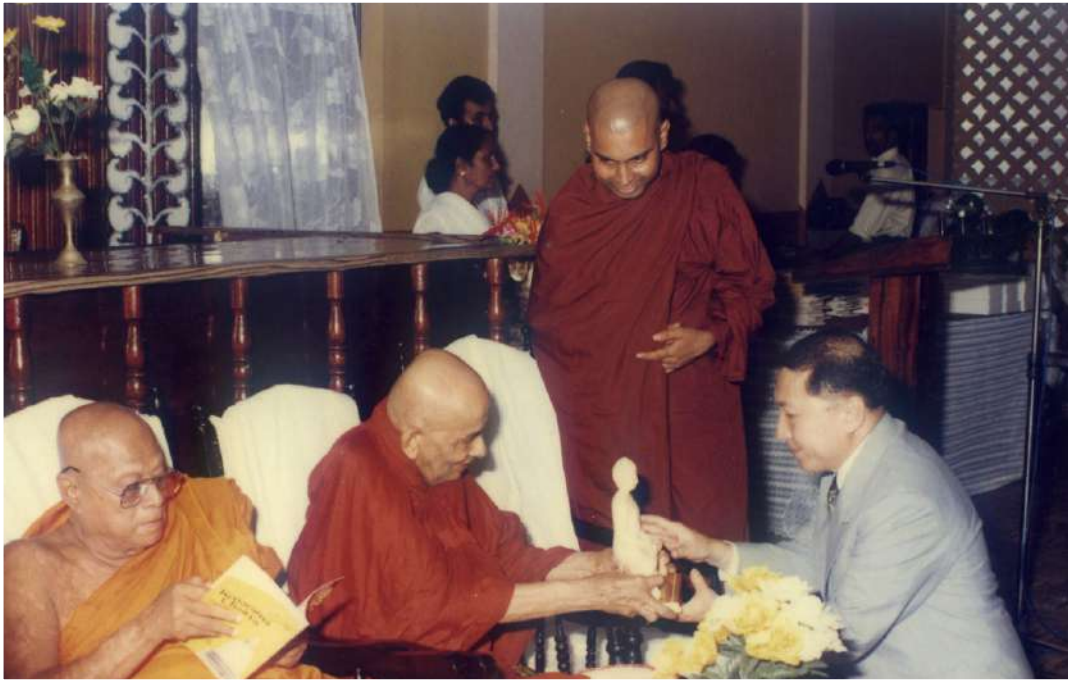
ข้อความของสุนทรพจน์³⁵

ข้าพเจ้าจะขอกล่าวถึงข้อคิดเห็นบางประการในเรื่องว่าจะส่งเสริมสันติภาพโลกอย่างไรดี ซึ่งในเรื่องนี้ข้าพเจ้าได้แรงบันดาลใจมาจากการอ่านบทความสั้นๆ เรื่อง พระพุทธศาสนาและสันติภาพโลกในหนังสือ "The Spectrum of Buddhism" ที่พระปิยะทัสสีชาวศรีลังกาเป็นผู้ประพันธ์ ข้าพเจ้าจะอธิบายข้อคิดเห็นต่างๆ โดยใช้ความรู้อันจำกัดที่ได้จากการสังเกตความเป็นไปในสหประชาชาติในฐานะของนักการทูตผู้หนึ่ง โดยเฉพาะในช่วง 4 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2536 - 2539 ที่ข้าพเจ้าเป็นรองผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ข้าพเจ้าหวังอย่างจริงใจว่าท่านคงจะได้ประโยชน์ในการนำไปใช้ "ต่อยอด" ในการดำเนินงานตามเป้าหมายอันสูงส่งของท่าน

คำว่า "สันติภาพ" หรือ สันตินั้น ไม่ได้หมายถึงสภาวะที่ไร้สงครามหรือไร้การเป็นปฏิปักษ์ต่อกันเท่านั้น แต่จะต้องหมายถึง "สันติสุข" ซึ่งเป็นสภาวะที่ประกอบด้วยความสงบราบรื่นและความผาสุกไปพร้อมๆ กัน สันติภาพในชาติมิได้แปลว่าชาตินั้นไม่มีการสู้รบเท่านั้น แต่ต้องปล่อยให้ประชาชนสามารถพัฒนาความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมของพวกเขาที่นำไปสู่ชีวิตที่เป็นสุขด้วย ดังนั้นจึงต้องมีสันติภาพและความสุขควบคู่กันไป จะมีสันติภาพที่แท้จริงไปไม่ได้หากไร้ซึ่งความอยู่เย็นเป็นสุข

ในระดับระหว่างประเทศนั้น ชาติต่างๆ ควรต้องพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความผาสุกของพลเมืองในชาตินั้นๆ ในขณะเดียวกันชาติต่างๆ ต้องตระหนักต่อสิ่งต่างๆ ที่เป็นไปนอกเขตแดนของตนและช่วยจรรโลงสันติภาพโลกไปด้วยกัน หากโลกเราไร้สันติภาพ เราจะขาดความสงบราบรื่นอันจำเป็นต่อการพัฒนาและความก้าวหน้าของชาติเหล่านั้น

ทุกชาติในโลกน่าจะพอใจในผลงานการรักษาความมั่นคงและสันติภาพโลก ของสหประชาชาติในช่วงกว่า 60 ปีที่ผ่านมา องค์การหลักของสหประชาชาติที่ดูแลเรื่องสำคัญยิ่งนี้โดยตรงคือ คณะมนตรีความมั่นคง ที่ปัจจุบันประกอบด้วยสมาชิก 15 ประเทศ และในจำนวนนี้มี 5 ประเทศ ที่เป็นสมาชิกถาวร แม้เราจะเห็นในรายงานข่าวซีเอ็นเอ็น หรือบีบีซี หรือในสื่ออื่นๆ ว่าในการดำเนินงานจะมีการถกเถียงชิงดีชิงเด่น ใช้กลวิธีของการเป็น "พี่เบิ้ม" และการวิโต้ (ใช้สิทธิยับยั้ง) แต่ยังคงกล่าวโดยรวมได้ว่าคณะมนตรีความมั่นคงนี้มีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าสมาชิกสหประชาชาติแทบทุกประเทศเคารพกฎหมาย

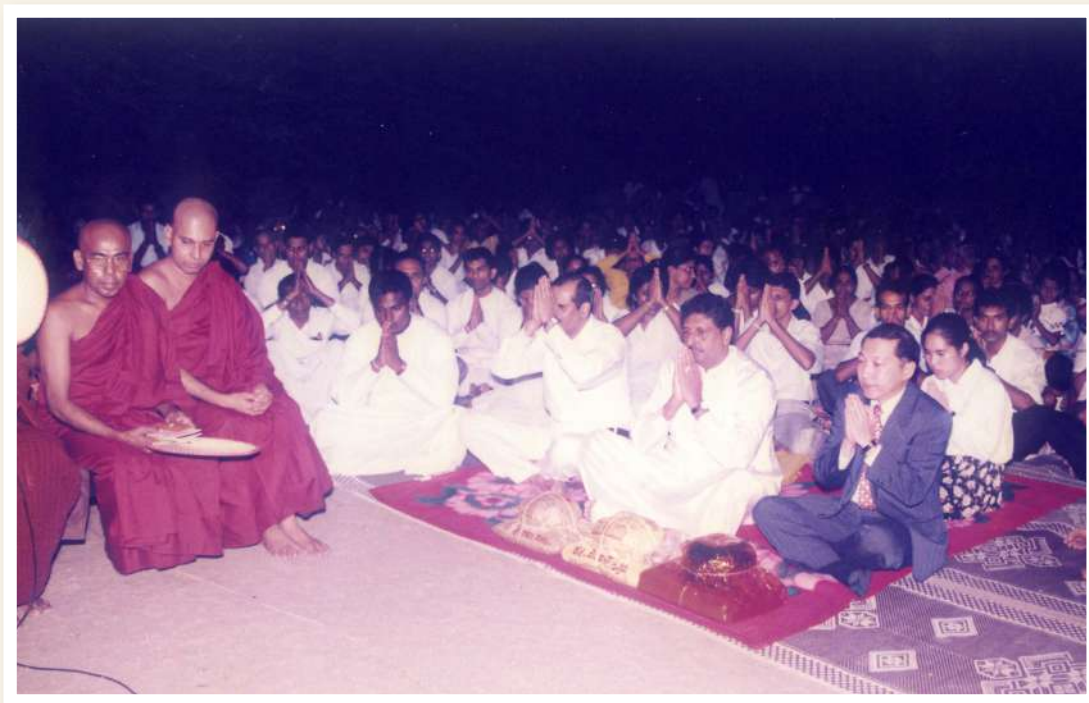
พระสังฆราชแห่งนิวยอร์กมอบพระพุทธรูปแก่เอกอัครราชทูต ในภาพ ท่านอาจารย์กุลธัมมะ
เจ้าอาวาสวัดสัมโพธิวิหาร (ยูน) กำลังอธิบายประวัติของพระพุทธรูป

และกฎบัตรสหประชาชาติ มีเพียงไม่กี่ประเทศที่ไม่ปฏิบัติตาม และแทบทุกประเทศไม่ปรารถนาให้
คณะมนตรีความมั่นคงสั่งดำเนินมาตรการลงโทษตน ยิ่งไปกว่านั้น แทบทุกประเทศตั้งความหวังไว้กับ
สหประชาชาติว่าจะช่วยพวกเขาหากความมั่นคงของเขาถูกคุกคามหรือถูกละเมิด

พระพุทธรูปคำสอนจะช่วยส่งเสริมสันติภาพโลกได้อย่างไร?

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเราในเรื่องของการมีสติควบคุมตนเอง การอดกลั้น การให้อภัย
และอื่นๆ ซึ่งเรื่องเหล่านี้ในเวทีระหว่างประเทศแล้ว ถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดความ
สัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันโดยสันติในหมู่มวลประชาชาติ ปัจจุบันนี้ไม่มีประเทศใดสามารถอยู่ได้เอง
อย่างโดดเดี่ยวอีกต่อไป โลกเรานั้นต้องพึ่งพากัน (interdependent) มากขึ้น ดังนั้น การควบคุมตนเอง
และความอดกลั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งยวด กล่าวโดยสรุปคือ ประเทศต่างๆ ต้องประพฤติดีเพื่อที่จะ
มีความสัมพันธ์อันสงบสุขกับประเทศอื่นๆ

ในทัศนะของข้าพเจ้า บุคคลจะประพฤติตนดีได้เมื่อละเว้นจากการกระทำ 5 ประการ หรือ
เบญจศีล (Pancasila) นั่นเอง เบญจศีลทำให้เกิดความสงบสุขในหมู่ชน เราจะรู้สึกสบายใจและ
ปลอดภัยเมื่ออยู่ใกล้กับคนที่รักษเบญจศีล เพราะเราทราบว่าเขาเหล่านั้นไม่ใช่ฆาตกร โจรผู้ร้าย
คนไร้ศีลธรรม คนโกหกหรือคนคิดสุรยาเมา มีคำโบราณกล่าวไว้ว่า "สงครามเริ่มจากในใจของมนุษย์"
และ "ในใจของมนุษย์นี่เองที่เราต้องปลูกฝังให้ช่วยกันปกป้องสันติภาพ" ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าในใจของ
มนุษย์ที่รักษเบญจศีลนั้น จะไม่ยอมให้เกิดการสู้รบฆ่าฟันกัน กล่าวง่ายๆ ได้ว่า ถ้าสมาชิกในครอบครัว

พิธีสงฆ์ของศรีลังกา ขรวาสะนั่งบนพื้นตลอดพิธี ในภาพผู้เขียน(ใส่ลูกสีเข้ม) ผู้ที่นั่งด้านซ้ายติดกัน คือผู้บัญชาการทหารสูงสุดของศรีลังกา (General Rohan De Silva Daluwatte) และนลัภ พานิช บุตรี นั่งด้านหลั

ทุกคนรักษาศีลห้า ครอบครัวนั้นจะมีความสุข หากคนทุกคนในชาติไ้รักษาเบญจศีล ชาตินั้นจะมีความสุข หากทุกชาติในโลกรักษาเบญจศีลไม่ว่าชาตินั้นจะเชื่อในเรื่องพระพุทธศาสนาหรือไม่ สันติภาพย่อมบังเกิดขึ้นในโลก

ในความเป็นจริงนั้นคำว่าเบญจศีล หรือ "ปัญจะสีละ - Pancasila" มิใช่คำแปลใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในแถบนี้ของโลก ปัญจะสีละเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับนับถือในการประชุมบันดุง ประเทศอินโดนีเซียเมื่อ พ.ศ. 2498 ซึ่งผู้นำและรัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียและแอฟริกาได้มาประชุมเพื่อตกลงกันกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อให้ประชาชาติต่างๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ (peaceful coexistence) ช่วงเวลานั้นเป็นยุคที่สงครามเย็นหรือความขัดแย้งระหว่างโลกตะวันตกและโลกตะวันออกกำลังดำเนินไปอย่างรุนแรง หลักการสำคัญของปัญจะสีละนั้นประกอบด้วยอาทิ การไม่ก้าวร้าวในกิจการภายในของประเทศอื่น และการเคารพในอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศอื่น เป็นต้น การประชุมบันดุงนี้ถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Aligned Movement) ในยุคนี

แต่สิ่งที่เรากำลังพิจารณากันในขณะนี้คือ แนวคิดในเรื่องสันติภาพตามวิถีเบญจศีลในพระพุทธศาสนา: ได้แก่ ละเว้นจากการฆ่า (killing) การลักทรัพย์ (theft) การประพฤติดินในกาม (misconduct) การพูดเท็จ (false speech) และการดื่มน้ำเมา (intoxicants) เราจะนำมโนคติของวิถีเบญจศีลมาประยุกต์ใช้อธิบายสภาพความสัมพันธ์ของประเทศต่างๆ ในยุคปัจจุบันได้อย่างไร

เอกอัครราชทูต สาธารณ
นำชบวนอัญเชิญ
พระบรมสารีริกธาตุ
สู่วิหารที่จัดพิธี
ด้านซ้ายของภาพคือ
ผู้บัญชาการทหารสูงสุด
ของศรีลังกา

1. ละเว้นจากการฆ่า (ปาณาติบาต) หากผู้นำของชาติยึดถือศีลปฏิบัติในข้อนี้ก็จะไม่มีนโยบายรุกรานประเทศเพื่อนบ้านโดยส่งทหารของคนไปฆ่าฟันทหารของประเทศอื่น เขาจะไม่ส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดหรือเครื่องบินรบเพื่อไปสังหารผู้นำประเทศอื่นที่เขาถือว่าเป็นศัตรูตัวฉกาจ หรือเขาจะไม่ส่งสายลับไปสังหารฝ่ายค้านของคนที่หลบไปลี้ภัยอยู่ในประเทศอื่น ตัวอย่างของการกระทำผิดศีลข้อนี้โดยประเทศต่างๆ มีให้เห็นได้ไม่ยาก มันเกิดขึ้นบ่อยเกินไปด้วยซ้ำ

2. ละเว้นจากการลักทรัพย์ (อทินนาทาน) ผู้นำโลกที่มีศีลปฏิบัติในข้อนี้จะไม่พยายามบากบั่นในการนำความมั่งคั่งและทรัพยากรของประเทศอื่นมาเป็นของตนโดยที่เขาไม่ยินยอม มันจะไม่มีการกล่าวหากันว่าประเทศหนึ่ง "ขโมย" น้ำจากแม่น้ำร่วมกับอีกประเทศหนึ่งมากเกินไป ทำให้อีกประเทศหนึ่งได้ส่วนแบ่งน้ำที่ไม่ยุติธรรมเป็นผลให้เกิดความเสียหายร้ายแรงในภาคเกษตรกรรม สงครามในอดีตเกิดขึ้นหลายครั้ง เมื่อผู้นำชาติหนึ่งเพียงต้องการสมบัติหรือทรัพยากรธรรมชาติสำคัญของอีกชาติหนึ่ง จึงส่งกองทัพเข้าไป "ปล้น" เอาสิ่งที่ตนปรารถนา

3. ละเว้นจากการประพฤติดิฉินกาม (กาเมสุมิจฉนาร) ในความเข้าใจของข้าพเจ้า ศีลข้อนี้ครอบคลุมมากกว่าเพียงการประพฤติดิฉินกามทางโลกีย์เท่านั้น แต่หมายถึงการไปยึดเอาสิ่งอันเป็นที่รักหรือห่วงหาของผู้อื่นมาเป็นของตน โดยที่เจ้าของไม่ยินยอม ในความเป็นจริงนั้นแม้แต่ตามความหมายในทางกามโลกีย์ เราได้เรียนรู้ถึงสงครามในอดีตกาลที่เกิดขึ้น เพราะเจ้าราชาอาณาจักรหนึ่งประสงค์ที่จะได้เจ้าหญิงของอีกราชาอาณาจักรหนึ่งมาเป็นคู่ครอง ในโลกปัจจุบันรัฐบาลของประเทศหนึ่งไม่ควรยอมให้คนสัญชาติตนครอบครองโบราณวัตถุอันเป็นที่รักห่วงหาของอีกประเทศหนึ่งโดยวิธีการอันไม่สุจริต หรือประเทศมหาอำนาจหนึ่งบีบบังคับให้ประชากรของประเทศที่อ่อนแอกว่าเลิกเชื่อและปฏิบัติตามศาสนาของพวกเขา เราได้เห็นปรากฏการณ์เช่นว่านี้เกิดขึ้นทั่วไปในยุคของการมีอาณานิคม หากผู้นำประเทศมหาอำนาจในยุคนี้มีศีลข้อนี้ โลกของเราคงจะน่าอยู่มากกว่านี้

4. ละเว้นจากการพูดเท็จ (มุสาวาท) ผู้นำรัฐบาลที่ปฏิบัติศีลข้อนี้จะดำเนินการเจรจาหรือมีความร่วมมืออย่างจริงจังกับรัฐบาลประเทศอื่น พวกเขาจะเคารพในความตกลงหรือสนธิสัญญาที่ได้ลงนามร่วมกับผู้นำคนอื่น ๆ พวกเขาจะไม่เอารัดเอาเปรียบประเทศอื่นด้วยการหลอกลวงหรือใช้เล่ห์กล หรือใช้หลุมพรางให้อีกฝ่ายตกลงไป กล่าวโดยย่อคือ ผู้นำเหล่านี้จะต้องทำความตกลงกันโดยบริสุทธิ์ใจ (in good faith) ความตกลงเหล่านี้ควรจะเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ร่วมกันต่อทั้งสองฝ่าย ความตกลงที่ไม่ยุติธรรมจะไม่จีรัง เพราะฝ่ายที่เสียเปรียบจะต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะยกเลิกมันให้ได้

5. ละเว้นจากการมัวเมาในการดื่มสุราและเมรัย (สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐาน) ความมึนเมาทำให้จิตใจสับสน ไม่สามารถแยกแยะระหว่างสัมมาทิฐิกับมิจฉาทิฐิ และระหว่างการตัดสินใจที่ถูกต้องกับที่ไร้เหตุผล ผู้นำที่มึนเมาย่อมตัดสินใจไปในทางที่ไม่ถูกต้อง อันจะเป็นผลเสียต่อสันติภาพและความเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ดีต่อกัน การมัวเมานี้มิได้หมายถึงเพียงแค่ที่เกิดจากฤทธิ์แอลกอฮอล์หรือสิ่งเสพติดอื่นๆ เท่านั้น แต่หมายถึงการมัวเมาในลัทธิอุคมการณ์ และความเชื่อชนิดคลั่งไคล้อื่นๆ ด้วย

ผู้นำประเทศที่มัวเมาในลัทธิอุคมการณ์ทางศาสนา ทางเศรษฐกิจ หรือทางการเมือง อาจจะเชื่อมั่นอย่างแท้จริงว่าพวกเขาคิดว่าคนอื่น พวกเขามีศีลธรรมที่สูงส่งยิ่งกว่าผู้อื่นมากจนเป็นหน้าที่อันชอบธรรมของพวกเขาวินิจฉัยให้ผู้อื่นหรือประเทศอื่นมาน้อมรับความเชื่อของตน ไม่ว่าจะโดยสมัครใจหรือโดยการบังคับก็ตาม "สงครามเย็น" ที่เราเรียกกัน อาจอธิบายได้ว่าเกิดจากความมึนเมาทางอุคมการณ์ สงครามทางศาสนาหลายแห่ง ซึ่งบ่อยครั้งเกิดขึ้นภายในศาสนาเดียวกันเพียงแต่ต่างนิกาย เกิดจากความเชื่อผิดๆ ว่าตนมีศีลธรรมสูงส่งกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ผู้นำประเทศที่ไม่ยอมให้ตนเองมึนเมาไร้สติย่อมไม่มีนโยบายที่เป็นอันตรายเช่นที่กล่าวมา

เบญจศีลช่วยจรรโลงสันติสุข

จากประเด็นต่างๆ ที่ข้าพเจ้าได้สาธยายมา เบญจศีลควรจะช่วยจรรโลงให้ประเทศต่างๆ อยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นสุข แต่เราไม่ได้ไร้เดียงสาที่จะเชื่อว่าสภาวะอุคมคตินี้จะมีได้โดยง่าย มนุษย์เราชาติของเราหรือแม้แต่โลกของเรายังไม่สมบูรณ์แบบ (perfect) และผู้นำบางประเทศที่วิกลจริตยังคงมีให้เราเห็นกันอยู่

ข้าพเจ้าขอจบคำบรรยายสั้นๆ นี้ด้วยการยกคติพจน์ที่**พระอาจารย์ปิยะทัสสี**ผู้มรณภาพได้เขียนไว้คือ "สันติภาพจะได้มาก็ด้วยการคืนวันที่ห่มเทและจริงใจ มันไม่ได้มาจากเพียงการพูดถึงแต่อย่างเดียว เราจะต้องคิดเพื่อสันติภาพ พูดเพื่อสันติภาพ และดำเนินการเพื่อสันติภาพ" ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับคติพจน์ของพระอาจารย์ และข้าพเจ้าเชื่อด้วยว่า "การคิดเพื่อสันติภาพ พูดเพื่อสันติภาพ และดำเนินการเพื่อสันติภาพ" นี้เป็นวัตถุประสงค์สำคัญของมูลนิธิสันติภาพแห่งชาวพุทธโลกด้วยเช่นกัน ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความชื่นชมอย่างจริงใจต่อท่านทั้งหลาย ณ ที่นี้

บทที่ 5

องค์แห่งทูตที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเทศนาสั่งสอนสรรพสัตว์โลกเป็นเวลายาวนานถึง 45 ปี นับแต่ที่ทรงตรัสรู้จนถึงวันเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระไตรปิฎกที่บันทึกพุทธธรรมคำสอนไว้ทั้งหมด จึงครอบคลุมแทบทุกแง่มุมของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่ก่อนเกิด เกิด ดำรงชีพ แก่ เจ็บ ตาย และหลังตาย ผมจึงไม่แปลกใจที่ใน**พระไตรปิฎก** กล่าวถึง "องค์แห่งทูต" ไว้ด้วย คือว่าผู้มีลักษณะเช่นใดควรทำหน้าที่ทูต แม้พระพุทธองค์จะทรงแสดงธรรมเรื่องนี้ต่อพระภิกษุ และทรงชี้ให้เห็นว่า**พระสารีบุตร**มีคุณสมบัติครบที่จะควรทำหน้าที่ทูต แต่พระพุทธธรรมข้อนี้ สามารถนำมาใช้กับปุณชนอย่างเราๆ ได้เป็นอย่างดี³⁶

"ทูต" ไม่ได้หมายถึงผู้ที่ทำงานในกระทรวงการต่างประเทศ หรือในสถานทูตเท่านั้นนะครับ **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**ให้คำจำกัดความไว้ว่า "ทูต น. ผู้นำข้อความไปแจ้งทั้ง 2 ฝ่าย, ผู้รับใช้ไปเจรจาแทน, ผู้สื่อสาร, ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนไปยังต่างประเทศ เพื่อเจรจา, หรือเจริญสันถวไมตรีเป็นทางราชการ" เราทำนทั้งหลายที่ทำหน้าที่เช่นนี้ ถือว่าเคยเป็นทูตมาแล้วมากบ้าง น้อยบ้าง

พระไตรปิฎกกล่าวถึง “องค์แห่งทูต” ว่าอย่างไร ?

เพื่อความสมบูรณ์ของเรื่องนี้ ผมขอยกข้อความในพระไตรปิฎกตอน "องค์แห่งทูต" จากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย ชุด 9 เล่ม (พิมพ์ พ.ศ. 2525) เล่มที่ 9 หน้าที่ 309 - 310 มาพิมพ์ไว้ ณ ที่นี้ คือ

องค์แห่งทูต

[398] คู่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ 8 ควรทำหน้าที่ทูตองค์ 8 เป็นไฉน คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

1. รับฟัง
2. ให้ผู้อื่นฟัง
3. กำหนด
4. ทรงจำ
5. เข้าใจความ
6. ให้ผู้อื่นเข้าใจความ
7. ฉลาดต่อประโยชน์และมีใช้ประโยชน์
8. ไม่ก่อความทะเลาะ

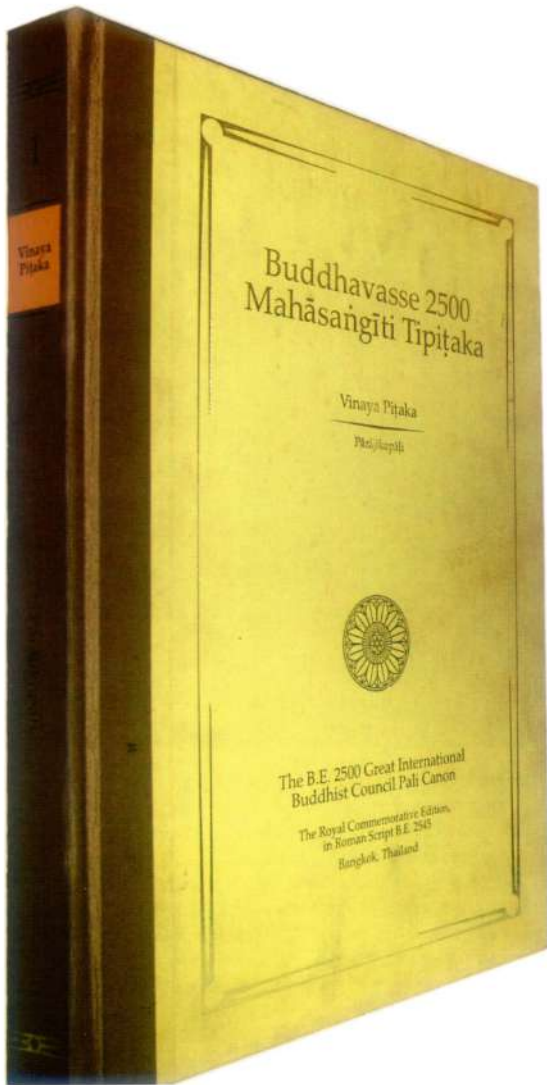
คู่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ 8 นี้แล ควรทำหน้าที่ทูต.

[399] คู่อนภิกษุทั้งหลาย **สารีบุตร**ผู้ประกอบด้วยองค์ 8 ควรทำหน้าที่ทูตองค์ 8 เป็นไฉน คือ:-

1. สารีบุตรเป็นผู้รับฟัง
2. ให้ผู้อื่นฟัง
3. กำหนด
4. ทรงจำ
5. เข้าใจความ
6. ให้ผู้อื่นเข้าใจความ
7. ฉลาดต่อประโยชน์และมีใช้ประโยชน์
8. ไม่ก่อความทะเลาะ

คู่อนภิกษุทั้งหลาย **สารีบุตร**ผู้ประกอบด้วยองค์ 8 นี้แล ควรทำหน้าที่ทูต.

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสประพันธ์คาถา ว่าดังนี้:-

[400] ภิกษุใด เข้าไปสู่บริษัทที่พูดคำหยาบ
ก็ไม่สะทกสะท้าน

ไม่ยังคำพูดให้เสีย ไม่ปกปิดข่าวสาส์นพูดจน
หมดความสงสัย

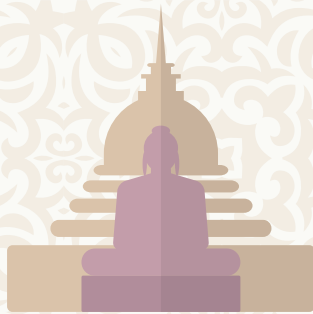
และถูกถามก็ไม่โกรธ ภิกษุผู้เช่นนั้นแล
ย่อมควรทำหน้าที่ทูต.

องค์ 8 ข้างต้น เข้าใจได้ไม่ยาก ยกเว้นข้อ 3
"กำหนด" ที่ผมไม่ค่อยเข้าใจ จึงต้องขอความรู้จาก
ครูบาอาจารย์เปรียญธรรม ซึ่งกรุณาอธิบายว่า
"กำหนด" เป็นภาษาพระ หมายถึง ตั้งใจเรียน /
ใฝ่ศึกษา คือ อุคคเหตา

ดังนั้น หากจะให้ใครไปทำหน้าที่ทูตให้เรา
ก็ควรพิจารณาว่าคนนั้นมีลักษณะประกอบตัวของ
แห่งทูต 8 ประการ คือ (1) เป็นผู้รับฟังความเห็น
ของผู้อื่น (2) เป็นผู้สามารถพูดแล้วคนอื่นรับฟัง
(3) เป็นผู้ใฝ่ศึกษา เรียนรู้ (4) เป็นผู้มีความจำ
อย่างที่เรารู้จักว่า ความจำเป็นเลิศ (5) เป็นผู้จับ
ใจความและจับประเด็นสนทนาเก่ง แยกสาระ
หรือแก่น ออกจากเปลือกหรือกระพี้ได้ (6) เป็น
ผู้สามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจประเด็นสำคัญได้
(7) เป็นผู้แยกแยะออกว่า สิ่งใดจะเป็นประโยชน์

และสิ่งใดไม่เป็นประโยชน์ และ (8) เป็นผู้ไม่พูดจาหาเรื่อง หรือก้าวร้าว เป็นเหตุให้เกิดวิวาทกัน
ดังนั้น หากเราส่งคนเช่นนี้ไปเจรจา ก็คงจะได้ผลดีกลับมาเป็นแน่แท้

ตรงกันข้ามหากคนนั้น (1) ไม่ยอมฟังใคร เอาแต่แย้งพูด (2) ไม่ยอมปริปากชี้แจงเลย
(3) ไม่สนใจเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้อง (4) จำเรื่องไม่ค่อยได้ หลงๆ ลืมๆ (5) จับประเด็นผิดๆ
เรื่องสำคัญๆ กลับไม่เข้าใจ (6) ไม่สามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจประเด็นสำคัญได้ (7) สับสน
ไม่รู้ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ หรือสิ่งใดเป็นโทษ และ (8) เข้าร่วมวงสนทนาเรจจากครั้งใดทำ "วงแตก"
บ่อยๆ บุคคลเช่นนี้ ควรไปทำอย่างอื่นดีกว่า ตลอดชีวิตนี้ไม่ควรจะทำหน้าที่ทูตกับเขาหรือใคร
เรียกได้ว่าอาการหนักเอาการอยู่ จะเป็นได้ก็เฉพาะเป็น "ศรีทูต" ในฉากสุดท้ายของชีวิต !

บทที่ 6

ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมไทย-ศรีลังกา
บทสัมภาษณ์ นายสุภากร พานิช
เอกอัครราชทูตไทย ประจำประเทศศรีลังกา

ผู้สัมภาษณ์ : คร. สมหวัง แก้วสุฟอง
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (เมื่อ พ.ศ. 2543)³⁷

ผู้เขียน ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรองผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก
กำลังกล่าวสุนทรพจน์ที่ห้องประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ

ความเป็นมา

ก่อนอื่นอยากให้ท่านได้เล้าถึงความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับศรีลังกา

อหท. จูฑูร: ภาพรวมความสัมพันธ์ ทางศรีลังกาเขาได้รับเอกราชมาจากอังกฤษ เมื่อประมาณ 52 - 53 ปีมาแล้ว หลังจากนั้นไม่นาน เราสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันแล้วก็ยกขึ้นเป็นความสัมพันธ์ระดับเอกอัครราชทูตในระยะเวลาต่อมา ความสัมพันธ์ของเราโดยทั่วไป ถือว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมาก และเราไม่มีปัญหาใดๆ ที่สำคัญระหว่างกัน โดยเฉพาะทางด้านวัฒนธรรม หรือพระพุทธศาสนาที่ใกล้ชิดกันมาก มีการแลกเปลี่ยนพระ แลกเปลี่ยนการเยือน แลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำ พูดโดยทั่วไป เรื่องการค้ามีไม่มากเพราะว่าศรีลังกาเป็นตลาดเล็ก แต่เขานิยมสินค้าจากประเทศไทย ในขณะเดียวกันเราก็ใช้สินค้าของเขาซึ่งเขามีดีหลายอย่างเช่น ชา สินค้าอื่นๆ ของเขาก็เป็นสินค้าสำคัญพอสมควร แต่ตัวเลขการค้าไม่ค่อยสูงมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ การค้าระหว่างกันประมาณแค่ 200 ล้านดอลลาร์ต่อปีและไม่ถึง 1% ของตัวเลขการค้าไทย

ความสัมพันธ์ด้านพุทธศาสนา

ความสัมพันธ์โดยเฉพาะในด้านพุทธศาสนาของทั้ง 2 ประเทศ เริ่มต้นเมื่อไร?

ออต. จูอากูร: กล่าวได้ว่าเริ่มขึ้นตั้งแต่ชนชาติไทยสามารถสร้างประเทศมาได้ คือตั้งแต่สมัยชนชาติไทยเริ่มขึ้นเมื่อพ่อขุนบางกลางท่าวตั้งอาณาจักรสุโขทัยขึ้นมาประมาณ 800 ปีที่แล้ว ในช่วงเวลานั้นเราเริ่มมีความสัมพันธ์ในด้านพุทธศาสนากับศรีลังกาเพราะว่ามีพระศรีลังกาไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเถรวาทมาตั้งแต่ในสมัยนั้นแล้ว พระบรมกษัตริย์ของไทยสมัยสุโขทัยได้นิยามเห็นว่าเป็นพระที่มีลักษณะปฏิบัติปฏิบัติชอบก็อาราธนาท่านขึ้นไปให้เผยแผ่ศาสนาพุทธเถรวาทตั้งแต่สมัยสุโขทัย เพราะฉะนั้นถือว่าเป็นการตั้งลัทธิทางศาสนาในสมัยสุโขทัยตั้งแต่นั้นมา และไม่ใช่ว่าเฉพาะในสุโขทัย แม้ในพม่าสมัยที่พุทธรุ่งเรือง และแถบแคว้นโยนกในคอนเหนือ แถบเชียงราย ลำพูน ลำปาง เชียงใหม่ ก็ได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์ไปด้วย ลัทธิลังกาวงศ์ได้ประดิษฐานในประเทศไทยมาตั้งแต่บัดนั้นจนถึงปัจจุบันยืนยาวมาได้ 800 ปี ถ้าจะว่าไปความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก เพราะว่าเรารับวัฒนธรรมจากเขาไป 800 ปีแล้ว แต่หลังจากนั้นเราได้มีการมอบคุณค่าสิ่งที่เขาทำให้เรานั้นก็คือพระพุทธศาสนา

ที่ท่านบอกว่าได้มีการมอบคุณค่าพระพุทธศาสนาให้กับศรีลังกานั้นเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อไรและอย่างไร?

ออต. จูอากูร: ศรีลังกาเหมือนประเทศอื่นๆ พระพุทธศาสนาก็เหมือนอารยธรรมหรือวัฒนธรรมอื่นๆ มีเจริญมีเสื่อม ในศรีลังกาหลังจากที่เขาเจริญรุ่งเรืองมากมีบางยุคที่ประสบเรื่องการแตกแยกภายใน มีการแย่งชิงความเป็นใหญ่ในหมู่พวกสิงหลด้วยกันเองหรือแม้แต่บางครั้งเสียอำนาจบ้านเมืองให้กับพวกทมิฬซึ่งไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา มีเหมือนกันที่พระมหากษัตริย์ที่เป็นฮินดูบางองค์หันกลับมาทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเพื่อที่จะเอาใจคนส่วนใหญ่ให้ยอมรับตัวได้ แต่ประเด็นสำคัญคือการที่พระศาสนาถึงความเสื่อม เนื่องจากการรบฆ่าฟัน พระเจ้าแผ่นดินไม่สนใจทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทำให้ศรีลังกาขาดพระสงฆ์คือสูญสิ้นสมณวงศ์ ซึ่งเกิดขึ้นถึง 2-3 ครั้ง การสูญสิ้นสมณวงศ์ครั้งที่ 3 เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 200 กว่าปีมาแล้ว หลังจากครั้งที่ 2 เขาพยายามที่จะฟื้นฟูพระพุทธศาสนา โดยได้อาราธนาพระสงฆ์จากเมืองยะไข่ประเทศพม่ามาบวชให้แก่กุลบุตรของเขา แต่ว่าอยู่ได้ไม่นานก็สูญสิ้นสมณวงศ์ลงอีก ดังที่ผมได้ทราบมาว่า การที่จะเป็นอุปัชฌาย์ได้จะต้องมีพรรษาครบ 10 และต้องมีการปฏิบัติอะไรมานานพอ ในคราวที่พระพม่ามาบวชให้ ยังไม่ทันที่คนศรีลังกาจะมีพรรษาครบพอที่จะเป็นอุปัชฌาย์ได้ พระพม่ากลับประเทศไปและคนศรีลังกาเองก็เลิกไปบ้างหรือว่าเปลี่ยนวิถีชีวิตไปบ้าง มรณภาพไปบ้าง ก็เลยสูญสิ้นสมณวงศ์อีก ช่วงนี้เมืองหลวงของศรีลังกาได้เปลี่ยนมาเป็นแคนดี้ (Kandy) แล้ว ในขณะเดียวกันอังกฤษครอบครองข้างนอก หรือในบริเวณรอบนอก ซึ่งก่อนอังกฤษก็มีซอลแลนด์ ก่อนซอลแลนด์ก็มีโปรตุเกส ที่เข้ามามีอิทธิพลเหนือศรีลังกาคตามบริเวณเมืองชายฝั่งเฉพาะราชอาณาจักรแคนดี้ซึ่งอยู่ตรงกลางของแผ่นดินเป็นบริเวณเขาสูงพวกฝรั่งยังยึดไม่ได้เลยรอดจากความเป็นอาณานิคม ในช่วงนั้นมีการเปลี่ยนการสืบสันตติวงศ์ของพระมหากษัตริย์ราชวงศ์สิงหล

“

พระสงฆ์บางรูป ท่านมีบทบาททางด้านการเมืองบ้างพอสมควร
เช่นเป็นผู้นำในด้านสหภาพแรงงานก็มี
เป็นที่ปรึกษาของพรรคการเมืองที่สำคัญๆ ก็มี

”

และสายอรัญญาวาสีมีศูนย์กลางอยู่ที่วัดอัสสิริ หรืออัสสิริยะ ทั้ง 2 นิิกาย มีท่านพระมหานายกะ ซึ่งเทียบได้กับพระสังฆราชอยู่ทั้ง 2 นิิกาย ในขณะเดียวกันหลังจากนั้นเมื่อประมาณสักร้อยกว่าปี มาเนี้อเอง ด้วยความช่วยเหลือของอังกฤษ คนศรีลังกาไปบวชหรือไม่ก็ไปนิมนต์พระมาจากพม่าจาก เมืองอมรปุระ มาบวชให้โดยเฉพาะในเขตที่อังกฤษมาอิทธิพลอยู่เลยเกิดเป็นอมรปุระนิิกาย หรือ นิิกายพม่าและหลังจากนั้นก็มีการแตกนิิกายออกไปอีกโดยมีการไปนิมนต์พระจากมอญหรือว่าส่งไป บวชแปลงในเขตที่มอญมีอิทธิพลในช่วงนั้นกลายเป็นรามัญนิิกายเพิ่มขึ้นอีก เพราะฉะนั้นในปัจจุบันนี้ ศรีลังกามีนิิกายสำคัญ คือ สยามนิิกายแบ่งออกเป็นมัลลวัตตะ กับอัสสิริยะ อมรปุระนิิกาย และรามัญ นิิกาย แต่ละนิิกายมีมหานายกะของตนเอง พุค่ง่ายๆ คือ ลังกามีสังฆราชอยู่ 4 พระองค์ แต่ว่า ความเชื่อหรือหลักการสำคัญแทบจะไม่แตกต่างกันเลย เป็นพุทธแบบเถรวาทเหมือนกัน อาจจะมี การห่มผ้าแตกต่างกันนิดหน่อย โทนคิ้ว ไม่โทนคิ้วอะไรในลักษณะนี้

อะไรคือข้อแตกต่างกับระหว่างพระสงฆ์ไทยกับพระสงฆ์ศรีลังกา?

ออต. จูฑูร: พระสงฆ์ทั้งของไทยและศรีลังกา ลึกๆ แล้ว ผมว่าไม่มีข้อแตกต่างกันในการปฏิบัติพระธรรมวินัยเพราะว่ามาจากคำราเดียวกัน ว่าไปก็คือ พระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ซึ่งเรา รับมาจากศรีลังกาเมื่อ 800 ปีที่แล้วและเรารักษาไว้เป็นอย่างดี และเมื่อ 250 ปีที่แล้วเราได้มอบคืน ให้เขาเพราะฉะนั้นในแง่ใหญ่ๆ การประพฤติเรื่องศีล เรื่องการสวคมนต์ก็จะคล้ายกันไปหมด มีข้อหนึ่ง ตั้งแต่ผมมาอยู่ใหม่ๆ ได้สังเกตเห็นพระศรีลังกาจะไม่บิณฑบาต ผมเคยไปถามพระผู้ใหญ่หลายรูป ได้ทราบว่าได้หยุดบิณฑบาตมานานแล้ว สาเหตุของการไม่บิณฑบาตเลยผมก็ไม่ทราบว่าจะเกิดอะไรขึ้น แต่มีพระบางรูปอธิบายว่าพระศรีลังกามีจำนวนไม่มาก แต่ละวัดมีไม่กี่รูปเพราะฉะนั้นมีพวกชาวบ้าน พวกญาติโยมซึ่งเป็นโยมอุปฐากของวัดจะรับถวายภัตตาหารทุกวัน ถึงเวลาจะมีการบรรจุใส่ภาชนะมา ที่เป็นพิธีเก่าแก่ก็จะมีกาแห่ มีคนเป่าปี่นำ ทางร่มมา อย่างนี้เป็นประจำโดยมีการผลัดเวรกัน เช่นว่าทำบุญ วันนี้ครอบครัวนี้ วันอาทิตย์ วันจันทร์ วันอังคาร ก็จะผลัดกันมาในลักษณะอย่างนี้ พระท่านยังบอกว่า ถ้าเกิดท่านออกไปบิณฑบาต พวกโยมทั้งหลายที่ถวายภัตตาหารท่านอาจจะถามท่านว่าที่ถวายให้ณะ ไม่พอฉันหรืออย่างไร ท่านเลยไม่กล้าจะออกไปบิณฑบาตกัน นี่ก็อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งในหลายๆ สาเหตุ

ความศรัทธาต่อดันโพธิ์และพระธาตุเขี้ยวแก้ว เหตุใดคนศรีลังกาจึงมีความศรัทธาต่อดันโพธิ์มาก?

อห. จูจากร: คนศรีลังกาส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธเกือบ 80% และเขาทราบว่าดันโพธิ์หรือต้นพระศรีมหาโพธิ์ต้นต้นไม้ที่พระพุทธเจ้าทรงประทับนั่งตรัสรู้ได้อยู่ภายใต้ ตั้งแต่สมัยที่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ศรีลังกาเมื่อ 2,200 ปีที่แล้ว โดย**พระมหินทเถระ** ซึ่งเป็นราชบุตรของ**พระเจ้าอโศก**ทรงนำมาในตอนนั้นทางศรีลังกาโดย**พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ** มีความปรารถนาที่จะให้มีการบวชแก่สตรีเป็นภิกษุณี **พระมหินทเถระ**เลยทรงแนะนำให้ขอ**พระสังฆมิตตาเถรี** ซึ่งเป็นพระราชธิดาของ**พระเจ้าอโศก** มาทำพิธีอุปสมบทภิกษุณีให้ ในขณะที่เดียวกันทรงแนะนำให้ทูลขอต้นพระศรีมหาโพธิ์มาด้วยจากอินเดีย เพื่อจะนำมาปลูกที่อนูราธปุระ ต้นพระศรีมหาโพธิ์นี้ได้มาอยู่ศรีลังกาคั้งแต่ 2,200 ปีที่แล้ว และในปัจจุบันนี้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ต้นนั้นยังมีชีวิตอยู่เป็นต้นไม้ประวัติศาสตร์ที่มีอายุยืนยาวที่สุดในโลก ที่มีประวัติบันทึกว่ามาจากไหน ใครให้ ใครนำมาอะไรทำนองนี้ และต้นโพธิ์ต่างๆ ในวัดสำคัญ ในศรีลังกาก็มาจากหน่อของต้นพระศรีมหาโพธิ์ต้นนี้เช่นกันทำให้คนศรีลังกานับถือต้นพระศรีมหาโพธิ์มาก แต่พิธีการสักการะพระศรีมหาโพธิ์มีมายังไม่นานนัก เกิดขึ้นมาประมาณสัก 100 ปีที่วัดสัมโพธิวิหารนี้เองในโคลัมโบ วัดนี้เป็นวัดที่ริเริ่มให้มีการบูชาต้นพระศรีมหาโพธิ์ขึ้น ในที่สุดแพร่หลายไปทั่วประเทศ ซึ่งคนศรีลังกาจะสวมมงคลเดินจงกรมรอบต้นพระศรีมหาโพธิ์ ในวัดต่างๆ เราจะได้เห็นคนนั่งขาวหม่ขาว มานั่งอยู่ไ้ร่วมพระศรีมหาโพธิ์สวมมงคลซึ่งเป็นภาพที่ประทับใจมาก

แล้วเกี่ยวกับพระธาตุเขี้ยวแก้วละครับ?

อห. จูจากร: พระธาตุเขี้ยวแก้วมีประวัติยาวมาก ศรีลังกาได้มาเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว และถือเป็นสิ่งสำคัญคู่บ้านคู่เมืองคล้ายๆ กับพระแก้วมรกตของเรา เป็นสิ่งที่เชื่อกันว่า พระมหากษัตริย์องค์ใดมีพระธาตุเขี้ยวแก้วอยู่ในครอบครองก็ถือว่าเป็นผู้ที่มีสิทธิอันชอบธรรมในการที่จะเป็นพระมหากษัตริย์ครองศรีลังกา เพราะฉะนั้นเวลาพระมหากษัตริย์เปลี่ยนเมืองหลวงจะอัญเชิญพระธาตุเขี้ยวแก้วไปประดิษฐานด้วย แต่มีบางช่วงบางระยะเวลาที่ข้าศึกศัตรูฝรั่งซึ่งมาเพื่อล่าอาณานิคม พระธาตุเขี้ยวแก้วจะถูกนำพาไปซ่อนเอาไว้ในหลายๆ ที่ จนหลังสุดมาตกอยู่ที่เมืองแคนดี ซึ่งเป็นราชอาณาจักรสุดท้ายของศรีลังกา พระธาตุองค์นี้เป็นที่นับถือกันมากของศรีลังกาไม่ใช่เฉพาะพุทธศาสนิกชนของศรีลังกาเท่านั้น แต่เป็นที่นับถือของพุทธศาสนิกชนทั่วโลกด้วยเพราะถือเป็นพระบรมสารีริกธาตุอันศักดิ์สิทธิ์มากองค์หนึ่ง และวัดแคนดีมีลักษณะคล้ายๆ กับวัดพระศรีรัตนศาสดารามของไทย คือส่วนที่เก็บรักษาพระธาตุ ที่แคนดีจะไม่มีพระภิกษุอาศัยอยู่เลย อยู่ติดกับพระบรมมหาราชวัง และในปัจจุบันแม้ไม่มีพระมหากษัตริย์อยู่ในพระบรมมหาราชวังแล้ว วัดพระธาตุเขี้ยวแก้วของแคนดีที่ประดิษฐานพระธาตุเขี้ยวแก้วก็ยังคงสภาพของวัดไม่มีพระสงฆ์อยู่ พระสงฆ์สยามนิกายสายมัลลัตตะกับสายอัศศิริยะจะผลัดกันดูแลวัดละปี คือดูแลเรื่องการเปิดปิดและรักษาพระธาตุเขี้ยวแก้ววัดละปี โดยจะเปลี่ยนหน้าที่กันในวันวิสาขบูชาของแต่ละปี มีคนดูแลวัดพระธาตุเขี้ยวแก้วที่เป็นภคุหัสต์ด้วยอีก 1 ตำแหน่ง ภาษาของท้องถิ่นเขาเรียกว่า ทยาวาทนานิลามะ ทัวทยาวาทนานิลามะคนปัจจุบันนี้ชื่อ **นายนิรันจัน วิชัยรัตน** เขาได้รับตำแหน่งนี้มาโดยการเลือกตั้ง ซึ่งพระภิกษุทั้งหลายจะเป็นคน

รับของที่ระลึกจาก ฯพณฯ นายลักชมัน กดิรตามาร์ (HE.Mr. Lakshman Kadirgamar)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศศรีลังกา และด้านชาวฮินดู
คือ ฯพณฯ นายลักชมัน จายาโกดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและกิจการศาสนา

ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งขึ้นมาดำรงตำแหน่งคราวละ 10 ปี และสามารถจะได้รับเลือกตั้งซ้ำอีกได้ เพราะฉะนั้นในวัดพระธาตุเขี้ยวแก้วเอง ผู้ที่เป็นฆราวาสดูแล คือตำแหน่งท้าวทาทานิลาเม เขาเป็นผู้ถือกุญแจสำคัญดอกหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันพระมหานายกะของฝ่ายมัลลวัตตะกับพระมหานายกะของอัศศิริยะ ทั้ง 2 รูปจะถือกุญแจรูปละดอก และท่านทั้ง 3 ถ้าจะเปิดคูพระธาตุเขี้ยวแก้วหรืออัญเชิญพระธาตุเขี้ยวแก้วมาทำพิธีทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 ท่านต้องมาพร้อมกันเพื่อไขกุญแจ เพราะมีกุญแจ 3 ดอก และต้องมาเป็นสักขีพยานด้วยกัน กุญแจ 3 ดอก แบ่งกันรักษาทั้ง 3 ท่าน

บทบาทพระพุทธรศาสนาและพระสงฆ์ต่อสังคม

จากประสบการณ์ของการเป็นทูตอยู่ในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับกับประเทศไทยเรา ท่านมองเห็นว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อคนทั่วไปโดยเฉพาะชาวบ้านอย่างไร?

อห. จูฑูร: ผมมาอยู่ที่นี่ได้ 2 ปีกว่า ผมได้รับเชิญไปร่วมพิธีวัดต่างๆ ทั่วศรีลังกามากกว่า 100 วัด สิ่งหนึ่งที่ผมประทับใจมาก คนของเขาโดยเฉพาะชาวบ้าน มีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาต่อวัดมาก การศรัทธาของเขาในแง่ปฏิบัติในแง่สวดมนต์ ผมสังเกตได้ว่าคนที่เขาสวดมนต์เก่งมาก ไม่ว่าพระจะสวดบทไหนชาวบ้านก็สวดได้หมด แสดงว่าพวกเขาเข้าวัดบ่อย และร่วมสวดมนต์ฝึกจิตกันเป็นประจำ ในแง่นี้เขาเริ่มสอนกันมาตั้งแต่เด็กๆ เราจะเห็นว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิยเคยทราบมาว่าเริ่มต้นที่ศรีลังกาและเขาเริ่มเรียนกันมาตั้งแต่เด็กๆ จะเห็นว่าเด็กที่นี้อายุ 4-5 ขวบ จะแต่งชุดขาวไปวัดไปเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิย และเรียนต่อไปจนกระทั่งบางคนจบมหาวิทยาลัย เพราะฉะนั้นเราจะเห็นตั้งแต่เด็กเล็ก จนกระทั่งเด็กโต จาก 4-5 ขวบ จนกระทั่งถึง 20 ขวบ ไปเรียนโรงเรียนพระพุทธศาสนา วินาศิยทั้งชายหญิง เพราะฉะนั้นผมเชื่อว่า เด็กทุกคนถ้าผ่านโรงเรียนพระพุทธศาสนาวินาศิย มาจะซาบซึ้งและเข้าใจในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี วัดหนึ่งๆ จะมีโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิย

บางทีมีนักเรียนเป็นพันๆ สถานที่เรียนเขาไม่ต้องมีสถานที่มากนัก เรียนกันตามธรรมชาติถ้าฝนไม่ตก บางกลุ่มจะไปเรียนที่ไต้ต้นไม้ แต่ถ้าเป็นศาลาก็จะนั่งเรียนเป็นกลุ่มๆ เรียนด้านพุทธศาสนา มีบ้าง บางวัดที่มีอาคารเรียนมีห้องเรียนที่เป็นกิจจะลักษณะ นี่คือความประทับใจที่ผมเห็นว่าคนศรีลังกา มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาและมีความรู้พื้นฐานในด้านพระพุทธศาสนามาก ในขณะที่เดียวกันเขาก็ชื่นชอบประเทศไทย เพราะเขาทราบว่าประเทศไทยเป็นประเทศพุทธศาสนา และรักชาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี เขาเห็นว่าผมเป็นผู้แทนจากประเทศไทย เขาก็มีความรู้สึกนิยมชมชอบเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว สิ่งนี้ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของผม โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาเป็นไปได้อย่างสะดวกง่ายยิ่งขึ้น

พระสงฆ์ของศรีลังกา มีบทบาทต่อสังคมของเขาอย่างไร?

อท. จูฑูร : พระสงฆ์ของศรีลังกาอย่างที่เรียนให้ทราบคือ มี 3 หรือ 4 นิาย บทบาทในด้านสังคมจะเห็นเช่นบทบาทในการศึกษาเช่นให้การศึกษาศาสนาวันอาทิตย์ ทำให้เด็กได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา ใกล้ชิดกับสังคม แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็มีพระสงฆ์บางรูป ท่านมีบทบาททางด้านการเมืองบ้างพอสมควร เช่นเป็นผู้นำในด้านสหภาพแรงงานก็มี เป็นที่ปรึกษาของพรรคการเมืองที่สำคัญๆ ก็มี คือถ้าเทียบกับพระสงฆ์ไทยจะไม่มายุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่พระสงฆ์ศรีลังกา อาจจะคล้ายๆ กับพระสงฆ์พม่า คือบางท่านมีบทบาทชี้นำสังคม ชี้นำรัฐบาล หรือพยายามจะเปลี่ยนแปลงสังคม แต่ว่าที่ผมสังเกตเป็นพระสงฆ์ส่วนน้อย ส่วนใหญ่ท่านก็ปฏิบัติมุ่งไปเฉพาะกิจของสงฆ์ ไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง สิ่งสำคัญอย่างที่ผมเรียนก็คือพระสงฆ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของสังคมในศรีลังกาโดยเฉพาะในชนบทสังคมเขายังเกี่ยวโยงอยู่กับวัด มีวัดเป็นศูนย์กลางเหมือนกับสังคมไทยในสมัยโบราณซึ่งสมัยนี้บ้านเราบางแห่งก็ยังเป็นเช่นนั้นอยู่ แต่ว่าถ้าในเมืองใหญ่ๆ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป แต่ของศรีลังกามันยังมีลักษณะคล้ายกับประเทศไทยในยุคเก่าๆ มีวัดเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่าง

สิ่งเดียวกับที่คนไทยควรเรียนรู้

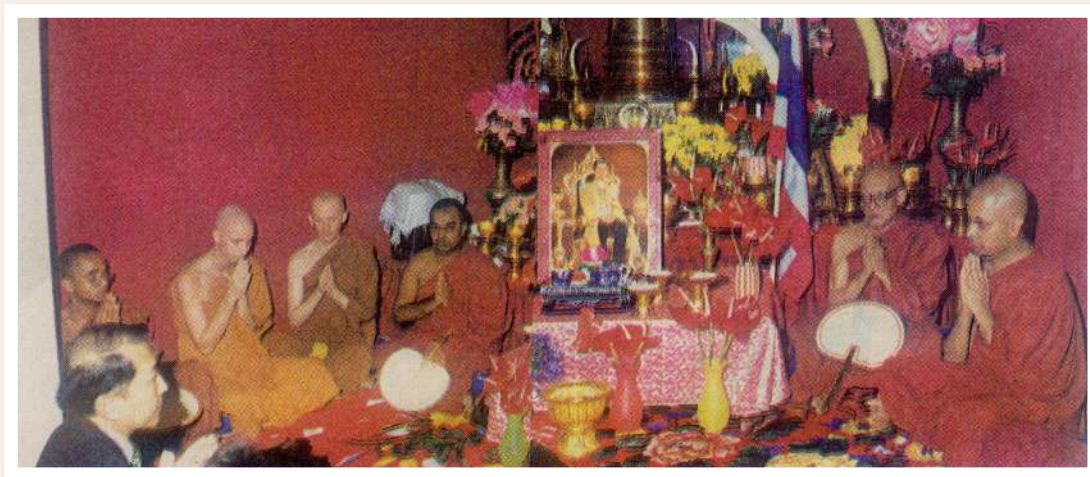
คำถามสุดท้าย คิดว่าจะอะไรคือสิ่งที่เดียวกับที่เราคนไทยสังคมไทยควรจะเรียนรู้จากศรีลังกา?

อท. จูฑูร : เรื่องนี้คงจะตอบลำบากหน่อย เพราะว่าในแต่ละสังคมมีสิ่งดีๆ ของตนอยู่ ศรีลังกาเขาก็อยากได้สิ่งดีๆ จากไทย แต่ในแง่หนึ่งที่ผมเห็นที่ผมประทับใจต่อศรีลังกาก็คือว่าความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ เขาไม่ฟุ้งเฟ้อทะเยอทะยานมากนัก วัตถุนิยมเขายังมีน้อย วันนี้ไม่ใช่ว่าประเทศเขาไม่เจริญหรือว่ายากจน แต่ผมว่าในเรื่องเล็กๆ หรือปรัชญาชีวิตของเขา เขาพอใจหรือสมถะในการมีชีวิตอย่างนี้ อยู่กินอย่างพอคี่ เขาไม่รู้สึกทุกข์ร้อน ถ้าเขายังไม่มีสิ่งที่เพื่อนบ้านหรือว่าคนร่ำรวยมี และเขามีความสุขในชีวิตของเขากับครอบครัวกับการได้ไปสวดมนต์ ไปวัดของเขา สิ่งเหล่านี้ผมรู้สึกประทับใจว่าเขาไม่นิยมวัตถุนิยม ซึ่งผมเห็นว่าสังคมไทยตอนนี้เราก้าวไกลไปทางด้านวัตถุนิยมมาก อย่างที่ท่านทราบว่ามันให้เกิดความเจริญนั้นใช่แต่มันก็ให้เกิดความเสื่อมหลายๆ ประการตามมา

บทที่ 7

อุทahrณย์ย้อนพีนิจ : ปัจจุบันสู่อนาคต

ร่วมพิธีสงฆ์ที่วัดในกรุงโคลัมโบ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล
แด่พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ในความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมโดยเฉพาะความเกี่ยวพันทางพุทธศาสนา ลัทธิเถรวาท ไทยกับศรีลังกานับเป็นกัลยาณมิตรโดยแท้ เริ่มแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน และคงจะดำรงอยู่เช่นนี้ต่อไปในอนาคตตราบเท่าที่ประชาชนชาวพุทธในสองมิตรประเทศยังคงตระหนักและดำรงรักษาความสัมพันธ์อันเกื้อกูลกันไว้

ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อพระพุทธศาสนา

ลัทธิเถรวาท "ลังกาวงศ์" ประดิษฐานในไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเมื่อกว่า 700 ปี และเจริญรุ่งเรืองตลอดมา ในขณะที่ประเทศศรีลังกาผ่านยุคการเป็นอาณานิคมของยุโรปยาวนานถึง 443 ปี คืออยู่ภายใต้โปรตุเกส (พ.ศ. 2048 - 2201) ฮอลันดา (พ.ศ. 2201 - 2339) และอังกฤษ (พ.ศ. 2339 - 2491) ซึ่งในช่วง 153 ปี ภายใต้โปรตุเกสที่มีนโยบายส่งเสริมศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก และกบฏศาสนาและนิกายอื่นๆ อย่างรุนแรง ทำให้พุทธศาสนาในลังกาเสื่อมโทรมจนสิ้นสมณวงศ์ และแม้ศรีลังกาจะอาราธนาพระสงฆ์จากพม่าและมอญมาอุปสมบทพระสงฆ์ชาวลังกาแต่ก็คงอยู่ได้เพียงระยะหนึ่งและสูญสิ้นสมณวงศ์ รวมเป็น 3 ครั้ง

จนในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศในสมัยกรุงศรีอยุธยา ทรงรับราชทูตลังกาที่พระเจ้าแผ่นดินลังกาส่งมาขอพระราชทานคณะสงฆ์จากสยาม สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศจึงโปรดให้คณะสงฆ์นำโดยพระราชาคณะ 2 รูป คือ พระอุปาลิมหาเถระ และพระอริยมุนีมหาเถระ พร้อมคณะไปลังกาเมื่อ 270 ปีที่แล้ว ทำให้ลัทธิเถรวาท "สยามวงศ์" ได้ประดิษฐานในประเทศศรีลังกาและเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบัน

เมื่อย้อนพิจารณาข้อคิดที่นักประวัติศาสตร์ศรีลังกาผู้หนึ่งให้ความเห็นเรื่องสถาบันกษัตริย์ลังกากับสมณวงศ์ไว้ชัดเจนว่า การที่พระเจ้าแผ่นดินทรงสนพระทัยทำนุบำรุงพุทธศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้สมณวงศ์ดำรงอยู่ได้ และพระราชอำนาจอันเด็ดขาดของพระเจ้าแผ่นดินเท่านั้นที่จะช่วยดำรงรักษาพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ดังกล่าวได้³⁸ นั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นตรรกะที่สะท้อนสภาวะในไทยเช่นกัน

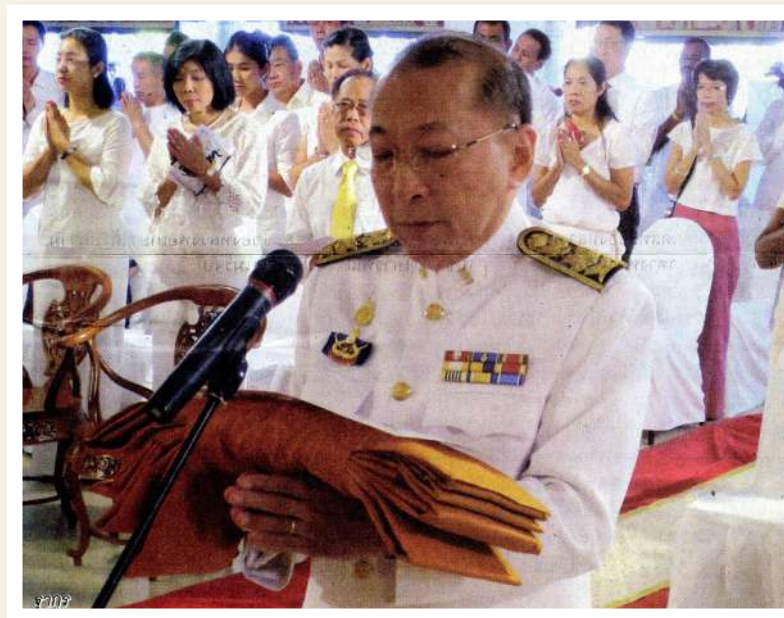
เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่พระพุทธศาสนาของไทยเจริญรุ่งเรืองมั่นคงได้เพราะสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่องค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและสมาชิกในพระราชวงศ์ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา วัฒนาอาราม รวมทั้งเจดีย์สถานที่สำคัญ สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยยังดูแลเอาใจใส่สถาบันสงฆ์ การบริหารของคณะสงฆ์ และพระธรรมวินัยของพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด

"ตัวชี้วัด" อย่างหนึ่งของความเข้มแข็งมั่นคงของพระพุทธศาสนาในปัจจุบันของไทยอาจดูได้จากจำนวนวัดใน พ.ศ. 2565/พ.ศ. 2566 :³⁹

วัดพุทธศาสนาในประเทศไทย 43,005 วัด

วัดพุทธศาสนาไทยในต่างประเทศ 600 วัด

การที่ไทยดำรงเอกราชมาได้ในยุคล่าอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกมีผลสำคัญต่อการจรรโลงพระพุทธศาสนา เราภาคภูมิใจว่าไทยหรือสยามเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รอดจากการตกเป็นเมืองขึ้นของชาวตะวันตกเพราะในช่วงวิกฤติที่มหาอำนาจอังกฤษ และฝรั่งเศสเพียรพยายามจะยึดครองไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เรามีพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีสายพระเนตรกว้างไกล ทรงรอบรู้ความเป็นไปในโลก และทรงสนักัดในภาษาต่างประเทศ (อังกฤษ) คือ **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** รัชกาลที่ 4 และ**พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** **พระปิยมหาราช** รัชกาลที่ 5 ที่ทรงมีขุนนางและที่ปรึกษาชาวต่างประเทศที่จงรักภักดีต่อสยาม ทำการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัย และทำการเจรจาต่อรองโดยยอมเสียดินแดนส่วนน้อยไป เพื่อรักษาเอกราชและแผ่นดินส่วนใหญ่ไว้ได้⁴⁰ เราขอย้อนคิดดูว่าหากสยามตกเป็นเมืองขึ้นแล้ว พระพุทธศาสนาในไทยคงจะได้รับผลกระทบเลวร้ายแน่ดังที่เกิดขึ้นในศรีลังกาและประเทศเพื่อนบ้านของเรา

ฐานุร อัญเชิญผ้าพระกฐิน
พระราชทาน ไปถวาย
ในพิธีกฐินที่วัดในศรีลังกา

“ตัดไฟแต่ต้นลม” เมื่อเกิดปัญหาในความสัมพันธ์

ในความสัมพันธ์ของสองมิตรประเทศ อาจเกิดสถานการณ์ที่หากไม่รีบจัดการแก้ไขปัญหาอย่างทันที่ ปัญหาอาจพัฒนา "บานปลาย" จนส่งผลเสียหายร้ายแรงในความสัมพันธ์ได้ ดังอุทหรณ์จากบทที่ 3 เมื่อพระภิกษุลังกาจะเดินขบวนประท้วงสถานเอกอัครราชทูตและรัฐบาลไทย ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้สภาวะของสงครามกลางเมืองระหว่างชาวลิงหลที่ส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาสายสยามวงศ์ กับฝ่ายกบฏพยัคฆ์ทักษิณหรือ LTTE ซึ่งส่วนใหญ่ นับถือศาสนาฮินดู การดำรงชีวิตของพลเมืองอยู่ในสภาวะตึงเครียดไม่ไว้ใจใคร

เมื่อมีรายงานข่าวในสื่อหนังสือพิมพ์ของไทยและศรีลังกาเป็นระยะๆ ว่า ไทยทำการจับกุมอาวุธยุทธโปกรณ์ที่กำลังจะลำเลียงลงเรือขนไปให้ฝ่ายกบฏ และมีการพาดพิงถึงไทยว่าอาวุธที่ฝ่ายทหารรัฐบาลยึดได้จากกลุ่มกบฏนี้มาจากประเทศไทย ข่าวเช่นนี้คงจะทำให้ชาวพุทธลังกาที่มองไทยว่าเป็นกัลยาณมิตรทางพุทธศาสนาเกิดความระแวงสงสัย และเมื่อมีสื่อหนังสือพิมพ์ภาษาสิงหลบางฉบับนำบทความที่ "ใส่สีตีข่าว" ที่เป็นข้อเท็จจริงของ "นักเขียนอิสระชาวลิงหล" กล่าวหาว่าไทยส่งอาวุธให้ฝ่ายกบฏและสถานเอกอัครราชทูตไทยออกวีซ่าเข้าประเทศไทยให้กับผู้นำคนสำคัญของฝ่ายกบฏ แม้ฝ่ายไทยหรือสถานเอกอัครราชทูตจะชี้แจงหรือพบกับบรรณาธิการอย่างไร สื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฉบับนี้ยังคงรายงานเท็จชนิดยุงต่อไป จนพระสงฆ์และชาวพุทธลังกา คิดจะเดินขบวนประท้วงสถานเอกอัครราชทูตและรัฐบาลไทย

คงที่ได้เล่าเหตุการณ์นี้อย่างละเอียดในบทที่ 3 แล้ว จะเห็นว่าผู้เขียนซึ่งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำศรีลังกาในขณะนั้น ได้เลือกใช้วิธี "ตัดไฟแต่ต้นลม" ในการจัดการกับวิกฤติ ด้วยวิธี "เผชิญหน้า" กับพระภิกษุลังกากับชาวพุทธนิกเคลื่อนไหวเดินขบวนที่ไม่พอใจไทย โดยพยายามลดขนาดของวิกฤติการณ์หรือควบคุมความเสียหาย การใช้สัญภูมิที่เหมาะสมเป็นคุณกับฝ่ายเราในการพบกับผู้ที่ประท้วงเรา โดยใช้ความปรารถนาดีที่มีต่อกันอยู่แล้วให้เป็นประโยชน์ ผลคือคลี่คลายสถานการณ์ "วิกฤติ" ได้ดียิ่ง และกลับกลายเป็น "โอกาส" ดีของสถานเอกอัครราชทูตอย่างเกินคาด

รายงานข่าวในสื่อมวลชนศรีลังกา เกี่ยวกับ “การแถลงข่าว” ของเอกอัครราชทูตไทย ที่วัดสันติธรรมวิหาร กรุงโคลัมโบ เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2543

ภราดร ให้อาหารช้างที่วัดคงคาราม (Gangarama Temple) กรุงโคลัมโบ ช้างเชือกนี้เข้าร่วมขบวนแห่พระบรมสารีริกธาตุ ที่จัดในกรุงโคลัมโบและต่างจังหวัด ถือว่ามีเอกลักษณ์งาม เพราะมาช้างขาวสูงกับวาฮาย

ภราดร และโสภาหารือกับคุณนิรันจัน วิชัยรัตนะ (ชุดขาว) ผู้ดำรงตำแหน่ง “กยาตนาณานิลาเม” ผู้ดูแลวัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว เมืองแคนดี และปลัดกระทรวงวัฒนธรรมและกิจการศาสนา (ชุดสูท) ที่ห้องประชุมของวัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว แคนดี

"โอกาส" ที่ว่านี้ คือในคำวันนั้น สถานีโทรทัศน์ศรีลังกาแทบทุกช่องรายงานข่าว "การแถลงข่าว" ของเอกอัครราชทูตไทย และสื่อสิ่งพิมพ์ในศรีลังการวมทั้งในอินเดียทางใต้ได้รายงานเรื่องนี้อย่างละเอียด ต่ออีกหลายวัน ทั้งในฉบับภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่น ทำให้คำชี้แจงของไทยแพร่หลายไปในสังคม ศรีลังกา และหลังจากนั้นไม่มีการกล่าวหาว่าไทยให้การสนับสนุนกลุ่มกบฏ LTTE อีก และความสัมพันธ์ระหว่างสถานเอกอัครราชทูตไทยกับคณะสังฆศรีลังกาแน่นแฟ้นขึ้นกว่าเดิม เท่ากับว่าจาก "วิกฤติ" สามารถเปลี่ยนเป็น "โอกาส" ได้หากเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมและสถานการณ์อำนวย

เกี่ยวกับคำกล่าว "ในวิกฤติมีโอกาส" น่าสนใจมากที่ในภาษาจีน คำว่าวิกฤติมีตัวหนังสืออยู่ 2 ตัว ซ้อนกันอยู่ ตัวหนึ่งแปลว่าอันตราย อีกตัวหนึ่งแปลว่าโอกาส เมื่อตัวหนังสือมารวมเป็นคำเดียวกัน จะแปลว่า "วิกฤต" คำกล่าวนี้อธิบายเรื่องข้างต้นได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันต้องตระหนักว่า ในโอกาสก็อาจเปลี่ยนเป็นวิกฤตได้เช่นกัน หากไม่ดำเนินการที่เหมาะสม

เหตุการณ์ข้างต้นช่วยให้เราเข้าใจ "องค์แห่งทูต" (บทที่ 5) ได้ดี เพราะในสภาวะที่เรียกว่า "หน้าส่วหน้าหวาน" นั้น องค์ประกอบทั้ง 8 ข้อดังกล่าว มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับข้อ 3 คือ เป็นผู้ใฝ่ศึกษา เรียนรู้ ทำให้ผู้เขียนระลึกได้ว่า ก่อนออกไปรับตำแหน่งเอกอัครราชทูตที่ศรีลังกา ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดครั้งแรก ผู้เขียนได้พยายามศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศรีลังกา ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นทางลัทธิเถรวาทลังกาวงศ์ในไทยและลัทธิเถรวาทสยามวงศ์ในศรีลังกา และเมื่อไปประจำการในกรุงโคลัมโบแล้ว ผู้เขียนได้ไปเข้าเรียนหลักสูตรสั้นๆ (ทุกวันพุธประมาณ 20 ครั้ง) ที่สถาบัน Bandaranaike International Diplomatic Training Institute หรือ BIDTI ทำให้ได้พบผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารระดับสูงของศรีลังกาในหลายแขนงและได้ "มิตรสหาย" จากเครือข่าย (networking) ทั้งจากฝ่ายทหารและพลเรือนของศรีลังกา จำได้ว่าผู้เขียนเป็นเอกอัครราชทูตคนเดียวในห้องและมีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารของอินเดียในขณะนั้นร่วมเรียนด้วยกันกับเพื่อนชาวลังกา อีกจำนวนประมาณ 30 คน

สถาบัน BIDTI ในขณะนั้นมีผู้บริหารที่มีชื่อเสียงและเป็นที่เคารพนับถือของปัญญาชนศรีลังกา เป็นอย่างมาก ขอลงถึงในที่นี้เพียง 2 ท่าน คือ เอกอัครราชทูต Vernon L.B.Mendis ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น "บิดาของการทูตศรีลังกา" และศาสตราจารย์ ดร. Lorna S. Dewaraja อาจารย์ด้านประวัติศาสตร์คนสำคัญของศรีลังกา นับเป็นโชคของผู้เขียนที่มีโอกาสได้รับความรู้และความใกล้ชิดกับอาจารย์ทั้งสองท่านนี้ ที่มีศิษย์มากมายในวงการนักการทูตและผู้บริหารของศรีลังกา ซึ่งช่วยการทำงานของผู้เขียนและสถานเอกอัครราชทูตได้พอสมควร

วัฒนธรรมพหุ คือ Soft Power เด่นของไทย

ในยุคสมัยที่พระพุทธศาสนาในศรีลังกาเสื่อมลงไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใด พุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์ในไทยมีแต่เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น และซึมซับอยู่ในวิถีชีวิต รวมทั้งสะท้อนให้เห็นในศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และวิถีศิลปต่างๆ ของไทยด้วย

ในภาพกว้าง เมื่อลัทธิลังกาวงศ์เริ่มเป็นที่นิยมในกรุงสุโขทัยและพัฒนาแน่นแฟ้นต่อๆ มา ไทยมิได้เพียงรับพระสงฆ์และพระธรรมคัมภีร์ใดปฏิภจากลังกาเท่านั้น ในด้านพุทธศิลป์ไทยเริ่มจาก

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

วัดอรุณราชวราราม

โลหะปราสาท วัดราชนิตดาราม

(ภาพ : อภินันทนาการจากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์)

จำลองแบบจากลังกามาสร้างปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ เช่น มหาสถูปช้างล้อม โลหะปราสาท พระพุทธรูป ความเชื่อตามแบบลังกาที่บูชาต้นพระศรีมหาโพธิ์ พระบรมสารีริกธาตุ และรอยพระพุทธรูป ในสมัยต่อมา มาที่เราพัฒนาพุทธศิลป์เป็นแบบไทยคือ สถาปัตยกรรมแบบไทยและวิจิตรศิลป์แบบไทย เรายังสามารถเห็นเค้าโครงหรือภาพจำต่อศรีลังกาสะท้อนอยู่ในพุทธศิลป์ไทย⁴¹ รวมทั้งภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ วิหาร ในวัดวาอาราม หรือแม้แต่จิตรกรรมปรากฏบนตู้ลายรดน้ำ เป็นต้น

วัฒนธรรมพุทธของไทยในปัจจุบันเข้มแข็งมาก คงไม่เกินความจริงหากจะกล่าวว่าชาวพุทธในโลก โดยเฉพาะสายเถรวาทชื่นชมในความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในประเทศไทย พุทธศิลป์ของไทยที่ปรากฏในวัดวาอารามและเจดีย์สถานที่สวยงามตระการตาซึ่งได้รับการทำนุบำรุงตลอดมา จากสถาบันพระมหากษัตริย์ รัฐบาลและพุทธศาสนิกชนไทย คณะสงฆ์ของไทยมีความเข้มแข็งและรักษาพระธรรมวินัยได้สมบูรณ์ วัดวาอารามไทยหลายร้อยแห่งในต่างประเทศ และระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจเจริญในระดับดี ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถ "เป็นหน้าเป็นตา" ของประเทศพุทธเถรวาททั้งหลายได้

สำหรับผู้ที่มีนิมิตในผลการ "จัดอันดับประเทศที่ดีที่สุดในโลก" ในด้านต่างๆ ไทยจะติดอันดับต้นๆ ในหลายๆ ด้าน ผู้ที่มาเยือนไทยจะประทับใจกับการที่ได้เห็นพระพุทธรูปงดงามปรากฏให้เห็นทั่วไป ใน "สยามเมืองยิ้ม" มีความเป็นเมืองทันสมัยที่เคียงอยู่กับโบราณสถานที่ได้รับการอนุรักษ์อย่างดี ในระดับ "มรดกโลก" ในกรุงเทพมหานครแห่งเดียวมีวัดและพุทธสถานที่ใครได้เยือนหรือได้เห็นแล้วจะประทับใจในความทรงจำอันดีไปตลอดกาล ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดอรุณราชวราราม วัดระฆังโฆสิตาราม วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม วัดสระเกศราชวรมหาวิหารที่มีเจดีย์ภูเขาทอง วัดบวรนิเวศวิหาร และวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหารที่ประดิษฐานของพุทธมหาสุวรรณปฏิมากร ซึ่งเป็นพระพุทธรูปทองคำที่ใหญ่ที่สุดในโลก เป็นต้น

ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ในประโยคเดียว : "วัฒนธรรมพุทธเป็น Soft Power เค่นของไทย"

สาระและข้อเขียนที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ เป็นข้อยืนยันชัดเจนว่าในความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ไทยกับศรีลังกาเป็นกัลยาณมิตรหรือมิตรแท้ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยตลอดมาจนถึงปัจจุบัน หากเราชาวไทยและชาวลังกาตระหนักในความสัมพันธ์อันเกื้อกูลกันและช่วยกันถนอมรักษาแล้ว ย่อมจะดำรงและพัฒนาต่อไปได้ในอนาคตอย่างแน่นอน ซึ่งทั้งหมดนี้คือจุดหมายของหนังสือ "ไทย - ศรีลังกา กัลยาณมิตร : มุมพินิจเชิงวัฒนธรรม"

เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

- 1 : นักประวัติศาสตร์ชาวตะวันตกหลายคนมีความเห็นต่างกันว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน 483 ปีก่อนคริสต์ศักราช (483 B.C.) บ้าง หรือ 487 ปี หรือ 488 ปีก่อนคริสต์ศักราชบ้าง
- 2 : คัมภีร์มหาวงศ์ที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงคือฉบับที่แปลเป็นภาษาอังกฤษ โดย **Wilhelm Geiger** มีชื่อว่า **The Mahawamsa or the Great Chronicle of Ceylon** พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1912 และมีการพิมพ์ซ้ำอีกหลายครั้ง
- 3 : มีผู้อธิบายว่าเป็นชนพื้นเมืองเผ่าที่นับถือยักซ์ บางเผ่าก็นับถือศาสนาส่วนใหญ่เผ่ายักซ์จะอาศัยอยู่ในบริเวณป่าที่ภูเขาสูง และเผ่ามากอาศัยอยู่ในบริเวณริมชายฝั่งทะเล
- 4 : นักประวัติศาสตร์บางท่านเชื่อว่าพระมหินทเลระเป็นอนุชาของพระเจ้าอโศกมหาราช
- 5 : สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำรงราชานุภาพ, เรื่องประติษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป ทรงเรียบเรียงเมื่อ พ.ศ. 2457 ถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ต่อมาคณะสงฆ์ได้พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระเมรุพระศพสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, 26 เมษายน พ.ศ. 2503. ข้อสันนิษฐานปรากฏในหน้า 49.
- 6 : ถ้าผู้อ่านประสงค์จะทราบรายละเอียดโปรดดูจากเรื่องประติษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีปที่อ้างไว้ในข้อ 5 ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำรงราชานุภาพ ทรงให้ข้อมูลจากหนังสือหลายเล่มทั้งที่เป็นภาษาสิงหล ภาษาอังกฤษ บันทึกการเดินทางหรือจดหมายเหตุ รวมทั้งคัมภีร์มหาวงศ์ และทรงแสดงความเห็น ข้อสันนิษฐานที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้รายละเอียดอาจได้จาก **K.M. de Silva. A History of Sri Lanka** (Delhi : Oxford University Press, 1991) ส่วนข้อมูลสังเขปเรื่องพระพุทธศาสนาในศรีลังกาปรากฏในพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พระพุทธศาสนาในเอเชีย จัดพิมพ์โดยธรรมสภา เมื่อ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540, หน้า 219-28 : เป็นที่น่ายินดีที่เมื่อ พ.ศ. 2565 (ค.ศ. 2022) มีนักวิชาการเขียนหนังสือเกี่ยวกับ

เชิงอรรถ

ความสัมพันธ์ไทย - ศรีลังกาด้านพระพุทธศาสนาที่ให้รายละเอียดมาก โปรดดู
George I.H. Cooks, Buddhist Diplomacy : Sri Lanka - Thailand Relations
(APEX Print and Graphics, 2022)

- 7 : การจะประกอบสังฆกรรมจะต้องมีพระภิกษุครบองค์คณะสงฆ์คือ ไม่น้อยกว่า 4 รูป
ขึ้นไป ส่วนการบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุใหม่ องค์คณะสงฆ์คือไม่น้อยกว่า
10 รูปขึ้นไป ในสมัยนั้นจึงคงมีเหลือแค่สามเณรซึ่งแม้จะอายุมากหรือชราแล้ว
ก็ยังคงเป็นเพียงสามเณรอยู่
- 8 : ประวิทย์และประเด็นความขัดแย้งกับขุนนางผู้ใหญ่ปรากฏใน **Aryadasa**
Ratnasinghe. "King Sri Wickrema Rajasingha, the Last of the Nayakkars,"
The Sunday Observer, May 14, 2000, หน้า 33-34
- 9 : การกล่าวถึงลัทธิเถรวาทแบบลังกาวงศ์ได้มาประดิษฐานในสยามเป็นไปโดยสังเขป
เท่านั้น ท่านผู้อ่านที่ต้องการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับพุทธศาสนาในประเทศไทย
โดยแบ่งเป็นยุคสมัยต่างๆ อาทิ สมัยก่อนกรุงสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยาตอนต่างๆ
สมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน โปรดอ่าน **เสถียร โพธิ์นันทะ,**
ภูมิประวัติพระพุทธศาสนา สำนักพิมพ์บรรณาคาร กรุงเทพมหานคร ฉบับพิมพ์
พ.ศ. 2515 หน้า 1-7: **พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธศาสนาในเอเชีย,**
อ้างแล้ว. หน้า 141-176: และวศิน อินทสระ. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา
ในประเทศไทยอินเดียและประเทศไทย สำนักพิมพ์บรรณาคาร กรุงเทพมหานคร
ฉบับพิมพ์ครั้งที่สอง พ.ศ. 2535, หน้า 111-240.
- 10 : คำานานพระพุทธสิหิงค์และคำานานพระแก้วมรกตมีการเขียนกันไว้มากมาย รวมทั้ง
ฉบับสมบูรณ์ของกรมศิลปากร ส่วนใหญ่สรุปฟ้องกันว่า พระพุทธสิหิงค์นั้นสร้างขึ้น
ในลังกาแม้รายละเอียดของการมาถึงกรุงสุโขทัยจะแตกต่างกันบ้าง แต่สำหรับ
พระแก้วมรกตมีหลายแนวคิดที่ว่าสร้างขึ้น ณ ที่ใด บางท่านสรุปว่าสร้างขึ้นใน
แผ่นดินไทยนี้เอง โปรดดู **ธรรมทาส พานิช, วัฒนธรรมพุทธศาสนาของชาวไทย**
ในคำานานพระแก้วมรกต. สำนักพิมพ์อรุณวิทยาและธรรมทานมูลนิธิ, พ.ศ. 2542

- 11 : สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, เรื่องประดิษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป, อ่างแล้ว, หน้า 77-78 ข้อความและตัวสะกดเป็นไปตามต้นฉบับ
- 12 : รายละเอียดเพิ่มเติมในวาทิน อินทสระ, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, อ่างแล้ว, หน้า 160-161; และเสถียร โพธิ์นันทะ, ภูมิประวัติพระพุทธศาสนา, อ่างแล้ว, หน้า 43.
- 13 : หนังสือจดหมายเหตุลาลูแบร์ เริ่มพิมพ์ในปี ค.ศ. 1691 หรือ พ.ศ. 2234 มีการแปลจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาอื่นๆ และภาษาไทย ตีพิมพ์หลายครั้งฉบับที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงคือฉบับที่ สันต์ ท.โกมลบุตร แปล, ราชอาณาจักรสยาม (จดหมายเหตุลาลูแบร์ฉบับสมบูรณ์), สำนักพิมพ์ก้าวหน้า วังบูรพา, พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง พ.ศ. 2510, หน้า 18-22
- 14 : Lorna S. Dewaraja, "Thailand Repays Her Debt to Sri Lanka: A Study of the Cultural Contact Between the Two Countries from the Fifteenth to the Eighteen Centuries," เอกสารเสนอต่อ the Seventh Conference of the International Association of the Historians of Asia ประชุมที่กรุงเทพมหานคร ค.ศ. 1977
- 15 : ประวัติย่อของราชวงศ์นี้ดูจาก A. Ratnasinghe. "King Sri Vickrema Rajasingha, the Last of the Nayakkars," *The Sunday Observer*, อ่างแล้ว; และ K.M. de Silva, *A History of Sri Lanka*, อ่างแล้ว, หน้า 143-144.
- 16 : รายละเอียดในบทความนี้ไป ผู้เขียนเก็บความจาก : สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, เรื่องประดิษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป, อ่างแล้วและ Dewaraja, "Thailand Repays Her Debt to Sri Lanka", อ่างแล้ว; นอกจากนี้ผู้อ่านอาจศึกษาได้จากสมเสียม แสนขัต, สยามวงศ์ในศรีลังกา สำนักพิมพ์มติชน กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2535

- 17 : พระอุบาลีมหาเถระและพระอริยมุนีเถระ จำพรรษาอยู่ที่วัดธรรมาราม ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 18 : มีความเห็นแตกต่างในรายละเอียดของเรื่องนี้ จาก **V.R.de Silva**. "Caste in Sangha – A Reply," **The Island**, 8 December 1999, หน้า 22; และ **D. Amarasiri Weeraratne**, "Caste in the Sangha," **The Island**, 12 January 2000, หน้า 17
- 19 : **V.R. de Silva**, "Caste in Sangha – A Reply," **The Island**, 8 December 1999, อ้างแล้ว: และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, เรื่องประติษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป, อ้างแล้ว, หน้า 300.
- 20 : เก็บความจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, เรื่องประติษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป, อ้างแล้ว, หน้า 299-435
- 21 : **Kamalika Pieris**, "Buddhists and Christians in British Ceylon (Sri Lanka)," **The Island**, 10 December 1999, หน้า 9.
- 22 : ผู้เขียนยังไม่พบหลักฐานจดหมายหรือบันทึกใดในสมัยนั้นยืนยัน แต่เรื่องนี้ยังเป็นที่กล่าวถึงอย่างชื่นชมในหมู่ชาวศรีลังกา และมีรายงานข่าวเกี่ยวกับเรื่องพิมพ์นี้ เป็นระยะๆ โดยคนลังกาเข้าใจผิดว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งคนลังกาเรียกว่า กิงจุฬาลังการา พระราชทานมา
- 23 : ประวัติด้อยพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์หรือพระชินวรวงศ์แห่งศรีลังกา จัดพิมพ์เนื่องในพิธีเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์จากวัดศรีสุพุทธิมหาวิหาร ประเทศศรีลังกานำสิ่งของและเส้นพระเกศาของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ ขณะผนวชมาถวายสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณสังวร ณ พระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2536
- 24 : **Nemsiri Mutukumara**, "A Golden Opportunity for the Buddhists," **Daily News**, 10 May 2000, หน้า 27

- 25 : พระครูภาวนาจิตสุนทร (สมจิต จิตตสังวร) เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส อำเภอบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานีและญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาคณะเดียวได้สร้างพระพุทธรูปโลหะ ขนาดใหญ่สูง 4-7 ฟุตมอบให้แก่วัดต่างๆ ของศรีลังการวมทั้งที่ในวิหารของ วัดพระธาตุเขี้ยวแก้วเป็นจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 100 องค์ (นับถึงปี พ.ศ. 2543) นอกจากนี้ ยังมีพระศรีลังกาซึ่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2548) จำพรรษาอยู่ที่วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม คือ พระมหาสีวลี महाลาโก หรือ Rassagala Seewali Thero ได้รวบรวมผู้มีจิตศรัทธาสร้างพระพุทธรูปจำนวนมากนำไปถวายแก่วัดต่างๆ ของ ศรีลังกาเป็นประจำทุกปี บางครั้งสร้างพระพุทธรูปโลหะได้ถึงปีละกว่า 100 องค์
- 26 : คุณนิรันจัน วิชัยรัตนะ (Neranjana Wijeratne) ดำรงตำแหน่งนี้อยู่ 20 ปีจนถึง กลาง พ.ศ. 2548 ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง "ทนายาทนา นิลามา" คนปัจจุบันคือ Mr. Pradeep Nilanga Dela
- 27 : โปรดดูรายละเอียดได้จากสุภาศิริ อมาตยกุล, "250 ปีพระพุทธศาสนานิกายสยามวงศ์" วิทยุสราญรมย์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 20 กรกฎาคม - กันยายน 2546, หน้า 6-39; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 250th Anniversary of Syamvamsa in Sri Lanka (Bangkok: 21 Century Co., Ltd., 2003); และ "เคลินิวส์วาไรตี้", เคลินิวส์ วันจันทร์ที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2545, หน้า 5.
- 28 : สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เรื่องประติษฐานสยามวงศ์ ในลังกาทวีป, อ้างแล้ว, หน้า 345 - 348; และ Sri Lanka, APA Insight Guides (APA Publication Ltd, 1996), หน้า 245.
- 29 : เรื่องนี้เคยลงพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่นแล้ว แต่ยังไม่ได้รวมถึงสถานะล่าสุด (พ.ศ. 2566) โปรดดู ฐาภรณ์ พานิช, "เกิดอะไรขึ้นกับเครื่องพิมพ์ ที่ ร.4 ถวาย พระภิกษุลังกาเมื่อ 155 ปีที่แล้ว," วารสารองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก, เล่มที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2559), หน้า 40 - 46. วารสารนี้พิมพ์คู่กัน เป็นสองภาษา ไทยกับอังกฤษ หรืออ่านจากบทความชื่อเดียวกัน ในหนังสือพิมพ์ โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันอาทิตย์ที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2559

- 30 : นักหนังสือพิมพ์ผู้นี้ คือ **นายเนมสิริ มุตุกุมารา (Mr. Nemsiri Mutukumara)** เป็นผู้แข็งขันในการส่งเสริม และพิทักษ์พุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก และโดยเฉพาะในสาขาส่งเสริมสันติภาพ ซึ่งนายเนมสิริเป็นประธานสาขาศรีลังกาในขณะนั้น
- 31 : หนังสือจากร **พานิช, ไทย - ศรีลังกา กัลยาณมิตร : สัมพันธไมตรีแน่นแฟ้นทางพุทธศาสนา** มีชื่อในภาษาอังกฤษว่า **Thakur Phanit, Kalyanamitr : Religious and Cultural Ties between Sri Lanka and Thailand**
ฉบับภาษาอังกฤษ พิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 2001 (พ.ศ. 2544)
ฉบับภาษาไทย พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2545
ฉบับภาษาสิงหล พิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546)
- 32 : คู่มือละเอียดได้จากหนังสือ **ชีวิตและงานกงสุลไทยของพระยาอนุกุลสยามกิจอุปนิเทศสยามรัฐ (ตันกิมเจ็ง)** กงสุลเยเนอรัลไทยคนแรก ณ เมืองสิงคโปร์ โดย **ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม** ราชบัณฑิตในประเภทประวัติศาสตร์ พิมพ์จำหน่ายเนื่องในมหามงคลสมัยคราวสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ 200 ปี ที่จะถึงในวันที่ 21 เมษายน 2525 ส่วนการสะกดชื่อเฉพาะต่างๆ ในย่อหน้านี้ และย่อหน้าข้างต้นเป็นไปตามที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้
- 33 : ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น **จดหมายเหตุ ร.4** (หลายเล่ม) ส่วนข้อมูลในช่วงหลังได้จากการประสานทางโทรศัพท์และไลน์กับเอกอัครราชทูต **จุฬามณี ชาติสุวรรณ** เอกอัครราชทูตไทยประจำศรีลังกา (มิถุนายน พ.ศ. 2560 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564) จากเว็บไซต์ของศรีลังกาและจากเฟซบุ๊กของสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโคลัมโบ
- 34 : เรื่องที่พระภิกษุและชาวพุทธศรีลังกาหัวรุนแรงจะเดินขบวนประท้วงรัฐบาลไทยที่หน้าสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ ผู้เขียนได้วิเคราะห์ในเชิง "การจัดการกับวิกฤติ หรือ Crisis Management" ในเชิงการทูตไว้ใน **จากร พานิช, "เมื่อพระภิกษุศรีลังกาจะเดินขบวนประท้วงสถานเอกอัครราชทูตและรัฐบาลไทย" หนังสือรวมคำบรรยายคัดสรร เทววงศ์สาร 2015**, พิมพ์โดยสถาบันการต่างประเทศเทววงศ์วโรปการ (กันยายน 2558) หน้า 147 - 159

- 35 : สุนทรพจน์ภาษาอังกฤษ ถูกลำโพงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ **Daily News** ของศรีลังกา และปรากฏใน **ฐาตุร พานิช**, "ส่งเสริมสันติภาพตามวิถีพุทธ" (ในภาคภาษาอังกฤษ คือ "How to Promote World Peace : the Buddhist Way") **วารสารองค์การ พุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก**, เล่มที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2558) หน้า 24 - 29 ; บทความเดียวกันลงพิมพ์เป็น 2 ตอนในหนังสือพิมพ์ **โพสต์ทูเดย์** ฉบับวันอาทิตย์ที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2558 และฉบับวันอาทิตย์ที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2558
- 36 : บทความนี้ เคยลงพิมพ์เป็นไทยและแปลอังกฤษใน **ฐาตุร พานิช**, "องค์แห่งทูต ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก," **โพสต์ทูเดย์**, วันอาทิตย์ที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2558; และใน "องค์แห่งทูต" (ในภาคภาษาอังกฤษคือ "The Elements of Duta,") **วารสาร องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก**, เล่มที่ 4 ฉบับที่ 2, อ้างแล้ว, หน้า 30 - 33.
- 37 : ลงพิมพ์ครั้งแรกในวารสาร **มหาмир** ฉบับเดือนสิงหาคม 2543 ; และ **วิทยุสราญรมย์** ปีที่ 4 ฉบับที่ 10 มกราคม - มีนาคม 2544.
- 38 : **Dewaraja**, "Thailand Repays Her Debt to Sri Lanka," อ้างแล้ว
- 39 : ที่มา : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ข้อมูลจากกองพุทธศาสนสถาน ณ วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2565
- 40 : ไทยไม่มีแสนยานุภาพทางทหารหรือทางเศรษฐกิจที่จะเอาอาวุธไปเผชิญหน้าทางทหารกับมหาอำนาจ เช่น อังกฤษกับฝรั่งเศสที่ขนาดเราอยู่ทั้งสองด้านได้ จึงต้องใช้การทูต เจรจาด้วยสติปัญญาและ ไหวพริบ ที่ทำให้สามารถรักษเอกราชอยู่ได้เพียงประเทศเดียว ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 41 : มีผู้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้อย่างละเอียดตั้งแต่สมัยทวารวดีจนถึงปัจจุบัน โปรดดู **รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง**, **พุทธศิลป์ไทยสายสัมพันธ์กับศรีลังกา** (กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร), กันยายน พ.ศ. 2563.

ประวัติผู้เขียน

ฐานุร พาณิช

เดือนปีเกิด พฤษภาคม พ.ศ. 2492

บิดา-มารดา นายจรูญ-นางเกหลง พาณิช

การศึกษา

ประถม - มัธยมศึกษา

โรงเรียนอัสสัมชัญบางรัก

อุดมศึกษาและอื่น ๆ

- รัฐศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยม)
(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- ได้รับทุน ก.พ. ตามความต้องการของ
กระทรวงการต่างประเทศ ไปศึกษา
ระดับปริญญาโท-เอก ที่สหรัฐอเมริกา
- M.A. จาก Pennsylvania State
University, USA.
- Ph. D. จาก Pennsylvania State
University, USA.

โสภา พาณิช

เดือนปีเกิด พฤศจิกายน พ.ศ. 2492

บิดา-มารดา นายประสงค์ -นางสาส์ วงศ์สุริยา

การศึกษา

ประถม - มัธยมศึกษา

โรงเรียนสตรีประชากร ยานนาวา

อุดมศึกษาและอื่น ๆ

- ป.กศ. วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา)
- ป.กศ. สูง วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
(มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา)
- เรียนวิชาทำอาหารเพิ่มเติมที่
โรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้
(มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
วิทยาเขตพระนครใต้)
- New York Restaurant School
- เรียนภาษาอังกฤษที่ Hunter College,
City University of New York

ภาพครอบครัวผู้เขียน พร้อมภรรยา และบุตร-บุตรี พญาและนลัก พานิช

การสมรส

จดทะเบียนสมรสเมื่อ ตุลาคม พ.ศ. 2517 ณ ไอเซนฮาวร์ แซเปิล โบสถ์ของมหาวิทยาลัย
Pennsylvania State University, USA.

- บุตร นายพญา ปานิช เกิด กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524
- บุตรี นางสาวนัลธ ปานิช เกิด กันยายน พ.ศ. 2527
- หลานตา-ยาย ค.ญ. นลิน (Nalyn) และ ค.ญ. สุวิไล (Suwyn)

การรับราชการ

ตลอดเวลาที่เจ้าgurรับราชการอยู่ โสภาก็ปฏิบัติหน้าที่คู่สมรสและช่วยสนับสนุนสามี
ปฏิบัติราชการในตำแหน่งหน้าที่สำคัญ ๆ อย่างเต็มที่

- พ.ศ. 2534 รองอธิบดีกรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ
- พ.ศ. 2536 อัครราชทูต รองผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก
- พ.ศ. 2540 เอกอัครราชทูตประจำกระทรวงการต่างประเทศ
- พ.ศ. 2541 เอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา
และเอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐมัลดีฟส์
- พ.ศ. 2544 เอกอัครราชทูตประจำราชอาณาจักรนอร์เวย์
และเอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐลัตเวีย
- พ.ศ. 2546 เอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐสิงคโปร์
- พ.ศ. 2548 รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ
- พ.ศ. 2549 เอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐโปแลนด์
- พ.ศ. 2552 เกษียณอายุราชการ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทาน

- จากร** มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.)
โสภา ทวีติยาภรณ์ มงกุฎไทย (ท.ม.)

การทำงานที่สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์

ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารีทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้

นายฐาณกร พานิช คำรณตำแหน่งรองประธานสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์
(คำสั่งสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ที่ 68 / 2552 ลงวันที่ 24 กันยายน 2552)

นางโสภา พานิช คำรณตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักองค์ประธานฯ ฝ่ายกิจกรรม
ในพระองค์และโภชนาการ (คำสั่งสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ที่ 69 / 2552 ลงวันที่ 24 กันยายน 2552)

การบรรพชาและอุปสมบท

การบรรพชาครั้งแรก

พ.ศ. 2504 ฐาณกรบรรพชาเป็นสามเณรในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร บางลำพู กรุงเทพมหานคร พระอุปัชฌาย์ คือ ท่านเจ้าคุณพระธรรมวราภรณ์ (เจริญ สุวฑฺฒโน ป.ธ.9) เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ต่อมาทรงได้รับการสถาปนาเป็น สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร สามเณรฐาณกรได้รับฉายาอภิสิฏฺฐโก

การบรรพชาอุปสมบท

พ.ศ. 2561 ฐาณกรเข้าร่วมโครงการบรรพชาอุปสมบทหมู่และปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ เพื่อถวายพระกุศลเนื่องในโอกาสที่ ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ 5 รอบ ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2560

13 มกราคม 2561 ฐาณกรเป็นนาคเอกบรรพชาเป็นสามเณร ณ มณฑลพิธีใต้คันพระศรีมหาโพธิ์ที่เมืองพุทธคยา สาธารณรัฐอินเดีย พระอุปัชฌาย์ คือ ท่านเจ้าคุณพระพรหมวชิราธิปติ (พีร์ สุขาคโต) เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร สามเณรฐาณกรได้รับฉายา ชินนฺทุรโพธิ

14 มกราคม 2561 ฐาณกรอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ พัทธสีมา วัดไทยพุทธคยา สาธารณรัฐอินเดีย พระอุปัชฌาย์ คือ ท่านเจ้าคุณพระพรหมวชิรโพธิวงค์ (วิฑฺฒโน วิฑฺฒโน) เจ้าอาวาสวัดไทยพุทธคยา

สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี โปรดให้ โสภา เป็นผู้อัญเชิญผ้าไตรพระราชทาน และซองปัจจัย (เงิน) พระราชทาน รวม 3 ชุด ไปถวาย ณ ที่ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พิมพ์ครั้งแรก : กรกฎาคม 2568 จำนวน 1,500 เล่ม

เจ้าของ : จุฑาร พานิช
458 ซอยเจริญกรุง 67 แขวงยานนาวา เขตสาทร กทม. 10120

จัดทำโดย : บริษัท พีเจเอ จำกัด

พิมพ์ที่ : บริษัท อคิสรณ์ จำกัด
248 ซอย 87 ถนนลาดพร้าว แขวงคลองเจ้าคุณสิงห์
เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 10310

